AA000 254 644 8
UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

THE LIBRARY
OF
THE UNIVERSITY
OF CALIFORNIA
LOS ANGELES

E FOSSELIUS

MARTIN EDEN

MARTIN EDEN

AV

JACK LONDON

—

BEMYNDIGAD ÖVERSÄTTNING
AV *ALGOT SANDBERG*

—

TREDJE UPPLAGAN

—

STOCKHOLM
BOHLIN & Co.

STOCKHOLM
1 9 1 8
VICTOR PETTERSONS BOKINDUSTRIAKTIEBOLAG

PS
3523
L84m3

»Ack, låt mig leva livet med mitt blod i glöd!
Ack, låt av heta drömmars vin mig dricka rus!
Jag vill ej se min andes stofthus bli till grus!
Liksom ett tempel vittrar, då dess gud är död!»

653425

FÖRSTA KAPITLET.

Han öppnade dörren med patentnyckeln och gick in, följd av en ung karl, som tafatt strök av sig mössan. Han bar grova kläder som skvallrade om sjön, och det var alldeles tydligt att han inte passade i stycke med den stora hall där han befann sig. Han visste inte var han skulle göra av mössan och skulle just stoppa den i rockfickan, då den andre tog den ifrån honom. Det skedde lugnt och naturligt och den tafatte ynglingen var tacksam. »Han förstår», var hans tanke. »Han klarar mig nog igenom det här.»

Han följde den andre i hälarne med svängande axlar och bredbent, som om golvtiljorna höjt och sänkt sig likt havsvågor. Det stora rummet föreföll för trångt för hans rullande gång, och han tycktes vara rädd för att hans breda skuldror skulle fastna i dörröppningen eller stryka ned några av prydnadsföremålen på den låga spiselkransen. Han liksom studsade från den ena sidan till den andra mellan de olika föremålen och mångdubblade risken, som i själva verket existerade endast i hans inbillning. Mellan en flygel och ett stort divansbord, belastat med böcker, fanns utrymme nog för ett halvt dussin i bredd, men han smög sig förbi i riktig ångest. Hans kraftiga armar hängde löst utmed kroppen. Han visste inte var han skulle göra av dessa

armar och händer, och när han tyckte att en arm höll på att stryka mot böckerna på bordet, stegrade han sig som en skrämd häst och var nära att slå omkull pianostolen. Han iakttog noga den andres lugna gång och för första gången märkte han att han gick på annat sätt än andra män. Och han kände en plötslig blygsel över att han skulle bära sig så otympligt åt. Svetten pärlade fram på hans panna, han stannade och strök sig över det bronsfärgade ansiktet med sin näsduk.

»Stopp ett slag, Arthur», sade han med ett försök att maskera sin ängslan genom ett skämt. »Det här är för mycket på en gång för undertecknad. Låt mig lugna mig en smula. Du vet att jag inte ville följa med, och jag tänker, att din familj inte precis sitter på nålar för att få se mig.»

»Seså», blev svaret. »Du behöver inte vara rädd. Vi äro allesammans enkla, rättframma människor — nej se, där är ju ett brev till mig.»

Han gick fram till bordet, slet upp kuvertet och började läsa och gav sålunda främlingen tid att lugna sig. Och främlingen förstod det och kände sig tacksam. Han hade fått sympatiens och tacksamhetens gåva och under hans litet upprörda yttre pågick denna sympatiens process. Han torkade sin panna och såg sig omkring med ett ansikte över vilket han lyckats få kontroll, ehuru hans ögon hade samma uttryck som hos vilda djur, då de vädra ett försåt. Han var omgiven av det okända, orolig för vad som kunde hända, okunnig om vad han skulle göra, medveten om att han bar sig tafatt åt. Han var mycket känslig, och den litet humoristiska blick den andre i hemlighet kastade på honom över brevet borrade sig igenom honom som

en dolkstöt. Han såg blicken, men låtsade ej märka den, ty bland de ting han lärt sig var disciplin. Men dolkstöten träffade hans stolthet. Han förbannade sig själv för att han gått med hit, men på samma gång var han fast besluten, att när han nu kommit, skulle han också härda ut, hända vad som ville. Dragen i hans ansikte hårdnade, och i hans ögon kom en blixt av stridslystnad. Han började se sig omkring mera obesvärat, gjorde sina iakttagelser och varje detalj av vad han såg brände sig in i hans hjärna. Hans ögon voro skarpa och ingenting undgick dem. Och allt efter som de drucko in det vackra de hade omkring sig, dog den stridslystna glansen bort och efterträddes av en varm glöd. Han var mottaglig för skönhet, och här fanns mycket av sådan.

En oljemålning fängslade hans uppmärksamhet. En mäktig bränning stormade in och sköljde över en utskjutande klippa; mörka stormmoln täckte himlen; utanför bränningen en lotskutter med seglen brassade dikt bidevind, krängande så att varenda detalj av däcket var synlig, där den fräste fram mot en stormfylld horisont i aftonrodnad. Här fanns skönhet och den fängslade honom oemotståndligt. Han glömde bort sin tafatta gång och gick närmare, alldeles intill tavlan. Då försvann dess skönhet. Hans ansikte återspeglade hans förvåning. Han stirrade på vad han tyckte såg ut som några vårdslösa färgklickar och steg tillbaka igen. Ögonblickligen sänkte sig på nytt skönheten över duken. »En fixérbild», tänkte han och släppte tavlan med blicken, och ur alla de skiftande intrycken steg hans förtrytelse över att så mycken skönhet offrats bara på ett trick. Han hade ingen aning om

målning. Han hade växt upp bland färgtryck och litografier som alltid behålla sina skarpa konturer. Han hade förstås sett oljemålningar i konsthandelsfönster, men där hade glasrutorna hindrat hans giriga blickar att komma för nära.

Han kastade en blick på sin vän som fortfor att läsa sitt brev, han betraktade böckerna på bordet. Och hans ögon fingo plötsligt samma uttryck av längtan och lystenhet som hos en svulten man vid åsynen av mat. Med en hastig blick på båda sidor tog han impulsivt ett steg fram mot bordet, där han nästan med ömhet började ta i böckerna. Han kastade en blick på titlarna och författarnamnen, läste några rader här och där, smekte volymerna både med ögon och händer och . . . ja, han fick fatt i en bok som han kände till, som han hade läst. För övrigt var det främmande böcker och främmande författare. Han tog upp en volym av Swinburne och började läsa, glömsk av var han befann sig. Hans kinder begynte glöda. Två gånger slog han ihop boken över pekfingret för att se på författarnamnet. Swinburne! Det namnet skulle han komma ihåg. Den mannen hade ögon att se med, det märkte han genast. Men vem var Swinburne? Hade han dött för hundra år sedan liksom de flesta skalder? Eller levde han ännu och skrev fortfarande? Han såg på titelbladet . . . ja, han hade skrivit andra böcker också. Då skulle han minsann redan följande morgon gå till ett folkbibliotek och söka få fatt i någonting av Swinburne. Han började läsa igen och glömde bort allting. Han märkte inte att en ung kvinna hade kommit in i rummet . . . Tills han hörde Arthurs röst:

»Ruth, det här är mr Eden.»

Han slog igen boken över pekfingret, och innan han hann vända sig om, skälvde han till vid det första nya intrycket, som dock inte var av flickan utan av hennes brors röst. Inom denna muskulösa kropp dolde sig en dallrande känslighet. Vid den lättaste stöt av den yttre världen mot hans självmedvetande började hans tankar, sympatier och rörelser göra språng och fladdra omkring som lekande lågor. Han var utomordentligt mottaglig för alla intryck, medan hans inbillningskraft alltid stod på helspänn. »Mr Eden» var vad som kommit honom att skälva till — han som i hela sitt liv hetat »Eden», eller »Martin Eden» eller rätt och slätt »Martin». Och »*Mister!*» Det var bestämt felsägning, var hans omedvetna tanke. Ögonblickligen tycktes honom hans inre förvandlat till en stor camera obscura, vari han såg omkring sig tallösa bilder ur sitt liv, från kolboxar och skansar, lägerplatser och hamnpirar, fängelser och krogar, sjukhus och fattighärbärgen, och den röda tråden genom hela detta skiftande kaleidoskap var det sätt varpå han alltid blivit tilltalad.

Så vände han sig om och fick syn på flickan, och genast försvunno hans hjärnas fantasier. Hon var en blek, eterisk varelse med stora, djupa, blå ögon och en rikedom av blondt hår. Han visste inte hur hon var klädd, utom att hennes dräkt var lika underbar som hon själv. Han tyckte hon liknade en blek, gyllene blomma på en späd stängel. Nej, hon var en ande, en gudomlighet, en gudinna. En sådan överjordisk skönhet var icke av denna världen. Eller kanhända det var sant som det stod i böckerna, att det fanns många sådana som hon på vad man kallade livets höjder.

Hon kunde mycket väl bli besjungen av den där Swinburne. Kanhända han hade haft något som liknade henne i tankarne, när han målade den där flickan, Iseult, som han nyss läst om i boken på bordet. Hela denna flod av bilder och tankar och känslor störtade över honom på en gång. Han fick icke tid att tänka på verkligheten. Han såg hur hon sträckte ut sin hand mot honom, och hon blickade honom rakt in i ögonen, då hon hälsade på honom, enkelt och utan omsvep som en man. De kvinnor han känt brukade inte hälsa på det viset . . . de brukade förresten aldrig skaka hand med någon. Och nu dränktes han i en ny ström av minnen och bilder av hur han vanligen gjort bekantskap med kvinnor. Men han ruskade alltsammans ifrån sig och såg på henne. Aldrig hade han sett en sådan kvinna. De kvinnor han känt! Plötsligt tyckte han sig se dem allesamman stå på båda sidor om henne. För en evighetssekund stod han midt i ett porträttgalleri, där hon intog medelpunkten, medan omkring henne hängde många kvinnor, som han endast vägde och mätte med en flyktig blick, eftersom hon var värdeenheten. Han såg de bleka och magra ansiktena av flickorna från fabrikerna och de fräckt skrattande flickorna från sydsidan av Market*. Där funnos kvinnor från boskapsfarmerna, mörklagda, cigarrettrökande kvinnor från Mexico. I sin tur undanträngdes de av japanskor, docklika, trippande smånätt på träklossar; av späda halvindiskor med prägel av degeneration, av fylliga kvinnor från Söderhavsöarna, blomsterkransade och brunhyade. Alla dessa återigen plånades ut av ett groteskt och fasansfullt yngel — smutsiga, rag-

*Market Street. San Franciscos förnämsta gata.

lande varelser från Whitechapels gränder, ginuppösta furier från bordellerna och hela det stora helvetesföljet av råa och snuskiga harpyor, som under den vidrigaste mänskliga form lura på sjömän, hamnarnas avskrap, det jäsande skummet på mänsklighetens stinkande dypöl.

»Vill ni inte sitta ner, mr Eden?» sade flickan. »Jag har gladt mig åt att få träffa er alltsedan Arthur talade om det där för oss. Det var bra gjort av er —»

Han gjorde en avvärjande rörelse med handen och mumlade någonting om att det var inte värdt att tala om den saken — det skulle vem som helst ha gjort. Hon lade märke till, att hans hand var betäckt med skrubbsår, som höllo på att läkas, och en blick på handen som hängde ned visade henne att den var likadan. Hennes snabba öga upptäckte också ett ärr på hans ena kind och ett annat som skymtade fram under håret i pannan, medan ett tredje gick utefter halsen och försvann under stärkkragen. Hon undertryckte ett leende vid anblicken av en röd rand som kragen skavt på den bronsfärgade halsen. Han var tydligen ovan att bära stärkkragar. Det undgick ej heller hennes kvinnliga blick att hans kläder voro billiga och illasittande med veck på rocken över axlarna och ärmarna stramande över hans kraftigt utvecklade armmuskler.

Medan han gjorde sin rörelse med handen och mumlade att »det var ingenting att tala om», försökte han att komma ned i en stol. Han hade i alla fall tid att beundra den lätthet varmed hon satte sig, sedan fick han tag i stolen midt emot hennes och föll ned i den, djupt medveten om vilken slät figur han måste göra. Detta var en ny erfarenhet för honom. I hela sitt liv

hittills hade han varit alldeles omedveten om, huruvida han var behagfull eller klumpig — sådant hade han aldrig tänkt på. Han satte sig försiktigt på stolskanten, till det yttersta besvärad av sina händer. De voro i vägen var han än gjorde av dem. Arthur gick ut ur rummet och Martin Eden följde honom med längtande blickar. Ensam i rummet med denna kvinna som förekom honom som en ande, kände han sig förlorad. Här fanns ju ingen barmästare som han kunde beställa drinkar av, ingen liten pojke, som han kunde skicka om hörnet efter en kanna öl för att med hjälp av denna sällskapsdryck få i gång bekantskapen.

»Ni har ett sådant ärr på halsen, mr Eden», sade flickan. »Hur kommer det till? Det måste bestämt ha varit något äventyr.»

»En mexikanare med en kniv, miss», svarade han, i det han fuktade sina torra läppar och harklade. »Det var bara ett slagsmål. Sedan jag fått kniven ifrån honom, försökte han bita näsan av mig.»

Dessa enkla, rättframma ord framkallade genast för hans syn den där ljumma, tindrande natten i Salina Cruz, den vita strandbädden, ljusen från sockerångarna i hamnen, rösterna av druckna sjömän på avstånd, de påträngande sjåarna, den flammande lidelsen i mexikanarens ansikte, glimten av ett par vilddjursögon i stjärnljuset, stinget av stål i nacken, blodströmmen, tumultet och skriken, de bägge kropparna, hans och mexikanarens, sammanknutna, rullande om varandra i sanden, som stod omkring likt en sky — och någonstädes i fjärran knäppandet av en gitarr. Alltsammans såg han och genomfors av en lätt rysning, och han undrade om han, som målat lotsbåten på väggen, också

skulle kunna måla detta. Den vita stranden, stjärnorna, ljusen från sockerångarna, det måste göra sig storartat, tänkte han, och i midten den svarta massan av figurer som omgåvo de kämpande. Kniven måste också synas på tavlan naturligtvis, alldeles som en blixt i stjärnljuset. Men om allt detta hade inte ett ljud förnummits i hans ord. Han sade bara: »Han försökte bita näsan av mig.»

»Å», sade flickan sakta, och han märkte en skymt av rädsla i hennes ansikte.

Det var inte utan att han hade samma känsla själv och den steg som en svag rodnad upp i hans solbrynta kinder, fastän de i själva verket glödde som om de varit utsatta för elden från en öppnad ugnslucka under en ångpanna. Sådana smutsiga saker som slagsmål med kniv passade tydligen inte som samtalsämne med en dam. Folk i böckerna i hennes ställning talade aldrig om sådant — de kanske inte en gång visste vad det var.

Det blev ett kort uppehåll i samtalet de försökt få i gång. Så gjorde hon ett försök med att fråga om ärret på hans kind. Men fastän hon frågade honom, förstod han att hon bara försökte tala hans språk, och han beslöt att för tillfället lägga bort det och tala hennes eget.

»Det var en olyckshändelse», sade han, i det han for med handen över ärret. »En natt i stiltje med svår dyning sprang storbomdirken. Det var en stållina och den snodde kring som en orm. Hela vakten försökte haffa in'en, jag också förstås, och så blev jag lappsalvad på det här viset.»

»Å», sade hon, nu med ett uttryck av förståelse, ehuru nog hans språk varit som grekiska för henne, och hon undrade vad *dirk* och *lappsalva* kunde vara.

»Den här Swainburne», började han med ett försök att sätta sin plan i verket.

»Vilken?»

»Swainburne», upprepade han med samma felaktiga uttal. »Poeten».

»Swinburne», rättade hon.

»Ja, just han», stammade han och blev röd i kinderna igen. »Hur längese'n är det han dog?»

»Jag har inte hört att han är död.»

Hon såg nyfiket på honom och fortsatte:

»Var gjorde ni bekantskap med honom?»

»Har aldrig sett en skymt av honom», blev svaret. »Men jag läste litet av hans skriverier i boken där på bordet just som ni kom in. Hur tycker ni om hans verser?»

Och hon började tala ledigt och flytande över det ämne han kastat fram. Han kände sig bättre till mods, flyttade sig litet mera upp i stolen och höll fast i armstöden som om han varit rädd att den annars skulle gå ifrån honom och lämna honom sittande på golvet. Han hade lyckats få henne att tala sitt språk, och medan hon gick på, försökte han följa med i stilla undran över alla de kunskaper som rymdes i hennes vackra lilla huvud, allt under det han drack in den bleka skönheten i hennes ansikte. Han följde henne, fastän det gång på gång kom ord som han inte kände till och kritiska fraser som voro alldeles främmande för hans uppfattning. Men det sporrade hans tankekraft. Här var andligt liv, tänkte han, och här var skönhet, så varm och underbar som han aldrig drömt att den kunde vara. Han glömde sig själv och stirrade på henne med hungriga ögon. Här var någonting att leva för, att kämpa för — å,

att dö för. Böckerna sade sant. Det fanns verkligen sådana kvinnor i världen. Hon var en av dem. Hon gav vingar åt hans fantasi och stora, glänsande tavlor rullade upp sig för honom, jättelika, obestämda bilder av älskog och romantik, av hjältedater för kvinnans skull — för en blek kvinna, en gyllene blomma. Och genom den svävande, skälvande visionen såg han som genom en trolsk hägring på den verkliga kvinnan som satt där och talade till honom om litteratur och konst. Han hörde nog på, men han såg mest, omedveten om sin stirrande blick och att allt som var verkligt manligt i hans natur lyste i hans ögon. Men hon som icke kände mycket av männens värld därför att hon var kvinna, lade märke till hans brinnande blickar. Aldrig hade en man sett på henne så där och det förbryllade henne. Hon stammade och avbröt sig själv i vad hon hade att säga. Han skrämde henne, men på samma gång fann hon ett eget behag i att bli betraktad på detta sätt. Hennes uppfostran varnade henne för fara, för något hemlighetsfullt, listigt lurande ondt, medan hennes instinkter klungo som musik genom hela hennes varelse, tvingade henne att kasta bort tanken på ras och plats och försöka vinna över på sin sida denne främling från en annan värld, denne tafatte unge man med skrubbade händer och en röd strimma kring halsen, förorsakad av ovanan vid linne, denna varelse som säkerligen blivit besudlad under smutsiga existensvillkor. Hon var ren, och hennes renhet reste sig däremot; men hon var kvinna och han började just lära sig paradoxen kvinnan.

»Som jag sade — ja, vad var det jag sade?» Hon avbröt sig hastigt och började skratta hjärtligt.

»Ni sa', att den där Swinburne aldrig blev någon stor skald därför att — och så långt hade ni kommit», inföll han ivrigt, i det han plötsligt tyckte sig själv hungrig och behagliga små kalla kårar löpte upp och ned efter ryggraden vid ljudet av hennes skratt. Som silver, tänkte han, som klangen av silverklockor. Och ögonblickligen fördes han för en sekund bort till ett fjärran land, där han under blekröd körsbärsblom rökte en cigarrett och lyssnade till klockorna från den spetsiga pagoden, vilka kallade sandalklädda troende till bön och åkallan.

»Ja, tack», sade hon. »Swinburne misslyckades därför att han är . . . nåja . . . ofin. Det finns många av hans dikter, som aldrig borde läsas. Varje rad hos de verkligt stora diktarne är fylld med skönhet och sanning och talar till allt som är högt och ädelt hos människan. Inte en rad kan tagas bort från dem utan att världen blir precis så mycket fattigare.»

»Jag trodde det var stort», sade han tvekande, »det lilla jag läste. Inte tänkte jag att han var en sådan . . . sådan lymmel. Det är väl i hans andra böcker då, kan jag tro.»

»Det finns många rader som kunde vara borta även i den bok ni läste», sade hon bestämt.

»Dom måste jag ha hoppat över», svarade han. »Vad jag läste var pin bra. Det riktigt lyste och blixtrade och sken rakt in i mig och lyste opp mig invärtes alldeles som en sol eller strålkastare. Så tog det på mig, men jag begriper mig välan inte så mycket på poesi jag.»

Han avbröt sig förvirrad och pinsamt medveten om sin oförmåga att uttrycka sig. Han hade känt livets

fullhet och glöd i vad han läst, men det kunde han inte säga. Han kunde inte ge uttryck åt vad han kände, och han tyckte sig själv lik en sjöman som på ett främmande fartyg en mörk natt trevar omkring i en obekant rigg. Men han måste lära känna denna nya värld. Han hade aldrig sett någonting som han inte kunnat komma underfund med, när han bara ville, och nu var det på tiden för honom att vilja lära sig tala om vad som fanns inom honom, så att hon kunde förstå det. *Hon* började ta stor plats på hans horisont.

»Longfellow däremot» — sade hon.

»Ja, honom har jag läst», inföll han ivrig att visa och göra det mesta och bästa av sitt lilla förråd bokliga kunskaper, så att hon inte skulle tro att han var ett riktigt dumhuvud. »'Livets Psalm', 'Excelsior' och .... ja, det tror jag är alltihop.»

Hon böjde huvudet och log och han kände att hennes leende var litet medlidsamt. Han var en dumsnut som försökte göra sig till på det där viset. Den där Longfellow hade antagligen skrivit en hel massa böcker.

»Ja, förlåt mig, miss, att jag pratar så här. Jag... känner nog inte till ett dugg om tockna saker. Dom hör inte till min klass, men det ska bli på annat vis, var lugn för det.»

Det lät som en hotelse. Hans röst var beslutsam, hans ögon flammade, linjerna i hans ansikte hade blivit hårda. Och det förekom henne som om hans munvinkel hade förändrats — underkäken sköt fram olycksbådande aggressivt. Men på samma gång tycktes det strömma ut från hans varelse och över henne som en våg av samlad mannakraft.

»Jag tror, att ni skulle kunna flytta över dem —

till er klass», sade hon med ett skratt. »Ni är mycket stark.»

Hennes blick vilade ett ögonblick på hans muskulösa hals med dess stora ådror, nästan tjurlik, brynt av solen, riktigt svällande av hälsa och styrka. Och fastän han satt där rodnande och ödmjuk, kände hon sig på nytt dragen till honom. Hon överraskade sig med en självsvåldig tanke. Det förekom henne, att om hon kunde lägga sina båda händer kring den där nacken, skulle all dess styrka flyta över till henne. Hon blev riktigt upprörd vid denna tanke. Den uppenbarade ju ett alldeles oanat fördärv i hennes natur. Styrka var dessutom för henne någonting klumpigt och brutalt. Hennes ideal av manlig skönhet hade alltid varit smidig behagfullhet. Men hon kunde ej bli fri från tanken. Det förvirrade henne att hon kunde önska lägga händerna om denna solbrynta hals. Men hon var långt ifrån stark och vad hennes kropp och själ behövde var just styrka. Men det förstod hon inte. Hon visste bara att ingen man hittills gjort ett sådant intryck på henne som denne, fastän han gång på gång stötte henne genom sitt förskräckliga språk.

»Ja, inte är jag precis någon sjukling», sade han. »Gäller det, så kan jag smälta järnskrot. Men nu tycks jag ha fått magkatarr. Det mesta av vad ni sagt kan jag inte smälta. Är inte van vid den kosten, förstår ni. Jag tycker om böcker och vers och tocke där och har läst när jag har haft tid, men jag har aldrig tänkt över dom som ni. Därför kan jag inte tala om dom. Jag tycker jag är lik en skeppare som har kommit i drift på ett främmande hav utan sjökort och kompass. Men nu vill jag pejla. Kanske ni kunde ge mig en

knuff i rätta riktningen. Hur har ni kunnat lära er allt det ni har talat om?»

»Genom att gå i skolan, förmodar jag, och genom studier», svarade hon.

»Jag gick också i skolan när jag var en liten grabb», invände han.

»Ja, men jag menar högre skolor, föreläsningar, universitet.»

»Har ni gått vid universitetet?» frågade han häpen. Han tyckte att hon med ens flög bort ifrån honom minst en million mil.

»Jag går där för närvarande. Jag går igenom särskilda kurser i engelska.»

Han förstod inte vad som menades med »engelska», men han skulle komma ihåg det, och så fortfor han:

»Hur länge skulle jag behöva studera för att komma till universitetet?»

Hon ville uppmuntra hans kunskapsbegär och sade:

»Det beror på hur mycket ni redan läst. Ni har aldrig gått i någon högre skola? Nej, naturligtvis inte. Men ni har gått igenom folkskolan?»

»Jag hade två år kvar, när jag slutade», svarade han. »Men jag hade alltid bra betyg när jag gick där.»

Nästa ögonblick kände han sig ursinnig på sig själv för att han suttit och skrutit, och han grep om karmstöden på stolen så häftigt att det stack i fingerändarna. Så märkte han att en kvinna kom in i rummet. Han såg flickan stiga upp och hastigt gå emot den nykomna. De kysstes och med armarna om varandras liv kommo de emot honom. Det måste vara hennes mor, tänkte han. Hon var en högväxt, blond kvinna, smärt, ståtlig och vacker. Hon var klädd som hon förstås måste

vara i ett sådant hus, det förstod han, och han tyckte om att se på hennes klänning. Hon och hennes dräkt påminde honom om kvinnorna på scenen. Så kom han ihåg att han sett lika fina damer gå in på teatrarna i London, när han stått sysslolös och betraktat de rullande ekipagen med stela kuskar och betjänter, tills poliskonstaplarna kört ned honom på gatan. Så var han nästa sekund utanför Grand Hotel i Yokohama, där han också från trottoaren hade sett en mängd förnäma damer. Och han såg framför sig staden och Yokohamas hamn — det började glimta tusende bilder för hans ögon. Men hastigt slog han igen locket för minnets kaleidoskop — han måste komma tillbaka till det närvarande. Han begrep att han måste resa sig för att bli presenterad; med en riktigt smärtsam ansträngning kom han på fötter och stod där med byxorna putande ut över knäna, med armarna komiskt dinglande och med ett uttryck i ansiktet som om han var beredd på det värsta.

ANDRA KAPITLET.

Hur han kom in i matsalen, var som en mardröm för honom. Att ta sig fram mellan allt som reste sig hindrande i vägen för honom, tycktes vara en omöjlighet. Men till sist hade det lyckats och nu satt han vid sidan av henne. Anordningen med knivar och gafflar skrämde honom. De voro späckade med okända faror och han stirrade på dem förtrollad, tills deras glans blev till en bakgrund, mot vilken rörde sig en rad av skansbilder, där han och hans kamrater sutto och åto salt kött med fingrarna och en slidkniv eller slevade tjocka ärter ur en kastrull med buckliga bleckskedar. Han hade lukten av unket kött i näsborrarna, medan det i hans öron ljöd ett eko av tuggande tänders malning till ackompanjemang av knakande timmer och gnisslande skrovplankor. Han såg på hur de åto och tyckte att de voro riktiga grisar. Nej, det här gällde att ta sig i akt. Han skulle inte göra något väsen, det skulle han inte glömma ett ögonblick.

Han kastade en blick rundt bordet. Midt emot honom sutto Arthur och Arthurs bror Norman. De voro hennes bröder, sade han sig, och han kände varmt om hjärtat gentemot dem. Så de höllo av varandra, medlemmarna av denna familj! Som en glimt kom för hans minne bilden av hennes mor, av välkomstkyssen,

av dem båda kommande emot honom med armarna slingrade om varandra. I hans värld gåvos inga sådana ömhetsbevis mellan föräldrar och barn. Det var en uppenbarelse från den värld som låg högt över hans. Och vad han sett var det vackraste han kunde tänka sig. Han kände sig djupt rörd och hans hjärta liksom smälte av förstående ömhet. Han hade hungrat efter kärlek i hela sitt liv. Hans natur krävde kärlek. Det var en organisk fordran av hans varelse. Och ändå hade han fått gå utan och hårdnat under tiden. Han hade inte förstått att han behövde kärlek . . . det visste han heller inte nu. Han endast såg den i sina yttringar, rördes av den och tänkte att den var någonting fint, högt, härligt.

Han var glad att mr Morse inte var hemma. Det var svårt nog att bli bekant med henne, hennes mor och hennes bror Norman. Arthur kände han redan litet. Han var säker på att fadern skulle ha blivit för mycket för honom. Han tyckte att han aldrig i sitt liv arbetat så hårdt. Det strängaste släp var barnlek i jämförelse med detta. Små svettdroppar trängde fram i pannan på honom och hans skjorta var alldeles våt efter ansträngningarna att göra så många ovana saker på en gång. Han måste äta som han aldrig förr ätit, handskas med märkvärdiga redskap, i smyg se sig omkring för att lära hur han skulle bära sig åt med varje ny sak, mottaga den ström av intryck som störtade över honom, ordna och klassificera dem — allt under medvetande av en längtande ömhet för henne, som vållade honom en dov, pinande oro, under ett stickande begär att kunna vandra de vägar hon trådde och på samma gång ha sina tankar irrande omkring i

spekulationer och obestämda planer på hur han skulle kunna nå henne. Men ej nog härmed. När hans blick i hemlighet sökte Norman midtemot eller någon annan, för att utröna vilken kniv eller gaffel skulle begagnas vid ett visst tillfälle, lade denna person genast helt och hållet beslag på honom, och automatiskt sökte han att tyda hans eller hennes ansiktsuttryck — alltid med hänsyn till henne. Så måste han tala, lyssna till vad man sade till honom och till varandra och ibland måste han också svara, fastän hans tunga nästan vägrade att göra tjänst. Och för att öka hans förvirring fanns där en tjänarinna, en ständig hotelse som ljudlöst smög sig bakom honom, en förfärlig sfinx som talade till honom i gåtor vilka krävde ögonblicklig lösning. Under hela måltiden plågades han av tanken på sköljkopparna. Oupphörligt kom han tillbaka till dem, undrade när de skulle komma fram och vad de skulle vara till. Han hade någon dunkel aning om att han någon gång hört talas om slika tingestar, och vilken minut som helst kunde de vara på bordet, där han satt med förnäma människor som voro vana att begagna dem — å, han skulle ju begagna dem själv också! Men först och främst sysselsatte sig hans tanke med hur han skulle uppföra sig mot dessa personer. Med det problemet kämpade han oavbrutet. Än kom det fegt för honom att han skulle låtsas spela en roll, men så tänkte han, ännu mera fegt, att det inte skulle lyckas, att hans natur inte passade för det, att han skulle göra sig till ett åtlöje.

Under första delen av middagen, medan han sålunda stred med sig själv, satt han mycket lugn. Han visste, inte att han härigenom gjorde Arthur till en lögnare,

han som dagen förut sagt till henne att han skulle ta med sig hem till middagen en vilde, men de skulle inte bli rädda, ty det var en mycket intressant vilde. Martin Eden skulle inte kunnat tro att hennes bror var i stånd till ett sådant bedrägeri gentemot honom, helst som han varit i tillfälle att hjälpa just denne broder ur ett otrevligt krakel. Han satt där vid bordet, förvirrad av sin egen tafatthet, men på samma gång förtjust över allt som försiggick omkring honom. För första gången förstod han att ätandet var något mer än en naturdrift. Han visste inte vad han åt. Det var endast mat. Men hans kärlek för det sköna firade en fest här, där ätandet också var någonting så att säga andligt. Hans sinne var i uppror. Han hörde ord som voro meningslösa för honom och andra ord som han endast sett i böcker och som ingen man eller kvinna han hittills känt kunnat uttala. När han hörde sådana ord vårdslöst falla från läpparna på medlemmarna av denna underbara familj, hennes familj, ryste han av välbehag. Allt det vackra i böckerna hade blivit sanning. Han befann sig i detta lycksaliga tillstånd då människan ser sina drömmar tåga ut ur fantasiens gömslen och ta gestalt.

Aldrig hade han varit med om någonting sådant. Han höll sig i bakgrunden, lyssnande, iakttagande och svarande enstavigt när han var tvingad att säga något. Han fick inte visa sin underlägsenhet för mycket, om han ville vinna henne. »Underlägsenhet!» tänkte han. Jag är sannerligen lika god som någon av dem. Om de veta mycket som jag inte vet, så kunde jag nog ändå lära dem ett och annat, så det kan vara hugget som stucket. Men i nästa ögonblick, då hon eller hennes mor

talade till honom som »mr Eden», hade han glömt sin stolthet, och han rodnade av tillfredsställelse. Han var en civiliserad människa, det var just vad han var, på middag med folk han läst om i böcker. Han var själv i böckerna, trevade sig igenom de bundna volymernas tryckta sidor.

Men medan han jävade Arthurs omdöme och tycktes vara ett mildt lamm i stället för en vilde, brydde han sin hjärna med hur han skulle bete sig. Han var inte något mildt lamm, och att spela andra fiolen tillät icke den högstämda grundtonen i hans natur. Han talade endast när han var tvungen, och då liknade hans tal hans gång in till bordet; det blev stopp och stötar litet emellanåt, när han fumlade i sitt polyglottlexikon efter ord och fick fatt i sådana han visste borde passa, men som han var rädd att inte kunna uttala, eller andra som han visste skulle vara obegripliga eller grova. Men hela tiden hade han en tryckande känsla av att denna försiktighet kom honom att framstå som en tölp och hindrade honom att uttrycka vad han verkligen ville säga. Hans frihetskärlek gnagde också mot detta försynta väsen ungefär som stärkkragen mot hans hals. Han visste dessutom att han i längden inte skulle hålla ut. Han var av naturen mäktig både tankar och känslor, och hans skapande ande var spänstig och krävande. Han fann sig nu plötsligt behärskad av så mycket som i riktiga födslovåndor kämpade att ta sig uttryck och form och så glömde han både sig själv och var han befann sig — och orden — de språkets verktyg han kände till — sluppo ut.

En gång skulle han säga till tjänarinnan att han inte ville ha mera av någonting hon bjöd honom, och han sade kort och uttrycksfullt »nix».

Ögonblickligen tystnade de vid bordet och betraktade honom. Han tyckte han ville sjunka under bordet av blygsel, men hämtade sig strax.

»Det betyder förstås 'nej tack', förklarade han helt naturligt. »Det är bara mycket bekvämare.»

Han såg att hon nyfiket betraktade hans händer,och eftersom han nu börjat med förklaringar, sade han:

»Jag har nyligen farit nedför kusten med en postångare. Den var försenad och i hamnarne kring Puget Sound fick vi hugga i som negrer med lasten, styckegods om ni förstår vad det är. Det är på det viset jag har skrubbat av skinnet.»

»Å, det var inte alls det», skyndade hon sig nu i sin tur att förklara. »Edra händer äro bestämt för små till er kropp.»

Han blev het om kinderna. Han tog det som om hon blottade en annan av hans brister.

»Ja», sade han i urskuldande ton, »di ä' inte stora nog för att kunna hugga i riktigt. Jag kan trumfa till som en mulåsna med armar och axlar. De ä' för starka, men när jag lägger en karl på käften ryker händerna också.»

Han kände sig inte alls belåten med vad han sade, han fick tvärtom avsmak för sig själv. Han hade lossat på tungbandet och talade om saker som inte alls voro vackra.

»Det var modigt av er att hjälpa Arthur som ni gjorde — och en främling till», sade hon taktfullt, när hon såg hans bryderi, fastän hon inte anade orsaken. Han däremot uppfattade vad hon hade gjort, och i den varma våg av tacksamhet som överväldigade honom glömde han sin pratsamma tunga.

»Det var ingenting alls», sade han. »Det skulle vem som helst ha gjort för en annan. Dom där busarna ville mucka gräl och Arthur gjorde dom inte ett dyft. Så rök de på mig och jag rök på dom tebaks och klådde opp några stycken. Det var då en del av skinnet på händerna följde med deras tänder. Men jag ville inte ha det ogjort för aldrig det. När jag såg . . .»

Han tystnade med öppen mun, alldeles förkrossad över sin uselhet och ovärdighet att andas samma luft som hon. Och medan Arthur för tjugonde gången började berätta om sitt äventyr med de druckna sjåarna på färjan och hur Martin Eden hade rusat honom till hjälp och räddat honom undan dem, satt samme man med rynkade ögonbryn och tänkte på hur dum han varit och vred och vände på problemet hur han skulle uppföra sig mot dessa människor. Hittills hade han tydligen inte lyckats. Han var inte av samma stam och kunde icke tala deras rotvälska, det var hans sätt att uttrycka det. Inte kunde han heller låtsas. Maskeraden skulle misslyckas, och för övrigt var maskerad någonting främmande för hans natur. Där fanns ingen plats för humbug och förkonstling. Vad som än hände, måste han vara sig själv. Nu kunde han inte tala deras språk, men den tiden skulle nog komma. Det var hans fasta beslut. Men till dess — tala måste han och det måste bli hans eget språk, naturligtvis litet dämpat, så att de något så när kunde förstå det och så att det inte stötte dem för mycket. Han ville inte låtsas, inte ens genom tystnad, att han begrep någonting som han verkligen inte förstod. När sålunda de båda bröderna talade om universitetsförhållanden och flere gånger använde ordet »trig», frågade Martin Eden:

»Vad är *trig* för slag?»

»Trigonometri», sade Norman; »en högre form av 'mat'.»

»Och vad är *mat* då?» var hans nästa fråga som kom Norman att dra på munnen.

»Matematik, aritmetik.»

Martin Eden nickade. Han såg en glimt av kunskapens synbarligen obegränsade vidder. Vad han såg tog gestalt och form. Hans abnorma fantasi kom abstraktioner att anta konkret form. I hans hjärnas laboratorium förvandlades trigonometri och matematik och hela det kunskapsområde de betecknade till lika vidsträckta landskap. De vidder han såg voro vidder med grönska och skogsgläntor, mildt lysande eller genomkorsade av blixtljus. På avstånd voro detaljerna höljda av en purpurdimma, men bakom denna purpurdimma förstod och kände han att där fanns det okändas förtrollning, äventyrets lockelser. Det var som vin för honom. Här fanns någonting av dåd, någonting för både hand och huvud, en värld att erövra, och upp ur djupet av hans medvetande störtade tanken *att besegra, att vinna henne, detta liljevita andeväsen som satt bredvid honom.*

Den skimrande synen slets sönder av Arthur som hela eftermiddagen hade försökt få fram vilden hos honom. Martin Eden mindes sitt beslut. För första gången blev han sig själv, i början medvetet och med avsikt, men snart förlorade han sig i skapandets glädje över att så som han kände det ställa fram livet för sina åhörares ögon. Han hade tillhört besättningen på smugglarskonaren *Halcyon*, när den uppbringades av en tullkutter. Han såg med öppna ögon och han kunde berätta vad han såg.

Han lät dem skåda det böljande havet, folket och fartygen på sjön. Han överförde på dem sin visionära förmåga, tills de sågo med hans ögon vad han själv sett. Han valde med en konstnärs hand ut vissa detaljer, målade livsbilder som glödde och brunno av ljus och färg, lät sina åhörare följa med strömmen av plump vältalighet, entusiasm och kraft. Ibland stötte han dem för huvudet med sin berättelses livlighet och sina uttryck, men skönhet följde alltid häftigheten i spåren, det tragiskas tyngd lättades av humorn i hans historier om dessa underligt skapade människor som leva om skeppsbord.

Och medan han talade, såg flickan på honom med förvånade blickar. Hans eld värmde henne. Hon undrade om hon varit kall i hela sitt liv. Hon längtade att få luta sig mot denna brinnande, lågande man som liknade en vulkan, sprudlande av kraft, styrka och hälsa. Hon kände att hon måste luta sig mot honom, och endast genom en ansträngning kunde hon motstå frestelsen. Men så bjöd en annan impuls henne att dra sig ifrån honom. Hon stöttes tillbaka av dessa såriga händer, sölade genom arbete, så att livets smuts impregnerat själva köttet, av den röda randen kring halsen och av dessa svällande muskler. Hans grovhet skrämde henne; hans tal var en skymf mot hennes öra, varje skrovlig sida av hans liv en skymf mot hennes själ. Men ständigt återkom den där dragningen till honom, tills hon tänkte att han måste vara riktigt ond, efter som han ägde en sådan makt över henne. Allt hos henne som var riktigt fast rotat började vackla. Hans liv, hans äventyr stötte omkull vad hon ansåg vara skick och bruk.

Inför hans sorglösa faror och vårdslösa skratt blev livet inte längre en allvarlig ansträngning och möda, utan en leksak som man kunde vända upp och ned på hur som helst, som man kunde tanklöst roa sig med eller kasta bort. »Lek därför!» klang det genom henne. »Luta dig intill honom, om du vill, och lägg händerna om hans hals.» Hon tyckte hon ville skrika över hänsynslösheten i denna tanke, och förgäves tog hon sin tillflykt till sin egen renhet och bildning och ställde allt vad hon var mot vad han inte var. Hon såg sig omkring och såg de andra hänga fast vid honom i förtjust uppmärksamhet, och hon skulle ha uppgivit hoppet, om hon inte hade läst förskräckelsen i sin mors ögon — förtrollad förskräckelse visserligen, men i alla fall förskräckelse. Denne man från det yttersta mörkret var ond. Hennes mor såg det, och hennes mor hade rätt. Hon ville lita på sin mors omdöme nu som alltid annars. Elden från honom var inte längre varm, rädslan för honom var icke längre stickande.

Sedan satte hon sig vid pianot och spelade för honom, för hans skull, utfordrande, med en obestämd avsikt att betona oöverstigligheten av den klyfta som skilde dem åt. Hennes musik var en klubba, som hon brutalt lät falla på hans huvud, och fastän den bedövade honom och slog ned honom eggade den honom på samma gång. Han stirrade på henne i skräck. Hos honom liksom hos henne vidgades klyftan; men hastigare än den vidgades växte hans begär att komma över den. Men han var en alltför sammansatt komplex av känslor för att en hel kväll sitta och stirra på en klyfta, helst när det fanns musik. För sådan var han ytterst

mottaglig. Den var lik en stark dryck som eldade honom till djärva känslor, ett narkotiskt medel som eggade hans fantasi till flykt. Den sopade bort allt som var sorgligt, fyllde hans sinne med skönhet, släppte lös äventyret och band vingar till dess fötter. Han förstod inte den musik hon spelade. Den var alldeles olik pianoklinket i danslokalerna eller de bölande mässingsorkestrar han hört. Men han hade från böckerna en smula aning om sådan musik och han trodde på hennes spel och väntade tåligt på varje glad och enkel rytm, endast förvånad över att de voro av så kort varaktighet. Knappt hade hans öra uppfattat dem och satt fart i hans fantasi, förrän de svunno hän i ett kaotiskt virrvarr av ljud som voro meningslösa för honom, och han sjönk tillbaka ned på jorden igen.

Plötsligt förekom det honom som om det låg en avsiktlig avsnäsning i allt detta. Han hade en känsla av att han var henne motbjudande, och han försökte gissa sig till vad hennes händer sade honom på tangenterna. Men så övergav han denna tanke som ovärdig och omöjlig och hängav sig på nytt åt musiken. Hans förra sinnesstämning återkom. Hans fötter voro inte längre jord, hans kött och blod förandligades; inför hans ögon och bakom hans ögon lyste det av den stora härlighetens sken. Så försvann allt omkring honom och han var långt borta, gungade hän över den värld som han älskade så mycket. Det kända och det okända blandade sig samman till en drömfest som fyllde hans inbillning. Han trädde in genom portarna till sollysta land, han vandrade rundt på torg bland underliga folkslag som ännu ingen människa sett. Med sina näsborrar söp han in doften från Kryddöarna,

som han känt den under varma, ändlösa nätter på havet, eller han strövade hän mot de sydligaste färdvägar under långa tropiska dagar, med sjunkande, palmkransade korallöar i turkoshavet bakom, med stigande, palmkransade korallöar i turkoshavet framför. Snabbt som tanken kommo och gingo bilderna. Ena ögonblicket satt han gränsle på en vildhäst och jagade genom sagoskimrande ängder, nästa ögonblick stirrade han genom skälvande hetta ned i dödsdalens vita grav eller rodde en åra på en frostkall ocean, där väldiga isberg höjde sig glimmande och gnistrande i solen. Han låg på en korallstrand, där kokosträden växte ned till det sakta sjungande vågskvalpet. Skrovet efter ett gammalt vrak brann med blå lågor, i vilkas ljus *hulas* dansade till de barbariska kärlekskvädena från sångare vilka sjöngo till pinglande *ukuleles* och skrällande trummor. Det var en sinnlig tropisk natt. I bakgrunden avtecknade sig kratern av en vulkan mot stjärnorna. Över huvudet seglade en blek nymåne och Södra korset brann lågt nere vid horisonten.

Han var en harpa; allt det liv han hade känt och allt det liv han hade anat voro strängarna och den flödande musiken var en vind som susade mot dess strängar och satte dem i dallring med minnen och drömmar. Han icke allenast kände. Känslan klädde sig i form och färg och strålglans, och vad hans inbillning djärvdes, det gjordes åskådligt på något sublimt och magiskt sätt. Det framfarna, det närvarande, det tillkommande gingo i vartannat, och han fördes gungande över den stora, varma världen, genom farliga äventyr och ädla dåd till henne — å, med henne, besegrande henne, med armen

kring henne, förande henne i flykt genom sin fantasis kejsardöme.

Och när hon kastade en blick på honom över skuldran, såg hon någonting av allt detta i hans ansikte. Det var ett ansikte som var alldeles förändrat, med stora, lysande ögon som trängde igenom slöjan av ljud, som såg därbakom livets pulserande slag. Hon häpnade. Den grova, fumliga tölpen var försvunnen. De illasittande kläderna, de skrovliga händerna, det solbrynta ansiktet funnos kvar; men de voro som fängelsegaller, genom vilka hon såg en stor själ blicka fram, stum på grund av att de svaga läpparna icke kunde låta den tala. Blott för en kort sekund såg hon detta, så vände tölpen tillbaka igen, och hon skrattade åt sin nyckfulla inbillning. Men intrycket av vad hon trott sig se stannade kvar, och när tiden var inne för honom att fumlande gå sin väg, lånade hon honom en volym av Swinburne och en av Browning — hon läste själv Browning vid en av sina studiekurser. Han såg ut som en pojke, där han stod rodnande och stammande fram sitt tack, och en våg av nästan moderligt medlidande strömmade upp inom henne. Hon mindes inte tölpen, inte den besudlade själen, inte heller mannen som stirrat på henne i sin manlighet och skrämt och behagat henne. Hon såg framför sig endast en gosse som skakade hennes hand med en hand så hård, att den kändes som ett rivjärn och som försökte få fram:

»Aldrig har jag haft så roligt. Jag är inte van vid sånt här, skall jag säga . . .» Han såg sig hjälplöst omkring. »Vid sånt här folk och såna här hus. Det är nytt för mig, men jag tycker om det.»

»Jag hoppas ni kommer igen», sade hon, när han tog farväl av hennes bröder.

Han satte på sig mössan, fumlade sig igenom dörren och var borta.

»Nå, vad tycker du om honom?» frågade Arthur.

»Han är mycket intressant, en fläkt av ozon», svarade hon. »Hur gammal är han?»

»Tjugu — nästan tjuguett. Jag frågade honom i eftermiddags. Jag trodde inte att han var så ung.»

Och jag är tre år äldre, var hennes tanke, när hon kysste sina bröder till godnatt.

TREDJE KAPITLET.

När Martin Eden kom ut på gatan, stack han handen i rockfickan och drog upp ett brunt rispapper och en nypa mexikansk tobak, vilka behändigt rullades ihop till en cigarrett. Han drog första blosset djupt ner i lungorna och blåste ut det i ett långt andedrag. »För tusan!» sade han högt med en röst av häpnad och undran. »För tusan!» upprepade han. Och än en gång mumlade han: »För tusan!» Så gick hans hand upp till kragen, som han knäppte av sig och stoppade i fickan. Det föll ett kyligt duggregn, men han tog av sig mössan, knäppte upp västen och flanerade vidare i glad bekymmerslöshet. Han var i extas, drömde drömmar och genomgick på nytt sina upplevelser.

Han hade mött kvinnan till sist — kvinnan som han föga ägnat sina tankar åt, därför att det aldrig legat för honom att så särdeles mycket befatta sig med kvinnor, men som han dock på något oklart sätt väntat att träffa en gång. Han hade suttit bredvid henne vid bordet. Han hade känt hennes hand i sin, han hade blickat henne in i ögonen och sett en skymt av en fager själ, dock icke skönare än de ögon genom vilka den lyst, än den gestalt, som gav den uttryck och form. Han tänkte inte på hennes kropp som kropp — någonting som var nytt för honom. Ty det hade varit det enda

sätt varpå han hittills tänkt på de kvinnor han känt. Men hennes kropp var någonting helt annat. Han kunde inte fatta den som en vanlig kropp, underkastad sjukdomar och krämpor. Hennes kropp var något mer än själens omhölje. Det var en utstrålning av hennes ande, en ren och vacker kristallisation av hennes gudomliga väsen. Denna känsla av det gudomliga överraskade honom; den kom honom att nyktra till från drömmarna. Icke ett ord, icke en vink om det gudomliga hade någonsin förr nått honom. Han hade aldrig trott på det gudomliga. Han hade alltid varit religionsföraktare och alltid drivit gäck med prästerna och deras prat om själens odödlighet. Det fanns intet liv efter detta, var hans åsikt. Det var bara här och nu, sedan evigt mörker. Men vad han hade sett i hennes ögon var själ, en odödlig själ. Ingen man eller kvinna han känt hade givit honom budskap om odödligheten. Men det hade hon. Hon hade viskat om den från första ögonblicket hon såg på honom. Hennes ansikte skimrade för hans ögon, där han vandrade framåt — blekt och allvarligt, ljuvt och känsligt leende i medlidande och ömhet som endast ett andeväsen kunde le, och renare än han någonsin kunnat drömma sig renheten. Hennes renhet träffade honom som ett slag. Han hade vetat vad godt och ondt var, men renhet som en egenskap hos tillvaron hade han aldrig haft någon aning om. Och nu förstod han, att hos henne var renhet det högsta av allt det goda, det väsentligaste varav evigt liv bestod.

Och han kände ett tvingande begär att själv bli delaktig av evigt liv. Han var inte värd att bjuda henne en dryck vatten, det visste han; det var som ett under-

verk att han fått se henne och tala vid henne i afton. Det var en slump — det var alltsammans. Han förtjänade inte en sådan lycka. Han kände sig ödmjuk till sinnes, usel och till intet nyttig. I en sådan sinnesstämning äro syndare nära ångern. Han *var* en syndare. Men liksom den botfärdige gärna ser en skymt av sin kommande härlighet en gång, så framskymtade för honom vad han själv skulle ernå genom att äga henne. Men detta ägande av henne var mycket oklart och dimmigt och alldeles olikt det ägande han kände till. Hans äregirighet svävade högt på vilda vingar och han såg sig själv bestiga höjderna med henne, dela hennes tankar, njuta av allt skönt och ädelt med henne. Det var ett själens ägande han drömde om, någonting förfinat, utan varje spår av råhet, ett fritt själarnas kamratskap, som hans tanke icke var i stånd att ge form. Han tänkte inte på detta sätt; överhuvud tänkte han inte alls. Känslan överväldigade förståndet och han genombävades av sinnesrörelser han aldrig förr anat, drev behagligt fram över ett hav av sensationer där allt var upphöjt och förandligat.

Han gick sin väg fram som en drucken och mumlade entusiastiskt: »För tusan! För tusan!»

En poliskonstapel i ett gathörn betraktade honom misstänksamt och lade märke till hans rullande sjömansgång.

Var har ni fått den där florshuvan ifrån?» frågade han.

Martin Eden var genast tillbaka på jorden igen. Han var lik en flytande organism, som lätt flöt in i alla slags krokar och hål. Vid poliskonstapelns till-

rop var han genast sig lik igen och förstod ögonblickligen situationen.

»Den heter duga, eller hur?» skrattade han tillbaka. »Jag visste inte att jag pratade högt.»

»Snart sjunger ni nog också», var poliskonstapelns diagnos.

»Nej, det gör jag inte. Ge mig en tändsticka, så tar jag nästa spårvagn hem.»

Han tände sin cigarrett, sade god natt och gick vidare. »Bylingen trodde ta mig fan att jag var full», sade han för sig själv. Så log han och tillade: »Det var jag nog också. Men inte kunde han ana att det var en kvinnas ansikte som . . .»

Han hoppade upp i en Telegraph-Avenue-vagn som gick till Berkeley. Den var fullsatt med unga män som sjöngo visor och hurrade gång på gång. Han granskade dem nyfiket. Det var studenter. De gingo vid samma universitet som hon, voro socialt i samma klass som hon, kunde bli bekanta med henne, se henne varje dag om de ville. Han undrade över att de inte ville, att de hade varit ute och roat sig i stället för att vara tillsammans med henne, sitta omkring henne i dyrkan och tillbedjan. Hans tankar vandrade vidare. Han lade märke till en med smala, sneda ögon och hängande läpp. Det måste vara en elak en, var han på det klara med. Ombord skulle han vara en snoker, en gnällspån, en skvallerbytta. Han, Martin Eden, var bättre karl än den där. Den tanken gjorde honom glad. Han tyckte den förde honom närmare Henne. Han började jämföra sig själv med studenterna. Han var medveten om sin kropps muskulösa mekanism och kände sig viss om att

han fysiskt var deras överman. Men deras huvuden voro fyllda med kunskaper som satte dem i stånd att tala hennes språk — den tanken verkade nedslående. Nåja, vad var hjärnan till för? frågade han häftigt. Vad de hade gjort kunde han också göra. De hade studerat livet i sina böcker, medan han hela tiden levat det. Hans hjärna var lika fylld av kunskaper som deras, fastän de voro av annat slag. Hur många av dem kunde knopa en talja eller sköta en ratt? Hans liv låg för honom som en rad tavlor av faror, våghalsighet, släp och slit. Han mindes hur han misslyckats, hur han fått sina skråmor medan han höll på att lära sig. Detta hade han till godo i alla fall. Senare skulle de också vara tvungna att börja leva livet och gå igenom ekluten som han gjort. Nåväl — medan de höllo på med det, kunde han ju i böckerna lära sig den andra sidan av livet.

När vagnen farit igenom det bälte av enstaka liggande byggningar som skilde Oakland från Berkeley, höll han utkik efter ett välkänt tvåvåningshus, på vars framsida satt den stolta skylten HIGGINBOTHAM'S KONTANTAFFÄR. Martin Eden steg av vid hörnet. Ett ögonblick såg han upp på skylten. Den sade honom något mera än själva orden. En person full av småsinne och egoism och tarvlig bakslughet tycktes honom stiga fram bakom bokstäverna. Bernhard Higginbotham var gift med hans syster, och han kände honom väl. Han öppnade dörren med sin patentnyckel och steg upp för trapporna till andra våningen. Här bodde hans svåger. Diversehandeln låg inunder. Luften luktade unkna grönsaker. När han famlade sig över förstugan, snavade han över en leksaksvagn

som någon av hans talrika systersöner eller systerdöttrar lämnat efter sig, och for med en duns mot dörren. »Den gnidaren», tänkte han; »för snål att bränna för två cents gas, så att inte hans hyresgäster bryta nacken av sig.»

Han fumlade efter dörrlåset och steg in i ett upplyst rum, där hans syster och Bernhard Higginbotham sutto. Hon höll på att lappa ett par av hans byxor; han hade placerat sig på två stolar med fötterna instuckna i trasiga tofflor dinglande över den andra stolen. Han såg upp över tidningen han läste i, visade ett par mörka, oroliga, skarpa ögon. Martin Eden kunde aldrig se på honom utan en känsla av obehag. Vad hans syster sett hos honom, var han ur stånd att begripa. På honom gjorde han intrycket av ett kryp som han alltid kände lust att sätta foten på och krossa. »En vacker dag slår jag skallen av honom», brukade han trösta sig själv över att han måste tåla mannens tillvaro. Nu tittade ögonen, vessellika och grymma, missbelåtet på honom.

»Nå», sade Martin, »ut med språket.»

»Jag lät måla dörren i förra veckan», halvt gnällde, halvt gläfste mr Higginbotham; »och du vet hur dyrt allting är. Du borde vara mera rädd om andras tillhörigheter.»

Martin tänkte svara, men insåg genast det hopplösa häri. Han såg från denna tarvliga bild av en människa bort mot ett oljetryck på väggen. Det överraskade honom. Han hade alltid tyckt om det, men nu tyckte han att han såg det för första gången. Det var tarvligt liksom allting annat i huset. Hans tanke gick tillbaka till det ställe han lämnat för en stund sedan,

och han såg först tavlorna och så henne som gav honom en blick av smältande ljuvlighet, när hon tryckte hans hand till avsked. Han glömde var han befann sig och Bernhard Higginbothams närvaro, tills denne herre frågade:

»Har du sett andar, va?»

Martin kom till sig själv igen och såg in i de små lysande, grymma, fega ögonen, och han kunde se som i en syn samma ögon när deras ägare höll på att sälja i boden inunder — ödmjuka, hycklande, oljiga och smickrande.

»Ja», svarade Martin. »Jag har sett en ande. God natt. God natt, Gertrude.»

Han lämnade rummet snubblande över en uppsluppen söm i den smutsiga mattan.

»Smäll inte i dörren», varnade mr Higginbotham.

Han kände blodet krypa i ådrorna, men behärskade sig och stängde sakta dörren efter sig.

Mr Higginbotham betraktade triumferande sin hustru.

»Han har druckit», sade han i en hes viskning. »Jag sa' dig att han skulle göra det.»

Hon nickade undergivet.

»Hans ögon va' lite' konstiga», medgav hon, »och så hade han ingen krage, fast han hade en på sig när han gick. Men han har kanske bara fått ett par glas.»

»Han kunde inte stå riktigt», försäkrade hennes man. »Jag gav akt på honom. Han kunde inte gå över golvet utan att snubbla. Du hörde ju själv hur han höll på att ramla omkull ute i farstun.»

»Jag tror det var över Alices vagn», sade hon. »Han kunde inte se den i mörkret.»

Mr Higginbotham började höja rösten vredgad.

Hela dagen gjorde han sig till nere i boden, men om kvällarna, i familjens sköte ville han vara sig själv.

»Jag säger dig, att din utmärkte bror var full.»

Hans röst var kall, skarp och avgörande och orden kommo bestämda som stötarna från en maskin. Hans hustru suckade och teg. Hon var en storväxt, fetlagd kvinna, alltid slarvigt klädd och alltid trött av sin fetma, sitt arbete och sin man.

»Det har han efter fadern», fortfor mr Higginbotham anklagande, »och han kommer att kola av i en rännsten alldeles på samma sätt, det vet du mycket väl.»

Hon nickade, suckade och fortfor att sy. De voro överens om att Martin kommit hem drucken. De visste ingenting om skönhet, annars skulle de ha förstått att dessa glänsande ögon och detta glödande ansikte betydde att den unge mannen för första gången fått en aning om kärlek.

»Snyggt exempel för barnen», snörvlade mr Higginbotham plötsligt i det han bröt den tystnad hans hustru förorsakat och som han inte tyckte om. Ibland önskade han nästan att hon ville motsäga honom. »Händer det en gång till, skall han härifrån, begriper du det? Jag tänker inte tåla hans rucklande och att han kanske förstör barnen genom svalg och dryckenskap.» Mr Higginbotham tyckte om de båda orden, som voro alldeles nya för honom, och som han nyligen läst i en tidning. »Det är just vad det är — svalg och dryckenskap, det finns inget annat namn för det.»

Hans hustru suckade åter och skakade sorgset på huvudet, medan handen hade brådt med nålen. Mr Higginbotham tog åter fatt i sin tidning.

»Har han betalt för sista veckan?» frågade han bakom tidningen.

Hon nickade och tillade: »Ännu har han pengar.»

»När tänker han gå till sjöss igen?»

»När han har gjort slut på hyran, tänker jag», svarade hon. »Han var över till San Francisco i går för att höra sig om efter fartyg. Men han har pengar ännu och han vill inte gå med vilket fartyg som helst.»

»En så'n där odåga skall sätta näsan i vädret!» fräste mr Higginbotham. »Vilket fartyg som helst! Jo jag tackar!»

»Han talade någonting om en skonare som skall gå till någon utländsk plats för att söka efter en begravd skatt och att han ville följa med den, om hans pengar räckte tills den blev färdig.»

»Om han ville vara hygglig, skulle jag låta honom köra vagnen», sade hennes man, dock utan ett spår av välvilja i rösten. »Tom har gått sin väg».

Hans hustru såg på honom, frågande och förskräckt.

»Han gick i afton. Ska' till Charruthers. De betala mer än jag kan.»

»Jag sa dig, att du skulle mista honom!» utropade hon. »Han var värd mer än du gav honom.»

»Hör du, käring», grälade Higginbotham, »för tusende gången säger jag dig att du inte ska lägga näsan i affärerna. Jag vill inte säga det en gång till.»

»Det bryr jag mig inte om», svarade hon. »Tom var en bra pojke.»

Hennes man såg på henne. Detta var ett oförsvarligt trots.

»Om din bror vore värd ett ruttet lingon, kunde han ta vagnen», sade han.

»Han betalar för sig», var hennes svar. »Också så länge han är bror min och så länge han inte är skyldig dig en cent, har du ingen rättighet att jämt och samt skälla på honom. Ännu har jag känslor kvar, fast jag har varit gift mig dig i sju år.»

»Har du sagt honom att han får betala särskilt för gasen, om han fortfar med att läsa sedan han lagt sig?» frågade han.

Mrs Higginbotham svarade ingenting. Hennes uppstudsighet försvann, hennes mod drunknade i hennes fetma. Hennes man var segraren. Nu hade han henne. Hans ögon klippte hämndlystet, medan hans öron fröjdade sig åt de flåsanden hon utstötte. Han kände sig alltid lycklig när han riktigt kunde klämma åt henne, och det gick lätt nu för tiden, fast det nog varit annat under de första åren av deras äktenskap, innan alla barnen och hans oupphörliga gnat tagit bort all hennes energi.

»Du får säga åt honom i morgon då, det är alltsammans», sade han. »Och medan jag kommer ihåg det, du kan gärna skicka efter Marian till i morgon för att ta hand om barnen. När Tom har gått sin väg, får jag köra vagnen själv och du kan ju bereda dig på att under tiden passa kunderna därnere.»

»Men det är tvättdag i morgon», invände hon svagt.

»Gå upp i tid och tvätta först. Jag far inte ut förrän klockan tio.»

Han frasade elakt med tidningen och återtog läsningen.

FJÄRDE KAPITLET.

Med blodet ännu i svallning efter sin sammanstötning med svågern letade sig Martin Eden i mörkret fram till sitt rum, en trång skrubb med plats för en säng, ett tvättställ och en stol. Mr Higginbotham var för snål att hålla sig med en tjänarinna, så länge hans hustru orkade arbeta. Dessutom kunde de ha två inackorderingar, när man också hyrde ut pigkammaren. Martin lade Swinburne och Browning på stolen, tog av sig rocken och satte sig i sängen. Fjädrarna i madrassen gnällde under hans tyngd, men han märkte det inte. Han skulle till att ta av sig skorna, då hans blick föll på den rappade väggen midt emot honom, där han såg långa strimmor av smutsigt brunt efter regnet som trängt in genom taket. På denna nedsölade bakgrund började syner träda fram och brinna. Han glömde sina skor, satt där och stirrade, men så började hans läppar röra sig och han mumlade: »Ruth.»

»Ruth.» Aldrig hade han trott att ett enkelt ljud kunde vara så vackert. Det smekte hans öra och han berusade sig genom att upprepa det. »Ruth!» Det var en talisman, ett magiskt besvärjelseord. Varje gång han mumlade det, skimrade hennes ansikte för honom och övergöt den smutsiga väggen med ett gyllne sken.

Och detta sken stannade icke på väggen. Det bredde ut sig i det oändliga, och genom dess guldglänsande djup gick hans själ spörjande efter hennes. Det bästa inom honom strömmade ut i en lysande flod. Blotta tanken på henne förädlade och renade honom, gjorde honom bättre, födde hos honom en trängtan att bli bättre. Han hade aldrig känt kvinnor som gjort honom bättre. Det var någonting nytt för honom. Kvinnorna hade alltid haft motsatt inverkan på honom, de hade gjort honom djurisk. Han förstod inte att många av dem hade gjort sitt bästa, så illa det än var. Han hade aldrig varit medveten om att han i sitt väsen hade något som lockade fram kärleken hos kvinnorna och som varit orsaken till att de eftersträvat hans ungdom. Fast de ofta fallit honom besvärliga, hade han aldrig egentligen brytt sig om dem, och aldrig kunde han ha drömt om att det fanns kvinnor som hade blivit bättre genom honom. Han hade alltid levat sorglöst ända till nu, och nu tyckte han att de sträckt snikna händer efter honom. Detta var inte rätt, vare sig mot dem eller mot honom själv. Men när han nu för första gången började bli medveten om sig själv, kunde han inte sätta sig till doms, och han brann av blygsel då han nu såg sin egen uselhet i ögonen.

Han steg upp och försökte betrakta sig själv i den smutsiga spegeln ovanför tvättstället. Han torkade den med en handduk och såg på nytt, länge och noga. Det var första gången han verkligen sett sig själv. Hans ögon voro skapade för att se, men hittills hade de varit fyllda av världens ständigt växlande panorama, som han varit alldeles för ivrig att beskåda för

att ägna en blick åt sig själv. Han såg huvudet och ansiktet på en tjuguåring, men som han var alldeles ovan vid sådant, visste han inte vad han skulle tänka om det. Över en hög, bred panna såg han en kvast av brunt hår, nötbrunt, vågigt med en ansats till lockar, som kvinnorna tyckte om att låta sina händer smekande fara igenom. Men det fäste han sig inte vid, ty i hennes ögon var det nog ingenting, och länge såg han på den höga, breda pannan och försökte genomtränga den för att se vad som fanns där bakom. Vad var det för slags hjärna? frågade han sig om och om igen. Vad dugde den till? Hur långt kunde den föra honom? Skulle den föra honom till henne?

Han undrade om det låg själ i dessa stålgrå ögon, som ofta skiftade helt och hållet i blått och voro fyllda med de salta brisarna från det solmättade djupet. Han undrade också hur hans ögon tedde sig för henne. Han försökte föreställa sig hur hon såg in i dessa hans ögon, men han misslyckades i taskspeleriet. Han kunde mycket lätt sätta sig in i andra människors tankar och föreställningar, men det hade alltid varit människor vilkas livsupplevelser han kände till. Han kände ingenting till om henne. Hon var det underbara och hemlighetsfulla, och hur skulle han kunna gissa sig till ens en enda av hennes tankar? Nåja, det var ärliga ögon, sade han sig till sist, och det fanns i dem varken småsinthet eller tarvlighet. Den solbrynta hyn i hans ansikte överraskade honom. Han hade inte trott att han var så svart. Han kavlade upp skjortärmen och jämförde den vita insidan av sin arm med ansiktet. Nå, också han var ju ändå en vit man. Men armarna voro solbrända. Han krökte

armen och såg undertill, där solen hade tagit minst. Här var det alldeles vitt. Han log åt sitt bronsfärgade ansikte i spegeln vid tanken på att en gång hade han varit lika vit som undersidan av hans arm, och han hade ingen aning om att det fanns få bleka kvinnliga väsen som kunde skryta av vackrare och mjukare skinn än han, vackrare än där han hade lyckats undgå solens härjningar.

Hans mun skulle ha varit en kerubs, om inte de fylliga, sensuella läpparna haft ett sätt att sluta sig skarpt över tänderna. Ibland så skarpt att munnen blev hård, nästan asketisk. Det var en slagskämpes och en älskares läppar. De kunde med välbehag smaka livets sötma, de kunde också kasta bort mildheten och bli befallande. Hakan och käkarna som voro starka och talade om stridslystnad markerade ytterligare härskardraget. Styrka stod emot känslighet och de kompletterade varandra, tvingade honom att älska skönhet som var stark och kommo honom att vibrera för känslor som voro sunda. Och bakom läpparna funnos tänder som aldrig känt till eller behövt en tandläkare. De voro vita, starka och regelbundna, tyckte han själv, när han betraktade dem. Men när han såg på dem, började han känna sig orolig. Någonstädes i hans minnes gömmor fanns någonting som viskade om att det visst fanns folk som borstade sina tänder varje dag. Det var sådana som tillhörde hennes klass. Hon borstade nog också tänderna varje dag. Vad skulle hon tänka, om hon fick veta att han aldrig i hela sitt liv borstat tänderna en enda gång? Han beslöt att skaffa sig en tandborste. Han skulle börja genast, i morgon dag. Det var inte endast genom

vad han skulle uträtta han kunde hoppas att vinna henne. Han måste personligen reformera sig helt och hållet, borsta tänderna och bära krage, fast den där stärkta bojan föreföll honom som ett avstående av friheten.

Han höll upp handen och gned med tummen mot den smutsiga insidan. Han såg att smutsen var så ingrodd i huden att den inte skulle gå bort med någon borste. Så olika hennes hand var! Det gick en rysning av välbehag genom honom, när han tänkte på den. Som ett rosenblad, tänkte han; kylig och mjuk som en snöflinga. Aldrig hade han trott att en kvinnas hand kunde vara så len. Han överraskade sig själv med att undra hur det kunde kännas att bli smekt av en sådan hand, och han rodnade brottsligt därvid. Tanken var för rå, när det gällde henne. På sätt och vis stred den mot hennes själs höghet. Hon var ett blekt, spädt andeväsen, lyft högt över det lekamliga, men mjukheten hos hennes hand stannade dock kvar i hans tankar. Han var van vid fabriksflickor och arbeterskor. Han visste ju varför deras händer voro grova; men hennes hand . . . den var mjuk, därför att hon aldrig behövt arbeta med den. Klyftan mellan henne och honom vidgades vid den bävande tanken på en person som inte måste arbeta för sitt uppehälle. Han insåg plötsligt den särställning folk som inte behövde arbeta intog. Han hade arbetat själv; hans första minnen tycktes förknippade med arbete, och hela hans familj hade arbetat. Gertrude t. ex. När hennes händer icke voro hårda och grova av de otaliga sysslorna, voro de svullna och röda som salt kött av tvätt. Och hans syster Marian. Hon hade i somras,

arbetat på konservfabriken och hennes smala, vackra händer voro nu sönderskurna av tomatknivarna. Dessutom hade två fingerändar blivit kvar i en skärmaskin på en kartongfabrik vintern förut. Han kom ihåg sin mors hårdnade händer där hon låg i sin kista. Och hans far hade arbetat tills han drog sin sista suck. Det måste ha funnits halvtumstjockt hornartat skinn på hans händer när han dog. Men hennes hand var mjuk och hennes mors och bröders. Detta sista slog honom som en överraskning. Det visade grymt deras höga ställning, det oerhörda avståndet mellan henne och honom.

Han satte sig åter på sängen med ett bittert skratt och tog av sig skorna. Han var dum; han hade blivit rusig av en kvinnas ansikte och av en kvinnas mjuka, vita händer. Då stod plötsligt för hans ögon en annan syn på den smutsiga väggen. Han stod framför en dyster hyreskasern. Det var sent på aftonen i Londons East End och bredvid honom stod Margey, en liten fabriksflicka på femton år. Han hade följt henne hem. Hon bodde i denna dystra kasern, som inte ens passade för svin. Han sträckte fram handen för att säga godnatt. Hon spetsade sina läppar för att få en kyss, men han tänkte inte kyssa henne — han var på sätt och vis rädd för henne. Då slöt sig hennes hand om hans och hon kramade den feberaktigt. Han kände hennes valkar gnida och skrapa mot hans, och han kände ett djupt medlidande. Han såg hennes trängtande, hungriga ögon och hennes halvsvultna, kvinnliga gestalt, som från barndom sprungit över i förskrämd, rovdjurslik mognad; så lade han armen om henne, böjde sig ned och kysste hennes läppar.

Hennes glada lilla utrop klingade i hans öron, och han kände hur hon smög sig intill honom som en katt. Stackars lilla utsvultna varelse! Han fortfor att stirra på synen från vad som händt för länge sedan. Det kröp i hans kropp alldeles som den natten, då hon hakat sig fast vid honom, och hans hjärta värmdes av medlidande. Det var en gråväderscen, smutsigt grå, och regnet duggade smutsigt ned på trottoarstenarna. Så lyste en skinande gloria upp väggen och midt igenom den andra synen glimmade hennes bleka ansikte under en krona av gyllne hår — i fjärran och oåtkomlig som en stjärna.

Han tog Browning och Swinburne från stolen och kysste dem. Ja, hon bad mig i alla fall komma igen, tänkte han. Han såg sig ännu en gång i spegeln och sade högt och högtidligt:

»Martin Eden, det första du gör i morgon bittida är att gå till folkbiblioteket och läsa litet om hur man skall umgås med folk. Begriper du?»

Han släckte gasen och fjädrarna gnällde under hans kroppstyngd.

»Och du måste låta bli att svära, Martin, min gosse. Du *måste* låta bli att svära», sade han högt.

Så domnade han bort i sömn och drömde drömmar som i galenskap och djärvhet tävlade med opierökarnes.

FEMTE KAPITLET.

Han vaknade nästa morgon från sina rosendrömmar till en fuktmättad luft som luktade såplödder och smutsiga kläder och dallrade av ramlet och skramlet från släplivet. När han kom ut ur rummet, hörde han vatten bubbla, en skarp, grälande röst och en smäll, när hans syster lät en av sin talrika avkomma bli en avledare åt förargelsen. Barnets gastande trängde igenom honom som en kniv. Han kände att hela omgivningen, själva luften han andades, var obehaglig och tarvlig. Vilken skillnad, tänkte han, på den atmosfär av skönhet och lugn i det hus där Ruth levde. Där var allting förandligat, här allting materiellt och tarvligt materiellt till på köpet.

»Kom hit, Alfred», sade han till det gråtande barnet och stack handen i byxfickan där han hade sina pengar på samma vårdslösa sätt som han i allmänhet levde livet. Han stack en kvartsdollar i pysens hand, tog honom i sina armar och försökte stilla hans snyftningar. »Seså, ge dig i väg och köp karameller nu, men glöm inte att dela med dig åt dina syskon. Tag sådana som räcka länge.»

Hans syster lyfte upp sitt röda ansikte från tvättbunken och såg på honom.

»Fem cents hade varit gudi nog», sade hon. »Men det är så likt dig, ingen aning om pengars värde. Pojken kommer att äta sig sjuk.»

»Å, seså, syster», svarade han skämtsamt. »Mina slantar klara sig nog själva. Om du inte hade så brådtom, skulle jag ge dig en morgonpuss.»

Han ville vara vänlig mot sin syster som var snäll och som han visste tyckte om honom på sitt sätt. Men hur det var blev hon allt mindre sig själv efter som åren gingo, och mer och mer ombytlig. Det var det hårda arbetet, de många barnen och hennes gnatiga man som förändrade henne — ja, naturligtvis. Han föreställde sig att hennes natur höll på att få samma egenskaper som unkna grönsaker, fränt såplödder och de smutsiga nickel- och silverslantar hon tog in över disken i boden.

»Laga att du får frukost», sade hon snäsigt, fastän i hemlighet smickrad. Av hela hennes kringspridda brödraskara hade han alltid varit hennes favorit. »Nå, jag ska pussa dig», sade hon med plötslig hjärtlighet.

Med tummen och pekfingret strök hon det droppande löddret först från ena armen och så från den andra. Han lade armarna kring hennes fylliga midja och kysste hennes våta, ångande läppar. Tårarna kommo henne i ögonen — inte så mycket till följd av känslornas styrka som fast mer av svaghet efter ständig överansträngning. Hon sköt honom ifrån sig, men inte förr än han sett en skymt av hennes fuktiga ögon.

»Det står frukost i spisen», sade hon hastigt.» Jim är väl uppstigen nu. Jag måste gå upp tidigt för tvättens skull. Ge dig i väg nu och laga sedan att du kommer ut ur huset så fort som möjligt. Det blir

trevligt här i dag, skall jag säga, när Tom har givit sig av och Bernhard själv måste köra ut.»

Martin gick modfälld ut i köket, och bilden av systerns röda ansikte och slafsiga gestalt brände sig in i hans hjärna likt syra. Hon skulle nog ha tyckt om honom, bara hon haft tid, sade han sig. Men hon måste ju arbeta sig till döds. Bernhard Higginbotham var ett fä som lät henne släpa ut sig så där. Men å andra sidan kunde han inte hjälpa att han tyckte det var allt annat än behagligt att kyssa henne. Visserligen var det ovanligt. Hon hade aldrig brukat kyssa honom annat än när han begav sig bort på resor eller kom hem igen. Men denna kyss smakade såplödder och läpparna voro slappa. Han hade inte känt denna hastiga, starka tryckning som borde höra till en kyss. Det hade varit kyssen av en uttröttad kvinna, som varit utsläpad så länge att hon glömt bort att kyssas. Han mindes henne som flicka, före giftermålet, när hon kunde dansa hela natten efter en hård arbetsdag på tvättinrättningen och det gjorde henne ingenting att gå direkt tillbaka till arbetet nästa dag. Så tänkte han på Ruth och den svala sötma som måste bo i hennes läppar liksom i allting omkring henne. Hennes kyss måste likna hennes handtag eller hennes sätt att se på en, fast och fritt. Han vågade i sin inbillning tänka sig hennes läppar mot hans, och så livlig var denna inbillning att han kände sig alldeles domnad och tyckte sig sväva hän bland rosenblad, som fyllde hans hjärna med sin doft.

I köket fann han Jim, den andra inackorderingen, som satt och åt sin gröt långsamt, med en sjuklig, trånande blick i sina ögon. Jim arbetade hos en vat-

tenledningsentreprenör, och hans veka haka och sävliga temperament i förening med en viss dumhet skvallrade om att han nog finge stå där och stampa i kampen för brödbiten.

»Varför äter du inte?» frågade han, då Martin dyster doppade skeden i den kalla, halvkokta havregröten. »Var du full igen i går kväll?»

Martin skakade på huvudet. Han kände sig nedtryckt av all osnyggheten omkring sig. Ruth Morse syntes honom mera avlägsen än någonsin.

»Det var jag», fortfor Jim med ett skrytsamt, slappt fnitter. »Full som en kaja. Billy ledde hem mig.»

Martin nickade till tecken att han hörde — det var en naturlig vana hos honom att alltid lyssna till den som talade till honom — och slog i en kopp ljumt kaffe.

»Går du på Lotusklubbens bal i kväll?» frågade Jim. »Det kommer att bjudas på öl och det blir kanske slagsmål. Men det bryr jag mig inte om. Jag tänker i alla fall ta min flicka med mig. Tusan, en så'n smak jag har i munnen.»

Han gjorde en grimas och försökte skölja bort smaken med kaffe.

»Känner du Julia?»

Martin skakade på huvudet.

»Det är min flicka», förklarade Jim, »och det är en tös hela da'n. Jag skulle gärna presentera dig för henne, om jag inte visste att du då skulle ta henne ifrån mig. Jag begriper inte, vad flickorna se hos dig, nej så ta mig fan. Men det är så man kan bli sjuk när man ser hur du tar bort den ena efter den andra.»

»Jag vet aldrig att jag tagit någon ifrån dig», svarade Martin likgiltigt.

Han måste i alla fall äta frukost.

»Jo, det har du», försäkrade den andre ivrigt. »Du minns väl Maggie?»

»Har aldrig haft någonting att göra med henne, har aldrig ens dansat med henne annat än den där kvällen.»

»Ja, det var alldeles nog det!» utropade Jim. »Du dansade med henne och såg på henne, och så var det slut med alltihop. Du menade nog ingenting med det, men jag var borta, förstår du, hon såg aldrig åt mig se'n. Alltid skulle hon fråga efter dig. Hon hade gärna gjort upp med dig, om du hade velat.»

»Men jag vill inte.»

»Det var detsamma. Jag fick avsked på grått papper i alla fall.» Han såg beundrande på Martin. »Hur bär du dig åt?»

»Jag bryr mig inte om dom.»

»Du menar att du låtsas så?» frågade Jim ivrigt.

Martin tänkte efter ett ögonblick, så sade han: »Kanske det också slår in, men jag tror att det är annorlunda med mig. Jag har aldrig brytt mig om flickor — mycket. Kan du låtsas att du inte gör det, går det antagligen också bra.»

»Du skulle ha varit borta vid Reley's lada i går kväll», bytte Jim om samtalsämne. »Boxhandskarna kom fram, må du tro. Där var en kvanting från West Oakland. De kallade honom 'Råttan'. Hal som silke. Ingen kunde grabba honom. Vi önskade alla att du varit där. Var var du?»

»I Oakland», svarade Martin.

»På teatern?»

Martin sköt undan sin tallrik och steg upp.

»Kommer du på balen i kväll?» ropade den andre efter honom.

»Nej, jag tror inte det», svarade han.

Han gick nedför trappan och ut på gatan och söp in luften med fulla lungor. Han hade varit nära att kvävas i denna atmosfär och Jims prat hade hållit på att göra honom galen. Ibland hade han riktigt måst behärska sig för att inte kasta gröttallriken i ansiktet på honom. Ju mera han pratat, desto avlägsnare hade Ruth synts honom. Hur kunde han, som levde ihop med slik boskap, någonsin bli värdig henne? Han blev förskräckt vid det problem, som uppställde sig för honom, och hans ställning i livet som en simpel arbetare red honom som en mara. Allting tycktes vilja hålla honom nere — hans syster, hans systers hem och familj, Jim, alla han kände, allt som band honom vid livet. Tillvaron smakade inte godt i munnen på honom. Hittills hade han tagit tillvaron, sådan den fördes av honom och alla omkring honom, som någonting godt. Han hade aldrig satt detta ifråga annat än när han läste böcker; men det var i alla fall bara böcker, sagor från en skönare och omöjlig värld. Men nu hade han sett denna värld, icke blott möjlig, utan verklig, med en blomma till kvinna, som hette Ruth, prunkande i dess midt. Hädanefter måste han känna en bitter smak, en längtan, stark som smärta, och en hopplöshet som marterade därför att den levde av hopp.

Han hade tvekat mellan folkbiblioteket i Berkeley eller Oakland, men han valde det senare, därför att Ruth bodde där. Vem visste? — Ett bibliotek var ett ställe dit hon kunde gå — kanske han skulle träffa

henne där. Han kände inte alls till hur bibliotek voro inrättade, och han vandrade mellan de ändlösa raderna av hyllor med skönlitteratur, till dess den fina unga dam, som tycktes vara tjänstgörande, sade honom att uppslagsböckerna funnos en trappa upp. Han förstod inte att han skulle fråga mannen vid pulpeten — och började sina äventyr på den filosofiska avdelningen. Han hade hört talas om filosofi, men adrig kunde han tro att det fanns så mycket skrivet om den. De höga hyllorna, svällande av tjocka volymer, på samma gång förödmjukade och eggade honom. Här fanns arbete för hans starka hjärna. Han fann böcker i trigonometri på den matematiska avdelningen, bläddrade i dem och stirrade på de meningslösa formlerna och siffrorna. Han kunde läsa engelska, men här var det ett främmande språk. Norman och Arthur förstodo detta språk — han hade hört dem tala det. Och de voro hennes bröder! Han lämnade avdelningen i förtvivlan. Från alla sidor tycktes böckerna pressa sig fram och krossa honom. Aldrig hade han drömt om att fonden av mänsklig kunskap var så svällande stor. Han blev rädd. Hur skulle hans hjärna någonsin kunna bli herre över allt detta? Men så kom han ihåg att det fanns andra män som kunnat det, och han viskade häftigt en dyr ed, att hans hjärna skulle göra vad deras hade gjort.

Så gick han vidare, vacklande mellan förtvivlan och hopp, och stirrade på de av all möjlig visdom fyllda hyllorna. I en avdelning för varjehanda fann han »Norries' Översikt». Han vände vördnadsfullt bladen. På sätt och vis talade de ett språk, som han kände till. Det var om sjön. Så hittade han böcker av Lecky

och Marshall. Där hade han det — han skulle lära sig navigation. Han skulle sluta upp med att dricka, arbeta sig upp och bli kapten. I detta ögonblick tycktes Ruth honom riktigt nära. Som kapten kunde han gifta sig med henne (om hon ville ha honom). Och ville hon inte — nåja, då skulle han leva sitt liv redligt bland människorna för hennes skull. I alla fall skulle han låta bli att dricka. Så kom han att tänka på assuradörerna och redarne, de två herrar kaptenerna måste tjäna, av vilka den ena såväl som den andra kunde krossa honom och vilkas intressen alltid voro diametralt motsatta. Han såg sig omkring i rummet och slöt ögonen för en vision av tiotusen böcker. Nej, det var slut med sjön för honom. Det fanns makt i all denna rikedom av böcker, och skulle han uträtta någonting stort, måste han göra det på land. För resten fingo kaptenerna aldrig ta sina hustrur med sig till sjöss.

Det blev middag och eftermiddag. Han glömde bort att äta och sökte fortfarande efter en bok om umgänget med människor. Ty icke nog med att hans sinne var upptaget av vad han skulle göra och bli en gång, han oroades oupphörligt av ett mycket enkelt och konkret problem: Om man träffar en ung dam och hon ber en komma igen, hur snart kan man då göra det? — på det sättet ställde han upp det för sig själv. Men när han till sist fann den rätta bokhyllan, sökte han förgäves efter svaret. Han häpnade inför massan av etikettsfrågor och fördjupade sig i ett helt virrvarr av visitkort och den olika roll de spelade i det bildade umgänget. Han slutade upp med sina efterforskningar. Han hade inte funnit vad han sökte, men så mycket hade han lärt sig att det måste ta en människas hela tid

att lära sig bli artig och att han måste leva ett förberedande liv bara för den saken.

»Fann ni vad ni sökte?» frågade mannen vid pulpeten, när han skulle gå.

»Ja, tack», svarade han. »Det är ett fint bibliotek det här.»

Mannen nickade. »Det vore roligt om ni kom hit ofta. Är ni sjöman?»

»Ja», svarade han. »Och jag kommer igen.»

Hur kunde han veta det? frågade han sig själv, när han gick utför trapporna.

Första kvarteret gick han mycket stel och rak och tvungen, men då han förlorade sig i sina tankar återtog han sin lediga, rullande gång.

SJÄTTE KAPITLET.

Martin Eden greps av en förfärlig oro, som var släkt med hunger. Han hungrade efter en skymt av den flicka vars späda händer hade gripit om hans liv med en jättes tag. Han hade inte mod nog att göra henne ett besök. Han var rädd att det skulle vara för tidigt och han därigenom göra sig skyldig till ett fruktansvärdt brott mot det där fruktansvärda som kallades etikett. Han satt långa timmar i biblioteket i Oakland och Berkeley och skrev ut ansökningar om medlemskap för sig själv, sina systrar Gertrude och Marian ävensom för Jim, vars medgivande dock kostade honom flera glas öl. Med fyra kort som berättigade honom att låna böcker brände han gas till långt in på natten och fick betala mr Higginbotham femtio cents extra i veckan för det.

Men de många böcker han läste tjänade endast till att egga hans oro. Varenda sida i varenda bok var ett titthål in i kunskapens rike. Hans hunger ökades av vad han läste. Han visste heller inte var han skulle börja och led ständigt av bristen på underbyggnad. De vanligaste hänsyftningar, som han mycket väl förstod att varje läsare antogs vara i stånd att fatta, begrep han inte alls. Detsamma gällde om den poesi han läste och som rent av gjorde honom galen av förtjus-

ning. Han läste mer av Swinburne än den volym Ruth lånat honom, och »Dolores» förstod han helt och hållet. Det gjorde bestämt inte Ruth, tänkte han. Hur skulle hon kunna det, som levde sitt förfinade liv? Så fick han fatt i Kiplings dikter och rycktes med av den livfullhet, schwung och glans vari enkla och kända ting voro klädda. Han häpnade över mannens djupa livskärlek och skarpa psykologi. Psykologi var ett nytt ord i Martins ordlista. Han hade köpt sig en ordbok, vilket överdåd hade minskat hans kontanta tillgångar och bragt honom närmare den dag då han måste segla bort för att få mera. Det retade också mr Higginbotham, som skulle ha föredragit att han betalat ut pengarna för inackordering.

Han vågade inte gå i närheten av den trakt där Ruth bodde, så länge det var dager, men kvällen fann honom smygande som en tjuv kring den Morseska villan, stjälande sig till glimtar från fönstren och fylld av kärlek till själva väggarna som omslöto henne. Mer än en gång var det nära att han överraskats av hennes bröder. En dag följde han efter mr Morse ned mot staden och gav akt på hans ansikte i gatljuset. Han längtade hela tiden att någon hotande dödsfara skulle uppstå helt plötsligt, så att han kunde få springa fram och rädda hennes far. En annan kväll fick han belöning för sin vaksamhet genom en skymt av Ruth i ett fönster i andra våningen. Han såg endast hennes huvud och skuldror och armarna som lyftes upp när hon ordnade håret framför en spegel. Det var endast ett ögonblick, men för honom var det ett långt ögonblick, varunder blodet förvandlades till vin och sjöng genom hans ådror. Så drog hon ner gardinen. Men

det var hennes rum, det hade han fått reda på, och sedan strövade han ofta därutanför dold av ett mörkt träd på andra sidan gatan och rökande otaliga cigarretter. En eftermiddag såg han hennes mor komma ut från en bank och fick ett nytt bevis på det oerhörda avstånd som skilde Ruth från honom. Hon hörde till den klass av människor som hade att göra med banker. Han hade aldrig i sitt liv varit inne på en bank och hade en idé om att sådana ställen endast besöktes av dem som voro mycket rika och mäktiga.

I ett avseende hade han undergått en moralisk omvälvning. Hennes oskuld och renhet hade återverkat på honom och han kände i hela sin varelse ett skriande behov att vara ren. Han måste bli det, om han någonsin skulle bli värd att andas samma luft som hon. Han borstade sina tänder, han skrubbade sina händer med en rotborste, tills han i ett färghandelsfönster såg en nagelborste vars användning han gissade sig till. När han gick in för att köpa den, såg biträdet på hans naglar och rekommenderade en nagelfil, och så fick han ytterligare en sak till sin toalett. Han ögnade i biblioteket igenom en bok om kroppens vård och började ta ett kallt bad varje morgon, till Jims stora häpnad och till mr Higginbothams förargelse, enär denne herre inte alls tyckte om sådana där snobbiga påhitt, utan allvarligt överlade med sig själv om han inte skulle låta Martin betala extra för vattnet. Ett annat framsteg gällde byxornas pressning. När nu Martin fått ögonen öppna för sådana saker, insåg han genast skillnaden mellan de stora knäna på arbetarnes byxor och den raka linjen från knät till foten på dem, som begagnades av män över arbetsklassen. Han lärde sig

också inse skälet varför och gjorde intrång i systerns kök för att få ett pressjärn och ett strykbräde. I början hade han otur, brände upp ett par byxor och måste köpa ett par andra, vilken utgift bragte honom ännu närmare den dag då han skulle bli tvungen att gå till sjöss igen.

Men förändringen trängde djupare än blott till det yttre. Han rökte fortfarande, men drack inte. Hittills hade han ansett det vara karlaktigt att dricka, och han hade varit stolt över att han tålde så mycket som helst, så att han kunde dricka de flesta under bordet. När helst han mötte någon som råkat vara skeppskamrat med honom, bjöd han och blev bjuden igen, alldeles som förr, men själv tog han numera ingefärsöl, och tålde godmodigt deras gyckel. Och allt efter som de blevo halvfulla studerade han dem och gav akt på hur djuret tog herravälde över dem och tackade Gud, att han inte längre var som de. De hade mycket som de ville glömma, och när de blevo riktigt druckna, kände de sig i sina oklara förnimmelser som gudar, och var och en av dem härskade i sin himmel av rusiga begär. Hos Martin hade begäret efter starka drycker alldeles försvunnit. Han var drucken på ett nytt och mera grundligt sätt — av Ruth, som hade eldat honom med kärlek och en skymt av högre och evigt liv; av böcker, som släppt lös en myriad av åtråns larver, vilka gnagde på hans hjärna, och av känslor av en personlig renhet som gjorde honom ännu friskare och starkare än förr och kom hela hans kropp att sjunga av fysiskt välbefinnande.

En kväll gick han på teatern i det blinda hoppet att få se henne, och från andra raden fick han också se en

skymt av henne. Han såg henne komma nedåt gången med Arthur och en främmande ung man med yvigt hår och glasögon, och åsynen av honom väckte genast hans misstanke och svartsjuka. Han såg henne ta plats på nedre parkett och den kvällen såg han knappast någonting annat än henne — ett par slanka, vita axlar och en massa guldblondt hår, alltsammans mycket obestämt till följd av avståndet. Men det fanns andra som hade ögonen öppna, och i det han då och då såg sig omkring, observerade han på främsta bänken, ett dussin platser ifrån honom, ett par unga flickor som logo mot honom med djärva ögon. Han hade alltid varit ogenerad. Det låg inte i hans natur att snäsa av någon. I forna dar skulle han ha lett tillbaka, gått ännu längre och uppmuntrat dem. Men nu var det annorlunda. Han log igen, men såg sedan bort och undvek dem. Men gång på gång såg han de båda flickornas leende, fast han alldeles glömt dem. Han kunde inte göra om sig på en dag och kunde inte med våld undertrycka sin inneboende vänlighet, och så kom det sig, att han log tillbaka åt flickorna av ren människovänlighet. Det var ingenting nytt för honom. Han förstod att de på kvinnors vis gjorde sig till för honom. Men han var i alla fall en annan människa nu. Nere på parkett satt den enda kvinna i världen, så olika, så fruktansvärdt olika dessa två flickor av hans egen klass, att han inte kunde annat än känna medlidande med dem. Han önskade av hjärtat, att de åtminstone i någon mån ägt hennes godhet och härlighet. Och inte för allt i världen kunde han vara ond på dem för att de gjorde sig till för honom. Det smickrade honom inte, han kände tvärtom en lätt

blygsel över sin låghet att tillåta det. Han visste att om han tillhört samma klass som Ruth skulle de där flickorna aldrig ha gjort några inviter. Och vid varje blick från dem kände han hur hans egen klass grep om honom med fingrarna för att hålla honom nere.

Han lämnade sin plats innan ridån gick ned för sista akten, i avsikt att få se en skymt av henne, när hon gick ut. Där fanns alltid godt om folk, som stod på trottoaren utanför, och han kunde ju dra ner mössan över ögonen och gömma sig bakom någons rygg, så att hon inte såg honom. Han var en av de första som kommo ut. Men knappt hade han tagit plats på trottoaren, förrän de båda flickorna blevo synliga. Han visste att de sågo efter honom, och i detta ögonblick kunde han ha förbannat det hos sig som alltid lockade kvinnor. Han såg snart att de upptäckt honom. De saktade sina steg och kommo fram till honom. En av dem stötte emot honom och låtsades som om hon aldrig sett honom förr. Hon var en smärt, mörk flicka med svarta, utmanande ögon. Men de logo mot honom, och han log tillbaka.

»Hallå!» sade han.

Det var ofrivilligt — han hade sagt det så ofta förr under liknande omständigheter. Han kunde förresten inte göra mindre — sådan var nu en gång hans natur. Den svartögda flickan log belåtet, hälsade och gjorde min av att stanna, medan hennes följeslagerska stack handen under hennes arm och gjorde detsamma. Han tänkte snabbt. Det skulle aldrig gå an att hon kom ut och fick se honom tala vid dem, och så kom det sig helt naturligt att han vände på klacken och började gå bredvid den mörkögda. Det var inte någon tafatthet från

hans sida, inte någon stel tystnad. Han var hemma här och han började prata, sorglöst och skämtande, som det brukades vid ingåendet av sådana flyktiga bekantskaper. I hörnet, där den största folkströmmen drog fram, vände han sig för att gå över gatan. Men flickan med de mörka ögonen tog honom i armen, följde efter honom, drog sin väninna med sig och ropade: »Stanna, Bill! Vart tänker du ta vägen? Du ämnar väl inte kila ifrån oss på det där viset?»

Han stannade skrattande, vände sig på nytt till dem. Över deras axlar kunde han se hopen röra sig framåt under gaslyktorna. Där han stod var det inte så ljust, och själv osedd skulle han kunna se henne, när hon gick förbi. Hon skulle säkert göra det, ty det här var vägen hem för henne.

»Vad heter hon?» frågade han den andra flickan med en nick åt den mörkögda.

»Fråga henne», var det fnissande svaret.

»Nå, vad heter du?» sporde han den mörka.

»Du har inte sagt vad du heter», svarade hon.

»Det har du inte frågat mig om», log han. »Förresten gissade du rätt i första taget. Jag heter Bill.»

»Äh, gå din väg!» Hon såg honom i ögonen med eldiga och inbjudande blickar. »Vad heter du verkligen?»

Åter såg hon på honom. Alla århundraden av kvinnor, sedan könet kom till, talade ur hennes ögon. Han gjorde en uppskattning på höft av henne, och visste att fastän hon visade sig djärv nu, skulle hon börja dra sig tillbaka helt blygt och försagt, om han gick bröstgänges tillväga, men alltid färdig att skifta om spelet, i fall han skulle visa sig likgiltig. Och han var i alla

fall människa och kände dragningskraften hos henne, medan hans jag satte värde på det smickrande i hennes vänlighet. Å, han kände till alltsammans, han kände dem från A till Ö. De voro bra flickor efter måttstocken i den särskilda klass de tillhörde, som fingo arbeta hårdt för mager lön, men som ändå försmådde att sälja sig för att få det bekvämare och därför vore nervöst begärliga efter bara en liten nypa lycka i sin ödsliga tillvaro, medan framtiden hägrade för dem antingen som ett oändligt släp och slit eller som en svart avgrund av ännu fruktansvärdare elände, vartill vägen var kortare och bättre betald.

»Bill», svarade han med en nick.

»Du skojar inte?» frågade hon.

»Han heter visst inte Bill», inföll den andra.

»Hur vet du det?» frågade han. »Du har väl aldrig sett mig förr.»

»Det behövs väl inte för att höra att du ljuger», var svaret.

»Säg nu Bill, vad heter du?» frågade den första flickan.

»Bill ä' godt nog», sade han.

Hon tog honom i armen och skakade honom lekfullt. »Jag vet att du ljuger, men du ser snäll ut i alla fall.»

Han tog handen som sträcktes emot honom och kände igen gamla välbekanta märken på den.

»Ä' de' längese'n du slutade på konservfabriken?» frågade han.

»Kors, hur vet han det?» och »Tänk, han ä' bestämt tankeläsare!» utropade de båda flickorna.

Och medan han stod och pratade dumheter med

dem, reste sig för hans inre syn bokhyllorna i biblioteket, fyllda med alla tiders visdom. Han log bittert åt kontrasten och antastades av tvivel. Men mellan den inre synen och den yttre skämtsamma situationen hade han i alla fall tid att granska strömmen av teaterbesökande som drog förbi. Och till sist fick han se Henne under lyktorna mellan sin bror och den främmande mannen med glasögonen och han tyckte, att hjärtat plötsligt stannade. Han hade väntat länge på detta ögonblick. Han fick tid att observera det ljusa, dunbeklädda något som dolde hennes drottninglika huvud, de smakfulla linjerna av hennes insvepta figur, smidigheten i hennes hållning och i handen, som höll upp kjolarna. Så var hon borta, och han stod där och stirrade på de båda fabriksflickorna, på deras bondgranna försök att klä sig elegant, deras tragiska ansträngningar att vara rena och nätta, det billiga tyget, de billiga banden och de billiga ringarna på fingrarna. Han kände en kramning i armen och hörde en röst:

»Hör du, vakna Bill! Vad är det fatt med dig?»

»Vad var det du sa'?» frågade han.

»Å, just ingenting», svarade den mörka flickan med en knyck på nacken. »Jag tänkte bara . . .»

»Vad då?»

»Jo, att du gärna kunde ha tag i en av dina vänner — åt henne (pekande på sin följeslagerska) och så kunde vi ju gå nå'nstans och äta glace eller dricka kaffe eller vad som helst.»

Han kände plötsligt äckel. Övergången från Ruth till detta hade varit för hastig. Bredvid de djärva, utmanande ögonen hos flickan framför honom såg

han Ruths klara, glänsande ögon som ett helgons blicka fram ur renhetens opejlade djup. Och det var som om en känsla av kraft vuxit upp inom honom. Han var bättre än så. Livet betydde för honom långt mera än för dessa båda flickor, som inte tänkte på annat än glace och en snäll gosse. Han kom ihåg att han alltid levat ett hemligt liv i sina tankar. Dessa tankar hade han försökt dela med sig, men han hade aldrig träffat vare sig en kvinna eller en man, som förstått honom. När han ibland försökt, hade han endast förbryllat sina åhörare. Och nu resonnerade han som så, att när hans tankar varit för höga för dem, var han också själv för hög för dem. Han kände hur kraften molade i honom och han knöt händerna. Om livet betydde mera för honom, då måste han också begära mera av livet, men inte kunde han göra det i ett sällskap som detta. Dessa djärva, svarta ögon hade ingenting att bjuda honom. Han kände till tankarna bakom dem — glace och så någonting annat. Men dessa helgonlika ögon han nyss sett, de bjödo allt han kunde tänka och mera än han kunde ana. De bjödo honom böcker och tavlor, skönhet och ro och allt som hörde till den högre tillvaron. Bakom dessa svarta ögon kände han till själva tankeprocessen. Den var som ett urverk — han kunde se varje hjul gå rundt. Deras anbud var tarvligt nöje, trångt som graven, som väckte avsmak och till sist skulle sluta med graven. Men anbudet från helgonögonen var något hemlighetsfullt, något ofattligt underbart, evigt liv. Han hade sett glimtar av hennes själ i dem och glimtar av sin egen själ också.

»Det är bara det felet med programmet», sade han, »att jag redan är upptagen.»

Flickans ögon uttryckte hennes missräkning....

»Ja, visst ja, sitta och vaka över en sjuk vän, kan jag tro», hånade hon.

»Nej, det är rena sanningen», sade han litet osäkert... »det är en flicka.»

»Du narrar mig inte?» frågade hon allvarligt.

Han såg henne in i ögonen och svarade: »Nej, det gör jag inte. Men vi kan ju träffas en annan gång. Du har inte sagt mig ännu vad du heter. Och var bor du?»

»Lizzie», sade hon veknande och tryckte hans arm medan hon smög sig intill honom. »Lizzie Connolly. Och jag bor i hörnet av Femte Avenuen och Market Street.»

Han fortfor att prata några minuter, innan han sade godnatt. Han gick inte direkt hem; och under trädet där han brukade hålla vakt såg han upp mot ett fönster och mumlade: »Det var dig, Ruth, jag var upptagen av.»

SJUNDE KAPITLET.

En hel vecka av stormläsning hade gått sedan den aftonen han först mött Ruth Morse och ännu vågade han inte gå till henne igen. Gång på gång stramade han upp sig, men under de tvivel som anfäktade honom försvann hans beslutsamhet. Han visste inte när det kunde vara bästa tiden, ingen fanns som kunde råda honom heller, och han var rädd att begå någon ohjälplig blunder. Sedan han nu gjort sig fri från sitt gamla umgänge och sitt gamla levnadssätt utan att skaffa sig nytt sällskap, återstod för honom ingenting annat än att läsa, och de långa timmar han ägnade däråt skulle ha förstört ett dussin par vanliga ögon. Men hans ögon voro starka och de underhjälptes av den präktigaste kropp. Dessutom var hans tankeförmåga ouppodlad. Den hade i hela hans liv legat i träde för så vidt det gällde böckernas abstrakta tankar, och den var mogen för sådd. Den hade aldrig tröttats av studier och nu bet den fast i bokkunskaperna med skarpa tänder som aldrig ville släppa.

När veckan var slut, tyckte han att han levat i århundraden, så långt borta lågo hans gamla liv och syn på tingen. Men han hölls tillbaka av sin brist på underbyggnad. Han försökte sig på böcker som krävde åratal av specialstudier. Ena dagen läste

han en bok av de antika filosoferna, nästa dag en som var ultramodern, så att det till sist gick rundt i hans hjärna av varandra motsägande tankar och idéer. Detsamma gällde de nationalekonomiska författarne. På samma hylla i biblioteket fann han Karl Marx, Ricardo, Adam Smith och Stuart Mill, och den enes svårfattliga former gåvo honom ingen ledtråd att förstå att den andres voro föråldrade. En dag hade en händelse väckt hans intresse för nationalekonomi, industri och politik. När han gick igenom City Hall Park, lade han märke till en grupp män, i vars midt stodo ett halvt dussin andra med flammande kinder och höjda röster och höllo på med en allvarlig diskussion. Han stannade och lyssnade och hörde ett nytt, främmande tungomål i munnen på dessa filosofer av folket. En var en landstrykare, en annan en arbetaragitator, en tredje en studerande, de övriga utgjordes av hederliga arbetare. För första gången hörde han talas om socialism, anarkism och skattesystem och fick veta att det fanns flera mot varandra stridande sociala system. Han hörde hundratals tekniska ord som voro alldeles nya för honom därför att de voro hämtade från tankeområden som hans magra läsning ännu icke berört. På grund härav kunde han icke så noga följa med de olika argumenten och han kunde endast gissa sig till eller ana de idéer som voro klädda i dessa besynnerliga uttryck. Så fanns där en svartögd kypare som var teosof, en bagaregesäll som var agnostiker, en gammal man som förbluffade dem allesammans med den märkvärdiga filosofien att vad som sker är rätt och en annan gubbe som oupphörligt talade om kosmos samt om fader-atomen och moder-atomen.

Martin Edens hjärna var som ett kaos, när han efter några timmar gick sin väg, och han skyndade till biblioteket för att söka upp definitionerna på ett dussin ovanliga ord. Och när han lämnade biblioteket, bar han under armen fyra volymer: Madame Blavatskys »Den ockulta vetenskapen», »Framåtskridande och fattigdom», »Socialismens kärna» och »Striden mellan religion och vetenskap». Olyckligtvis började han med »Den ockulta vetenskapen». Varenda rad svällde av mångstaviga ord som han inte förstod. Han satt i sängen, och ordboken hade han oftare i handen än den andra. Han slog upp så många ord att när de kommo igen på nytt, hade han glömt bort vad de betydde och måste slå upp dem igen. Så fann han på att skriva upp dem i sin anteckningsbok och fyllde snart sida efter sida med ord. Och han kunde fortfarande inte förstå. Han läste till klockan tre på morgonen och hans hjärna riktigt sjöd, men icke en enda av bokens grundtankar hade han förmått fatta. Han såg upp och det tycktes honom som om rummet lyfte sig, krängde och dök som ett fartyg på sjön. Då slungade han både »Den ockulta vetenskapen» och en massa svordomar tvärs över rummet, släckte gasen och lade sig att sova. Han hade inte stort bättre tur med de tre andra böckerna. Det berodde inte på att hans hjärna var svag och oförmögen; den skulle kunnat tänka dessa tankar, om det inte saknats övning i att tänka och om den haft till sitt förfogande de nödvändiga tankeverktygen för tänkandet. Han anade detta och beslöt att tillsvidare inte läsa någonting annat än ordboken, tills han kunde den ordentligt.

Poesi var emellertid hans vederkvickelse, han läste mycket sådan och fann sin största glädje i de enklare dikterna, vilka voro mer lättfattliga. Han älskade skönhet och här fann han den. Poesi liksom musik tilltalade honom mäktigt, och fast han inte visste det, höll han på att förbereda sig till det mäktigare arbete som skulle komma. Sidorna i hans förstånds stora bok voro blanka och mycket av det han läste, strof efter strof, stannade utan ansträngning kvar på dessa blad, så att han snart kunde till sin stora glädje sjunga eller viska fram musiken och skönheten hos de tryckta ord han läst. Så fick han fatt på Gayley's »Klassiska myter» och Bulfinch's »Sagoåldern» — de stodo bredvid varandra i biblioteket. Där började lysa som av ett stort ljus i hans okunnighets mörker och han läste poesi mer begärligt än någonsin.

Mannen vid pulpeten i biblioteket hade sett Martin så ofta att de blivit liksom litet bekanta. Han hälsade honom alltid med ett leende och en nick, när han kom. Det var detta som gjorde att Martin till sist vågade sig på det. Han lade några böcker på pulpeten, och medan mannen antecknade dem, framkastade han:

»Det är någonting jag skulle vilja fråga er om.»

Mannen log uppmuntrande.

»Om man träffar en ung dam och hon ber en komma igen, hur snart kan man göra det?»

»Jag tänker när som helst», svarade mannen.

»Ja, men det här är en annan sak», inföll Martin. »Hon . . . Jag — det vill säga det kunde ju hända att hon inte vore hemma . . . hon går vid universitetet.»

»Gå då en gång till.»

»Jag har nog inte sagt riktigt vad jag menar», tillstod Martin svävande, i det han beslöt att helt och hållet på nåd och onåd ge sig åt den andre. »Jag är just inte någon vidare schangtil karl och jag har aldrig umgåtts i societén, förstår herrn. Den där flickan är allt som jag inte är och jag är ingenting som hon är. Ni tycker väl inte att jag nu bär mig löjligt åt?» frågade han tvärt.

»Nej, för alla del, det försäkrar jag er», protesterade den andre. »Er fråga tillhör just inte upplysningsavdelningen, men det skall bli mig ett nöje att i alla fall stå er till tjänst.»

Martin såg beundrande på honom.

»Ja, om jag kunde klara skivan på det där viset, vore det ingen konst», sade han.

»Förlåt?»

»Jag menar, om jag kunde tala så där, artigt och så vidare.»

»Å!» sade den andre förstående.

»När är bästa tiden? På eftermidda'n? Inte för nära maten? Eller på aftonen? Eller söndag?»

»Hör nu», sade bibliotekarien uppklarnande. »Jag tror det är bäst ni ringer upp henne i telefon och frågar.»

»Det gör jag», sade han, tog sina böcker och gick.

Han vände om och frågade:

»När man talar till en ung dam, säger man till exempel 'miss Lizzie Smith' eller säger man 'miss Lizzie' eller 'miss Smith'?»

»Man säger 'miss Smith'» , förklarade bibliotekarien bestämt. »Säg alltid 'miss Smith', tills ni blir närmare bekant med henne.»

På det sättet löste Martin Eden problemet.

»Kom när som helst; jag är hemma hela eftermiddagen», var Ruths svar i telefonen på hans stammande fråga, när han kunde få lämna igen böckerna han lånat.

Hon tog själv emot honom i dörren, och med sin kvinnoblick lade hon genast märke till de pressade byxorna och en viss lätt, men odefinierbar förändring till det bättre i hans toalett. Hans ansikte slog henne också. Den var nästan våldsam, denna hans sundhet, och den tycktes strömma ut från honom och över på henne i vågor av styrka. Hon kände på nytt detta tvingande begär att luta sig mot honom och få värme, och åter förundrade hon sig över den inverkan hans närvaro utövade på henne. Han i sin ordning erfor ännu en gång denna svindlande förnimmelse av sällhet när han vid hälsningen kände beröringen av hennes hand. Skillnaden mellan dem låg däri, att hon var kall och självbehärskad, medan han rodnade ända upp till hårfästet. Han följde efter henne med sin gamla tafatthet och hans axlar svängde och krängde, så att det såg riktigt farligt ut.

Så snart de väl sutto i vardagsrummet, började han känna sig lugn — lugnare än han hade väntat. Hon hjälpte honom, och den älskvärdhet, varmed hon gjorde det, kom honom att älska henne vansinnigare än någonsin. Först talade de om böckerna han lånat, om Swinburne, som han tyckte mycket om, och Browning som han inte förstod; och hon ledde samtalet från det ena ämnet till det andra, medan hon grubblade över hur hon bäst skulle kunna vara honom till nytta. Hon hade tänkt mycket på detta, sedan de

sist träffades. Hon ville gärna hjälpa honom. Han vädjade till hennes medlidande och ömhet på ett sätt, som ingen annan förr gjort, och i medlidandet låg icke så mycket av hans ringhet som en viss moderlighet hos henne. Det kunde inte bli av det vanliga slaget, när den man som fick det var så mycket man att han väckte hennes jungfruliga förskräckelse och kom hennes pulsar att slå av underliga tankar och känslor. Den gamla dragningskraften hos hans hals fanns kvar och det var någonting ljuvt i att tänka sig lägga händerna om den. Det syntes henne själv vara en självsvåldig impuls, men hon hade blivit mera van vid den nu. Hon hade ingen aning om att nyfödd kärlek kunde antaga en sådan förklädnad. Hon anade heller inte att den känsla han väckte hos henne var kärlek. Hon trodde att hon endast hyste intresse för honom som en ovanlig typ, vilken ägde flera förträffliga egenskaper möjliga att utveckla, och det var något för hennes människovänliga känslor.

Hon visste inte att hon åtrådde honom; men med honom var det någonting helt annat. Han förstod att han älskade henne och han åtrådde henne såsom han aldrig förr begärt någonting i sitt liv. Han hade älskat poesi för skönhetens skull; men sedan han lärt känna henne, hade portarna till älskogsdiktningens vidsträckta fält öppnat sig för honom på vid gavel. Hon hade lärt honom att förstå mycket bättre än Bulfinch och Gayley. Det fanns en rad som han för en vecka sedan inte skulle ha ägnat en enda tanke: »Att salig dö i sötman av en kyss»; men nu fick han den aldrig ur tankarna. Han häpnade över dess underbara sanning, och när han såg på henne, visste

han att han med glädje skulle dö i en kyss. Han kände sig som gudaboren och ingen riddardubbning skulle ha gjort honom stoltare. Och till sist — han förstod livets mening och varför han blivit född.

Medan han såg på henne och lyssnade, växte hans tankar sig djärva. Han kände på nytt all den vilda lust som hennes handtryckning i dörren ingjutit hos honom, och han längtade efter den igen. Hans blick vandrade ofta mot hennes läppar, och han trängtade hungrigt efter dem. Han njöt intensivt av att iaktta varje rörelse av dessa läppar, när de uttryckte de ord hon talade. Och de voro inte vanliga läppar, sådana som alla män och kvinnor hade. De bestodo inte endast av människostoft. Det var rent andliga läppar och hans längtan efter dem syntes honom alldeles olik den åtrå som ledt honom till andra kvinnors läppar. Han skulle kunna kyssa hennes läppar, trycka sina egna läppar mot dem, men det måste ske med den höga och vördnadsfulla andakt, varmed man skulle kyssa fållen av Guds mantel. Han var icke medveten om den omvärdering av värdena som ägde rum inom honom, och han visste icke, att det ljus som lyste i hans ögon, när han såg på henne, var alldeles samma ljus som lyser i alla människors ögon, när kärlekens längtan och trängtan kommer över dem. Han hade ingen aning om hur eldig och manlig hans blick var, icke heller om att dess varma låga angrep henne. Hennes oemotståndliga jungfrulighet luttrade hans egna själsrörelser, höjde hans tankar till stjärnkall kyskhet, och han skulle ha häpnat, om han fått veta, att det var detta sken i hans ögon som likt varma vågor strömmade igenom henne och tände en besläk-

tad eld. Den förbryllade henne själv, och fastän hon inte visste varför, slet den mer än en gång sönder hennes tankekedja och tvang henne att ta sin tillflykt till sådant som hon redan sagt. Hon hade alltid lätt för att tala, och dessa avbrott skulle ha gjort henne förlägen, om hon inte känt sig säker om att de berodde på, att han var en sådan märkvärdig typ. Hon var mycket mottaglig för intryck, och när allt kom omkring var det ju inte så underligt, att denna fläkt från en vandrare tillhörande en annan värld skulle inverka på henne på detta sätt.

Det problem som låg bakom alltsammans var, hur hon skulle kunna vara honom till hjälp, och hon förde samtalet in på detta; men det var Martin som kom först.

»Jag undrar, om jag kan få några råd av er», började han och fick genast ett så villigt samtycke, att hans hjärta slog helt häftigt. »Ni kommer kanske ihåg att när jag var här förra gången, sa' jag att jag inte kunde tala om böcker och tocke där för att jag inte visste, hur jag skulle bära mig åt? Nå, jag har tänkt och grubblat en hel hop se'n dess. Jag har gått mycket på biblioteket, men de flesta böcker jag tagit itu med ha varit över mitt förstånd. Kanske jag hellre borde börja från början. Jag har aldrig haft några tillfällen. Jag har fått arbeta riktigt hårdt alltsedan jag var en liten pys, och när jag nu gått omkring i biblioteket och tittat med nya ögon på böckerna — och tittat på nya böcker med — så har jag börjat misstänka att jag inte har läst de riktiga böckerna. Ni vet nog, att de böcker, som man till exempel hittar på boskapsfälten eller på sjömanskrogarna

inte ä' just desamma som ni har här i huset. Det är det slags läsning jag är van vid. Och fast jag inte vill skryta, så har jag nog alltid varit litet annorlunda än de människor, jag levat ihop med. Inte för att jag är en bit bättre än de oxdrivare och sjömän jag har varit i lag med — jag har också varit oxdrivare en kort tid, ser ni — men jag har alltid tyckt om böcker, har läst allting jag kommit över — jag tror inte jag tänker på samma sätt som de flesta av dem.

»Nå, för att nu komma dit jag vill. Jag har aldrig förr varit inne i ett hus som det här. När jag kom hit för en vecka sedan och såg alltihop och er, er mor, era bröder och alltsammans — ja, så tyckte jag om det. Jag hade hört om sådana saker, läst om'et också i böcker, och när jag tittade mig omkring i ert hus — böckerna hade ju talat sanning. Vad jag ville säga är att jag tyckte om'et. Jag önskade mig det. Jag önskar det nu. Jag vill andas samma luft som ni har här i huset — luft som är fylld av böcker, tavlor och vackra saker, där folk talar med låg röst och är rena och deras tankar också rena. Den luft jag andats har alltid varit fylld med käk och hyra och slagsmål och fylle och det var alltsammans man talade om. Vet ni, när ni gick emot er mor och kysste henne, tyckte jag det var det vackraste jag nå'nsin sett. Jag har sett en hel hop i mitt liv och på sätt och vis har jag nog sett både ett och annat mer än de flesta jag varit i lag med. Jag tycker om att se, jag vill se mer och jag vill se det på annat sätt.

»Nej, jag har inte sagt än vad jag vill, men här ä' det. Jag vill bana mig väg till det slags liv ni lever här i huset. Det finns någonting annat i livet än käk

och fylle och knog och slagsmål. Men hur ska jag kunna det? Var ska jag ta fatt och börja? Jag vill arbeta för överfarten, ser ni, och gäller det att ta i, så bli de flesta efter. Kommer jag bara igång, skall jag arbeta natt och dag. Ni tycker kanske det är lustigt att jag frågar er om allt det här. Jag vet nog att ni är den sista i världen jag borde fråga, men jag känner ingen annan — ja, Arthur, förstås. Kanske jag kunde fråga honom. Om jag vore . . .»

Han tystnade. Hans fasta föresats strandade mot den förfärliga möjligheten att han borde ha frågat Arthur och att han nu burit sig dumt åt. Ruth sade ingenting genast. Hon var för upptagen med att söka bringa i överensstämmelse med varandra hans stammande, tafatta språk och vad hon såg i hans ansikte. Hon hade aldrig sett in i ögon som uttryckte större kraft. Här var en man som kunde uträtta någonting, det var vad hon läste i dem, och det stämde föga överens med svagheten i hans uttalade tankar. Dock, även i detta trevande fick hon ett intryck av styrka. Han tycktes henne lik en jätte som slet i de band med vilka han var fängslad. Hennes ansikte uttryckte endast sympati, när hon började tala.

»Vad ni behöver, tycks ni själv inse, och det är uppfostran. Ni borde vända tillbaka till folkskolan, sedan gå igenom ett högre läroverk för att så sluta med universitetet.»

»Men det kostar pengar», avbröt han.

»Å!» utropade hon. »Det tänkte jag inte på. Men ni har väl släktingar, någon som kunde hjälpa er?»

Han skakade på huvudet.

»Min far och mor ä' döda. Jag har två systrar, en

gift och den andra ska snart gifta sig, antar jag. Så har jag en hel rad bröder — jag är den yngste — men de ha aldrig hjälpt någon; de ha inte gjort annat än flackat världen rundt och försökt ta vara på sig själva så godt de kunnat. Den äldsta dog i Indien. Två äro i Sydafrika nu, en annan far med en valfångare och en reser med en cirkus — han arbetar i trapez. Och jag är väl lik dem Jag har skött mig själv se'n jag var elva år — det var då mor dog. Så jag får nog försöka reda mig själv med den här lärdomen också, och vad jag ville veta är, var jag skall börja.»

»Då tror jag det vore bäst att ni började med grammatiken. Ert språk är —» Hon hade tänkt säga förskräckligt, men hon ändrade det till »inte riktigt vackert».

Han rodnade och svettades.

»Ja, jag vet nog att jag talar en hel hop slang. Men det är det enda jag kan tala. Jag har nog en del andra ord i minnet, som jag lärt mig i böcker, men jag vet inte hur de ska uttalas och därför använder jag dem inte.»

»Det är inte så mycket vad ni säger som hur ni säger det. Ni blir inte ledsen om jag talar öppet? Jag vill inte såra er.»

»Nej, nej!» utropade han, medan han i hemlighet välsignade henne för hennes vänlighet. »Gå på bara. Jag måste veta det och hellre av er än av någon annan.»

»Nå, ni säger till exempel 'hanses' och 'domses'. Det heter 'hans' och 'deras'. Ni säger 'stog!' i stället för 'stod'. Ni begagnar dubbla negativ —»

»Vad är dubbla negativ?» frågade han; så tillade han ödmjukt:

»Ser ni, jag förstår inte en gång edra förklaringar.»

»Jag är rädd för att det inte var någon förklaring», log hon. »En dubbel negativ är — låt mig se... jo, ni säger 'jag har inte varken far eller mor'. 'Inte' är en negativ, 'varken' en annan. Nu är det en regel, att två negativ bli en positiv! Att 'inte ha varken far eller mor' skulle så betyda att ha både far och mor.»

»Ja, inte förstår jag det riktigt», sade han, »men som ni säger det, tycker jag att jag känner ni har rätt. Det har jag aldrig tänkt på förr. Det är det samma som jag skulle säga 'jag har inte inga pengar'. Det måste förstås betyda att jag har pengar.»

Hon överraskades av hans snabba uppfattning. Så snart han bara fick en uppslagsända...

»Allt det där står i grammatiken», fortfor hon, »och mycket mera till. Läser ni den noga, skall ni snart märka hur mycket slang ni i själva verket använder och akta er för det. Ni skall bli noggrannare i ert uttal...»

»Men inte skall man väl tala som en bok», avbröt han.

»Nej, inte precis, åtminstone inte som de lärda böckerna. Man har ju rätt att i talspråket ta sig vissa friheter mot grammatiken. Den säger ju, att det heter 'vi kommo', men när vi tala, säga vi gärna 'vi kom'.»

»Det tycker jag låter bättre», sade han.

Hon log. »Det finns språkmän som vilja ha grammatiken enklare också», sade hon, »mera i överensstämmelse med talspråket. Många författare använda det också uteslutande i sina böcker. Men i alla fall, ni måste kunna er grammatik. Jag skall gå efter en och visa er hur ni skall börja.»

När hon reste sig, kom han plötsligt ihåg någonting som han läst i böckerna om etikett, och han steg upp helt tafatt, orolig huruvida han gjorde rätt eller inte och rädd att hon kunde ta det som ett tecken att han ville gå.

»Apropå, mr Eden», sade hon just som hon skulle gå ut ur rummet. »Vad är 'käk' och 'fylle'? Ni använde de orden ett par gånger, ni vet.»

»Å», skrattade han, »det är slang. 'Käk' det är detsamma som mat och 'fylle' betyder whisky och öl — vad som helst som ni blir full av.»

»En annan sak», skrattade hon. »Begagna inte 'ni' opersonligt. 'Ni' är personligt och ert användande därav just nu var nog inte vad ni menade.»

»Jag vet inte det.»

»Jo, ni sade till mig, »whisky och öl — vad som helst som ni blir drucken av' — *jag* bli drucken, förstår ni?»

»Nå, det skulle ni bli, tror ni inte det?»

»Jo, naturligtvis», log hon. »Men det vore vänligare att inte sätta mig i den ställningen. Sätt 'man' i stället för 'ni' och tänk på, hur mycket bättre det låter.»

När hon kom tillbaka med grammatiken, flyttade hon sin stol närmare hans — han undrade om han borde ha hjälpt henne — och satte sig bredvid honom. Hon vände bladen i grammatiken och deras huvuden voro lutade mot varandra. Han kunde knappast följa med vad hon sade, så häpen kände han sig över hennes förtjusande närhet. Men när hon började tala om nödvändigheten att konjugera riktigt, glömde han henne helt och hållet. Han hade aldrig hört talas om konjugation och var som förtrollad av de glimtar som lyste

emot honom ur språkets mäktiga byggnad. Han lutade sig ned över boken och hennes hår snuddade vid hans kind. En gång i sitt liv hade han svimmat, och nu trodde han att han skulle göra det igen. Han kunde knappt andas, och hjärtat pressade upp blodet i hans hals så han höll på att kvävas. Aldrig hade hon synts honom så åtkomlig som nu. För ögonblicket var en bro slagen över det svalg, som skilde dem. Men upphöjdheten av hans känslor för henne undergick ingen förminskning. Hon hade inte stigit ner till honom. Det var han som blivit upptagen i skyn och förd till henne. I detta ögonblick var hans känsla för henne av samma slag som religiös bävan och andakt. Han tyckte att han trängt in i det allra heligaste, och långsamt och varligt drog han bort huvudet från en beröring som verkade på honom likt en elektrisk stöt, men som hon inte hade någon aning om.

ATTONDE KAPITLET.

Åtskilliga veckor gingo under vilka Martin Eden studerade sin grammatik, gick på nytt igenom böckerna om umgängessätt och ton och förresten slukade allt som han kom över. Av sin egen klass såg han ingenting. Flickorna i Lotusklubben undrade vart han tagit vägen och ansatte Jim med frågor, men en hel del unga män som hade för vana att ta till knytnävarna kände sig glada att vara av med Martin. Han gjorde ett nytt fynd i biblioteket. Liksom grammatiken visat honom språkets skelett, så visade honom denna bok poesiens skelett och han började lära sig meter och versformer — bakom skönheten ville han alltid finna dess huru och varför. En annan bok som han hittade behandlade poesien som framställningskonst, behandlade den uttömmande med talrika exempel från det bästa i litteraturen. Aldrig hade han läst skönlitteratur med en sådan njutning som han studerade dessa böcker, och hans friska minne och uppfattning som legat obegagnade i tjugu år och som nu satts i fart genom det mognade begäret att lära, grepo med en ovanlig kraft fatt i vad han läste.

När han blickade tillbaka från sin nuvarande ståndpunkt på den gamla värld han känt, världen av land och sjö och fartyg, av sjömän och harpyor, syntes den

honom en ganska liten värld, men den blandade sig samman med denna hans nya värld och vidgades. Han hade sinne för enhetlighet och han blev förvånad när han först började få ögonen öppna för beröringspunkterna mellan dessa två världar. Han förädlades också av den tankehöghet och skönhet han fann i böckerna. Detta kom honom att fastare än någonsin tro att över honom, bland människor sådana som Ruth och hennes familj, alla män och kvinnor tänkte dessa tankar och levde i dem. Där nere där han levde fanns det ofina, och han ville rena sig själv från detta usla som sölat ned honom i hela hans liv, för att stiga mot det upphöjda rike där de högre klasserna dvaldes. Hela sin barndom och ungdom hade han känt en underlig oro; han hade aldrig vetat, vad han önskat, men han hade åtrått någonting som han förgäves jagat efter, tills han mötte Ruth. Och nu hade hans oro blivit skarp och pinande, och till sist förstod han klart och tydligt, att det var skönhet, intelligens och kärlek han måste ha.

Under dessa veckor såg han Ruth ett halvt dussin gånger, och för varje gång ökades hans inspiration. Hon hjälpte honom med hans engelska, rättade hans uttal och lärde honom de första grunderna i aritmetik. Men deras sammanträffanden ägnades inte uteslutande åt dessa elementära studier. Han hade sett för mycket av livet och hans sinne var för moget för att helt och hållet kunna nöja sig med bråk, kubikrötter och satsupplösning. Ibland gingo deras samtal över på andra ämnen — de dikter han senast läst och som hon naturligtvis kände till förut. Och när hon läste sina favoritstycken högt för honom, svävade han upp mot lyckans

högsta höjder. Aldrig i sitt liv hade han hört en kvinnoröst sådan som hennes. Dess minsta ljud var en eggelse för hans kärlek, och han ryste och darrade vid varje ord hon yttrade. Det var lugnet i hennes tal, den musikaliska modulationen — den milda, rika, odefinierbara produkten av kultur och en ädel själ. När han lyssnade till henne, ringde i hans minnes öra de råa skriken av barbarkvinnor, av druckna häxor och de gälla rösterna av arbeterskor och flickor ur hans egen klass. Så började hans fantasi komma i rörelse och de drogo allesammans förbi honom, var och en genom kontrastverkan ökande Ruths härlighet. Hans sällhet ökades också genom medvetandet om att hon hade en djup förståelse av vad hon läste, att hennes själ vibrerade vid den skrivna tankens skönhet. När hon på detta sätt satt och läste för honom, såg han ofta hennes ögon simma i tårar. Vid dessa tillfällen höjde hennes rörelse honom till en gudarnas like, och när han såg på henne och lyssnade, tyckte han sig blicka in i livets eget anlete och läsa dess djupaste hemligheter. När han så märkte, hur han på detta sätt blev som förvandlad, sade han sig att detta var kärlek och att kärlek var det största i världen. Och genom hans minnes irrgångar tågade alla heta känslor han förr erfarit — vinrusen, kvinnosmekningarna, det plumpa spelet med kroppen som insats, och alltsammans syntes honom nu vardagligt och eländigt jämfört med den sublima eld, som nu förtärde honom.

För Ruth var allting dunkelt. Hon hade aldrig haft några hjärteerfarenheter. Det enda hon visste om sådant hade hon läst sig till i böcker, där vardagliga fakta i fantasiens slöjor förflyttades till sagans och

overklighetens rike. Och hon förstod föga att denne råbarkade sjöman höll på att nästla sig in i hennes hjärta och där i hemlighet lägga upp brännbara ämnen som en dag skulle fatta eld och svepa igenom henne som flammande lågor. Hon visste ingenting om kärlekens brand. Hennes kunskap om kärlek var helt och hållet teoretisk och hon fattade den som en glimmande låga, mild som den fallande daggen eller porlandet av stilla vatten och kylig som sommarnätternas sammetsmörker. Hennes idé om kärleken var mera som en stilla hängivenhet, tyst ägnad den älskade i en blomdoftande och halvdunkel atmosfär av evigt lugn. Hon hade ingen aning om kärlekens vulkaniska utbrott, dess brännande hetta och ofruktbara ödemarker av rykande aska. Hon kände icke de makter som bodde vare sig hos henne eller människorna i allmänhet, och livets djup voro för henne hav av bländverk. Den äktenskapliga tillgivenheten mellan hennes far och mor utgjorde för henne idealet av kärlekens själsfrändskap, och hon väntade att också för henne den dag skulle komma då hon lugnt, utan alla yttre eller inre rubbningar, skulle glida in i samma ljuva tillvaro med någon som hon älskade.

Därav kom det sig, att hon såg på Martin Eden som någonting nytt, en egendomlig individ, och de intryck han utövade på henne identifierade hon med detta nya. Det var endast naturligt. På samma sätt hade hon erfarit ovanliga känslor, när hon betraktade de vilda djuren i ett menageri, eller när hon blev vittne till en storm eller ryste vid de fräsande blixtarna under ett åskväder. Det var någonting kosmiskt i sådana företeelser, och det fanns någonting kosmiskt hos honom också. Han

kom till henne som en fläkt från de oändliga rymderna och stora vidderna. Den tropiska solen lågade i hans ansikte, och i hans svällande muskler låg livets ursprungliga kraft. Han var skamfilad av denna hemlighetsfulla värld av råa människor och ännu råare handlingar, vilkas första utposter funnos långt bakom hennes horisont. Han var otämd, vild, och i hemlighet smickrade det hennes fåfänga att han kom så mildt och liksom åt ur hennes hand. Hon eggades också av den vanliga impulsen att tämja denna vilda varelse. Den var omedveten, och hon hade ingen tanke på att hon egentligen ville modellera om detta råmateriel till en bild av hennes egen far, vilken typ hon ansåg vara den finaste i världen. Hon var också alldeles för oerfaren för att förstå, att den kosmiska känsla hon fick av honom var det mest kosmiska av allt, kärleken som med samma styrka drog män och kvinnor till varandra, tvingade fålarna att döda varandra under brunsttiden och till och med oemotståndligt drev elementen att förena sig.

Hans hastiga utveckling var en källa till överraskning och intresse för henne. Hon upptäckte hos honom en oanad finhet, som tycktes slå ut allt mer dag för dag, som blomman i lämplig jordmån. Hon läste Browning högt för honom och blev ofta förvånad över den egendomliga tolkning han gav de diskuterade ställena. Hon var oförmögen att förstå att på grund av hans erfarenhet av människorna och livet hans tolkningar vanligen voro mera korrekta än hennes. Hans uppfattning syntes henne naiv, ehuru hon ofta eldades av hans tankars djärva flykt, som kunde gå så högt upp bland stjärnorna att hon icke var i stånd att

följa honom, utan endast satt och bävade inför denna oanade kraft. Så spelade hon för honom — inte längre på lek — och prövade honom med musik, som sjönk till djup dem hon var ur stånd att pejla. Hans natur öppnade sig för musiken som en blomma för solen, och övergången blev mycket hastig från hans simpla slagdängor och kling-klang till hennes klassiska paradstycken, som hon kunde nästan utantill. Han visade dock en viss demokratisk förkärlek för Wagner, och när hon väl givit honom klaven till Tannhäuser-uvertyren, betog den honom som ingenting annat hon spelade. På ett alldeles omedelbart sätt personifierade den hans eget liv. Hela hans förflutna var Venusberg-motivet, medan han på sätt och vis identifierade henne med Pilgrimskör-motivet; och från den exaltation, vari detta försatte honom, svävade han framåt och uppåt till detta oändliga skuggrike, där godt och ondt strida evinnerligen. Ibland gjorde han frågor och kom henne därigenom mer än en gång att tvivla på riktigheten av hennes uppfattning av musik. Men när hon sjöng, hade han aldrig någonting att säga. Detta var alldeles för mycket hon själv, och han satt ständigt häpen över det gudomligt melodiska i hennes rena sopranröst. Och han kunde inte låta bli att göra jämförelser med fabriksflickornas svaga, men ändå gälla tremuleringar eller de hesa skrän, som frambragtes av struparna hos kvinnorna i hamnstäderna. Hon tyckte om att spela och sjunga för honom. Det var i själva verket första gången hon haft en människosjäl, som ville avlyssna henne, och det var en fröjd att forma det plastiska materialet hos honom; ty hon trodde att hon höll på att forma något, och hennes avsikter voro goda.

Hon hade också nöje av att vara tillsammans med honom. Han verkade inte alls frånstötande. Det första intrycket i den riktningen hade egentligen varit en fruktan för hennes eget oupptäckta jag, och den hade domnat bort. Fastän hon inte förstod det, hade hon liksom en känsla av att hon hade äganderätt till honom. Han utövade också en stärkande inverkan på henne. Hon arbetade träget vid universitetet, och det tycktes stärka henne att få skaka av sig bokdammet och låta den friska sjöluften från hans person blåsa omkring henne. Styrka! Styrka var vad hon behövde, och han gav henne den frikostigt. Att komma in i samma rum som han eller möta honom i dörren var livets fullhet. Och när han hade gått, vände hon tillbaka till sina böcker med nyvaknat intresse och en frisk fond av energi.

Hon kunde sin Browning, men det hade aldrig kommit för henne att det var en kinkig sak att leka med själar. Allt efter som hennes intresse för Martin ökades, övergick hennes begär att omforma honom till en riktig passion.

»Tänk på mr Butler», sade hon en eftermiddag, när grammatik, aritmetik och poesi voro lagda åsido. »Han hade i början jämförelsevis små utsikter. Hans far hade varit bankkassör, men i många år led han av lungsot där borta i Arizona, så att när han dog, stod mr Butler, Charles Butler heter han, ensam i världen. Hans far var från Australien, så att han hade inga släktingar i Californien. Han började arbeta på ett tryckeri — han har själv talat om det många gånger — och fick i början tre dollars i veckan. Hans inkomst nu är minst trettio tusen om året. Hur gick det till?

Han var hederlig, pålitlig, flitig och ekonomisk. Han nekade sig själv varje nöje, som andra gossar gärna hänge sig åt. Han lade an på att spara så och så mycket varje vecka, utan att tänka på vad han måste avstå ifrån för att kunna göra det. Naturligtvis förtjänade han snart mer än tre dollars i veckan, och allt efter som hans inkomster ökades, lade han av mer och mer.

»Han arbetade hela dagen och om kvällarna gick han i aftonskolan. Han hade ständigt blicken riktad på framtiden. Senare besökte han en högre skola, men fortfarande efter dagsarbetets slut. Han var inte mer än sjutton år, han hade mycket goda inkomster som sättare, men han var äregirig. Han ville komma sig upp i livet, inte bara leva, och han underkastade sig vilka offer som helst för att nå sitt mål. Han beslöt att studera juridik och kom till pappa som kontorspojke — tänk det — för bara fyra dollars i veckan. Men han hade lärt sig att vara sparsam, och på fyra dollars fortfor han att lägga av.»

Hon tystnade för att hämta andan och se vad det gjort för intryck på Martin. Hans ansikte lyste av intresse för mr Butlers ungdomliga strävan, men samtidigt rynkade han pannan.

»Ja, det var nog ganska knogigt för en ung pojke», anmärkte han. »Fyra dollars i veckan! Hur kunde han leva på det? Då måste han allt ha dragit åt svångremmen. Jag betalar fem dollars i veckan för min inackordering, och den är ingenting att skryta med, må ni tro. Han måste ha levat ett hundliv. Maten . . .»

»Den lagade han själv», avbröt hon, »på ett litet fotogenkök.»

»Hans föda måste ha varit sämre än den en sjöman får på den uslaste långfarare, och anbelangandes mat kan man inte tänka sig något uslare i världen.»

»Men tänk på honom nu!» utropade hon entusiastiskt. »Tänk vad han nu har råd till. Hans tidigare umbäranden ha betalat sig tusenfaldt.»

Martin såg skarpt på henne.

»Det är en sak jag vill slå vad med er om», sade han, »och det är att mr Butler nu, när han har det så där fett, inte är så synnerligen gladlynt av sig. Han levde på det där sättet år ut och år in med en pojkes mage, och jag slår vad att den inte mått allt för bra av det.»

Hon slog ned ögonen för hans forskande blick.

»Jag slår vad att han har magkatarr nu», sade Martin utmanande.

»Ja, det har han», medgav hon; »men . . .»

»Och jag slår vad», gick Martin på, »att han är högtidlig och allvarlig som en gammal uggla och att han inte ett dugg bryr sig om att ha det minsta trevligt för sina tretti tusen om året. Och jag slår vad att han heller inte är så värst glad, när han ser, att andra vill ha roligt. Har jag rätt?»

Hon nickade jakande och skyndade att förklara:

»Men han är inte av den sortens människor. Han är återhållsam och allvarlig av naturen. Det har han alltid varit.»

»Jo, det kan jag nog tro», bekräftade Martin. »Tre dollars i veckan och fyra dollars i veckan och en pojke, som lagar mat åt sig själv på fotogenkök och sparar pengar, arbetar om dagarna och läser om nätterna, bara arbetar, aldrig leker, aldrig roar sig, aldrig lär sig att ha

trevligt — naturligtvis kom de där tretti tusen för sent.»

Och han såg klart framför sig alla detaljerna i den där gossens tillvaro och hans andligen trånga utveckling till en tretti-tusen-dollars-om-året-man. Och blixtlikt föll det ett ljus över mr Charles Butlers hela liv.

»Vet ni», tillade han, »jag tycker det är synd om mr Butler. Han var för ung för att förstå bättre, men han stal själv livet av sig för de där tretti tusen som han nu inte har någon glädje av. Asch, hans tretti tusen på en gång kan inte köpa honom nu vad tio cents kunde ha gett honom, när han var pojke, i form av karameller, nötter eller en plats på femte raden.»

Det var just en sådan där egendomlighet i synpunkter, som ofta förvånade Ruth. De voro icke blott nya för henne och motsatta hennes egna, utan hon måste alltid medge att det i dem fanns ett korn av sanning som hotade att kasta omkull hennes egna uppfattningar. Hade hon varit fjorton i stället för tjugufyra, skulle de ha kunnat förändra henne; men hon var tjugofyra, konservativ av natur och uppfostran och redan stelnad i den form av liv vari hon blivit född och inpassad. Det var sant, att hans bisarra omdömen oroade henne i det ögonblick de uttalades, men hon tillskrev dem hans nya typ med dess egendomliga liv och glömde dem snart. Fast hon icke gillade dem drogs hon i alla fall till honom av den styrka, varmed de framburos och av elden i ögat och allvaret i minen, som åtföljde dem. Hon kunde aldrig ana att denne man, som kommit från en värld långt bortom hennes horisont, i sådana ögonblick hade en långt vidare och djupare uppfattning än hon. Hennes horisont var mycket begränsad;

men den begränsade uppfattningen märker endast begränsningen hos andra. Därför var hon övertygad om, att hennes blick var ofantligt vid och att den omständigheten att han icke såg på samma sätt som hon berodde på hans begränsning. Så drömde hon om att hjälpa honom att se som hon såg, att vidga hans horisont så att den blev densamma som hennes egen.

»Men jag har inte slutat min historia än», sade hon. »Han arbetade, säger pappa, som ingen annan kontorspojke har gjort. Mr Butler var alltid ivrig att få arbeta. Han kom vanligen fem minuter före alla andra till kontoret. Och ändå tog han vara på tiden. Varenda stund han kunde undvara för arbetet studerade han. Han lärde sig bokhålleri, maskinskrivning och betalade sina lektioner i stenografi genom att om kvällarna diktera för en rättegångsreferent som behövde övning. Hastigt nog steg han till bokhållare och gjorde sig själv oumbärlig. Pappa satte värde på honom och såg att han skulle komma att gå långt. På pappas inrådan studerade han på allvar sin juridik. Han tog sin examen och han hade knappast kommit tillbaka från universitetet, förrän pappa gjorde honom till sin kompanjon. Han är en stor man. Flera gånger har han avsagt sig mandatet som Förenta staternas senator och pappa säger att han när som helst skulle kunna bli medlem av högsta domstolen, om han ville. Ett sådant liv är en sporre för oss alla. Det visar oss att den man som vill kan höja sig högt över sin omgivning.»

»Han är en stor man», sade Martin uppriktigt.

Men det var ändå någonting i berättelsen som icke stämde med hans uppfattning av skönhet och liv. Han

kunde inte finna något fullgiltigt motiv i mr Butlers alla gniderier och försakelser. Om han hade gjort det av kärlek till en kvinna skulle han kunnat förstå det. Själv skulle han göra vad som helst för den kyss han längtade efter, men aldrig för trettio tusen dollars om året. Han var inte nöjd med mr Butlers karriär. Det var ändå någonting tarvligt med den. Trettio tusen om året voro nog bra, men magkatarr och oförmågan att vara mänskligt lycklig berövade en sådan furstlig inkomst allt dess värde.

Mycket av detta försökte han ge uttryck åt och skrämde Ruth, som fick klart för sig att det var nödvändigt att göra om mycket hos honom. Hon hade denna vanliga trånga uppfattning som kommer människorna att tro, att deras färg, tro och politiska bekännelse äro de bästa och riktigaste, medan alla andra över hela världen äro mindre lyckligt lottade än de själva. Det var samma trångsynthet som kom forntidsjuden att tacka Gud för att han icke var född till kvinna och som skickar de moderna missionärerna till världens ände för att ersätta Gud; och den kom Ruth att vilja skapa om denne man från andra livsformer till ett beläte av de män som levde i hennes särskilda lilla vrå av livet.

NIONDE KAPITLET.

Tillbaka från sjön kom Martin Eden och sökte sig hem till Californien med en älskares längtan. När hans pengar tagit slut gick han ombord för om masten på den där skonaren som skulle ut för att leta efter förborgade skatter och efter åtta månaders misslyckade försök fingo Salomonöarna bevittna expeditionens upplösning. Besättningen avmönstrades i Australien, och Martin hade ofördröjligen inskeppat sig till San Francisco. Dessa åtta månader hade satt honom i stånd icke allenast att förtjäna pengar för många veckors vistelse i land, utan också givit honom tillfälle att läsa och studera icke så obetydligt.

Nu hade han satt in sin energi härpå, och bakom hans naturliga fallenhet för att läsa lågo hans okuvliga ihärdighet och hans kärlek till Ruth. Grammatiken som han tagit med sig hade han gått igenom flere gånger tills hans hjärna helt och hållet behärskade den. Han hörde nu hur dåligt hans skeppskamrater talade och han lade sig riktigt vinn om att i tysthet för sig själv rätta dem. Till sin stora glädje märkte han att hans öra blev allt mer känsligt och att hans språksinne raskt utvecklades Nu skar det honom i öronen när han hörde de »dubbla negativen», men ofta var han ännu på grund av bristande övning den som själv frambragte

dessa missljud. Hans tunga vägrade att lära sig nya konststycken på en dag.

Sedan han slutat med grammatiken, tog han fatt på ordboken och lärde sig tjugo nya ord om dagen. Han fann snart att detta inte var någon lätt uppgift, och vid ratten eller på utkiken gick han gång på gång igenom sin svällande lista av uttal och definitioner, och på samma sätt memorerade han sig själv till sömns. Vissa fraser gick han ständigt och tuggade på för att vänja tungan vid det språk Ruth talade, och till sin förvåning märkte han att han till sist talade en renare och mera korrekt engelska än till och med officerarna och de äventyrare i herredräkt som voro expeditionens finansiella ledare.

Kaptenen var en talgögd norrman, som på något sätt kommit över en fullständig upplaga av Shakespeare, vilken han aldrig läste. Martin hade tvättat kläder åt honom och i gengäld fick han låna de dyrbara böckerna. Och en lång tid fördjupade han sig till den grad i dessa dramer, av vilka en mängd praktfulla scener utan ansträngning stannade kvar i hans minne, att hela världen tycktes honom omskapad till en tragedi eller komedi från Elisabeths dagar och han till och med tänkte på blankvers. Det övade upp hans öra och gav honom en fin uppfattning av verkligt god engelska på samma gång han fick en viss smak för det som var föråldrat och gammalmodigt.

De åtta månaderna hade varit väl använda. Utom att han lärt sig tala rätt och tänka logiskt hade han också lärt känna sig själv bättre. Jämte ödmjukheten därför att han visste så litet, växte medvetandet om egen kraft. Han kände att det fanns ett bestämt

avstånd mellan honom och hans skeppskamrater, men han var nog klok att inse att skillnaden snarare låg i utvecklingsmöjligheter än i redan ernådda resultat. Vad han kunde göra skulle de också kunna åstadkomma, men inom sig kände han någonting sjuda och jäsa som sade honom att det fanns mycket hos honom som ännu icke kommit fram. Han rent av plågades av världens hänförande skönhet och önskade att Ruth skulle ha varit där för att dela den med honom. Han skulle emellertid skildra Söderhavets prakt för henne så godt han kunde. Hans skaparkraft flammade upp vid den tanken och bjöd honom att återge denna skönhet för en större åhörareskara än Ruth ensam. Och nu . . . nu kom glans och jubel i den stora tanken. Han skulle skriva. Han ville bli ett av dessa ögon genom vilka världen såg, ett av de öron genom vilka den hörde, ett av de hjärtan genom vilka den kände. Han skulle skriva — allting — poesi och prosa, berättelser och skildringar och dramer som Shakespeare. Det var på den vägen han skulle vinna Ruth. Litteraturens män voro världens jättar, och i hans tanke stodo de högt över alla sådana som mr Butler som förtjänade trettiotusen om året och kunde bli medlemmar av högsta domstolen om de ville.

Tanken slog rot, snart behärskade den honom helt och hållet, och återfarten till San Francisco var som en dröm. Han var som drucken av oanad kraft och kände att han skulle kunna uträtta någonting. Midt på det stora och ensliga havet blev perspektivet klart för honom. För första gången såg han riktigt klart Ruth och hennes värld. Det tog fast form för honom, så att han tyckte han kunde ta det i händerna, vända på det

och undersöka det. Det fanns visserligen mycket som var oklart och töcknigt i denna värld, men han såg den som en helhet, icke i detalj, och han såg dessutom vägen att bli herre över den. Skriva! Tanken var som en brännande eld. Han skulle börja så snart han kom hem. Det första han skulle göra var att skildra skattsökarnas färd. Han skulle sälja skildringen till någon San Francisco-tidning. Han skulle inte säga någonting till Ruth om det, och hon skulle bli förvånad och glad, när hon fick se hans namn i tryck. Medan han skrev, kunde han fortsätta att studera. Det fanns tjugofyra timmar på dygnet. Han var oövervinnelig. Han kunde arbeta och bålverken skulle ramla framför honom. Han skulle inte behöva gå till sjöss någon mer gång — som sjöman — i detta ögonblick såg han som i en syn en stor ångjakt. Det fanns andra författare som rådde om ångjakter. Naturligtvis — det förbisåg han ingalunda — skulle det inte gå så fort i början, och tillsvidare skulle han vara nöjd, om han genom att skriva kunde förtjäna så mycket pengar att han kunde fortsätta med sin läsning. Och efter någon tid — en mycket obestämd tid — när han tillräckligt förberedt sig, skulle han skriva de stora sakerna och hans namn skulle vara på allas läppar. Men bättre än detta, oändligt mycket bättre och bäst av allt var, att han kunde visa sig värdig Ruth. Rykte var nog mycket bra, men det var för Ruth han drömde sina skimrande drömmar.

När han anländt till Oakland med sin ganska vackra hyra i fickan, flyttade han in i sitt gamla rum hos Higginbothams och började genast arbeta. Han lät icke ens Ruth veta att han kommit tillbaka. Han skulle

gå och hälsa på henne, när han hade slutat sin artikel om skattsökarna. På grund av den skapandets feber som brann inom honom var det icke så svårt att avstå från att se henne. Och den artikel han höll på att skriva skulle ju föra henne närmare honom. Han visste inte hur långt han skulle skriva, men han räknade orden i en tvåsidig artikel i ett söndagsnummer av *San Francisco Examiner* och tog detta till rättesnöre. På tre dagar fullbordade han sin berättelse, men när han renskrivit den omsorgsfullt med stora kråkfötter, som voro lätta att läsa, fick han i en stilistik i biblioteket se att det fanns något som hette »nytt stycke» och »citationstecken». Det hade han aldrig tänkt på förr, och genast satte han sig ner och skrev om artikeln igen, oupphörligt jämförande med stilistiken, och på så sätt lärde han sig på en dag mera om kriaskrivning än en vanlig skolpojke på ett helt år. När han skrivit av artikeln ännu en gång och sorgfälligt rullat ihop den, läste han i en tidning under rubriken »Anvisningar och råd för unga författare» att det var ett oeftergivligt villkor att manuskript aldrig finge rullas och att de skulle vara skrivna endast på ena sidan av papperet. I båda dessa fall hade han syndat. Han fick också veta att första klassens tidningar betalade ett minimum av tio dollars spalten. När han alltså renskrev manuskriptet för tredje gången, tröstade han sig med att multiplicera tio spalter med tio dollars. Produkten blev alltid densamma, ett hundra dollars, och han var på det klara med att detta var mycket bättre än att fara på sjön. Hade det inte varit för alla hans bockar, skulle han haft artikeln färdig på tre dagar. Ett hundra dollars på tre dagar! Han skulle ha behövt

tre månader, om inte ännu längre, på sjön för att förtjäna samma summa. Det skulle ha varit vansinnigt att gå till sjöss, när han kunde skriva, fastän pengarna i och för sig inte betydde någonting för honom. Deras värde låg i den frihet de gåvo honom, de nya kläder de kunde köpa honom, vilket allt skulle hastigare föra honom närmare den slanka, bleka flicka som hade vändt hans liv upp och ned och givit honom inspiration.

Han lade in manuskriptet i ett stort kuvert och adresserade det till redaktören av *San Francisco Examiner*. Han hade den föreställningen att vad som antogs av en tidning skulle bli infört omedelbart, och som han hade skickat manuskriptet på en fredag, väntade han att få läsa det följande söndag. Han tyckte att det skulle bli ett utmärkt sätt att underrätta Ruth om sin återkomst, och så på söndagskvällen skulle han gå till henne på besök. Under tiden var det en annan idé som sysselsatte honom och som han själv tyckte var mycket förståndig och blygsam. Han skulle skriva en äventyrsberättelse för pojkar och sälja den till *The Youth's Companion*. Han gick till en läsesalong och såg igenom en hel rad av *The Youth's Companion*. Följetongen fann han vanligen gå genom fem nummer med ungefär tre tusen ord i varje nummer. Det fanns också följetonger som räckte sju nummer, och han beslöt skriva en sådan.

Han hade en gång varit med en valfångare uppe i de arktiska regionerna. Resan skulle ha räckt tre år, men hade slutat med skeppsbrott efter sex månader. Fastän hans inbillning var nyckfull, till och med fantastisk, utgick han dock alltid från verkligheten och måste skriva om saker som han kände till. Han kände

till valfångst, och av det verklighetsmateriel han gömde på skulle han nu med två pojkar som hjältar skapa en mängd diktade äventyr. Det var lätt arbete, tyckte han själv på lördagskvällen, när han redan skrivit ned första delen på tre tusen ord — till Jims stora nöje och till öppet begabberi för mr Higginbotham, vilken vid måltiderna pikade »det där snillet» som upptäckts i familjen.

Martin tog saken lugnt vid tanken på vilken min hans kära svåger skulle göra på söndagsmorgonen, när han öppnade sin *Examiner* och såg artikeln om skattsökarna. Tidigt på morgonen gick han ner på gatan och skaffade sig den digra tidningen. Nervöst bläddrade han igenom den, så mera omsorgsfullt en andra gång, varpå han vek ihop den igen och lät den ligga kvar där han köpt den. Han var glad att han inte sagt ett ord åt någon om sin artikel. När han fick tänka efter, insåg han att han nog misstagit sig i fråga om den raskhet varmed saker letade sig väg till tidningsspalterna. Det hade ju heller inte varit något nyhetsvärde i hans artikel, och det var mycket antagligt att redaktören först ville skriva till honom om den.

Efter frukosten gick han tillbaka till sin följetong. Orden flögo ur hans penna, ehuru han gång på gång måste avbryta skrivningen för att slå upp i ordboken eller stilistiken. Under sådana pauser läste eller läste han om igen ett kapitel åt gången och han tröstade sig med att om han också inte förmådde skriva ned allt det stora han kände inom sig, höll han likväl på att lära sig *hur* han en gång skulle ge uttryck åt sina tankar. Han höll i till skymningen, då han gick ut och begav sig till en läsesalong, där han gick igenom alla

möjliga tidskrifter till klockan tio, då lokalen stängdes. Detta var programmet för veckan. Varje dag skrev han tre tusen ord och varje afton letade han sig igenom magasinen och gjorde observationer över vad slags historier, artiklar och dikter redaktörerna ansågo lämpliga att publicera. En sak var säker: vad alla dessa skribenter gjorde, det kunde han också göra, och fick han bara tid på sig, skulle han göra vad de inte kunde. Det uppmuntrade honom att läsa i *Book News* i en artikel om författarhonorar, inte att Rudyard Kipling fick en dollar ordet, utan att minimibetalningen vid de bästa magasinen utgjorde två cents per ord. *The Youth's Companion* var alldeles säkert första klass, och efter den beräkningen skulle alltså de tre tusen ord han skrivit denna dag inbringa honom sextio dollars — två månaders hyra till sjöss.

På fredagskvällen hade han sin historia färdig, tjugoettusen ord lång. Efter två cents ordet skulle det enligt hans beräkning bli fyrahundratjugo dollars. Det var inte dåligt på en vecka. Det var mer pengar än han någonsin ägt på en gång. Han begrep inte hur han skulle kunna göra av med så mycket. Han hade stött på en guldgruva, och där detta kom ifrån kunde han alltid få mer. Han beslöt redan att köpa sig mera kläder, att prenumerera på en mängd magasin, att köpa ett dussin uppslagsböcker, så att han skulle slippa att jämt gå till biblioteket, och ändå blev det en god del över på de fyrahundratjugo. Vad skulle han göra med dem? Jo, han skulle låta Gertrude städsla en tjänarinna och köpa en velociped åt Marian.

Han postade det tjocka manuskriptet till The Youth's Companion, och sedan han planlagt en artikel om pärl-

fiske, begav han sig på lördagseftermiddagen till Ruth. Han hade telefonerat och hon kom själv och öppnade för honom. Den gamla kända glansen av hälsa och styrka strömmade ut från honom och träffade henne som ett slag. Den tycktes tränga in i hela hennes varelse och löpa genom ådrorna som en rinnande glöd. Han rodnade varmt, när han tog hennes hand och såg henne in i de blå ögonen, men den friska bronsfärgen efter åtta månaders sol dolde rodnaden, fastän den inte skyddade halsen från skavningen av den styva kragen. Hon lade road märke till den röda strimman, men hennes litet skämtsamma leende försvann hastigt, när hon såg hans kläder. De passade honom utmärkt — det var hans första kostym sydd efter mått — och hans figur framträdde nu smärtare och vackrare än förr. Han hade dessutom bytt ut mössan mot en mjuk hatt, som hon befallde honom sätta på sig, och så komplimenterade hon honom för hans utseende. Hon mindes icke när hon känt sig så lycklig. Denna förändring hos honom var hennes verk, hon kände sig stolt däröver och brann av begär att hjälpa honom vidare.

Men den mest genomgående förändringen och den som fägnade henne mest låg i hans sätt att tala. Han uttryckte sig icke allenast mera korrekt, utan talet flöt ledigt och han hade lagt sig till med en hel del nya ord. Men när han blev ivrig eller entusiastisk, föll han tillbaka i sina gamla ovanor. En viss tveksamhet märktes också ibland, när han använde de nya ord han lärt sig. Men å andra sidan ådagalade han jämte lättheten att uttrycka sig en viss kvickhet i tankegången som gladde henne. Det var hans gamla sinne

för humor och skämt som gjort honom så omtyckt bland hans likar, men som han hittills varit ur stånd att visa i hennes närvaro på grund av bristande övning och ordförråd. Han höll just på att känna sig för, om man betraktade honom som påflugen, och han höll sig mycket försiktig, så att han lät Ruth ange tonen och nöjde sig med att följa henne, utan att våga gå ett enda steg åt sidan.

Han talade om för henne vad han sysselsatt sig med, om sin plan att skriva för levebrödet på samma gång han fortsatte med sina studier. Han erfor en stark missräkning, då hon inte gav honom sitt gillande. Hon tyckte inte alls att hans plan var förståndig.

»Ser ni», sade hon öppet, »att skriva måste vara ett yrke som allting annat. Inte för att jag känner till det naturligtvis, jag uttalar bara vad mitt sunda förstånd säger mig. Ni skulle inte kunna bli smed utan att gå tre år i lära — eller kanske det är fem! Nu äro författare så mycket bättre betalda än smeder att det måste finnas proportionsvis många fler som gärna skulle bli författare och som . . . försöka att skriva.»

»Ja, men tror ni inte att jag har särskilda anlag att bli författare?» frågade han, i hemlighet jublande åt sina ord, medan hans blixtsnabba inbillning reflekterade hela scenen på en jättelik skärm jämte tusen andra scener ur hans liv, scener som voro smutsiga och råa, grova och djuriska.

Hela denna skiftande bild rullade upp sig på mindre än en sekund och förorsakade intet avbrott i samtalet eller i hans tankars lugna gång. Han såg sig själv och denna ljuva, vackra flicka sitta midt emot varandra och tala god engelska i ett rum fyllt av böcker

och tavlor, karaktär och kultur, och alltsammans belyst av ett klart, stadigt sken. Men ytterst på hans inbillnings skärm och i färd med att dö bort funnos andra scener av alldeles motsatt innehåll. Han såg dessa andra scener genom drivande dis och virvlar av dystra moln som genomträngdes av rödt och talgigt ljus. Han såg cowboys vid krogdisken, drickande stark whisky, luften var fylld med oanständighet och liderligt tal, han såg sig själv ibland dem, supande och svärande bland de värsta eller sittande kring ett bord med dem under en osande fotogenlampa, medan de smutsiga kortlapparna smällde mot skivan. Han såg sig själv, naken till midjan, kämpa den berömda knytnävskampen med Liverpool-Red i skansen på Susquehanna, han såg det blodiga däcket på John Rogers den där grå morgonen, då man försökt göra myteri, hur styrmannen i dödsångest bultade på storluckan, hur »gubben» stod med revolvern i hand och spydde eld och rök omkring sig, medan besättningen med av raseri förvridna anletsdrag slungade ut förfärliga svordomar, tills den ena efter den andra segnade ned — men så återvände han till den centrala scenen, som stod lugn och ren i förklarat ljus, där Ruth satt och talade med honom bland böcker och tavlor; han såg flygeln, varpå hon sedan skulle spela för honom, och han hörde ekot av sina egna väl valda och korrekta ord: »Ja, men tror ni inte att jag har särskilda anlag att bli författare?»

»Om nu en man har aldrig så stor fallenhet för smedsyrket», skrattade hon, »så har jag ändå aldrig hört talas om att han har blivit smed utan att ha genomgått sina läroår.»

»Vad skulle ni råda till?» frågade han. »Och glöm inte att jag inom mig känner denna förmåga att skriva — jag kan inte förklara det, men den finns där.»

»Ni måste skaffa er en grundlig uppfostran», blev svaret, »vare sig ni nu till sist blir författare eller inte. Denna uppfostran är nödvändig för vilken bana ni än väljer, och den får inte vara ytlig. Ni skulle laga att ni kom in vid en högskola.»

»Ja» — började han, men hon avbröt honom:

»Naturligtvis kunde ni skriva under tiden.»

»Det blev jag allt tvungen till», sade han.

»Varför?» Hon såg på honom förvånad och inte alls tillfreds med den envishet varmed han hängde fast vid sin idé.

»Därför att utan skrivning kan det inte bli tal om någon högskola. Jag måste leva, skaffa mig böcker och kläder, förstår ni!»

»Det hade jag glömt», skrattade hon. »Varför föddes ni inte med inkomster?»

»Jag vill hellre ha hälsa och fantasi», svarade han. »Har man det, kan man nog klara opp inkomsten.»

»Säg inte 'klara opp'», sade hon, »det låter inte vackert.»

»Tack», svarade han rodnande, »jag är glad när ni rättar mig.»

»Det vill jag gärna göra», sade hon dröjande. »Ni har så mycket hos er som är godt, och jag vill se er fullkomlig.»

Han var genast som vax i hennes händer, och han kände en brinnande önskan att formas just till hennes ideal av en man. Och när hon anmärkte att han hade tur i så fall att inträdesexamina till högskolan började

följande måndag, lovade han alldeles bestämt att han skulle försöka.

Så spelade och sjöng hon för honom, medan han såg på henne i hungrande längtan, drack in hennes huldhet och förvånade sig över att där inte fanns ett hundratal friare som lyssnade och längtade efter henne som han lyssnade och längtade.

TIONDE KAPITLET.

Han stannade till middagen och till Ruths stora belåtenhet gjorde han ett gynnsamt intryck på hennes far. De talade om sjön som levnadsbana, ett ämne som Martin hade på sina fem fingrar, och mr Morse gjorde sedan den anmärkningen att han tycktes vara en mycket klartänkt ung man. I sin strävan att undvika slangord och söka efter de riktiga uttrycken måste han tala långsamt, vilket satte honom i stånd att finna sina bästa tankar. Han kände sig betydligt mera hemmastadd än den där första middagen för nära ett år sedan, och hans blygsamhet och tillbakadragenhet gjorde också mrs Morse riktigt vänligt stämd mot honom — det gladde henne att se de tydliga framsteg han gjort.

»Han är den första man som någonsin har slagit an på Ruth», sade hon till sin man. »Hon har alltid varit så märkvärdigt bortkommen när det gällt män, att jag känt mig riktigt orolig.»

Mr Morse såg nyfiket på sin hustru.

»Du tänker begagna den här unge sjömannen som ett slags väckare för henne?» frågade han.

»Jag tänker inte låta henne dö som gammal flicka», sade hon. »Om den där unge Eden kunde väcka hennes intresse för männen i allmänhet, vore det en god sak.»

»Mycket bra», medgav han. »Men antag nu, min vän — och ibland måste vi antaga — antag nu att han väcker hennes intresse litet för mycket för honom själv.»

»Omöjligt!» skrattade mrs Morse. »Hon är tre år äldre än han, och förresten är det omöjligt. Det har ingen fara, lita du på mig.»

På detta sätt arrangerades Martins roll för honom, medan han höll på att, förledd av Arthur och Norman, planera en riktig dårskap. De skulle på söndagsmorgonen göra en längre cykeltur, men det intresserade honom inte alls, förrän han hörde att Ruth också åkte velociped och skulle följa med. Han cyklade inte, hade ingen velociped, men om Ruth gjorde det, skulle han börja lära sig det också. Och när han återvände hem, gick han på vägen in i en velocipedaffär och gjorde av med fyrtio dollars för en maskin. Det var mer än en månads hårdt förtjänt hyra och det gjorde ett stort hål i hans tillgångar. Men när han lade de hundra dollars han skulle få från Examiner till de fyrahundratjugo, som var det minsta han kunde påräkna från The Youth's Companion, kände han sig lugnad igen. Inte heller brydde han sig om att han helt och hållet förstörde sin kostym under sina försök att åka hem på velocipeden. Han ringde upp skräddaren från mr Higginbothams butik och beställde en ny omgång kläder. Så bar han velocipeden uppför den smala trappan på husets baksida, och när han dragit fram sängen en smula från väggen, fann han att det nätt och jämnt var plats för honom och hans maskin.

På söndagen tänkte han bereda sig till inträdesexamen vid högskolan, men artikeln om pärlfisket

lockade honom ifrån det och han använde hela dagen till att nästan i feber giva gestalt åt all den romantik och skönhet som brann inom honom. Den omständigheten att Examiner på morgonen icke haft inne hans artikel om skattsökandet nedslog honom inte alls. Därtill var han för högt uppe, så högt att han inte heller hörde hur man två gånger bad honom komma och äta middag.

På måndagsmorgonen såg Martin med en suck på sitt oavslutade »Pärlfiske» och tog en spårvagn ner till Oakland och högskolan. Och när han några dagar senare bad om besked hur han lyckats, fick han veta, att han blivit underkänd i alla ämnen utom engelska.

»Er engelska är utmärkt», sade honom professor Hilton, i det han såg på honom genom sina stora glasögon, »men ni kan ingenting, absolut ingenting i andra ämnen, och er okunnighet i Förenta staternas historia är avskyvärd . . . ja, det finns inte något annat ord för det. Jag skulle råda er . . .»

Professor Hilton tystnade och såg på honom utan varje spår av sympati. Han var lärare i fysik vid högskolan, hade stor familj, liten lön och en utvald fond av papegojinlärda kunskaper.

»Ja tack», sade Martin ödmjukt . . .

»Jag skulle råda er att gå tillbaka till folkskolan under åtminstone ett par år. Adjö.»

Martin tog sig icke så hårdt av sitt misslyckande, fastän han blev överraskad av Ruths häpna uttryck, när han talade om vilket råd han fått av professor Hilton. Hennes missräkning var så uppenbar, att han kände sig ledsen huvudsakligen för hennes skull.

»Ni ser, att jag hade rätt», sade hon. »Ni kan

mycket mer än någon av dem som gingo igenom examen, och ändå blev ni kuggad. Det är därför att edra kunskaper äro fragmentariska och ytliga. Ni behöver ledning vid studierna, och den kunna endast skickliga lärare ge er. Det måste läggas en ordentlig grund hos er. Professor Hilton har rätt, och om jag vore som ni, skulle jag börja i aftonskolan. Då kunde ni också skriva om dagarna eller, om ni inte kunde leva på er penna, arbeta på något annat sätt.»

Men om jag skulle arbeta om dagarna och gå i skolan om kvällarna, när skall jag då få träffa er? — var Martins första tanke, fast han icke klädde den i ord. I stället sade han:

»Jag tycker det är så barnsligt för mig att gå i aftonskolan. Men det skulle jag inte bry mig om, ifall jag trodde att det lönade sig. Men det tror jag inte. Jag kan inhämta kunskaper fortare än de hinna lära mig dem. Det skulle vara att kasta bort tid» — han tänkte på henne och sin åstundan att äga henne — »och det har jag inte råd till.»

»Det är så mycket som är nödvändigt.» Hon såg mildt på honom, och han kände sig som en grobian som kunde motsäga henne. »Fysik och kemi — dem kommer ni ingen vart med utan laboratoriestudier, och ni skall snart komma underfund med att algebra och geometri är någonting alldeles hopplöst utan undervisning. Ni behöver skickliga lärare, särskilt hemma i att kunna inplanta sina kunskaper i andra.»

Han satt tyst ett ögonblick och sökte efter uttryck som inte skulle låta alltför egenkära.

»Tro inte att jag vill skryta», började han. »Det är inte alls min mening. Men jag har liksom en känsla

av att jag är vad jag skulle vilja kalla en naturstudent. Jag kan studera för mig själv. Jag längtar efter att studera som ankan efter vattnet. Ni ser själv hur jag redt mig med engelska. Och jag har lärt mig mycket annat — ja, det har ni ingen aning om. Och jag har bara börjat än. Vänta bara, tills jag har kommit över —» Han dröjde och förvissade sig själv om att han hade rätt uttal innan han sade »det elementära. Jag börjar få känning på saker och ting nu och har något så när fått korn på . . »

»Säg inte 'fått korn på'», avbröt hon.

»Jag menar fått liksom lukt av . . .»

»Det är heller inte vackert språk.»

Han började på nytt.

»Vad jag vill säga är, att jag börjar få känning på hur landet ligger.»

Av medlidande sade hon ingenting, och han fortfor:

»Kunskap tycks mig likna ett kartrum. Jag har alltid den känslan, när jag är på biblioteket. Den roll lärarne ha är att lära den studerande kartrummets innehåll på systematisk väg, det är alltsammans. Det är inte någonting de ha i sina egna huvuden. De hitta inte på det, de skapa det inte. Alltsammans finns i kartrummet, de känna till de olika platserna, och det är deras uppgift att ge främlingarna anvisningar så att de inte ta miste. Nu går jag inte så lätt vilse, jag har godt lokalsinne. Jag vet vanligtvis var jag går och larvar — vad är det nu som är oriktigt igen?»

»Säg inte 'går och larvar'.»

»Nej det är rätt, det låter fult. Jag menar var jag befinner mig. Men var är det? Jo i kartrummet. Somliga behöva vägvisare, de flesta kanske, men jag

tror att jag kan reda mig utan. Jag har vistats ganska länge i kartrummet redan och det är inte långt ifrån att jag redan vet vilka kartor jag skall rådfråga, vilka kartor jag vill utforska. Och på det sätt jag planlagt blir jag i stånd att utforska en hel hop mycket raskare för mig själv. Flottans fart, ser ni, måste rätta sig efter det långsammaste fartyget, och likadant är det med farten på lärarne. De kunna inte gå fortare än den stora flocken av lärjungar, och jag kan på egen hand gå i raskare takt än en hel klass.»

»Den går snabbast som går allena», sade hon.

Men jag skulle gå ändå fortare med er, skulle han velat brista ut och såg liksom i en syn en oändlig värld av sollysta vidder och stjärntindrande djup, genom vilka han fördes hän med henne, med armen om hennes liv, med hennes blekt gyllene hår flygande kring sitt ansikte. Och i samma ögonblick hade han en känsla av hur ömkligt fattigt hans språk var. Gud! Om han kunde lägga sina ord så att hon kunde se vad han själv såg! Och han kände inom sig någonting som liknade smärta och vånda över att icke kunna måla dessa syner som opåkallade återgåvos i hans själs spegel. Å, så var det! Nu snuddade han vid hemligheten. Det var just vad de stora mästarne bland författare och diktare gjorde. Det var därför de voro sådana jättar. De förstodo att ge uttryck åt vad de tänkte, kände och sågo. Hundar som lågo och sovo i solen kunde ofta gnälla och skälla, men de kunde inte berätta vad de sågo som kom dem att gnälla och skälla. Han hade ofta undrat vad det kunde vara. Och det var just vad han var — en hund som låg och sov i solgasset. Han såg ädla och vackra syner, men

han kunde bara gnälla och skälla åt Ruth. Men det skulle bli slut med att sova i solskenet. Han skulle resa sig med öppna ögon, och han skulle kämpa, arbeta och lära, tills han med oförblindade ögon och löst tunga kunde dela sin drömda rikedom med henne. Andra män hade upptäckt hemligheten att uttrycka sig, att göra orden till sina underdåniga tjänare och låta dem tillsammans i särskilda ställningar betyda mera än summan av deras mening vart och ett för sig. Han blev slagen av den hemlighet varav han såg en skymt, och återigen var det de där sollysta vidderna och stjärntindrande djupen — tills han fick en förnimmelse av att allting var så tyst och han såg Ruth betrakta honom med ett roat uttryck och ett leende i ögonen.

»Jag satt och drömde gyllne drömmar», sade han, och vid ljudet av sina ord i sina egna öron gjorde hans hjärta ett språng. Varifrån hade dessa ord kommit? De hade just givit uttryck åt innehållet i den paus hans syner gjort i samtalet. Det var ett under. Aldrig hade han så fullkomligt kunnat ge liv åt en fulltonig tanke. Men så hade han heller aldrig försökt göra det — det var hela saken. Det var förklaringen. Han hade aldrig försökt. Men Swinburne hade det och Tennyson och Kipling och alla de andra diktarne. Hans tanke flög bort till hans »Pärlfiske». Han hade aldrig vågat någonting stort, aldrig satt på prov den skönhetens eld som brann inom honom. Den där artikeln skulle bli någonting helt annat, när han var färdig med den. Han häpnade över den rikedom av skönhet som verkligen fanns i den, han tänkte lågande djärva tankar och han frågade sig själv varför han inte kunde sjunga ut den där skönheten i klingande verser

som de stora skalderna. Och så kom härtill all denna hemlighetsfulla tjusning, detta själens under, som låg i hans kärlek till Ruth. Varför skulle han inte kunna sjunga om den också, som skalderna gjorde? De hade sjungit om kärlek. Det skulle han också. — Vid Gud! —

Och i sina uppskrämda öron hörde han ännu sitt utrop ringa. Försjunken i sina fantasier hade han talat högt. Blodet rusade honom upp i kinderna, våg efter våg, gjorde sig till herre över deras bronsfärg, så att han till sist riktigt flammade av blygsel från kragkant till hårfäste.

»Jag . . . jag ber om ursäkt», stammade han »Jag satt i tankarna . . .»

»Det lät som om ni bad», sade hon käckt, men i sitt inre ryste hon. Det var första gången hon hört en ed från en man hon kände och hon kände sig upprörd icke blott på grund av princip och vana, utan därför att hon hade känt som en rå fläkt tränga sig in i hennes jungfrulighets skyddade helgedom.

Men hon förlät honom och förvånade sig över hur lätt det gick . . . ja, det var inte så svårt att tillgiva honom vad som helst. Han hade inte haft tillfälle att bli som andra män, han försökte dock allvarligt och lyckades också. Hon anade icke ett ögonblick, att det kunde finnas ett annat skäl för hennes försonliga vänlighet mot honom. Hon hyste en öm känsla för honom, men det visste hon inte. Tjugofyra år utan den minsta lilla förälskelse hade inte givit henne någon möjlighet att analysera sina egna känslor, och hon förstod icke att nu . . . nu började hon för första gången värmas upp.

ELFTE KAPITLET.

Martin upptog på nytt sin pärlfiskeartikel, som skulle ha blivit färdig förr om han inte oupphörligt distraherats av sina försök att skriva vers. Hans dikter voro kärlekskväden inspirerade av Ruth, men de blevo aldrig färdiga. Det gick inte på en dag att lära sig versens konst. Rim och meter voro i och för sig ganska allvarliga saker, men utom detta fanns det i all äkta poesi någonting som tycktes honom omöjligt att få grepp på, åtminstone kunde han inte fånga det i sina egna verser. Det var diktens egen gäckande ande som han förnam och sökte efter, men inte kunde hålla kvar. Den syntes som en glöd för honom, en varm och bolmande rök som alltid trotsade hans anslag, fastän han någon gång belönades med att en liten flik blev kvar och den vävde han in i ord som alltjämt genljödo i hans hjärna eller svävade förbi i hans syner som en töcknig aning om osedd skönhet. Det var som ett gäckeri. Han plågades av begär efter uttryck, men det blev endast ord, ord, ord, som hos alla andra. Han läste sina försök högt. Metern tågade fram på riktiga fötter, rimmen voro också oklanderliga och rytmen felfri, men den glöd och den extas han kände inom sig, den saknades. Han förstod det inte och i förtvivlan, slagen och betryckt, återvände han till sin artikel. Prosan var alldeles säkert ett lättare medium.

Efter »Pärlfiske» skrev han en artikel om sjön som levnadsbana, en annan om sköldpaddfångst och en tredje om den arktiska skeppsfarten. Som ett experiment försökte han sig sedan på en kort berättelse, och utan avbrott skrev han ned sex små noveller, som han skickade till olika tidskrifter. Han arbetade intensivt från morgon till kväll, till och med sent om aftonen, utom när han gjorde ett avbrott för att gå till läsesalongen, låna böcker från biblioteket eller besöka Ruth. Han kände sig djupt lycklig. Livet var stämt i högton. Han gick i en ständig feber. Han kände den skapandets glädje som påstås tillhöra gudarna. Hela livet omkring honom — dofterna av unkna grönsaker och såplödder, hans systers sjaskiga gestalt och mr Higginbothams försmädliga ansikte — allt var en dröm. Han var fylld av verklighetens värld, och de historier han skrev voro lika många brottstycken av denna verklighet som han bar inom sig.

Dagarna voro alldeles för korta. Det var så mycket han ville studera. Han sov inte mer än fem timmar i dygnet och fann att han kunde reda sig med det. Han försökte med fyra och en halv, men måste till sin sorg gå tillbaka till fem. Han skulle med glädje ha ägnat hela den tid han var vaken åt vilken som helst av sina sysselsättningar. Det var med saknad han lämnade skrivandet för att läsa, läsandet för att gå till biblioteket, med en suck slet han sig ifrån kunskapernas kartrum eller från tidskrifterna på läsesalongen, vilka voro fyllda med hemligheter av författare som voro nog lyckliga att få sälja sina varor. När han var hos Ruth kändes det som att skära av hjärtats strängar när han måste gå, och han rusade igenom de mörka

gatorna för att komma hem så fort som möjligt. Men hårdast av allt var att slå igen algebran eller fysiken, lägga penna och anteckningsbok å sido och sluta de trötta ögonen i sömn. Han ville inte upphöra att leva, om också bara för en kort stund, och hans enda tröst var att väckareklockan var satt på fem timmar framåt. I alla fall förlorade han inte mer än fem timmar; så började klockan pingla och väckte honom ur hans omedvetenhet, och framför honom låg en ny härlig dag på nitton timmar. Och under tiden gingo veckorna, hans pengar började taga slut och det kom inte in några nya. En månad efter det han avsändt sin äventyrsberättelse för gossar kom den tillbaka från *The Youth's Companion*. Brevet som följde med var skrivet så taktfullt att han kände sig vänligt stämd mot utgivaren i alla fall. Men så var det inte med redaktören av *San Francisco Examiner*. Sedan han väntat i två veckor, hade Martin skrivit till honom. En vecka senare skrev han på nytt. I slutet av månaden for han över till San Francisco och gjorde ett besök hos redaktören. Men han fick inte träffa denne förnäme herre, tack vare en Cerberus till rödhårig vaktmästarpojke som vaktade dörrarna. Efter fem veckor kom manuskriptet tillbaka med posten utan ett ord till förklaring. På samma sätt blevo hans manuskript liggande hos de andra ledande San Franciscotidningarna. När han ändtligen återfick dem, skickade han dem till tidskrifterna i östern, från vilka de returnerades mera ordentligt och alltid voro åtföljda av några rader.

Sina småberättelser fick han på samma sätt tillbaka. Han läste igenom dem gång på gång och tyckte så mycket om dem att det var en gåta för honom varför de

skickades tillbaka, tills han en dag läste i en tidning att manuskript alltid skulle vara maskinskrivna. Det var förklaringen. Naturligtvis hade redaktörerna så mycket att göra att de inte hade tid att leta sig igenom långa handskrivna manuskript. Martin hyrde en skrivmaskin och använde en hel dag för att lära sig sköta den. Varje dag maskinskrev han sedan vad han författade, och även sina gamla manuskript skrev han om, så fort de skickades till honom. Men stor blev hans överraskning då också de maskinskrivna kommo igen. Han bet trotsigt ihop tänderna och slungade i väg manuskripten till nya redaktörer.

Han kom att tänka på att han kanske inte själv riktigt bra kunde bedöma sitt eget arbete. Så försökte han med Gertrude. Han läste sina berättelser högt för henne. Hennes ögon tindrade och hon såg på honom med stolthet, i det hon sade:

»Ja, men det är väl storartat! Tänk, att du skriver tocke där.»

»Ja visst», avbröt han otåligt. »Men berättelsen, vad tycker du om den?»

»Storartad helt enkelt», blev svaret. »Storartad och så spännande sedan. Jag satt som på nålar.»

Han såg att hon inte visste riktigt vad hon skulle säga, hennes ansikte hade egentligen bara ett uttryck av häpnad. Därför väntade han.

»Men säg mig, Martin», kom det efter en lång paus, »hur slutade det? Den där unge mannen som talade så högtravande, fick han henne verkligen till sist?»

När han så förklarat för henne slutet, som han trodde att han gjort artistiskt självklart, kunde hon säga:

»Ja, det var just det jag ville veta, men varför skriver du inte på det sättet?»

Genom att läsa en hel mängd berättelser för henne lärde han sig en sak, nämligen att hon tyckte om när det slutade lyckligt. »Den där historien var ju alldeles storartad», sade hon, i det hon reste sig från tvättbaljan med en trött suck och torkade svetten ur pannan med en röd, ångande hand. »Men den gör mig ledsen. Jag vill gråta. Det finns ju så mycket tråkigheter i världen ändå. Det gör mig glad, när jag har fått tänka på någonting gladt. Om han nu gift sig med henne och — ja, du tycker väl inte illa vara, Martin?» frågade hon oroligt. »Jag känner det väl så där för att jag är trött, kan jag tro. Men historien var storartad i alla fall. Var ska du sälja den?»

»Ja, det blir nog en annan femma», skrattade han.

»Men *om* du fick sälja den, vad tror du att du kunde få för den?»

»Å, hundra dollars, det vore det allra minsta.»

»Kors! Då hoppas jag att du får sälja den.»

»Lätt förtjänta pengar, vad?» Så tillade han stolt: »Jag skrev den på två dagar. Det blir femtio dollars om dagen.»

Han längtade att få läsa sina berättelser för Ruth, men han vågade inte. Han skulle vänta tills några blivit tryckta; då skulle hon förstå vad han arbetat för. Under tiden gick han på. Aldrig hade äventyrslusten lockat honom starkare än under dessa underbara upptäcktsfärder inom honom själv. Han köpte nya läroböcker i fysik och kemi, läste fortfarande algebra och arbetade ut problem och bevis. Laboratorieförsöken tog han på god tro och hans intensiva in-

billningskraft kom honom att se de kemiska reaktionerna med betydligt klarare uppfattning än vanliga lärjungar i laboratoriet. Martin gick igenom de dryga sidorna, alldeles överväldigad av den klav han fick till tingens natur. Han hade tagit världen som världen, nu började han förstå dess organisation, sambandet mellan kraft och materia. Förklaringen av mycket som var gammalt stod plötsligt för honom alldeles självmant. Hävstänger och vindspel intresserade honom ofantligt och han gick i minnet tillbaka till handspakar, block och taljor ombord. Navigationens teori, som satte fartygen i stånd att utan förirrningar plöja havets outstakade färdvägar, fick han klar för sig. Stormens, regnets och tidvattnets mysterier avslöjade sig, och orsaken till passadvindarnas förekomst kom honom att undra, om han inte skrivit sin artikel om de arktiska sjöförhållandena för tidigt. Så mycket visste han dock att han skulle kunna skriva den bättre nu. En eftermiddag följde han Arthur till Californiauniversitetet, och nästan andlös och med en känsla av religiös vördnad gick han igenom laboratorierna, såg demonstrationerna och åhörde en föreläsning av en professor i fysik.

Han försummade i alla fall inte sin skrivning. En ström av småberättelser flöt ur hans penna, och han försökte sig på lättare versformer — sådant som han såg tryckt i tidskrifterna — och han tappade alldeles huvudet och slösade bort två veckor med en tragedi på blankvers, vars hastiga återsändande från ett halvt dussin magasin gjorde honom mycket häpen. Så upptäckte han Henley och skrev en serie dikter från sjön. Det var enkla dikter med ljus och färg, romantik och

äventyr. »Havslyrik» kallade han dem, och han tyckte själv att de voro det bästa han hittills gjort. Det var trettio stycken och han hade dem färdiga på en månad — han skrev ett poem om dagen, sedan han slutat sitt vanliga pensum av prosadiktning, och ett sådant dagsarbete var lika mycket som en vanlig tränad författare hann med på en vecka. Arbetet betydde ingenting för honom — det var egentligen inte något arbete. Han höll på att lära sig tala, och all den skönhet och allt det underliga, som i åratal legat i bojor bakom hans stumma läppar, strömmade nu fram i en vild och kraftig flod.

Han visade inte sin »Havslyrik» för någon, inte ens för redaktörerna. Han hade fått misstro till dem. Men det var dock icke denna misstro som avhöll honom från att skicka bort »Havslyrik». Honom förekommo dikterna så vackra, att han ville spara dem för att dela dem med Ruth en gång, långt borta i en gyllne framtid, då han skulle våga läsa för henne vad han hade skrivit. Till dess gömde han dem, läste dem gång på gång högt tills han kunde dem utantill.

Han levde varje minut av de timmar han var vaken, han levde till och med i sömnen, då allt vad han tänkt och gjort under dagen kom tillbaka i drömmarnas groteska och omöjliga form. Han vilade i själva verket aldrig, och en svagare kropp och mindre stark hjärna skulle alldeles ha dukat under. Hans sena eftermiddagsbesök hos Ruth voro nu mera sällsynta, ty juni nalkades då hon skulle ta sin examen och lämna universitetet. Filosofie kandidat! — När han tänkte på det, tycktes hon honom fly undan snabbare än han förmådde följa med.

Hon gav honom en eftermiddag i veckan, och som han kom sent, stannade han vanligen till middag och musik efteråt. Detta var hans bemärkelsedagar. Atmosfären i huset, en sådan motsats till den vari han levde, och hennes blotta närhet kommo honom varje gång att allt fastare gripa om sitt beslut att stiga mot höjderna. Trots allt vackert som bodde inom honom, trots det nästan plågande begäret att skapa, var det för henne han kämpade. Han var först och sist älskare. Allting underordnade han kärleken. Större än de äventyr han skapade i sin tankevärld var hans kärleksäventyr. Världen i och för sig var icke så häpnadsväckande trots sina atomer och molekyler; vad som gjorde den häpnadsväckande var att Ruth levde i den. Hon var det mest underbara han någonsin känt, drömt om eller anat.

Men han kände sig alltid nedstämd av att hon var så avlägsen. Hon var så långt borta ifrån honom, och han visste inte hur han skulle kunna närma sig henne. Han hade alltid haft tur hos kvinnor av sin egen klass, men han hade aldrig älskat någon av dem, men henne älskade han, och det var icke nog med att hon tillhörde en annan klass. Hon var någonting alldeles för sig, så till den grad, att han inte visste hur han skulle närma sig henne som älskare. Visserligen var det sant, att allt eftersom han förvärvade kunskaper, minskades avståndet, i det han kunde tala hennes språk och gemensamt med henne glädjas åt nya tankar; men de tillfredsställde icke älskarens begär. Hans fantasi hade gjort henne helig, för helig, för förandligad för att hon skulle ha någon lekamlig frändskap med honom. Det var hans egen kärlek som stötte henne

ifrån honom och kom henne att synas honom oåtkomlig. Kärleken själv vägrade honom det enda han begärde.

Men så en dag slogs där helt plötsligt för ett ögonblick en bro mellan dem, och ehuru klyftan alltjämt fanns kvar, blev den dock allt smalare. De hade hållit på att äta körsbär — stora, klara, svarta körsbär med en saft som liknade mörkt vin. Och när hon sedan läste högt för honom, kom han att lägga märke till hur några stänk av körsbärssaften stannat kvar på hennes läppar, och i det ögonblicket svann gudomligheten hän. Hon var kött och blod, underkastad köttets vanliga lagar som varje annan. Hennes läppar voro kött alldeles som hans och körsbären hade färgat dem alldeles som de färgat hans. Var detta förhållandet med läpparna, måste det vara på samma sätt med allting hos henne. Hon var kvinna, helt och hållet kvinna som alla andra kvinnor. Det kom över honom plötsligt som en uppenbarelse, och den bedövade honom. Det var som om han sett solen falla ned från himlen eller hade sett dyrkad renhet besudlad.

Men så förstod han vad det betydde, och hans hjärta började klappa och mana honom att spela älskare mot denna kvinna, som icke var ett andeväsen från andra världar, utan blott en kvinna med läppar som ett körsbär kunde färga. Han darrade vid den djärva tanken, men hela hans själ jublade och förnuftet övertygade honom i en triumferande lovsång att han hade rätt. Denna förändring hos honom måste på något sätt ha meddelat sig till henne, ty hon upphörde med läsningen, såg på honom och log. Hans blickar gingo från hennes blåa ögon till hennes läppar, och åsynen av den röda saften kom honom nästan att svindla. Det

var nära att han slagit armarna omkring henne så som han förr brukat göra med andra. Hon tycktes luta sig fram mot honom och vänta, och all hans vilja kämpade för att hålla honom tillbaka.

»Men ni hör ju alls inte på», sade hon litet misslynt.

Men så skrattade hon åt honom, road av hans förvirring, och när han såg in i hennes frimodiga ögon och förstod att hon inte hade någon aning om vad han känt, blygdes han. Han hade verkligen varit alltför djärv, fastän det bara var i tankarna. Av alla de kvinnor han känt skulle vem som helst ha kunnat gissa sig till detta — utom hon. Hon hade inte gjort det. Där låg skillnaden. Hon *var* olika. Han blev förskräckt över sin egen råhet, skrämd av hennes rena oskuld, och han såg åter på henne från andra sidan klyftan. Bron hade brustit sönder.

Men denna tillfällighet hade dock fört honom närmare. Minnet därav stannade kvar, och i sådana stunder, då han kände sig som mest nedslagen, ältade han det ivrigt. Klyftan blev dock aldrig mera så vid. Han hade gått en längre sträcka än ett dussin examina kunde ha hjälpt honom till. Hon var ren, det var sant, så som han aldrig kunnat drömma om renhet; men det fanns körsbär på hennes läppar. Hon var underkastad universums lagar lika obevekligt som han. Hon måste äta för att leva, och när hon blivit våt om fötterna, blev hon förkyld. Men det var inte det. Om hon kunde känna hunger och törst, hetta och köld, så skulle hon också kunna känna kärlek — och kärlek till en man. Var han inte en man? Och varför skulle han inte kunna bli *mannen?* »Det beror på mig själv», mumlade han exalterat. »Jag vill bli *mannen.* Jag vill göra mig själv till *mannen.* Jag skall lyckas!»

TOLFTE KAPITLET.

Tidigt en kväll, när Martin höll på att brottas med en sonett som helt och hållet vred på sned allt av glödande tankar och sköna förnimmelser som drog genom hans hjärna, blev han kallad till telefonen.

»Det är en dam och en fin dam, det hörs», sade mr Higginbotham försmädligt.

Martin gick till telefonen i hörnet av rummet och kände en våg av värme rusa genom ådrorna, när han hörde Ruths röst. I sin kamp med sonetten hade han alldeles glömt att hon fanns till, och vid ljudet av hennes röst träffade honom hans kärlek till henne som ett plötsligt slag. En sådan röst! Späd och ljuv som ett eko av fjärran musik eller, ännu bättre, som en silverklocka med kristallklar ton. Ingen vanlig kvinna hade en röst som denna. Det var någonting himmelskt i den, den kom från andra världar. Han kunde knappast höra vad den sade, så hänryckt var han, fastän han lade band på sitt ansiktsuttryck, ty han visste, att mr Higginbothams vesselögon voro fästa på honom.

Det var inte mycket Ruth hade att säga — bara att Norman hade tänkt ta henne med sig på ett föredrag den kvällen, men att han fått ondt i huvudet och det var så tråkigt, hon hade ju biljetterna och om han inte

hade något annat för sig kanske han ville göra henne sällskap?

Om han ville! Han fick riktigt lägga band på ivern i sin röst. Det var ofattligt. Han hade alltid sett henne i hennes hem, och han hade aldrig vågat be henne följa med honom någonstädes. Medan han stod och talade i telefonen, kände han helt plötsligt och omotiverat ett häftigt begär att få dö för henne, och han såg i sin fantasi hjältar som offrat sig för den älskade. Han älskade henne så gränslöst . . . så hopplöst. Att hon nu skulle gå ut med honom, gå på en föreläsning med honom — med honom, Martin Eden — det gjorde honom formligen galen, och hon tycktes sväva så högt över honom att det inte fanns någonting annat för honom än att dö för henne. Det var det enda sätt varpå han kunde uttrycka allt vad han kände. Det var den sanna kärlekens sublima förnekelse, och den kom till honom, där han stod vid telefonen, i ett rus av eld och glans, och att dö för henne tycktes honom vara att ha levat och älskat fullt och helt. Och han var bara tjugoett och han hade aldrig förr varit kär.

Hans hand darrade när han hängde upp mikrofonen. Hans ögon glänste som en ängels, hans ansikte var som förklarat, rent och heligt, befriat från all jordisk smuts.

»Jaså, du har möten utomhus du!» snäste svågern. »Vet du vad det betyder? Att polisen snart kommer att ta hand om dig.»

Men Martin kunde inte komma ner från höjderna. Inte ens den brutala antydningen från svågern kunde föra honom tillbaka till jorden. Vrede och förolämpning var någonting under honom. Han hade haft en

härlig syn, han var som en gud och han kände endast djupt medlidande med detta kryp till man. Han såg inte åt honom; fastän hans ögon gingo förbi, träffade de honom inte, och som i en dröm lämnade han rummet för att kläda sig. Inte förrän han kommit upp i sitt eget rum och höll på att knyta sin halsduk märkte han några ljud som ringde obehagligt i hans öron. När han undersökte dessa ljud, fann han, att de utgjordes av mr Higginbothams snäsning, som på något sätt icke förr trängt igenom till hans hjärna.

När porten slog igen bakom dem och han kom ut på gatan med Ruth, kände han sig ytterligt förvirrad. Det var ingen oblandad lycka att följa henne på föreläsning. Han visste inte hur han skulle bära sig åt. Han hade sett på gatorna, att kvinnor av hennes klass brukade ta männens arm. Men så kom han ihåg att ibland gjorde de det inte, och han undrade om det bara var om kvällarna man gick arm i arm, eller kanske det var brukligt bara mellan gifta och släktingar.

Just när de skulle gå över gatan kom han att tänka på Minnie. Minnie hade alltid varit en pedant. Andra gången han var ute och gick med henne hade hon grälat på honom därför att han gick på insidan och bedt honom komma ihåg att en herre alltid gick ytterst på trottoaren, när han var i sällskap med en dam. Och Minnie hade brukat sparka honom på hälarna, när de gingo över från ena sidan av gatan till den andra, för att påminna honom om att byta plats. Han undrade, var hon fått det där ifrån, om det hade sipprat ut till henne uppifrån och var riktigt.

Det kunde i alla händelser inte skada att försöka, tyckte han. Så gick han bakom Ruth och intog sin

plats på yttersidan. Men så var det den andra frågan: skulle han bjuda henne sin arm? Han hade aldrig i hela sitt liv bjudit någon armen. De flickor han känt voro inte vana vid sådant. Först brukade man gå bredvid varandra, så blev det armarna om varandras liv och där det var mörkt på gatan stödde flickan huvudet mot kavaljerens axel. Men det här var någonting annat, hon var inte av detta slags flickor. Någonting måste han i alla fall göra.

Han krökte armen närmast henne — icke mycket, icke inbjudande utan alldeles tillfälligtvis och som om han varit van att gå på det sättet. Då inträffade det underbara. Han kände hennes hand på sin arm. Det gick som en ljuv rysning genom honom vid denna beröring, och för några ögonblick var det som om han lämnat jorden och flugit med henne genom luften. Men han var snart tillbaka igen, tack vare en ny kinkig fråga. De skulle gå över gatan. Då skulle han komma på insidan och han borde gå ytterst. Skulle han alltså släppa hennes arm och gå över? Och om han gjorde det, borde han då upprepa samma manöver nästa gång? Och nästa? Nej, det måste vara oriktigt, så att han beslöt att gå på, om det också var dumt. Han var i alla fall inte nöjd med sig själv, och när han befann sig på insidan, började han tala livligt och allvarligt, för att det skulle se ut som om han glömde bort sig, ifall . . .

När de gingo över Broadway var det återigen någonting nytt. I lyktskenet såg han Lizzie Conolly och hennes fnittrande väninna. Han tvekade endast ett ögonblick, så upp med handen och hatten av. Han kunde inte vara förrädisk mot sina egna, och det var

för flera än Lizzie Conolly han lyfte på hatten. Hon nickade och såg djärvt på honom, inte med lena och milda ögon som Ruths, utan med vackra och hårda blickar, varpå hon gick tätt förbi Ruth och granskade hennes ansikte, dräkt och hållning. Och han märkte att Ruth såg det med ögon som voro skygga och milda som en duvas, men som dock hade klart för sig att det var ett par flickor ur arbetsklassen, trots den billiga elegansen.

»En sådan vacker flicka», sade Ruth, ett ögonblick senare.

Martin kunde ha välsignat henne, men han sade bara:

»Jag vet inte. Det beror väl på personlig smak, jag tycker nu inte att hon är så särdeles vacker.»

»Jo då. Det finns inte en kvinna på tiotusen med så regelbundna drag. Hennes ansikte är ju som skuret ur en kamé. Och de vackra ögonen sedan.»

»Tycker ni det?» sade Martin frånvarande, ty för honom fanns det endast en vacker kvinna i världen, och hon gick bredvid honom med handen på hans arm.

»Om jag tycker? I fall den där flickan hade tillfälle att klä sig, mr Eden, och om hon fick lära hur hon skulle föra sig, skulle ni och alla andra män bli formligen bländade av henne.»

»Hon måste då också lära sig tala», tillade han, »annars skulle de flesta män inte förstå henne. Jag är säker på att ni inte skulle förstå fjärdedelen av vad hon sade, om hon talade som hon brukar.»

»Nonsens! Ni är lika stygg som Arthur, när ni riktigt sätter till.»

»Ni glömmer hur jag talade, när vi först träffades.

Jag har lärt mig ett nytt språk sedan dess. Förut talade jag som den där flickan. Nu kan jag göra mig tillräckligt förstådd på ert språk för att kunna påstå att ni inte kan hennes språk. Och vet ni varför hon för sig som hon gör? Jag tänker på sådana saker nu och jag börjar förstå — mycket.»

»Varför gör hon det då?»

»Hon har under många år dagligen arbetat vid maskiner. När ens kropp är ung, är den mycket böjlig, och hårdt arbete formar den som lera i överensstämmelse med arbetets natur. Jag kan bara med en blick säga, vilket yrke många av de människor jag möter har. Se på mig. Varför vaggar jag så här, när jag går? Därför att jag har varit så många år till sjöss. Om jag hade varit cowboy lika länge, skulle jag nu inte vagga, utan jag skulle vara hjulbent. Så är det också med den där flickan. Ni märkte kanske, att hennes ögon voro vad jag skulle vilja kalla hårda. Hon har aldrig haft något skydd. Hon har fått ta vara på sig själv och det kan inte en ung flicka göra och hålla ögonen mjuka och milda — som till exempel edra.»

»Ni har kanske rätt», sade Ruth sakta. »Och det är tråkigt. Det är en mycket vacker flicka.»

Han såg på henne och han märkte, att hennes ögon lyste av medlidande. Och så kom han åter ihåg att han älskade henne och föll ännu en gång i förundran över den lyckan att han fick älska henne och gå arm i arm med henne till en föreläsning.

Vem är du, Martin Eden? frågade han sig, när han sent på kvällen, stod framför spegeln i sitt rum Han såg länge och nyfiket på sin bild. Vem är du? Vad är du? Vart hör du? Rätteligen hör du till flickor så-

dana som Lizzie Conolly. Du hör till arbetarlegionerna, till allt som är lågt, vulgärt och oskönt. Du hör till oxarna och trälarna i smutsiga, stinkande omgivningar. Nu är det unkna grönsaker. De där potatisarna ruttna. Lukta på dem, för tusan, lukta då. Och ändå vågar du öppna böckerna, lyssna till vacker musik, lära dig tycka om vackra tavlor, tala god engelska, tänka tankar, som ingen av de dina tänka, och slita dig lös från oxarna och alla Lizzie Conolly och älska ett blekt andeväsen till kvinna som lever en million mil borta från dig bland stjärnorna? Vem är du? Och vad är du, för tusan? Och tänker du komma någon vart?

Han skakade knytnäven mot sig själv i spegeln och satte sig på sängkanten för att drömma en stund med vidöppna ögon. Så tog han fram anteckningsbok och algebra och fördjupade sig i fjärdegradsekvationer, medan timmarna skredo, stjärnorna bleknade och morgongryningen flödade in mot hans fönster.

TRETTONDE KAPITLET.

Det var den samling av mångordiga socialister och arbetarfilosofer, vilken under de varma eftermiddagarna höll till i City Hall Park, som var orsaken till den stora upptäckten. En eller två gånger i månaden brukade Martin Eden cykla genom parken till biblioteket, och då hände det att han steg av och lyssnade till diskussionerna, och för varje gång slet han sig ifrån dem mera motvilligt. Tonen var mycket lägre än vid mr Morses bord. Männen voro långt ifrån allvarliga och värdiga. De miste humöret och foro ut emot varandra, medan eder och lättfärdiga antydningar ofta undsluppo dem. Ett par gånger hade han till och med sett dem slåss. Men ändå — han visste inte varför — tyckte han, att det låg något levande i dessa mäns tankar. Deras ordstrider voro mycket mera upprycckande för hans intelligens än mr Morses reserverade och lugna dogmatism. Dessa män som rent av mördade engelska språket, gestikulerade som dårar och bekämpade varandras idéer med otämd vrede, syntes honom ändå vara långt mera levande än mr Morse och hans kompanjon mr Butler.

Martin hade hört Herbert Spencer citeras flera gånger i parken, och en afton uppträdde en av Spencers lärjungar, en gammal luggsliten luffare med den smut-

siga rocken hopknäppt ända upp i halsen för att dölja frånvaron av skjorta. Det blev en het strid i ett moln av cigarrettrök, under ett ständigt spottande av tobaksaft, och luffaren höll sig tappert till och med när en socialistisk arbetare gäckande skrek: »Det finns ingen annan gud än den Ofattbare, och Herbert Spencer är hans profet.» Martin förstod icke riktigt vad diskussionen gällde, men när han åkte bort till biblioteket, medförde han ett alldeles nyvaknat intresse för Herbert Spencer, och som luffaren gång på gång talat om »Utvecklingsläran», tog han fram den volymen.

På så sätt började den stora upptäckten. En gång förut hade han försökt med Spencer och begynt med »Psykologiens principer», men han hade misslyckats med den lika hopplöst som med Madame Blavatsky. Han hade inte förstått ett ord av boken och lämnat den tillbaka oläst. Men sedan han denna afton läst sin fysik och algebra och gjort ett försök med en sonett, gick han till sängs och öppnade »Utvecklingsläran». Morgonen överraskade honom alltjämt läsande. Det var honom omöjligt att sova. Inte heller kunde han skriva på dagen. Han låg i sängen tills han kände trötthet i hela kroppen, då lade han sig på rygg på det hårda golvet och höll boken över sig. Följande natt sov han och skrev morgonen därpå, men så frestade boken honom på nytt och han började läsa igen hela eftermiddagen, glömsk av allting, glömsk till och med av att det var den kvällen Ruth brukade ge honom. Hans första förnimmelse av världen omkring honom var, när mr Higginbotham gläntade på dörren och frågade honom, om han trodde att de höllo restaurant.

Martin Eden hade alltid varit behärskad av nyfiken-

het. Han ville veta, och det var detta begär som drivit honom ut på äventyr över hela världen. Men nu fick han av Spencer lära sig, att han aldrig vetat något och aldrig heller fått veta något, om han fortsatt med sin segling och sitt kringflackande för alltid. Han hade endast strukit fram över tingens yta, observerat lösryckta fenomen, hopat fragment av fakta, gjort små ytliga generaliseringar, alltsammans helt och hållet utan sammanhang i en nyckfull och oredig värld av nyck och slump. Han hade observerat mekanismen vid fåglarnas flykt och kunnat resonera om den fullt förstående, men han hade aldrig tänkt på att söka förklara för sig den process varigenom fåglar utvecklat sig till organiska flygmekanismer. Att fåglar måste ha kommit till, det hade han aldrig haft en tanke på. De hade alltid funnits — det var nu en gång så.

Och som det var med fåglar, så var det med allting annat. Hans okunniga och oförberedda försök med filosofi hade varit fruktlösa. Kants medeltida metafysik hade inte givit honom klaven till någonting alls och hade endast kommit honom att tvivla på sina egna intellektuella krafter. På samma sätt hade hans försök att studera evolutionsläran inskränkt sig till en hopplöst teknisk volym av Romanes. Han hade förstått platt ingenting, och det enda resultatet var att han tyckte evolutionen vara en snustorr teori, uppställd av små herrar i besittning av en förfärlig massa obegripliga glosor. Men nu fick han lära sig att evolutionen var icke blott en teori, utan en erkänd utvecklingsprocess; att vetenskapsmännen icke längre hyste delade meningar om den, utan endast skilde sig i fråga om evolutionsmetoden.

Här kom nu denne Spencer och satte all kunskap i organiskt sammanhang för honom, i det han reducerade allting till enhetlighet, åstadkom slutgiltiga realiteter och ställde fram för hans häpna blickar ett universum så konkret, att det liknade en sådan där modell av ett fartyg, som sjömän bruka göra och sätta in i en glasflaska. Där fanns inte rum för vare sig nyck eller slump. Allt var lag. Det var i åtlydnad av en lag, som fågeln flög, och det var i åtlydnad av samma lag detta jäsande slem hade vridit och slingrat sig tills det skjutit ut ben och vingar och blivit en fågel.

Martin hade stigit från den ena höjden till den andra av intellektuellt liv, och här befann han sig högre än någonsin. Allt som legat dolt för honom uppenbarade nu sina hemligheter. Han kände sig formligen rusig. Om natten, under sömnen reds han av maran, om dagen gick han omkring som en sömngångare, med frånvarande blick stirrande på den värld han nyss upptäckt. Vid bordet hörde han inte vad som sades om tarvliga småsaker, han satt bara och försökte finna ut orsak och verkan i allting omkring sig. Han såg solen skina på köttet på tallriken och han spårade dess energi tillbaka genom alla dess transformationer till urkällan, hundra miliontals mil långt bort, eller upptäckte samma energi i musklerna i den arm som satte honom i stånd att skära köttet, i hjärnan, varmed han befallde musklerna att utföra detta arbete, tills han med sin inre blick såg samma sol skina i sin hjärna. Han var som genomstrålad av ljus och hörde inte hur Jim viskade »hospitalsmässig» och såg inte det ängsliga uttrycket i sin systers ansikte, lika litet som den roterande rörelsen av Bernard Higginbothams finger, vari-

genom han ville antyda att allting gick rundt i huvudet på svågern.

Vad som på sätt och vis gjorde det djupaste intrycket på Martin var växelförhållandet mellan alla slag av kunskap. Han hade alltid haft intresse att få veta och allt vad han lärt sig hade han lagt in i särskilda minneskammare i sin hjärna. Sålunda ägde han ett stort förråd i fråga om segling. Och om ämnet kvinnan fanns det heller inte så litet. Men emellan dessa båda kamrar hade aldrig funnits någon förbindelse. Att det i kunskapernas byggnad skulle kunna finnas något sammanhang mellan en hysterisk kvinna och en lovgirig eller en i storm kämpande skonare, skulle ha förefallit honom löjligt och omöjligt. Men Herbert Spencer hade visat honom icke blott att det inte var löjligt, utan att det var alldeles omöjligt att det icke skulle finnas sammanhang. Alla ting stodo i ett visst förhållande till alla andra ting, från den mest avlägsna stjärnan i de oändliga rymderna till de myriader atomerna i sandkornet under ens fot. Denna nya uppfattning fyllde Martin med ständig häpnad, och ständigt och jämt gick han omkring för att söka spåra frändskapen mellan allting under solen och på den andra sidan också. Han skrev långa listor med de mest oförenliga ting och han kände sig riktigt olycklig, innan han fått fatt i släktskapen mellan dem — släktskapen mellan kärlek, poesi, jordbävning, eld, skallerormar, regnbågar, ädelstenar, solnedgångar, lejonens rytande, självlysande gas, kannibalism, skönhet, mord, älskare, hävstångsstöd och tobak. Så slog han ihop världen till en enda enhet, höll upp den och betraktade den eller vandrade genom dess smygvägar och snår,

icke såsom en förskräckt resande som i mysteriernas mörker söker ett okänt mål, utan seende och kartläggande allt som fanns att lära känna. Och ju mer han lärde sig, desto mer passionerat beundrade han universum och livet och framför allt sitt eget liv.

»Du dåre!» ropade han åt sin bild i spegeln. »Du ville skriva och du försökte skriva och du hade ingenting inom dig att skriva om. Vad hade du i dig? — några barnsligheter, några få halvbakade känslor, en mängd osmält skönhet, en stor svart massa okunnighet, ett hjärta fyllt av kärlek, så att det ville brista, en äregirighet lika stor som din kärlek och lika fåfäng som din okunnighet. Och du tänkte skriva! Du som först nu börjar få in hos dig någonting att skriva om. Du ville skriva om skönhet, men hur skulle du kunna det, som inte visste något om skönhetens natur? Du ville skriva om liv utan att känna någonting om livets väsentligaste kännemärken. Du ville skriva om världen och tillvaron, då världen var för dig ett kinesiskt tankespel och allt vad du kunde ha skrivit om var vad du inte visste om tillvaron. Men fatta mod, Martin, min gosse! Du skall nog komma att skriva. Du vet en liten, liten smula nu och du är på rätta vägen att få veta mer. Om du har riktig tur, kanske du en vacker dag kommer så nära som möjligt att veta allt som kan vetas, och då skall du skriva.»

Han talade om sin stora upptäckt för Ruth och delade med henne all sin underbara glädje över den. Men hon tycktes inte vara så entusiastisk. Hon mottog den under tystnad och syntes på sätt och vis känna till den från sina studier. Den gjorde inte alls samma intryck på henne som den gjort på honom, och det

skulle ha förvånat honom, om han inte trott sig kunna räkna ut att det berodde på att den inte var så ny för henne som för honom. Han fann att Arthur och Norman trodde på evolutionen och hade läst Spencer, ehuru han inte tycktes ha gjort något levande intryck på dem, medan den unge mannen med glasögonen och stora peruken, Will Olney, gäckande upprepade epigrammet: »Det finns ingen annan gud än den Ofattbare, och Herbert Spencer är hans profet.»

Men Martin förlät honom det, ty han hade börjat upptäcka att Olney inte var kär i Ruth, och han kom så småningom på grund av åtskilliga små iakttagelser under fund med att han hade en bestämd motvilja för henne. Detta kunde Martin inte förstå. Det var ett fenomen som han inte fick att stämma överens med alla de andra fenomenen i universum. Icke desto mindre kände han sig ledsen på den unge mannens vägnar för den stora bristen i hans natur, som hindrade honom från att rätt uppskatta Ruths finhet och skönhet. De cyklade utåt landet ibland om söndagarna och Martin hade flera tillfällen att iakttaga det väpnade stillestånd som existerade mellan Ruth och Olney. Denne höll sig mest till Norman och lämnade Ruth helt och hållet åt Arthur och Martin, för vilket han var synnerligen tacksam. Dessa söndagar voro riktiga festdagar för Martin, mest därför att han fick vara tillsammans med Ruth, men också därför att de satte honom i tillfälle att komma på god fot med ett par unga män av hennes klass. Trots deras många år av disciplinerad uppfostran, fann han sig vara deras jämlike i intellektuellt avseende, och de timmar han tillbragte tillsammans med dem i livliga samtal gåvo honom en

ofantlig övning i sättet att uttrycka sig. Han hade för länge sedan upphört att studera umgängeslagarna och gjorde nu hellre egna iakttagelser. Utom vid de tillfällen då han hänfördes av sin entusiasm, var han alltid på sin vakt och studerade deras sätt att uppföra sig artigt och belevat.

Det faktum att Spencer var så litet läst förvånade Martin till en början. Såväl bibliotekarien som mr Morse yttrade sig helt likgiltigt om honom. »Han var ett stort snille, förstås, men . . .» Och mr Butler hade inte ens läst honom. Men Martin fortfor att studera honom och fann, hur hans kunskapsområden allt mer vidgades. Det var bara skada att dygnet inte hade mer än tjugufyra timmar. Han upphörde därför med både algebra och geometri och fortsatte endast med fysik.

»Jag är ingen specialist», sade han en dag till Ruth som självförsvar. »Och jag tänker inte bli det heller. Ingen människas liv skulle räcka till att specialisera sig på alla områden. Jag måste ha allmänbildning och när jag behöver tillgodogöra mig specialisternas arbete, går jag till deras böcker.»

»Men det är inte detsamma som att själv äga kunskapen», protesterade hon.

»Det är onödigt att ha den. Varför behöver det annars finnas specialister, om vi inte skulle dra fördel av dem? När jag kom hit, såg jag ett par sotare i arbete. De äro specialister, och när de gjort sitt arbete, tycker ni det är skönt att skorstenarna äro rena utan att det minsta begripa deras konstruktion.»

»Jag är rädd att det där var litet långsökt.»

Hon såg på honom, och han kände en förebråelse i

hennes blick och sätt. Men han var övertygad om att han hade rätt.

»Alla tänkare, till och med de största andar, lita i själva verket på specialister. Herbert Spencer gjorde det. Han generaliserade på resultaten av tusendens upptäckter. Darwin gjorde likadant. Han drog fördel av allt vad trädgårdsmästare och boskapsuppfödare lärt sig.»

»Det har ni alldeles rätt i, Martin», sade Olney, »ni vet vad ni vill komma till, men det gör inte Ruth — hon vet förresten inte vad hon själv vill ens... Jo, alldeles precis», gick Olney på utan att bry sig om hennes invändning. »Jag vet ni kallar det allmänbildning. Men det gör alldeles detsamma vad man studerar, om man önskar allmänbildning. Man kan studera franska eller tyska eller inte bry sig om något av dem, utan slå sig på esperanto. Man förvärvar sig kultur på ena sättet som det andra. Man kan ju ta grekiska och latin, fast det har man ingen nytta av. För två år sedan studerade Ruth anglosaxiska och blev riktigt skicklig. Hur mycket kommer hon ihåg nu? Men det gav henne icke desto mindre ett tillskott av. bildning», skrattade han, då hon ville opponera sig. »Jag måtte väl veta det som var hennes studiekamrat.»

»Men ni talar om bildning och kultur som om de skulle utgöra medlet till någonting», utropade Ruth med flammande ögon och rodnande kinder. »Bildningen är sitt eget ändamål.»

»Ja, men det är inte detta Martin vill.»

»Hur vet ni det?»

»Vad är det ni vill egentligen, Martin», vände Olney sig direkt till honom.

Martin kände sig obehaglig till mods och såg bönfallande på Ruth.

»Ja, vad är det ni vill?» frågade Ruth. »Det avgör saken.»

»Jo, naturligtvis vill jag ha bildning», sade Martin tvekande. »Jag älskar skönhet, och bildningen ger mig en finare och mera förstående uppfattning av det sköna.»

Ruth nickade och såg triumferande ut.

»Prat, och det vet ni att det är», sade Olney. »Martin vill komma sig upp i världen, det är alltsammans. Ville han bli kemist, vore det alldeles onödigt med bildning. Han vill bli författare, men han är rädd att säga det, ty då skulle ni få orätt.»

»Och varför vill Martin bli författare?» fortfor han. »Därför att han inte kan vältra sig i pengar. Varför fyller ni ert huvud med anglosaxiska och allmänbildning? Därför att ni inte behöver kämpa er fram i livet. Er far sköter om den saken. Han köper er kläder och allt det andra. Vad i all världen ha vi för nytta av all vår kultur, ni och jag och Arthur och Norman! Vi äro alldeles genompyrda av allmänbildning, och om våra pappor en dag slogo vantarna i bordet, skulle vi stå där vackert. Det bästa ni skulle duga till vore en skolmamsell på landet eller kanske musiklärarinna.»

»Nå, än ni då?» frågade hon.

»Jag skulle inte duga till ett dugg. På sin höjd förtjäna en och en halv dollars om dagen som vanlig arbetare eller kanske bli något slags underlärare i Hanleys studentfabrik för att bli avskedad efter en vecka på grund av oduglighet.»

Martin följde mycket noga med samtalet och fastän han kände med sig att Olney hade rätt, tyckte han inte om det ogenerade sätt varpå han behandlade Ruth. Medan han satt och lyssnade, fick han syn på en ny sida av kärleken. Förnuft hade ingenting att göra med kärlek. Det betydde rakt ingenting, om den kvinna han älskade hade rätt eller orätt i sitt resonemang. Kärleken stod över detta. Om hon nu också inte helt och hållet kunde uppskatta hans strävan att komma sig upp, gjorde det henne inte alls mindre dyrkansvärd — vad hon än tänkte hade det ingenting att göra med den saken.»

»Vad befalls?» sade han på en fråga från Olney, som avbröt hans tankegång.

»Jo, jag sa', att jag hoppades ni inte skulle vara dum nog att börja plugga latin.»

»Men latin är mer än bildning», inföll Ruth. »Det är som ett slags rustning.»

»Nå, tänker ni plugga latin?» vidblev Olney.

Martin befann sig i stort bryderi. Han såg att Ruth väntade hans svar med spänning.

»Jag är rädd att jag inte får tid», sade han slutligen. »Jag skulle nog vilja, men . . .»

»Ja, där hör ni. Martin bryr sig inte om er 'kultur'», sade Olney skadegladt. »Han vill komma någon vart, uträtta någonting.»

»Ja, men latin är andlig träning.» Ruth såg väntansfullt på Martin, som om hon tänkt att han skulle ändra mening. »Bollspelare måste alltid träna för en tävling. Latinet tjänar samma ändamål för tänkandet.»

»Det där är bara struntprat! Så där lärde de oss,

när vi voro barn. Men det var en sak de inte talade om, utan läto oss finna ut själva.» Olney avbröt sig själv för effektens skull och fortsatte: »Och vad de inte sade oss var, att varje bildad man borde ha läst latin, men att ingen bildad man behöver kunna det.»

»Det där är orätt av er, Olney», utropade Ruth. »Jag visste nog att ni skulle vrida till samtalet för att komma undan på något sätt.»

»Nej, det är inte alls orätt», svarade Olney. »De enda som kunna latin äro apotekare, jurister och latinprofessorer. Och om Martin tänker bli någotdera, skulle jag missta mig mycket. Men vad har egentligen allt det här att göra med Herbert Spencer? Martin har nyss upptäckt den mannen och är stormförtjust i honom. Varför? Därför att Spencer för honom till ett mål. Det skulle han inte kunna med mig eller er. Vi ha ingenstans att gå. Ni gifter er en vacker dag och jag får ingenting annat att göra än hålla ögonen på de advokater och agenter som komma att ta hand om de pengar min pappa en gång lämnar efter sig åt mig.»

Olney steg upp för att gå, men vände sig i dörren och avsköt sin sista salva:

»Låt ni Martin vara i fred, Ruth. Han vet nog själv, vad som är bäst för honom. Se bara vad han har hunnit med redan. Ibland känner jag mig så skamsen att jag kunde bli sjuk. Han vet mera om världen, livet och människorna och hela alltet än vi tillsammans, och det trots all vår latin, franska, anglosaxiska och kultur.»

»Men Ruth är min lärare», svarade Martin che-

valereskt. »Det är henne jag har att tacka för det lilla jag lärt.»

»Prat!» Olney såg på Ruth med ett försmädligt uttryck. »Kanske ni nästa gång vill försöka inbilla mig att ni började läsa Spencer på hennes uppmaning! Men det gjorde ni inte. Hon vet inte mer om Spencer och Darwin och evolution än jag vet om kung Salomos skatt. Försök bara med det där ni kom med härom dagen . . . det var någonting om indefinit inkoherent homogenitet . . . fråga henne bara, får ni se, om hon begriper ett ord av det. Det är inte 'kultur', ser ni. Nåja . . . tralala. Men om ni börjar plugga latin, Martin, mister jag all aktning för er.»

Fastän samtalet intresserat Martin, tröttade det honom på samma gång. Vad var det fråga om? Läxor på skolpojksvis, småsaker allt igenom, medan hos honom rörde sig stora ting, levande ting.

»Vad tusan har latin att göra med det?» frågade han sig, när han stod framför spegeln om aftonen. »Om de döda ändå ville vara döda. Varför skall jag och allt det sköna inom mig styras av det som är dödt? Skönheten är liv, är evig. Tungomål komma och gå. De äro de dödas mull.»

Hans nästa tanke var att han format sina tankar riktigt bra, och när han gick till sängs undrade han varför han inte kunde tala på samma sätt, när han var tillsammans med Ruth. I hennes närhet var han bara en skolgosse, med en skolgosses tunga.

»Ge mig tid!» sade han högt. »Ge mig bara tid.»

Tid! Tid! Tid! var hans ständiga klagan.

FJORTONDE KAPITLET.

Inte just för Olneys skull, men trots Ruth och sin kärlek till henne beslöt han till sist att inte bry sig om latin. För honom betydde tiden pengar. Det fanns så mycket viktigare än latin. Och så måste han skriva. Han måste förtjäna pengar. Ännu hade han inte fått sälja någonting. Två tjog manuskript vandrade sin ändlösa rond mellan tidskrifterna. Hur buro sig de andra åt? Fanns det några särskilda finter som han inte begrep sig på?

Han häpnade över hur mycket av vad som skrevs var dödt. Intet ljus, intet liv, ingen färg över det. Det fanns inte så mycket som ett andedrag i det, och ändå blev det såldt för två cents ordet — det hade han ju läst i en tidning. Han förvånade sig över dessa massor av småberättelser som visserligen voro lätt och skickligt skrivna, men ändå utan levande verklighet. Livet var så märkvärdigt och underbart, fyllt med en oändlighet av problem, drömmar och hjältedater, och ändå handlade dessa historier bara om vardagligheter. Han kände livets kamp och strid, dess feber och svett, dess brusande virvel — det var någonting att skriva om! Han ville förhärliga de äventyrliga skarornas ledare, de galna älskarne, jättarna som kämpade bland fasor och död och kommo livet

att knaka i sina fogningar under sin styrka. Men tidskrifterna, ja de tycktes förhärliga endast sådana som mr Butler, den smutsige penningjägarn, och de tarvliga kärleksaffärerna mellan tarvliga män och kvinnor. Var det kanske därför att tidskrifternas redaktörer själva voro tarvliga? frågade han sig. Eller voro både författare och utgivare rädda för levande livet?

Hans förnämsta bekymmer var att han inte kände en enda författare eller redaktör. Ingen fanns som kunde ge honom ett råd, och till sist började han tvivla på att redaktörer verkligen funnos till. De föreföllo att vara kuggar i en maskin. Ja, det var just rätta uttrycket. Han lade in sin själ i berättelser, artiklar och dikter och överlämnade dem till den där maskinen. Han vek ihop dem, bifogade en viss mängd frimärken, lade manuskripten i kuvert, satte nya frimärken utanpå och stoppade alltsammans i en brevlåda. Så vandrade de ut över kontinenten, och efter en viss tid kom brevbäraren tillbaka med hans själ i nya kuvert, utanpå vilka nu sutto de frimärken som förut legat inuti. Det fanns ingen människoredaktör i den andra ändan, bara en sinnrik tillställning av kuggar som överflyttade manuskripten från det ena konvolutet till det andra och klistrade på frimärken. Det var som en automat, vari man stoppade ner en slant i utbyte mot något. Det berodde på vilket hål man kom i. Det ena gav ifrån sig pengar, det andra mer eller mindre artiga, avböjande brev. Det sistnämnda hålet var det som han uteslutade gjort bekantskap med. Han var seg och ihärdig, och han skulle ha hållit på att mata maskinen i åratal, om han inte förblödt under tiden. Varje vecka som gick med

inackorderingsavgift och andra utgifter förde honom närmare undergången, ty postavgifterna för fyrtio manuskript utarmade honom grymt. På länge hade han inte kunnat köpa några böcker, och han snålade in på alla upptänkliga vis för att fördröja katastrofen. Men han kunde inte alls ekonomisera, och han gav sin syster Marian sina sista fem dollars till en klänning.

Utan den ringaste ledning kämpade han sin kamp i mörkret, utan uppmuntran och ett rov för misströstan. Till och med Gertrude hade börjat se snedt på honom. I början hade hon, ledd av sina systerliga känslor, översett med vad hon kallade hans barnsligheter. Men nu började hon av samma orsak känna sig ängslig. Hon tyckte att den där barnsligheten började övergå till galenskap. Martin kände detta med sig och led mera härav än av mr Higginbothams föraktliga gnat. Martin trodde på sig själv, men det var han ensam om. Inte ens Ruth gjorde det. Hon ville att han skulle ägna sig åt sina studier, och ehuru hon inte öppet uttalat sin mening om hans författarskap, visste han att hon ogillade det.

Han hade aldrig bedt att få visa henne vad han skrev. En granntyckt finkänslighet hindrade honom därifrån. Hon hade dessutom haft mycket att göra med sina egna studier, så att han hade inte velat falla henne besvärlig. Men när hon väl tagit sin examen, bad hon honom själv att få se något av vad han gjort. Martin kände sig stolt, men på samma gång tveksam. Här var hans domare. Hon var filosofie kandidat, hon hade studerat litteratur under skickliga lärare. Kanske också redaktörerna voro erfarna domare. Men hon skulle nog inte vara som de. Hon skulle

inte räcka honom en maskinskriven lapp med ett »nej, tack så mycket». Hon skulle tala till honom mänskligt och varmt på sitt livliga sätt, och vad som var det viktigaste av allt, hon skulle se en skymt av den verklige Martin Eden. Hon skulle uppfatta vad som var hans hjärta och själ, hon skulle förstå åtminstone något av hans drömmar och vad han var mäktig.

Martin samlade ihop några avskrifter av sina småberättelser, och efter ett ögonblicks tvekan tog han också med sig sin »Havslyrik». De stego upp på sina velocipeder en eftermiddag i juni och cyklade utåt landet. Det var andra gången han varit ute med henne ensam, och medan de rullade fram i den vederkvickande värmen som genomfläktades av en lätt havsbris, kom det för honom att världen ändå var vacker och välordnad och att det var härligt att leva och älska. De lämnade sina velocipeder vid vägkanten och gingo upp på en kulle, där det doftade av moget gräs och blomster.

»Nu har gräset levat sitt liv», sade Martin, när han bredde ut sin rock åt Ruth att sitta på. Han andades in dofterna och de liksom fyllde hans hjärna. »Det har uppfyllt ändamålet med sin tillvaro», fortfor han. »Det hämtade krafter under det vita snötäcket, kämpade livskampen med den tidiga våren, blommade, lockade insekterna, strödde omkring sig sina frön, fyllde sin plikt mot naturen och . . .»

»Varför ser ni alltid på tingen med så förfärligt praktiska ögon?» avbröt hon.

»Antagligen därför att jag har studerat evolutionen. Skall jag vara sanningsenlig, är det först helt nyligen jag fått ögonen öppna.»

»Men det förekommer mig som om ni alldeles förbiså skönheten genom att vara så där praktisk, att ni förstör det vackra liksom när pojkar fånga fjärilar och gnida fjunet av deras vackra vingar.»

Han skakade på huvudet.

»Skönheten har sin betydelse, men jag förstod den inte förut. Jag fattade skönhet som någonting meningslöst, någonting som var vackert utan rim och reson. Jag kände alls ingenting om skönhet. Men nu förstår jag, eller rättare, jag börjar förstå den. Det här gräset är vackrare för mig nu, när jag vet varför det är gräs och känner till allt det dolda arbetet av sol och regn och mylla som gör det till gräs. Det ligger romantik, ja till och med äventyr i ett grässtrås historia. Blotta tanken härpå har något eggande för mig. När jag tänker på hur kraft och materia här spela in, hur de kämpa med varandra, tycker jag att jag skulle kunna skriva ett helt epos om gräset.»

»Så bra ni talar», sade hon frånvarande, och han lade märke till att hon såg forskande på honom. Ett ögonblick kände han sig förvirrad, och blodet rusade honom åt huvudet.

»Jag hoppas att jag håller på att lära mig tala», stammade han. »Jag tycker jag har så mycket inom mig som jag vill säga. Men allting är så stort, och jag finner ännu inte uttryck för det. Ibland tycker jag att all världen, allt liv, allting har tagit plats inom mig och begär mig till taleman. Jag känner — jag kan inte beskriva det — hur stort alltsammans är, men när jag talar, jollrar jag som ett litet barn. Det är en stor uppgift att forma om känslor och förnimmelser i språk, skrivet eller talat, så att det i sin ordning

överför till läsaren eller åhöraren just samma känslor och förnimmelser. Det är en stolt uppgift. Se, här begraver jag mitt ansikte i gräset, och den doft jag super in genom mina näsborrar kommer mig att skälva av tusen tankar och fantasier. Jag har fyllt min själ med universums andedräkt. Jag känner det som sång och skratt, framgång och smärta, kamp och död, och jag ser syner som tåga upp i min hjärna från gräsets doft, och jag önskar jag kunde tala om dem för er, för världen. Men kan jag det? Min tunga är bunden. Just nu har jag försökt att genom det talade ordet beskriva för er hur gräsets doft inverkar på mig. Men jag har inte lyckats. Det har endast blivit några klumpiga antydningar. Jag tycker mina ord låta som pladder, och ändå kvävs jag av begär att berätta. »Å! —» han höjde händerna i en förtvivlad gest — »det är omöjligt! Det är obegripligt... jag kan inte.»

»Men ni talar bra», upprepade hon. »Tänk, vad ni övat upp er på den korta tid jag känt er. Mr Butler är en erkänd offentlig talare, och ni talade nu lika bra som han härom aftonen vid middagen. Han är bara mera behärskad. Ni blir för häftig, men det kommer att gå bort genom övning. Ni skulle bestämt bli en bra offentlig talare. Ni kan komma att gå långt, om ni vill. Ni skulle kunna leda människor, och det finns inte något skäl varför ni inte skulle lyckas med allt vad ni företar er lika bra som med talkonsten. Ni skulle bli en utmärkt advokat, ett riktigt politiskt ljus. Ni kan alldeles säkert gå lika långt som mr Butler — utan magkatarr», tillade hon med ett leende.

De talade vidare, men hon nämnde icke ett ord om hans skriverier, och manuskripten han tagit med sig

lågo glömda på marken. Till sist såg han på solen och mätte dess höjd över horisonten. Han samlade ihop sina papper.

»Det hade jag glömt», sade hon hastigt. »Jag vill så gärna höra.»

Han läste en historia för henne, en som han ansåg vara en bland sina bästa. Han hade kallat den »Livets vin», och det vin som stulit sig in i hans hjärna medan han skrev den stal sig in i hennes under det han läste den. Det låg någonting trolskt i den originella uppfattningen. Hela den gamla eld och passion med vilka han skrivit den föddes på nytt inom honom, och han fördes hän så att han blev både blind och döv för dess fel. Men sådant var icke förhållandet med Ruth. Hennes övade öra upptäckte svagheterna och överdrifterna, den uppstyltning som kännetecknar nybörjaren, och hennes slutliga omdöme var att historien var amatöraktig, fast hon inte sade honom det. I stället påpekade hon några mindre brister och försäkrade att hon tyckte om historien.

Men han kände missräkning. Hennes kritik var rättvis, det medgav han, men han hade icke låtit henne ta del av vad han gjort för att hon skulle sätta bockar som i en skolkria. Detaljerna spelade ingen roll — det blev nog bra med dem. Han kunde lära sig att rätta dem. Ur rama livet hade han gripit fatt i någonting stort och försökt att fängsla det i sin historia, och det var detta han hade läst för henne, inte en samling satser och bisatser inom komma och semikolon. Han ville att hon skulle förnimma detta stora med honom, det som han sett med sina egna ögon, format i sin hjärna och med egen hand skrivit ned i ord. Men han hade

misslyckats, sade han sig. Kanske redaktörerna hade rätt. Alltså dolde han sin missräkning och fogade sig i hennes kritik så lätt, att hon inte märkte hur det innerst inne hos honom fanns en underström av motsägelse . . .

»Den här berättelsen har jag kallat 'Krukan'», sade han och tog fatt på ett nytt manuskript. »Det har blivit refuserat i fyra eller fem tidskrifter, men jag tror ändå att den är bra. För resten vet jag inte vad jag skall tänka om den, utom att jag verkligen fått fram någonting. Kanske den inte gör samma intryck på er som på mig. Den är mycket kort.»

Han såg hennes bleka ansikte, hennes stora spända ögon, och han knöt händerna med hemlig tillfredsställelse. Han hade lyckats. Han hade givit henne intryck av sin egen fantasi och känsla. Det gjorde ingenting om hon tyckte om den eller inte, den hade gripit henne, han höll henne fången, kom henne att sitta där lyssnande och glömsk av detaljer.

»Det är livet», sade han, »och livet är inte alltid vackert. Men kanske därför att jag är besynnerligt skapad, finner jag skönheten just där andra . . .»

»Men varför kunde inte den stackars kvinnan —» avbröt hon helt tvärt. »Å, det är nedsättande! Det är inte vackert! Det är någonting smutsigt i det.»

Det förekom honom som om hans hjärta plötsligt stannade. *Smutsigt!* Det hade han aldrig drömt om, det hade han inte menat. Hela skissen stod för honom i eldskrift, och förgäves såg han i flammorna efter någonting smutsigt! Så började hans hjärta slå igen. Han var oskyldig.

»Varför valde ni inte ett vackrare ämne?» sade hon.

»Vi veta ju att det finns så mycken smuts i världen, men det är inte något skäl . . .»

Hon talade indignerat, men han följde inte med. Han log för sig själv, när han såg upp i hennes jungfruliga ansikte, så oskyldigt att dess renhet alltid tycktes tränga igenom honom, driva ut allt slagg och bada honom i ett slags eteriskt skimmer som var kyligt och lent och sammetslikt som stjärnljuset. Vi veta ju att det finns så mycket smuts i världen! Han log för sig själv som åt ett älskvärdt skämt. Och i en blixtlik vision såg han hela det hav av smuts han seglat över och igenom, och han förlät henne att hon inte förstod historien. Det var inte hennes fel. Han tackade Gud som bevarat henne så ren och oskyldig. Men han kände livet, dess fulhet lika väl som dess skönhet dess storhet trots allt slam som vidlådde det, och sannerligen skulle han inte också säga ut för världen vad han visste! Änglarna i himlen — hur kunde de vara annat än sköna och rena? Det var ingen berömmelse för dem. Men änglar i smuts — det var det eviga undret. Det var detta som gjorde livet något värdt. Att se moralisk storhet växa upp ur dypölar; att resa sig själv och skymta det sköna oklart och fjärran genom smutsdrypande ögon; att se styrka, sanning och hög andlig begåvning höja sig ur svaghet, bräcklighet, ondska och bottenlös brutalitet, det var —

Han hörde henne tala vidare:

»Tonen i berättelsen är låg. Och det finns så mycket som är högt. Tänk på 'In Memoriam'.»

Han höll på att svara med »Locksley Hall» och skulle ha gjort det, om han inte åter sett en vision som kom honom att sitta och stirra på henne, det kvinnliga ele-

mentet, som ur protoplasman under tusen sinom tusen sekler krupit upp för livets väldiga stege, tills det nått högt upp och blivit en Ruth, ren, fager, gudomlig, mäktig att lära honom känna kärlek och sträva efter renhet — honom, Martin Eden, som på något underligt sätt kommit upp ur dyn. Det var ett underverk. Det var någonting att skriva om, ifall han bara kunde få ord. Änglar i himlen! De voro bara änglar och kunde inte hjälpa det. Men han var en man.

»Ni har styrka», hörde han henne säga, »men den är otämd.»

»Som en tjur i en porslinsbod», föreslog han och fick ett leende.

»Och ni måste utveckla er omdömesförmåga, er smak och ton.»

»Jag är för djärv», mumlade han.

Hon log gillande och satte sig bekvämt för att höra ännu en historia. »Jag vet inte hur ni skall tycka om den här», sade han ursäktande. »Jag har kanske tagit mig vatten över huvudet, men min avsikt var god. Bry er nu inte om småsaker, utan försök att fatta vad jag vill säga med den. Det är någonting stort och sant, fastän det är mycket sannolikt att jag inte har mäktat göra det fattbart.»

Han läste, och under tiden observerade han henne. Äntligen hade han nått henne, tänkte han. Hon satt orörlig, med ögonen fästade på honom, nästan andlös, gripen, tänkte han, av förtrollningen av vad han hade skapat. Han hade kallat historien »Äventyr» och det var äventyrets apoteos — inte äventyret i böckerna, utan det verkliga äventyret, den vilda tuktomästaren, som straffade strängt och belönade furstligt, trolös

och nyckfull, krävde fruktansvärdt tålamod och förkrossande dagar och nätter av släp och slit, bjöd flammande solskensära eller svart död efter hunger och törst eller vilda feberfantasier, förde upp till kungliga värdigheter och stolta värv, genom blod och svett och stickande insekter.

Det var allt detta och mycket mera han lagt in i sin historia, och det var detta han trodde värmde henne, där hon satt lyssnande. Hennes ögon voro vidöppna, hennes kinder färgades av rodnad, och när han slutade, tyckte han att hon nästan flämtade. Hon var verkligen varm, men det var han, inte hans historia, som värmt henne. Hon tänkte inte mycket på den. Det var Martins intensiva kraft, den gamla utstrålningen av styrka som tycktes överströmma henne, och när hon syntes som mest ryckas med av vad han skrivit, var det i själva verket av någonting helt annat, av en fruktansvärd och farlig tanke som ofrivilligt formade sig i hennes hjärna. Hon hade överraskat sig med att undra hur det skulle vara att vara gift, och när hon blev medveten om den tankens förmätna värme, kände hon sig rädd. Den var inte jungfrulig, den var inte lik henne. Hon hade aldrig marterats av sinnlighet, hon hade levat i ett drömland av Tennysons poesi. Hon hade alltid sovit, och nu bultade livet befallande på alla hennes portar. Å ena sidan kände hon sig i sin förskräckelse böjd att skjuta för lås och riglar, medan underliga instinkter bjödo henne att slå upp portarna på vid gavel och be den underliga främlingen stiga in.

Martin väntade på hennes dom. Han tvivlade inte, hur den skulle utfalla och han blev förvånad, när han hörde henne säga:

»Det är vackert!»

»Det *är* vackert», upprepade hon efter en paus.

Naturligtvis var det vackert. Men det fanns någonting mera än bara skönhet, någonting mera bestickande och lysande som gjort skönheten till sin tjänarinna. Han låg tyst på marken och vaktade på tvivlet, som i hemsk gestalt steg upp för honom. Han hade misslyckats . . . han var stum. Han hade sett någonting av det största i världen och hade inte kunnat ge uttryck åt det.

»Vad tyckte ni om» — han tvekade vid det första försöket att använda ett främmande ord — om *motivet?*»

»Det var oredigt», svarade hon. »Det är mitt omdöme i allmänhet. Jag försökte följa med själva historien, men det fanns så mycket annat. Det är för många ord. Ni tynger ned handlingen genom att införa för mycket som inte hör till saken.»

»Jag menade huvudmotivet», förklarade han hastigt, »det stora genomgående motivet, det kosmiska och universella. Jag försökte låta det hålla jämna steg med själva historien, som i alla fall var det mindre viktiga. Jag var nog på rätt spår, men antagligen har jag gjort alltsammans dåligt. Jag har inte lyckats ge uttryck åt vad jag menat. Men jag skall nog lära mig det med tiden.»

Hon hade inte kunnat följa med. Hon var filosofie kandidat, men han hade gått utom hennes gränser. Detta förstod hon inte, och så skyllde hon sin bristande fattningsförmåga på hans bristande sammanhang.

»Ni var för svulstig», sade hon. »Men det var vackert på sina ställen.»

Han hörde hennes röst som på avstånd, ty han satt och undrade om han skulle läsa sin »Havslyrik» för henne. Han låg där tyst och nedslagen, medan hon betraktade honom forskande, och åter döko de där envisa tankarna på giftermål upp i hennes hjärna.

»Ni vill bli ryktbar», sade hon.

»Inte så utan», tillstod han. »Det är också en del av äventyret. Det är inte så mycket att bli ryktbar som själva processen att bli det, som har någon betydelse. Och att bli ryktbar skulle för mig i alla fall endast vara medlet till någonting annat. Men hur som helst, jag vill verkligen bli ryktbar.»

»För er skull», hade han velat tillägga, och kanske han också gjort det om hon visat intresse för vad han läst.

Men hon var alltför upptagen med att staka ut för honom en bana som åtminstone låg inom det möjligas gräns. Icke låg den inom litteraturen, därom var hon övertygad. I dag hade han själv bevisat det med sina gymnasistmässiga skriverier. Han kunde tala väl, men han var oförmögen att uttrycka sig i skrift. Hon jämförde honom med Tennyson, Browning och sina älsklingsförfattare på prosa, och det tycktes henne hopplöst. Men hon sade det inte till honom. Hennes märkvärdiga intresse för honom kom henne att tveka och skjuta upp det. Hans författarvurm var nog bara en liten svaghet som skulle gå över med tiden. Sedan skulle han nog ägna sig åt mera allvarliga uppgifter. Och han skulle lyckas, det var hon övertygad om. Han var så stark, att han inte kunde falla — bara han upphörde med att skriva.

»Jag skulle gärna vilja att ni visade mig allt vad ni skriver, mr Eden», sade hon.

Han rodnade av glädje. Hon var intresserad, så mycket var säkert. Hon hade inte helt och hållet refuserat honom, hon hade sagt att åtskilligt av det han läst upp var vackert, och det var den första uppmuntran han någonsin fått av någon.

»Det vill jag», sade han livligt. »Och jag lovar er, miss Morse, att ni inte skall behöva skämmas för mig. Jag har kommit ett stycke framåt, men jag vet att jag ännu har långt att gå, men jag skall göra det om jag också skall krypa på händer och fötter.» Han höll upp en bunt manuskript. »Här är 'Havslyrik'. När ni kommer hem, skall jag skicka er dikterna att läsa vid tillfälle. Och ni måste säga mig vad ni tycker om dem. Vad jag framför allt behöver är kritik. Och jag ber er vara uppriktig mot mig.»

»Det vill jag vara», lovade hon med en besvärad känsla av att hon inte varit uppriktig mot honom i dag och med ett tvivel om att hon kunde bli det nästa gång.

FEMTONDE KAPITLET.

Första drabbningen genomkämpad», sade Martin tio dagar senare till spegeln. »Men det kommer en andra och en tredje och drabbningar i oändlighet, så framt inte . . .»

Han slutade inte meningen, utan såg sig omkring i sitt tarvliga lilla rum och lät sina sorgsna ögon vila på högarna av återsända manuskript, som ännu i sina kuvert lågo i ett hörn på golvet. Han hade inte frimärken för att låta dem fortsatta sin rundresa, och de hade nu hopats under en hel vecka. Det skulle komma flera nästa dag, och nästa . . . tills han hade fått dem tillbaka allesammans. Och nu kunde han inte längre skicka ut dem igen. Han var skyldig en månads hyra för skrivmaskinen och han kunde inte betala den, emedan han hade knappt pengar till veckans inackordering som var förfallen.

Han satte sig och betraktade bordet tankfullt. Det var bläckfläckar på det, och plötsligt upptäckte han att han höll av det.

»Kära gamla bord», sade han. »Vi ha haft några lyckliga timmar tillsammans, du och jag, och när allt kommer omkring ha vi blivit riktigt goda vänner. Du stötte mig aldrig ifrån dig, du beklagade dig aldrig över arbete på övertid.»

Han stödde armarna mot bordet och begravde sitt huvud i dem. Det stockade sig i halsen på honom och han ville gråta. Det påminde honom om hans första slagsmål, när han var sex år gammal, hur han dunkade på, medan tårarna strömmade utför kinderna, emedan den andra pojken som var två år äldre hade slagit honom så att han nästan mist andan. Han såg pojkarna i en ring rundtom, vrålande som vildar, när han till sist dukade under med blodet strömmande ur näsan och tårarna rinnande ur värkande ögon.

»Stackars lilla slagskämpe», mumlade han. »Och nu har du fått lika mycket stryk. Man har gjort mos av dig . . . det är slut nu.»

Men visionen av det där första slagsmålet dröjde kvar under hans ögonlock, och så småningom löste den upp sig i en hel rad slagsmål han varit med om. Sex månader senare hade Ostklimpen — det var pojken — klått honom en gång till. Men då fick Ostklimpen ett blått öga. Det blev flera slagsmål. Han såg dem, det ena efter det andra, och alltid fick han stryk och Ostklimpen var stursk och skröt. Men han hade aldrig sprungit sin väg. Han kände sig upplivad av minnet härav. Han hade alltid stannat kvar och tagit sin bastonad. Ostklimpen var en riktig liten slagskämpe och hade aldrig visat någon misskund med honom. Men han hade ändå stått på sig.

Så såg han en trång gränd mellan rader av husruckel och i slutet därav låg ett envåningshus av tegel, varifrån hördes det taktfasta dånet av pressar som höllo på att trycka första upplagan av *Enquirer*. Han var elva och Ostklimpen var tretton och båda sålde de *Enquirer*. Det var därför de stodo där . . . de väntade på sina tid-

ningar. Och naturligtvis hade Ostklimpen varit på honom igen och det blev slagsmål på nytt, men det hann aldrig bli slut, därför att alla pojkar rusade in för att falsa sina tidningar.

»Jag ska klå dig i morron», hörde han Ostklimpen hota, och han hörde också sin egen röst, som skälvde av undertryckt gråt, lova att han nog skulle vara där.

Han hade också kommit, springande från skolan för att vara först, och kom två minuter före Ostklimpen. De andra pojkarna gåvo honom råd, påpekade hans fel och lovade honom seger om han ville följa deras lärdomar. Samma pojkar voro också Ostklimpens rådgivare. Å, så roligt de hade åt slagsmålet! Han dröjde i sina minnen så länge att han hann avundas dem det skådespel han och Ostklimpen bjudit dem på. Så röko de ihop och slogos i trettio minuter, tills tryckeridörrarna öppnades.

Han såg sig själv dag efter dag skynda från skolan till *Enquirer*. Han kunde inte springa så fort, ty han var stel och styv efter de oupphörliga sammandrabbningarna. Hans underarmar voro blåsvarta från handloven till armbågen av slag som han hade parerat, och här och där började skråmorna bulna. Han hade ondt över hela kroppen kände sig tung och virrig i huvudet. Han lekte inte i skolan, läste gjorde han heller inte. Att bara sitta stilla hela dagen på skolbänken var en pina för honom. Det förekom honom som om ett helt århundrade förflutit sedan dessa dagliga slagsmål. Varför kunde han inte klå Ostklimpen? tänkte han ofta. Då skulle han ju bli bra igen snart. Men aldrig kom den tanken för honom att han kunde sluta slåss och ta stryk av Ostklimpen.

Alltså släpade han sig dag efter dag till gränden framför *Enquirer*. Han kände sig sjuk till både kropp och själ, men han lärde sig tålamod och han mötte sin evinnerliga fiende Ostklimpen, som var lika uttröttad som han och gärna skulle ha givit upp alltsammans, om det inte varit för alla tidningspojkarna, som nyfikna väntade på slagsmålet. En afton slutligen, då Ostklimpen fått ordentligt med stryk, föreslog han att man nu skulle låta udda vara jämnt. Där Martin nu satt, med ansiktet dolt i sina korslagda armar, mindes han hur han stått där, flämtande och vacklande, medan han spottade ut blodet ur munnen för att kunna tala, och han hade bitit ihop sina värkande tänder och hest pressat fram att han inte ville sluta. Och så började de igen. Fast han knappast kunde gå, fast hans ansikte knappast liknade en människas, kunde han inte ge sig.

Men en eftermiddag, då han släpat sig till stridsplatsen, kom inte någon Ostklimp. Pojkarna skakade hand med honom och sade, att han hade stukat Ostklimpen. Men Martin kände sig inte nöjd. Han hade inte stukat Ostklimpen och Ostklimpen hade inte stukat honom. Problemet hade inte fått sin lösning. Först efteråt fingo de alla veta, att Ostklimpens far hade dött just samma dag.

Martins minne vandrade vidare till en afton uppe på »hyllan» i Auditorium. Han var sjutton år och hade nyss kommit tillbaka från sjön. Det blev bråk och Martin lade sig emellan, då han plötsligt stod ansikte mot ansikte med Ostklimpen, vars ögon blixtrade.

»Kom an efter slutet, ska du få din varma mat» väste hans gamla fiende.

Martin nickade.

»Vi träffas utanför efter sista akten», viskade Martin till Ostklimpens kamrat.

Han såg på Martin och gick sin väg.

»Har du sällskap?» frågade han Ostklimpen vid slutet av akten.

»Det kan du lita på.»

»Då skaffar jag mig det också», svarade Martin.

Mellan akterna mönstrade han sina vänner, tre pojkar som han kände förut, en lokomotiveldare och ett halvt dussin slagskämpar från Market.

När pjäsen var slut, samlade sig de båda fientliga styrkorna så litet uppseendeväckande som möjligt på andra sidan gatan. Och så höll man krigsråd.

»Åttonde gatan på bron är platsen», sade en rödhårig yngling bland Ostklimpens vänner. »Där kan ni slåss midt på bron under det elektriska ljuset, och vilken sida än bylingarna kommer från, kan vi alltid smita.»

»Det passar bra», sade Martin, sedan han rådgjort med sina vänner.

Åttonde gatans bro, som gick över en utgrening av San Antonio Estuary, var lika lång som tre huskvarter. Midt på bron och vid båda ändarna stodo stora elektriska kandelabrar. Ingen polis kunde komma osedd förbi dem. Man satte dessutom ut vakter för säkerhets skull. Martin kastade av sig rock, skjorta och mössa och ställde sig midt på bron ansikte mot ansikte med Ostklimpen, och han kunde ännu se hur han varnande höll upp handen, i det han sade:

»Kom ihåg att här blir det inte att skaka hand efteråt. Det ska bli allvar, antingen du eller jag. Begriper du? En av oss måste ligga där.»

Ostklimpen ville göra invändningar, det såg Martin,

men i närvaro av alla dessa som stodo omkring segrade hans stolthet. »Kom an bara», svarade han. »Vad fan står du och pratar smörja för? Här är en som inte ger sig, må du tro.»

De röko på varandra som unga tjurar i ungdomens hela hetsighet, med bara knytnävarna, i hat, fast beslutna att tyga till varandra så illa som möjligt. Intet mänskligt hos dem existerade längre. De voro som två vildar från stenåldern, de kämpade sig själva tillbaka till den råaste urtid.

»Gud! Vi äro djur . . . odjur!» mumlade Martin, i det han följde fortgången av kampen. Han såg den i sin starka fantasi, som i ett kinetoskop. Han var både deltagare och åskådare, och nu ryste han vid anblicken. Men så svann det närvarande, och det förflutnas andeväsen grepo honom och höllo honom fången, och han var ännu en gång Martin Eden, som nyss kommit tillbaka från sjön och slogs med Ostklimpen på bron vid åttonde gatan. Han kämpade, svettades och blödde och kände sig stolt när hans nävar träffade riktigt ordentligt. De voro som två virvelvindar av hat, som fräsande svepte om varandra. Tiden gick och de båda fientliga partierna blevo lugna. De hade aldrig varit vittne till en sådan vildhet och de stodo som förskrämda. De båda slagskämparna voro värre odjur än de själva. Den första ungdomliga hetsigheten var över och de kämpade mera varsamt och målmedvetet. Ingen hade vunnit på den andra. Martin gjorde ett låtsat utfall, men motades käckt, och han kände hur hans ena kind slets upp ända till benet. Det var inte bara en knytnäve som gjorde detta. Han hörde hur det mumlades omkring honom, när han dränktes i sitt eget blod.

Men han sade ingenting, han blev bara ytterst försiktig, ty han kände till tjuvknepen. Han var på sin vakt och väntade, så gjorde han ett låtsat anfall, men stannade å halva vägen, ty han hade sett en glimt av metall.

»Upp med händerna där!» skrek han. »Du har boxhandske på dig, din fan!»

Från båda sidor rusade man till hojtande och skrikande. Inom ett ögonblick skulle det vara allmänt slagsmål och han skulle gå miste om sin hämnd. Han var utom sig.

»Ur vägen här!» skrek han hest. »Begriper ni, eller va'?»

De ryggade tillbaka. De voro odjur, men han var ärkeodjuret bland dem, någonting fruktansvärdt som behärskade dem.

»Det här ä' min sak och här håller ni er still, era djävlar, annars . . . Hit med boxhandsken!»

Ostklimpen, som ögonblickligen nyktrat till och kände sig rädd, lämnade ifrån sig sitt mot reglerna stridande vapen.

»Du smög den till honom, din rödhåriga fan», fortfor Martin, i det han slängde boxhandsken i vattnet. »Jag såg dig nog och undrade just vad du hade för dig. Försök en gång till, om du törs. Begriper du?»

Så rusade de på varandra igen, tygade till varandra så att åskådarna slutligen allesammans bådo dem att sluta. Ostklimpen tycktes nära att dö, hans ansikte liknade inte längre någonting mänskligt, han segnade ned på knä, reste sig sviktande igen och tycktes tveka. Men Martin sprang på honom och gav honom om och omigen.

Men så, midt under ett regn av slag, sade det »knäck»

i Martins högra arm och den föll ned utefter sidan. Den hade blivit avslagen. Alla hade hört det och förstodo, Ostklimpen också, och han rusade på som en tiger och slag föll på slag alltjämt. Martins vänner skyndade till för att träda emellan. Men Martin drev dem tillbaka under rytande svordomar. Han gick på med sin vänstra arm som en bulldogg, halvt medvetslös, och som i fjärran hörde han mumlet från åskådarne och en röst som skälvande sade: »Det här är inte slagsmål, pojkar, det är mord, och vi måste gå emellan.»

Men ingen gjorde det, och han var glad däröver, då han lät sin vänstra arm tungt falla på den blodiga köttmassa han hade framför sig. Han såg inte längre ett ansikte, utan ett skälvande, hemskt, rosslande namnlöst något. Men han gick på alltmera långsamt, tills han märkte att detta namnlösa, förfärliga segnade ned mot brons träbeläggning. Nästa ögonblick stod han över det, vacklande och flämtande, grep med sin friska hand i tomma luften för att få stöd och väste med en röst som han inte kände igen:

»Vill du ha mer? Säg, vill du ha mer?»

Han upprepade det gång på gång, tills han kände kamraternas händer å sina axlar. De drogo honom tillbaka och kastade rocken över honom. Så blev allting mörker och glömska omkring honom.

Den lilla väckarklockan på bordet pickade alltjämt, men där Martin Eden satt med huvudet gömt i armarna, hörde han den inte. Han hörde ingenting alls. Han tänkte ingenting. Så intensivt hade han genomlevat detta ungdomsminne att han hade svimmat alldeles som den där gången på bron vid åttonde gatan. En hel minut varade mörkret. Men liksom plötsligt upp-

väckt från de döda sprang han upp. Hans ögon flammade och svetten rann om honom, när han skrek:

»Jag klådde dig, Ostklimp! Det tog elva år, men jag klådde dig till sist!»

Hans knän darrade, och han hade svindel, när han vacklade mot sängen där han sjönk ned. Han hölls fortfarande fast i det förflutnas grepp. Han såg sig omkring i rummet, undrande var han befann sig, tills hans fick syn på manuskripthögen i hörnet. Då började minnets hjul på nytt att surra igenom en tidrymd av fyra år, han befann sig åter i det närvarande, reste sig upp och gick fram till spegeln.

»Res dig ur smutsen, Martin Eden», sade han högtidligt. »Gnugga dig i ögonen och låt ljuset skina in i dem. Gå fram med båda skuldrorna, vräk undan vad som står dig i vägen . . . uppåt . . . uppåt, tills du har nått stjärnorna!»

Han betraktade sig själv noga och började skratta.

»Jag tror du har blivit en smula hysterisk, gamle gosse. Nå, det gör detsamma. Du besegrade Ostklimpen, du skall besegra redaktörerna också, om det så kommer att ta dig två gånger elva år. Gå på bara! Du måste kämpa till slut!»

SEXTONDE KAPITLET.

Väckarklockan började ringa och Martin spratt upp ur sömnen så plötsligt att vilken annan som helst skulle ha fått huvudvärk. Han sov alltid djupt och tungt, men vaknade ögonblickligen som en katt, glad att de fem timmarna av medvetslöshet voro gångna. Han hatade sömnens glömska. Det fanns ju så mycket att göra, så mycket liv att leva. Han kände sig misslynt över varje ögonblick av liv sömnen berövade honom, och innan klockan ännu hade upphört att klirra, stod han med huvudet i tvättfatet, skälvande av beröringen med det iskalla vattnet.

Men den här gången följde han inte sitt vanliga program. Det fanns ingen oavslutad historia som väntade på honom och ingen ny heller förresten. Han hade suttit uppe och läst till sent på aftonen, så att nu var det nästan frukosttid. Han försökte läsa ett kapitel i Fiske, men hans hjärna var orolig och han slog igen boken. Denna dag skulle bevittna en ny strid under vilken skrivningen för någon tid måste läggas åsido. Han hade ungefär samma känsla av melankoli som när man lämnar hem och familj. Han såg på manuskripten i hörnet. Han skulle ge sig iväg från dem, hans stackars ovärdigt behandlade barn som icke voro välkomna någonstädes. Han började vända

upp och ned på dem, läste några stycken här och där, sådana som han tyckte mest om.

»Jag kan inte förstå», mumlade han. »Eller kanske det är redaktörerna som inte kunna förstå. Det är inte något fel med det här. De trycka mycket sämre saker varenda månad... nästan allting är sämre.»

Efter frukosten satte han skrivmaskinen i fodralet och bar ner den till Oakland.

»Jag är skyldig en månad för den», sade han till bokhållaren i butiken. »Men säg föreståndarn att jag tänker börja arbeta och på en eller ett par månader ska jag ha gjort rätt för mig.»

Han gick med färjan över till San Francisco och begav sig till ett kommissionskontor. »Vad slags arbete som helst, men inte i något yrke», sade han till agenten, då han avbröts av en nykommen som var klädd litet snobbigt ungefär som en arbetare som har smak för att vara elegant. Agenten skakade på huvudet.

»Jaså, ingenting i dag heller?» sade den andre. »Men jag måste ha någon i dag.»

Han vände sig om och såg på Martin, Martin stirrade på honom tillbaka, såg ett pösigt, blekt ansikte, vackert och vekt, och han förstod att det låg en rumnelnatt bakom det.

»Söker arbete?» sade den andre. »Vad kan ni göra?»

»Grovarbete, segling, skriva på maskin, inte stenografi, kan sitta på en häst, vill göra vad som helst förresten», blev svaret.

Den andre nickade.

»Det låter bra. Mitt namn är Dawson, Joe Dawson, och jag håller på och söker ett biträde för en tvättinrättning.»

»Det duger jag inte till.» Martin tyckte sig se sig själv stå och stryka sådana där tunna, vita saker som fruntimmer bruka använda. Men han hade fattat tycke för den andre och tillade: »Vanlig tvätt kan jag kanske komma ut med. Så mycket lärde jag mig till sjöss.»

Det var tydligt att Joe Dawson tänkte efter ett ögonblick.

»Hör nu», sade han, »ska vi slå oss ihop och klara upp det? Vill ni?»

Martin nickade.

»Det är en liten tvättinrättning ute på landet, den tillhör Shelly Hot Springs, ett hotell, förstår ni. Två män göra arbetet, föreståndaren och hans biträde. Jag är föreståndaren. Ni skall inte arbeta för mig, utan under mig. Skulle ni vilja lära er det?»

Martin svarade inte genast. Utsikten var i alla fall lockande. Några månader, och han skulle få tid att studera också. Han kunde arbeta hårdt och läsa hårdt.

»God mat och ett rum för er själv.»

Det avgjorde saken. Ett rum där han kunde få bränna nattlampan i fred.

»Men det är ett helvetes arbete», tillade den andre.

Martin strök menande över sina svällande armmuskler. »Det är av hårdt arbete det här.»

»Nå, då så . . .» Joe höll handen för pannan ett ögonblick. »Tusan, det snurrar så jag kan knappast se. En våt natt i natt, hu då! Nå, hur var det nu? Jo, lönen för två är hundra och allting fritt. Jag har brukat ta sextio och den andre fyrtio. Men han förstod sin sak. Ni är grön. Jag måste lära upp er och under tiden göra en hel del av ert arbete också. Ska vi börja

med trettio och gå upp till fyrtio? Jag ska vara ärlig. När ni kan göra vad ni ska, får ni de fyrtio.»

»Det är bra», sade Martin och räckte fram sin hand som den andre skakade. »Kan jag få ett förskott till biljett och några småsaker?»

»Utsupet», svarade Joe med en ny gnidning över pannan. »Har inte mer än returbiljetten.»

»Och jag är pank, när jag har betalat rum och mat.»

»Smit ifrån det», föreslog Joe.

»Går inte. Det är hos min syster.»

Joe gav till en lång vissling och försökte tänka.

»Jag har till ett par drinkar», sade han i förtvivlans mod. »Kom med så kanske vi hitta på någonting.»

Martin avböjde.

»Nykterdansare?»

Martin nickade och Joe sade ömkligt: »Den som vore det ändå!»

»Men jag kan inte», fortsatte han. »När jag har arbetat som själva fan hela veckan, måste jag ha någonting, annars skulle jag skära halsen av mig eller tända eld på huset. Men jag tycker om att ni inte är likadan. Gå på med det bara.»

Martin hade en känsla av det oerhörda svalget mellan honom och denne man — svalget som böckerna hade skapat. Men han hade ingen svårighet att gå tillbaka över klyftan. Han hade levat hela sitt liv i arbetsklassens värld, och det kamratskap som arbetet förde med sig var en andra natur hos honom. Han löste resfrågan som var för svår för den andres värkande huvud. Han kunde skicka sin koffert upp till Shelly Hot Springs på Joes biljett. Själv hade han sin veloci-

ped. Det var sjuttio mil och han kunde åka på söndagen och vara färdig att börja på måndagsmorgonen. Under tiden kunde han gå hem och packa. Han hade ingen att säga farväl åt Ruth, och hela hennes familj bodde för sommaren uppe i bergstrakterna vid Lake Tahoe.

Han anlände på söndagskvällen till Shelly Hot Springs, uttröttad och nerdammad. Joe hälsade honom med översvallande förtjusning. Med en våt handduk omkring sitt värkande huvud hade han arbetat hela dagen.

»En del av förra veckans tvätt samlades på hög här, medan jag var nere för att få tag i er», förklarade han. »Kofferten kom mycket riktigt, den står i ert rum. Men det var en fan till att vara tung. Vad är det i den? Guldklimpar?»

Joe satt på sängen, medan Martin packade upp. Kofferten var en vanlig packlår som mr Higginbotham tagit en halv dollar för. Två handtag av rep som Martin spikat dit gjorde den användbar som koffert. Joe såg några få skjortor och flera omgångar underkläder komma upp ur låren och därpå böcker och ännu mera böcker.

»Böcker ända till botten?» frågade han.

Martin nickade och började ställa upp böckerna på ett köksbord som stod i rummet i stället för tvättställ.

»Kors!» exploderade Joe och väntade sedan tills han fick slutledningen klar i sin hjärna. Den kom till sist.

»Ni ä' väl inte galen i kvinns?» frågade han.

»Nej», blev svaret. »Innan jag började med böckerna förstås . . . men se'n har jag inte fått tid.»

»Det får ni inte här heller. Allt vad ni kan göra är att arbeta och sova.»

Martin tänkte på sina fem timmars sömn om natten och log. Rummet var beläget över tvättinrättningen och i samma hus som maskinen som pumpade vatten, gjorde elektricitet och drev verket för övrigt. Maskinisten, som bodde i rummet bredvid tittade in ett slag för att hälsa på den nykomne och hjälpte Martin att göra en extra elektrisk ledning, så att han skulle kunna bränna en lampa vid sängen.

Nästa morgon en kvart över sex väcktes Martin för att äta frukost tre kvart på sju. Det fanns ett badkar för tjänstfolket i tvättinrättningen och han rent av skrämde Joe genom att ta ett kallt bad.

»Ni var mig en rolig tusan», sade Joe, när de sutto vid sin frukost i ett hörn av hotellköket. De åto tillsammans med maskinisten, trädgårdsmästaren och hans biträde samt ett par, tre karlar från stallet. Man åt fort utan att egentligen säga någonting, och som Martin satt där och lyssnade, insåg han hur långt han verkligen avlägsnat sig från deras ståndpunkt. Deras trånga andliga kaliber verkade tryckande på honom och han lagade att han kom i väg så fort som möjligt och drog en suck av lättnad, när han slog igen köksdörren efter sig.

Det var en väl utrustad liten tvättinrättning med modärna maskiner för allting. Efter några anvisningar sorterade Martin de smutsiga kläderna, medan Joe började göra i ordning såpluten, som tillsattes med frätande kemikalier så att han var tvungen att linda in mun och ögon i handdukar, tills han liknade en mumie. När Martin slutat sorterandet, började själva

tvätten, ett hårdt arbete som pågick hela förmiddagen. På eftermiddagen var det färdigt att börja mangla, medan strykjärnen höllo på att värmas. Sedan var det att stryka till klockan sex. Då skakade Joe tvivlande på huvudet.

»Vi ä' efter», sade han. »Få knoga en stund efter kvällsmaten också.»

De arbetade till klockan tio, till dess vartenda plagg låg fint struket och viket. Det var en varm Californiakväll, och fastän fönstren stodo vidöppna, var det hett som i en ugn. Martin och Joe arbetade i bara undertröjorna, bararmade, och svettades och flämtade efter luft.

»Det är som att lämpa last i tropikerna», sade Martin, då de gingo upp.

»Du blir bra», svarade Joe. »Du kan ta i ordentligt. Håller du på så här, får du fyrtio dollars nästa månad. Men du ska inte inbilla mig att du inte har strukit förr.»

»Har inte strukit en trasa i hela mitt liv, förrän i dag», försäkrade Martin.

Han var förvånad över hur trött han var, när han kom upp på sitt rum — han tänkte inte på att han stått i fjorton timmar så godt som utan uppehåll. Han satte väckarklockan på sex, till ett skulle han läsa. Han tog skorna av sina svullna fötter och satte sig vid bordet med sina böcker. Han öppnade Fiske där han slutat två dagar förut och började läsa. Det gick inte riktigt bra med första kapitlet, så att han tog om det. Så vaknade han av att det värkte i hans styvnade muskler och att det drog kallt in genom fönstret. Han såg på klockan; den var två. Han hade sovit i fyra timmar. Han klädde av sig och kröp till sängs,

där han somnade nästan innan han fått huvudet på kudden.

Tisdagen var lika arbetsam. Den fart varmed Joe arbetade väckte Martins beundran. Inte en minut stal han undan, försökte på allt sätt spara tid och undervisade Martin hur han kunde göra en sak med tre rörelser i stället för fem. Martin hade alltid varit en duktig abetare; nu försökte han från början hålla jämna steg med den andre.

Det hände aldrig ett ögonblick att inte någonting fanns att göra. Joe väntade aldrig, han gick på ständigt och jämt, alltid planerande så att det ena arbetet gick i det andra.

»Jag tror jag hellre lämpar last i tropikerna», skrattade Martin.

»Kanhända, om jag kunde någonting annat än det här», svarade Joe allvarligt.

»Men det kan du ordentligt också.»

»Tror jag, det. Började i Contra Costa i Oakland, när jag var elva och det är aderton år sedan. Men det här är det styvaste jag har varit med om. Vi borde minst vara en man till.»

På kvällen ställde Martin väckarklockan igen, satte sig och öppnade Fiske. Men raderna dansade för hans ögon och han nickade till oupphörligt. Han steg upp, började gå fram och tillbaka och dunka nävarna i huvudet, men han lyckades ändå inte övervinna sömnigheten. Han sov i sju timmar tungt och djupt, och när han väcktes, kände han, att han inte sovit nog.

»Läser du mycket?» frågade Joe.

Martin skakade på huvudet.

»Nåja, i eftermiddag måste vi mangla ända till sent,

men på torsdag sluta vi klockan sex, så då får du ju litet tid.»

Men på torsdagen var Joe ursinnig redan från början. Man formligen öste över dem smutsiga kläder. »Jag ger tusan i det här», sade Joe, »man är väl inte mer än människa. Vi få stå i minst till klockan tio.»

Det blev således ingen läsning den kvällen heller. Martin hade inte sett en tidning på hela veckan, och märkvärdigt nog kände han ingen längtan. Han brydde sig inte så mycket om nyheter i allmänhet — förresten var han alldeles för trött för att över huvud intressera sig för någonting. Han ville ge sig av till Oakland på velociped på lördagseftermiddagen, om de kunde sluta klockan tre. Det skulle bli ett hundra fyrtio mil fram och tillbaka och det skulle just inte ge honom någon vila för den kommande veckan. Det hade förstås varit lättare att ta ett tåg, men tur och retur kostade två och en halv dollars, och Martin hade föresatt sig att spara.

SJUTTONDE KAPITLET.

Martin fick lära mångt och mycket, lärde sig arbetets olika finter, lärde sig att stå i lika mycket som Joe. Men det var ett släpliv. Uppe på de breda hotellverandorna sökte män och kvinnor svalka genom iskylda drycker. Men i tvättinrättningen var luften fräsande het från ångpannan och från den stora ugnen med alla strykjärnen. Svetten rann, men ingen hade tid att tänka på sådant — två hundra skjortor lågo i högar och väntade på att bli strukna.

Martins hela medvetande var koncentrerat på arbetet, och det fanns intet rum i hans hjärna för universum och dess mäktiga problem. Alla gångar voro som tillspärrade. Hans själ var som ett trångt rum, ett slags styrhytt, varifrån det gick ut två armar och tio fingrar som snabbt läto de ångande heta strykjärnen glida över skjortveck, skjortärmar och skjortbålar — timme efter timme, ty de svala gästerna på verandorna behövde rent linne.

Svetten lackade om Martin. Han drack oerhörda mängder vatten, men så stark var hettan att vattnet rann genom hans inälvor och ut genom porerna. Hans tankar tycktes följa med, han kom inte längre ihåg Ruth, icke ens att hon fanns till. Endast vid frukosten på morgonen eller när han gick till sängs om

kvällen svävade hon emot honom som ett oklart minne.

»Är inte det här ett rent helvete?» frågade Joe.

Martin nickade, men kände sig förargad. Det var alldeles onödigt att säga det. För övrigt talade de aldrig, medan de arbetade; bara några ord kunde komma strykjärnet att stanna en bråkdel av en sekund, och genast var ett skjortbröst förstört.

»Titta på den här korsettskyddaren», sade Joe och kastade till Martin ett luftigt plagg. »Sved den och det kostar dig minst tjugu dollars.»

Martin svedde den inte. Men de där fina fruntimmersplaggen voro både hans och Joes nattmara, de berövade dem de enda minuter de möjligen kunde ha haft för att pusta ut.

Men klockan tre på lördagseftermiddagen var det slut för veckan.

»Du tänker väl inte åka sjuttio mil till Oakland på det här?» frågade Joe, då de sutto på trappan och togo sig några triumferande bloss.

»Jag måste», var svaret.

»En flicka?»

»Nej. För att spara järnvägsbiljetten. Jag måste byta några böcker i biblioteket.»

»Varför skickar du dem inte med expressen? Det kostar bara tjugufem cents dit och lika mycket tillbaka.»

Martin funderade.

»Och så kan du vila i morgon. Det behöver du. Det vet jag bäst.»

Och Joe hade rätt. Efter denna första veckas arbete var Martin verkligen alldeles slut, han satt bara

och stirrade och rökte, utan att känna vare sig smak eller lukt.»

»Och nästa vecka kommer inte att bli en bit bättre», sade Joe. »Vad tjänar det egentligen till att knoga så här? Ibland önskar jag att jag vore luffare. De arbeta inte, men leva ändå. Å, den som ändå hade ett glas öl, men ta mig tusan jag orkar röra på benen så mycket att jag kan komma ner till krogen. Lyd mitt råd, skicka böckerna och stanna kvar här i morgon.»

»Men vad skall jag göra hela söndagen?» frågade Martin.

»Vila. Du vet inte själv hur trött du är. Jag är så utschasad på söndagarna att jag inte ens orkar läsa tidningarna. Jag var sjuk en gång, hade tyfus, låg på sjukhuset i två och en halv månad. Det var härligt.

»Det var härligt», upprepade han drömmande en minut efteråt.

Martin tog ett bad. När han kom ner igen, var Joe försvunnen. Antagligen hade han gått för att få sitt glas öl, men han brydde sig inte om att gå den halva milen för att söka upp honom, utan han lade sig på sängen för att tänka i lugn och ro. Han tog inte någon bok. Han var för trött för att vara sömnig och låg orörlig i ett slags halv dvala, tills det var tid att äta kvällsvard. Joe infann sig inte, och när trädgårdsmästaren anmärkte att han alltid brukade mista aptiten på lördagskvällarna, förstod Martin. Han gick genast till sängs och tyckte att han var riktigt utvilad på morgonen. Joe var fortfarande inte hemma, Martin skaffade sig en söndagstidning och lade sig i gräset under ett skuggigt träd. Tiden gick utan att

han visste av det, ingen störde honom, han åt middag, lade sig att läsa igen, men somnade över tidningen.

Så gick söndagen. På måndagsmorgonen var det att hugga i på nytt med att sortera kläder, medan Joe med huvudet inlindat i en våt handduk, svärjande blandade till såpluten.

»Jag kan förbanna mig inte hjälpa det», sade han. »När lördagskvällen kommer, måste jag supa.»

Ännu en vecka gick, en hård kamp som fortfor under de elektriska ljusen varje afton och som nådde sin höjdpunkt klockan tre på lördagen, då Joe hade sitt lilla ögonblick av domnad triumf och sedan gav sig ner till byn för att glömma. Martins söndag var likadan som den föregående. Han var för utsläpad att kunna tänka. Det var som om han undergått något slags förvandling. Allt hos honom som var gudalikt hade utplånats, han ägde inte längre någon ambition. Han var död . . . hans själ var död . . . han var endast ett lastdjur. Han såg ingen skönhet i solskenet som silade ned genom de gröna löven, och himlavalvets azur viskade inte längre om kosmisk oändlighet och skälvande hemligheter. Livet var outhärdligt slött och dumt och lämnade efter sig en dålig smak i munnen. Ett svart skynke hade dragits för hans fantasis spegel, och inbillningskraften låg i ett mörkt sjukrum dit inte en ljusstråle kom. Han avundades Joe som rumlade undan där nere i byn och glömde bort att det fanns någonting som hette måndag morgon.

En tredje vecka gick och Martin började vämjas både vid sig själv och livet. Han hade en tryckande känsla av att han misslyckats. Redaktörerna hade haft skäl att refusera vad han hade skrivit. Nu insåg

han det klart och tydligt och skrattade åt sig själv och sina drömmar. Ruth skickade tillbaka »Havslyrik» med posten. Han läste hennes brev apatiskt. Hon gjorde sitt bästa för att säga hur mycket hon tyckte om dikterna och att de voro så vackra. Men hon kunde inte ljuga, hon kunde inte dölja sanningen för sig själv. Hon visste att de voro misslyckade och han läste hennes ogillande på varje älskvärd rad i hennes brev. Och hon hade rätt, det kände han sig alldeles övertygad om, när han läste dikterna på nytt. Skönheten och det underbara hade gått ifrån honom och när han nu gick igenom vers efter vers, kunde han inte förstå vad han tänkt på när han skrev dem. Nu föreföllo honom hans djärva fraser som groteska, hans lyckliga uttryck som oformligheter, alltsammans var absurdt, overkligt, omöjligt. Han skulle ha bränt upp »Havslyrik» ögonblickligen, om han haft nog viljekraft att tända på dem. Maskinrummet var inte långt borta, men det lönade inte mödan att bära dem dit. All hans kraft var förbrukad av att tvätta andras kläder, det fanns ingen över för hans egna angelägenheter.

Han beslöt att på söndagen skulle han rycka upp sig och besvara Ruths brev. Men sedan han efter slutat arbete på lördagen tagit sig ett bad, överväldigades han på nytt av begäret att glömma. »Jag tror jag ska gå ner och se hur Joe har det», sade han till sig själv, men i samma ögonblick visste han att han ljög. Men det gjorde detsamma, därför att han ville glömma. Han begav sig långsamt ner till byn, men ju närmare han kom krogen, desto hastigare blevo stegen.

»Jag trodde du var nykterdansare», var Joes hälsning.

Martin besvärade sig inte med någon ursäkt, utan beställde whisky och fyllde sitt glas till brädden, innan han lät flaskan gå vidare.

»Håll inte på med den där hela kvällen», sade Martin strävt.

Den andre höll på att fumla med buteljen, och Martin ville inte vänta på honom, utan tömde glaset i ett drag och fyllde det på nytt.

»Nu kan jag vänta på dig», sade han, »men skynda dig i alla fall.»

Joe skyndade sig och de drucko med varandra.

»Det är arbetet förstås?» frågade Joe.

Martin ville inte inlåta sig på saken.

»Jag vet att det är ett helvete», fortfor den andre, »men jag tycker liksom inte om att se dig med glaset, Martin. Så är det med den saken.»

Martin fortfor att dricka under tystnad, då han inte snäste och skrämde upp krogvärden.

»Det är skandalöst så dom arbetar ut oss stackars satar», anmärkte Joe. »Om jag inte fick supa så här, skulle jag bli galen och tutta eld på hela konkarongen. Det enda som räddar dem är att jag super, det kan jag tala om för dig.»

Martin svarade ingenting. Några supar till och han började känna ruset krypa i hjärnan. Ah, det var liv, den första livspust han andats på tre veckor. Hans drömmar vände åter. Fantasien svävade ut ur mörkret och lockade honom med sin flammande klarhet. Hans själs spegel blev åter silverklar. Det underbara och det sköna vandrade hand i hand med honom, och åter var han herre. Han försökte säga detta till Joe, men Joe hade sina egna syner som all-

tid voro desamma: hur han skulle kunna slippa ifrån slaveriet här och få en egen ångtvättinrättning.

»Och det kan du sätta dig på, Martin, att inte skulle det bli barnungar som fick arbeta hos mig — nej, pass du! Men inte något knog heller efter klockan sex. Hör du, vad jag säger? Det ska bli maskiner, så att man hinner med alltsammans i ordentlig tid, och du ska min själ bli verkmästare, Martin, och sköta hela klabbet. Och jag, ser du, jag blir nykterdansare ett par år och samlar pengar, begriper du . . .»

Men Martin vände sig bort och lät honom tala om det där för krogvärden, tills den hedersmannen måste ägna sin uppmärksamhet åt ett par farmare som kommo in och som Martin genast bjöd att slå sig ned. Han spenderade frikostigt på vem som helst, på drängar och luffare, sak samma bara whiskyflaskan gick.

ADERTONDE KAPITLET.

På måndagsmorgonen stod Joe och jämrade sig över den första laddningen tvätt som kom in.

»Jag får säga . . . », började han.

»Tala inte till mig», snäste Martin.

»Jag är ledsen, Joe», sade han när de gingo för att äta middag.

Tårarna kommo den andre i ögonen.

»Det är ingenting att tala om, gamle gosse», sade han. »Vi ha ett helvete och vi kan inte hjälpa det. Men du vet att jag liksom tycker om dig och därför, ser du, blev jag ledsen. Vi ha kommit bra överens från början.»

Martin skakade hans hand.

»Låt oss sluta», föreslog Joe. »Vi struntar i alltsammans och ger oss ut på luffen. Jag har aldrig försökt det, men det är bestämt tusan så bekvämt. Ingenting att göra. Tänk det. Jag var sjuk en gång och låg på sjukhuset i tyfus och det var härligt. Den som kunde bli sjuk igen ändå!»

Veckan släpade sig fram. Hotellet var fullt, och extra fintvätt strömmade in. De gjorde riktiga underverk. De fläktade till sent varenda kväll, de sväljde maten utan att tugga, arbetade till och med en

halvtimme före frukosten. Martin tog inte längre sina kalla bad — det var bara att släpa, släpa, släpa.

Det var inte ofta Martin var i stånd att tänka. Hans tankars hus var tillbommat, luckorna sutto för fönstren och han gick som dess skugglike vaktare. Han var en skugga. Joe hade rätt. De voro båda skuggor och detta var det eviga helvetet av släp. Eller var det en dröm? Det föreföll honom så ibland, när han i den ångande, fräsande hettan svängde de tunga strykjärnen fram och tillbaka över de vita linneplaggen. Snart eller kanske om tusen år skulle han vakna i sitt lilla rum vid det bläckstänkta bordet och ta vid med sin skrivning där han slutat föregående dag. Eller kanske detta också var en dröm och uppvaknandet skulle bli vaktbyte, när han purrades upp ur sin koj i den kvava skansen för att gå upp på däck under de tropiska stjärnorna, ta ratten och känna den kyliga passadvinden fläkta omkring sig.

Lördagen kom med den vanliga tomma segern klockan tre.

»Jag tror jag går och får mig ett glas öl», sade Joe i sin vanliga ton.

Martin tycktes plötsligt vakna upp. Han började olja sin velociped och justerade den. Joe var redan halvvägs på krogen, då Martin åkte förbi, böjd över styrstången, med taktfasta trampningar och med ett uttryck i ansiktet som alldeles tydligt talade om en sjuttio mils färd backe upp och backe ned i dammet. Han låg över natten i Oakland och åkte tillbaka de sjuttio milen på söndagen för att på måndagsmorgonen genomtrött begynna den nya veckans arbete. Men han hade hållit sig nykter.

Femte veckan gick och den sjätte, varunder han levde som en maskin med nätt och jämnt så mycket kvar av själ att han efter slutat arbete kunde förmå sig att åka de hundrafyrtio milen. Men på sådant sätt blev det aldrig någon vila. Den sjunde lördagen följde han utan att vilja det Joe till krogen och dränkte livet till måndagsmorgonen. Sedan höll han sig, så att tre månader hade lupit till ända. Men då blev det samma historia igen. Han glömde och han levde upp på nytt och då såg han klart, vilket djur han gjorde sig själv till — inte genom supandet, utan genom arbetet. Drickandet var en verkan, inte en orsak. Det följde oundvikligen på arbetet, alldeles som natten på dagen. Aldrig skulle han nå höjderna genom att vara ett lastdjur, det var det budskap whiskyn viskade i hans öra, och han nickade instämmande. Whiskyn var vis, den förtalde hemligheter om sig själv.

Han bad om papper och penna och beställde whisky åt alla rundt omkring och medan de drucko hans skål, hängde han mot disken och skrev.

»Ett telegram, Joe», sade han. »Läs det.»

Joe läste det med en drucken, komisk pliring. Men vad han läste tycktes komma honom att nyktra till. Han såg förebrående på den andra och tårarna började rinna utför hans kinder.

»Tänker du verkligen gå ifrån mig?» frågade han hopplöst.

Martin nickade och vinkade åt en dagdrivare att gå med telegrammet till telegrafstationen.

»Stopp», muttrade Joe sluddrigt. »Låt mig tänka.»

Han höll sig i disken, ty benen vacklade under honom.

Martin slog armen om honom och höll honom uppe, medan han tänkte.

»Sätt två män för en tvättinrättning i stället för en». sade han plötsligt. »Hit, ska jag klara det.»

»Varför ger du dig i väg?» frågade Martin.

»Av samma skäl som du.»

»Men jag tänker gå till sjöss, det kan inte du göra.»

»Nix», var svaret, »men jag kan ge mig på luffen, ja, det kan jag.»

Martin såg ett ögonblick forskande på honom, så utropade han:

»Min själ har du inte rätt. Hellre luffare än lastdjur. Du kommer att få leva, min gubbe, och det är mer än du har gjort förut.»

»Åjo, jag låg på sjukhuset en gång», lallade Joe. »Det var härligt. Tyfus, förstår du . . . det har jag visst talat om för dig.»

Medan Martin ändrade telegrammet, fortfor Joe:

»Jag hade aldrig behov av att supa, när jag var på sjukhuset. Är det inte lustigt? Men när jag arbetat som en slav hela veckan, då så . . . Har du märkt att kockar alltid super och det gör bagare med förresten? Det är arbetet, förstår du. De måste. Hör du, jag betalar hälften i telegrammet.»

»Det slå vi om», sade Martin.

»Kom hit allesammans och få er en drink», skrek Joe, och så slogo de ut tärningarna på den dävna disken.

På måndagsmorgonen var Joe alldeles vild i försmaken av vad som skulle komma. Han brydde sig inte om sitt dunkande huvud och arbetet gick som det

kunde. Han stod i flera minuter och såg ut genom fönstret på solskenet och träden.

»Titta!» ropade han. »Och allt det där är mitt snart. Jag kan lägga mig under träden och sova i tusen år, om jag vill. Å, kom Martin, så ge vi oss av med detsamma. Vad ska det tjäna till att vänta? Där ute ligger landet 'Göra-ingenting', jag har biljett dit, och den här gången är det ingen returbiljett, du.»

När Joe några minuter senare, då han skulle kasta de orena kläderna i såpluten, fick syn på en av hotellägarens skjortor som han kände igen på märket, tog han den, skakade den med triumferande min, kastade den på golvet och stampade på den.

»Jag önskade du vore i den nu, din tjockhuvade holländare!» skrek han. »Inne i den, alldeles där jag har klackarna nu. Här har du den och här har du den och den med, din fan! Håll i mig någon, säger jag, annars trampar jag ihjäl honom!»

Martin bara skrattade.

På tisdagskvällen kommo de nya männen, och resten av veckan användes att göra dem förtrogna med arbetet. Joe satte sig och förklarade sitt system, men han arbetade inte mer.

»Inte ett tag», förklarade han. »De kan ge mig sparken, om de vill, men jag tar inte i en klädtrasa mer, tack så mycket för mig. Nu ska det bli godsvagnar och gröna träd. Knoga på, ni slavar! Det är rätt! Slava och svettas! Och när ni ä' döda, kommer ni att ruttna alldeles som jag, vad gör det då hur man lever. Kan ni svara på det?»

På lördagen lyfte de sin avlöning och skulle skiljas.

»Det tjänar förstås ingenting till att be dig ge tusan

i sjön och gå med mig i stället?» sade Joe hopplöst.

Martin skakade på huvudet. Han stod med sin velociped färdig till avfärd. De skakade hand och Joe sade:

»Vi träffas nog igen, det liksom känner jag på mig. Adjö med dig, Martin, och må så godt. Ta mej fan tycker jag inte om dig.»

Han stod där hjälplös midt på vägen och väntade till dess han såg Martin försvinna vid en krökning.

»Det är en hederspojke, en riktig hederspojke,» mumlade han.

Så steg han ned från vägen till vattencisternen, där ett halvt dussin dagdrivare lågo på ett sidospår och väntade på uppgående godståget.

NITTONDE KAPITLET.

Ruth och hennes familj voro hemma igen och när Martin kommit tillbaka till Oakland, träffade han henne ofta. Hon hade tagit sin examen och slutat studierna. Han själv hade arbetat sig så trött till både kropp och själ att han inte kunde skriva på en tid. Detta gjorde att de fingo tillfälle att vara tillsammans mycket mer än förr, och deras förtrolighet mognade hastigt.

I början vilade Martin. Han sov mycket, gick omkring och grubblade och lade planer. Det var, som om han höll på att friskna till från någon svår sjukdom. Första tecknet till uppvaknandet var att han på nytt började få intresse för tidningar. Så tog han fatt i tidskrifter och noveller för att till sist stå på huvudet uppe i sin länge försummade Fiske. Han repade sig fort och efter ett par veckor hade han återfått hela sin gamla kropps- och själsspänstighet.

Ruth visade mycket tydligt sitt missnöje, när han talade om att han tänkte gå till sjöss igen, så snart han vilat upp sig.

»Varför gör ni det?» frågade hon.

»Pengar», svarade han. »Jag måste skaffa mig ammunition till nästa fälttåg mot redaktörerna. Pengar är det första som behövs i krig — i mitt fall är det pengar och tålamod.»

»Men om det är fråga om pengar, varför stannade ni inte vid tvättinrättningen?»

»Därför att det arbetet höll på att göra ett djur av mig. För mycket arbete av det slaget tvingar en att dricka.»

Hon såg på honom med förfärade blickar.

»Menar ni att . . .?» nästan viskade hon fram.

Det skulle ha varit lätt för honom att komma undan; men han var en öppen natur och han mindes sitt gamla beslut att alltid vara ärlig, vad som än månde hända.

»Ja», sade han. »Flere gånger.»

Hon ryste till och drog sig ifrån honom.

»Aldrig har någon som jag känt gjort det — aldrig.»

»Han har antagligen inte heller arbetat i tvättinrättningen vid Shelly Hot Springs», skrattade han bittert. »Arbete är en god sak. Det befordrar hälsa och välstånd och allt det där prästerna bruka säga, och gud skall veta, att jag aldrig varit rädd för det. Men det finns någonting som heter för mycket av det goda, och det är just vad den där tvättinrättningen var. Det är orsaken varför jag går till sjöss igen. Det blir sista gången, hoppas jag. Nästa gång jag kommer hem är jag säker på att lyckas slå mig fram till tidskrifterna.»

Hon satt tyst, oförstående, och han betraktade henne sorgset.

Han visste hur omöjligt det skulle vara för henne att fatta vad han gått igenom.

»Jag skall skriva om det någon gång», sade han. »'Arbetets förnedring' eller 'Dryckenskapens psykologi hos arbetsklassen, eller någonting i den stilen.»

Aldrig sedan den dag då de först möttes hade de varit så långt ifrån varandra. Hans bekännelse, som gjorts

öppet med någonting visst utmanande bakom, hade stött henne tillbaka. Men hon var mera häpen över själva detta faktum än över dess orsak. Det visade henne hur nära hon låtit sig dragas till honom. Så kände hon medlidande och ett oskyldigt idealistiskt begär att reformera. Hon skulle rädda honom från hans gamla jag, till och med mot hans egen vilja. Det förekom henne så ädelt och värdigt; men hon anade icke att därunder låg svartsjukan och åtrån efter kärlek.

De cyklade mycket under de vackra höstdagarna, de läste poesi och diskuterade livets spörsmål ur hennes synpunkter. Martin kände sig numera mycket intresserad både av mr Butlers och Andrew Carnegies exempel. Han kunde bättre följa hennes tankars gång, hennes själ var icke längre något förseglat under för honom. Han kände sig som hennes andlige jämlike, och deras olika uppfattning i vissa fall inverkade icke alls på hans kärlek. Den var mer brinnande än någonsin, ty han älskade henne sådan hon var, och hennes fysiska bräcklighet gav henne ökad tjusning i hans ögon. Han läste om den sjukliga Elisabeth Barret, som inte hade stödt på foten under åratal, till den lågande dag, då hon rymde med Browning och stod där på marken under himlens skyar. Och vad Browning hade gjort för henne, det skulle han också göra för Ruth. Men först måste hon älska honom — sedan skulle allt gå lätt. Han skulle ge henne hälsa och styrka, och han kunde skymta deras kommande liv, då han mot en bakgrund av arbete och välstånd såg sig själv och Ruth, hon bekvämt uppkrupen bland mjuka kuddar, medan de livligt diskuterade poesi som han läste högt för henne. Detta var klaven till det liv de skulle leva, och den där

bilden stod alltid för honom. Ibland lutade hon sig mot honom medan han läste, och han lade armen kring hennes liv. Eller också var den härliga naturen bakgrunden, med gröna träd, sol och seglande skyar. Den kunde stundom synas dimmig, men arbete, framgång och pengar skulle skingra dimman och öppna hela världen och dess skatter för dem.

»Jag skulle vilja rekommendera min lilla flicka att vara försiktig», varnade hennes mor en dag.

»Jag vet vad du menar, men det är omöjligt. Han är inte . . .»

Ruth rodnade, men det var jungfrulighetens rodnad över att för första gången avhandla livets heliga ting med en mor som hon höll lika helig.

»Sådan som du tänker dig en man», ifyllde modern.

Ruth nickade.

»Jag ville inte säga det själv, men så är det. Han är för ursprunglig, brutal, stark — för stark. Han har inte . . .»

Hon tvekade och kunde inte fortsättta. Det var något nytt att tala om sådana saker med modern. Åter fullbordade denna hennes mening:

»Levat ett liv i renhet, ville du väl säga.»

Åter nickade Ruth instämmande, i det hon rodnade djupt.

»Det är just det», sade hon. »Det är inte hans fel förstås, men han har varit med om så mycket styggt och han skrämmer mig. Ibland inger han mig formlig fasa, när han på sitt rent av lättsinniga sätt talar om saker han gjort, som om det inte var någonting att fästa sig vid. Men det är det väl, eller hur?»

De sutto med armarna om varandra, och modern

smekte hennes hand i väntan på att hon skulle fortsätta.

»Men jag är förfärligt intresserad för honom», fortfor hon. »På sätt och vis är han ju min skyddsling, och så är han ju den förste manlige vän jag haft — inte precis vän, snarare skyddsling och vän på en gång. Ibland, när han riktigt skrämmer mig, tycker jag att han är som en bulldogg jag fått att leka med, han sliter och sliter och visar tänderna och hotar att rycka sig lös.»

Hennes mor väntade på nytt.

»Jag tror han intresserar mig alldeles som en bulldogg. Och det finns mycket godt hos honom också, men mycket som jag aldrig skulle kunna tycka om — på annat sätt. Vet du, jag har tänkt mycket. Han svär, röker och dricker, han har slagits med knytnävarna och det tycker han är roligt, säger han. Han är allting en man inte bör vara, en man jag inte skulle vilja ha» — hennes röst sänktes — »till make. Och så är han för stark. Min prins måste vara hög och smärt och behagfull, en riktigt förtrollande prins. Nej, det är verkligen ingen fara för att jag skulle förälska mig i Martin Eden. Det vore det värsta öde som kunde drabba mig.»

»Men det är inte detta jag egentligen talar om», invände modern. »Har du tänkt på honom? Han är ju omöjlig på alla sätt och vis, och antag nu att han skulle bli kär i dig?»

»Det är han ju redan», utropade hon.

»Det var ingenting annat att vänta», sade mrs Morse sakta. »Det måste alla bli som lära känna dig.»

»Olney hatar mig», utropade hon häftigt. »Och jag avskyr Olney. Jag tycker alltid att han är som en katt som smyger omkring. Jag blir elak i sällskap med

honom, men Martin Eden kommer mig alltid att känna mig lycklig och glad. Ingen har älskat mig förr — ingen man, menar jag, på det sättet. Och det är ljuvt att vara älskad — så. Du förstår vad jag menar, lilla mamma. Det är ljuvt att känna att man verkligen är en kvinna.» Hon dolde ansiktet i sin moders sköte. »Du tycker nog att jag är förfärlig, men jag vill vara ärlig och jag säger dig alldeles som jag känner det.»

Mrs Morse kände sig både ledsen och lycklig. Hennes barn-dotter, som var filosofie kandidat, hade försvunnit; i hennes ställe stod där en kvinno-dotter. Experimentet hade lyckats. Det egendomliga tomrummet i Ruths natur hade blivit fyllt, fyllt utan fara eller äventyr. Denna inte så litet råbarkade sjöman hade varit medlet, och fast Ruth inte älskade honom, hade han gjort henne medveten om vad det var att vara kvinna.

»Hans hand darrar», tillstod Ruth, fortfarande med ansiktet dolt i blygsel. »Det är både märkvärdigt och löjligt, men jag tycker det är synd om honom. Och när hans händer darra för mycket, när hans ögon börja bli för glänsande, då talar jag till honom om hans liv och hur han är på orätta vägar för att godtgöra vad han brutit mot sig själv. Men han dyrkar mig, det vet jag. Hans ögon och hans händer ljuga inte. Och det kommer mig att liksom växa, bara jag tänker på det. Jag känner, att jag är i besittning av något som är mitt eget, som gör mig lik andra unga flickor och kvinnor, något som jag inte var förut, och jag vet att det gjorde dig bekymmer.»

Det var en helig stund för mor och dotter, och deras ögon voro fuktiga, där de sutto samtalande i skymningen.

»Han är fyra år yngre än du», sade modern. »Han

har ingenting i världen, varken ställning eller lön. Han är opraktisk. Om han älskar dig, skulle väl vanligt sundt förnuft bjuda honom att göra någonting som kunde ge honom rätt att tänka på att gifta sig, i stället för att hålla på med sina tarvliga historier och barnsliga drömmar. Martin Eden kommer aldrig att bli någonting, fruktar jag. Han har ingen ansvarskänsla som din far och mr Butler. Han kommer aldrig att kunna förtjäna pengar, och det är nu en gång så här i världen att pengar äro nödvändiga för lyckan — jag menar inte en millionförmögenhet, men tillräckligt att leva ett anständigt liv. Har han inte sagt någonting?»

»Inte ett ord, inte ens försökt. Men skulle han försöka, får han det inte, därför att jag inte älskar honom.»

»Det gläder mig att höra. Jag vill inte gärna se min dotter, som är så renhjärtad, älska en man sådan som han. Det finns män som äro rena och sant manliga. Vänta på en sådan. En dag kommer han, du skall älska honom och bli älskad tillbaka och bli lika lycklig som jag alltid varit med din far. Och det är en sak du alltid måste komma ihåg.»

»Ja, mamma.»

Mrs Morses röst var tyst och öm, när hon sade: »Och det är barnen.»

»Jag — jag har tänkt på dem», tillstod Ruth som kom ihåg de underliga tankar som ibland plågat henne.

»Och det är just barnen som göra mr Eden omöjlig», fortfor mrs Morse. »Deras arv måste bli rent, och jag befarar att han inte är ren. Din far har berättat mig hur sjömän bruka leva och . . . ja, du förstår nog!»

Ruth tryckte sin mors hand och kände att hon verkligen förstod, fast hennes uppfattning var av någonting

obestämt, avlägset och fruktansvärdt, som knappast hade rum ens i hennes inbillning.

»Du vet att jag inte gör någonting utan att tala om det för dig», började hon. »Det är bara det, att ibland får du fråga mig, alldeles som nu. Jag ville säga dig det, men jag visste inte hur. Det är falsk blygsamhet, det vet jag, men du kan göra det lättare för mig. Du är ju också kvinna, mamma», utropade hon, i det hon reste sig, fattade moderns händer och stod framför henne, sökande hennes blick genom skymningen. »Aldrig skulle jag ha tänkt på dig så, om vi inte haft detta samtal. Jag måste lära mig att jag var kvinna för att kunna känna att du också är det.»

»Ja, vi äro båda två kvinnor», sade modern, i det hon drog henne intill sig och kysste henne. Och arm i arm gingo de ut ur rummet med hjärtat fyllt av en ny känsla av kamratskap.

»Vår lilla flicka har blivit kvinna», sade mrs Morse stolt till sin man en timme senare.

»Det betyder väl», sade han efter en lång blick på sin hustru, »det betyder väl att hon har gått och förälskat sig.»

»Nej, men att hon är älskad», var det leende svaret. »Experimentet har lyckats. Hon har vaknat till sist.»

»Då måste vi göra oss av med honom.» Mr Morse talade i livlig, affärsmässig ton.

Men hans hustru skakade på huvudet. »Det behövs inte. Ruth säger att han skall gå till sjöss om några dagar, och när han kommer tillbaka, finns hon inte här. Vi skicka bort henne till tant Clara. Och ett år i Östern med ombyte av klimat, människor och idéer, allting, är just vad hon behöver.»

TJUGONDE KAPITLET.

Begäret att skriva hade ännu en gång fattat Martin. Berättelser och poem föddes oupphörligen i hans hjärna, och han gjorde en massa anteckningar för framtiden, när han skulle skriva ned dem. Nu gjorde han det inte. Han hade tagit sig en liten ledighet; den skulle ägnas åt vila och kärlek, och i båda avseendena lyckades han. Varje dag träffade han Ruth, och när de möttes, erfor hon alltid det där gamla, egendomliga intrycket av hans styrka och hälsa.

»Var försiktig», varnade hennes mor ännu en gång. »Jag är rädd att du är för mycket tillsammans med Martin Eden.»

Men Ruth skrattade självsäkert. Hon visste vad hon gjorde, och om några dagar skulle han vara långt ute på havet. När han så kom tillbaka skulle hon vara i Östern. Men det låg i alla fall som en trollkraft i Martins styrka. Han visste att Ruth skulle resa bort, och därför kände han att han måste skynda sig. Men han visste inte hur han skulle bära sig åt gent emot en flicka sådan som Ruth. Visserligen hade han inte så liten erfarenhet, när det gällde flickor och kvinnor alldeles olika henne. De hade själva varit betydligt hemmastadda på området, men hennes vidunderliga oskuld förskräckte honom, kom orden att frysa på hans

läppar och lät honom djupt känna sin egen ovärdighet. Själv hade han aldrig varit förälskad förr. Han hade tyckt om kvinnor, han hade varit betagen i en och annan, men han hade aldrig vetat vad det var att älska dem. Han hade visslat helt vårdslöst och de hade kommit till honom. De hade varit förströelser, tillfälligheter, delar av det spel männen gärna spela, men en mycket liten del. Nu stod han för första gången som den bönfallande, öm, skygg och osäker. Han kände icke till kärlekens vägar, inte heller dess språk, och så skrämdes han av sin älskades rena oskuld.

Erfarenheten hade emellertid lärt honom en regel i livet och det var, att när han måste spela ett obekant spel, lät han sin motståndare spela ut först. Det hade han haft godt av tusentals gånger, förutom att det övat upp hans iakttagelseförmåga. Han kunde konsten att vakta och vänta på någon svaghet. När den kom, då förstod han att spela, och spela med eftertryck.

Alltså bevakade han Ruth och väntade. Han skulle velat tala om sin kärlek, men han vågade inte, ty han var rädd att hon skulle bli förskräckt. Utan att veta det, styrde han den rätta kursen. Kärleken kom in i världen före språket, och på sina tidigaste stadier hade den lärt sig vägar och medel som den aldrig glömt. Det var på denna gamla, primitiva väg Martin närmade sig Ruth. Först visste han inte av det, fastän han sedan började få en aning om det. Beröringen av hans hand mot hennes betydde ofantligt mycket mer än några ord han kunde ha yttrat, intrycket på hennes inbillning av hans styrka var mera förföriskt än de tryckta dikterna och de passionerade viskningarna av tusen generationers älskare. Vad han än kunde ha

sagt, skulle det till en viss grad ha vädjat till hennes omdöme; men strykningen av en hand, den omedelbara kroppsliga beröringen banade sig väg direkt till hennes instinkt. Hennes omdöme var lika ungt som hon själv var ung, men hennes instinkter voro lika gamla, ja äldre än människosläktet. De hade varit unga när kärleken var ung. Och om allt detta hade Ruth ingen aning. Men att han älskade henne, det var klart som dagen och hon njöt av att se bevisen därpå — de glödande ögonen, de darrande händerna, rodnaden som steg upp under solbrännan på kinderna. Hon gick till och med längre, hon uppmuntrade honom, men inte så att han märkte det . . . hon gjorde det knappast själv.

Och så fortgick denna kärlekslek under många veckor, och omärkligt gled Ruth allt närmare Martin, medan han i känslan härav längtade att våga, men var rädd.

En eftermiddag vågade han emellertid, när han träffade henne i förmaket med en gnistrande huvudvärk.

»Det finns ingenting som hjälper», svarade hon på hans frågor. »För resten tar jag aldrig huvudvärkspulver; doktor Hall har förbjudit mig det.»

»Jag tror att jag kan bota det utan medicin», sade Martin. »Jag är förstås inte alldeles säker, men jag ville gärna försöka. Det är ingenting annat än massage. Jag lärde mig det av en japan och så ytterligare på Hawaii. Där kallas det *tomi-tomi*. Det verkar i många fall bättre än alla läkemedel.»

Hans händer hade knappast berört hennes huvud, förrän hon drog en djup suck.

»Å, det var skönt!» sade hon.

Efter en halvtimme frågade hon om han var trött,

men hon visste på förhand svaret och hon sjönk hän i en välgörande dåsighet, medan styrkan i hans händer flöt över henne som balsam. Liv tycktes stråla ut från hans fingerspetsar, som drevo det onda framför sig ... det kändes så oändligt skönt och rogivande, smärtorna förflyktigades, hon föll i sömn och han smög sig bort.

Hon ringde upp honom i telefonen samma eftermiddag för att tacka honom.

»Jag sov ända till middagen», sade hon, »och då var jag alldeles bra. Ni botade mig, mr Eden, och jag vet inte hur jag skall kunna tacka er.»

Han kände sig varm av lycka över hennes ord, när han gick tillbaka till sitt rum och Spencers» Samhällslärans grunddrag», som låg uppslagen på sängen. Men han kunde inte läsa. Kärleken marterade honom och kuvade hans vilja, så att han, trots all sin beslutsamhet, satte sig vid det lilla bläckfläckade bordet. Den sonett han diktade denna afton var den första av en cykel på femtio kärleksdikter som han fullbordade på två månader.

En kväll, en vecka efter det han botat Ruths huvudvärk, föreslog Norman en månskenstur på Lake Merrit. Arthur och Olney voro genast med. Martin var den enda som kunde sköta en båt, och han måste naturligtvis följa med. Ruth satt bredvid honom akterut, medan de tre unga männen höllo sig midskepps.

Månen hade ännu inte gått upp. Ruth satt och stirrade upp i den stjärnbeströdda himlen. Intet ord växlades mellan Martin och henne, och hon erfor en plötslig känsla av ensamhet. Hon såg på honom. En kastvind kom i detsamma båten att kränga så att

läsidan strök utefter vattenytan, medan Martin med ena handen på rodret och den andra om storskotet lät båten så sakta lova, allt under det han höll utkik för över efter den närliggande nordliga stranden. Han var omedveten om hennes blick. Hon såg oavvändt på honom. Hennes ögon vandrade längs den seniga halsen, som hon endast svagt kunde skönja i stjärnljuset, över till det kraftiga huvudet, och det där gamla begäret att lägga handen på hans nacke kom över henne igen. Hennes känsla av ensamhet blev allt starkare och hon kände sig trött, icke minst till följd av båtens krängningar. Hon kom i håg hur han hade botat hennes huvudvärk och det smekande lugn som fanns hos honom. Han satt här alldeles bredvid henne och båten tycktes gunga henne emot honom. En plötslig impuls att luta sig emot honom bemäktigade sig henne, att vila sig mot hans styrka — en svag, halvt utformad impuls, men som dock till sist tog herraväldet över henne. Hon lutade sig emot honom. Eller kanske det var båtens rullningar? Hon visste det inte, bara att hon satt lutad intill honom och att det kändes så lugnt och skönt.

Det var ju vansinne, men hon ville inte tänka därpå. Hon var inte längre sig själv utan en kvinna med behov att ge sig hän, och fastän hon lutade sig helt lätt, tillfredsställde det henne. Hon var inte mera trött. Martin sade ingenting. Om han gjort det, hade förtrollningen genast varit bruten. Men hans tillbakadragenhet hindrade detta. Han kände sig alldeles yr i huvudet, kunde inte fatta vad som händt. Det var för underbart för att icke vara ett foster av yrsel. Han kämpade mot begäret att kasta både roder

och skot och slå armarna omkring henne. Hans intuition sade honom, att det hade varit orätt, och han var glad att det fanns roder och skot. Men han lät båten lova upp skarpt, så att det började leva i seglen, för att förlänga kursen till andra stranden.

När den första månstrimman träffade seglen och göt sitt bleka silverljus över hela båten, flyttade Ruth på sig. Martin gjorde detsamma — känslan av att icke vilja bli upptäckt var gemensam för dem båda. Nu satt hon ett stycke ifrån honom med brännande kinder vid tanken på vad hon gjort. Det var någonting som hon inte velat låta sina bröder eller Olney se. Varför hade hon gjort det? Aldrig förr hade hon känt samma begär under liknande omständigheter. Hon fylldes av blygsel och skälvde inför mystiken av sin knoppande kvinnlighet. Hon kastade en hastig blick på Martin, som just höll på att låta båten gå över stag och hon kunde ha hatat honom för att han kommit henne att begå en oblyg handling. Och just han! Kanske hade hennes mor rätt . . . kanske träffade hon honom för ofta. Det skulle aldrig upprepas igen, det lovade hon sig, och för framtiden skulle hon undvika honom mera.

Under de följande dagarna var hon inte längre sig själv, utan en främmande, gåtfull varelse som kämpade emot att gå till rätta med sitt verkliga jag, att blicka in i framtiden för att forska ut varthän hon egentligen fördes. Hon gick som i en underlig feber, stundom lycklig, stundom ängslig. En sak var emellertid säker: aldrig skulle Martin få tillfälle att säga henne ett enda ord om kärlek. Och så länge han inte gjorde det, var allt godt och väl. Snart skulle han gå till sjöss.

Om han också sade någonting, skulle det inte betyda något, ty hon älskade honom inte. Det skulle naturligtvis bli en pinsam stund för honom och hon skulle säkert komma att känna sig alldeles förbryllad, ty det skulle ju bli första gången någon friade till henne. Hon kände en behaglig rysning vid tanken härpå. Hon var en kvinna, mogen för giftermål, det var någonting i detta som lockade hennes innersta kvinnliga natur. Hon gick så långt att hon föreställde sig Martin fria till henne, hur hon själv lade orden i hans mun, och hon repeterade sitt avslag, försökte att göra det så mildt som möjligt. Men nej, hon fick inte låta honom säga någonting alls. Hon skulle hindra honom, det hade hon ju lovat sin mor. Och med en suck sköt hon ifrån sig alltsammans.

TJUGUFÖRSTA KAPITLET.

Det var en vacker höstdag, varm och stilla, med en aning om årstidens växling, en kalifornisk indiansommardag med sol i rök och en aning om bris som icke förmådde störa luftens slummer. Spindelvävslika, purpurfärgade moln vilade mellan höjderna. San Francisco låg som en stor rökfläck på sina kullar. Viken som sköt in liknade smält metall, vari fartygen lågo orörliga eller drevo med det slöa tidvattnet. Långt borta vid horisonten vältrade molnen upp sig i massor, som gledo in över land och gåvo en första kylig varning att vintern var i antågande.

Ty sommaren var i alla fall slut, fast den ännu dröjde kvar bland höjderna, stilla döende i det lugna medvetandet att ha levat väl. Och Martin och Ruth sutto bredvid varandra på sin älsklingskulle med huvudena lutade över samma bok, medan han läste högt kärlekssonetter av den kvinna, som hade älskat Browning så som få män blivit älskade.

Men läsningen gick trögt. Förtrollningen av den döende skönheten omkring dem var för stark. Martin kände sig vek till sinnes, och då och då kom det som en varm fläkt till honom. Hans huvud var mycket nära hennes, och när aningen om en bris satte hennes hår i sakta rörelse så att det snuddade vid hans kind, liksom summo sidorna för hans ögon.

»Jag tror inte ni vet ett ord av vad ni läser», sade hon, när han en gång inte visste riktigt var han var.

Han såg på henne med brinnande ögon och kände sig riktigt tafatt, då ett svar kom på hans läppar:

»Det tror jag inte ni gör heller. Vad handlade sista sonetten om?»

»Det vet jag inte», skrattade hon. »Det har jag redan glömt. Vi läsa inte mer; dagen är alldeles för vacker.»

»Det är vår sista härute på någon tid», sade han allvarligt. »Det drar ihop sig till storm därborta vid horisonten över havet.»

Boken gled ur hans hand ned på marken; de sutto där tysta och blickade ut över den drömlika viken med ögon som drömde och icke sågo. Ruth såg honom från sidan i nacken. Hon lutade sig inte emot honom. Hon drogs av någon kraft utom henne som var starkare än tyngdlagen, stark som ödet. Det var endast en tum emellan dem, och det skedde utan vilja från hennes sida. Hennes skuldra snuddade mot hans, lätt som fjäriln vidrör en blomma, och lika lätt kändes tryckningen från honom. Hon kände hans skuldra mot sin och hur en darrning genomfor honom. Då var det tid för henne att dra sig tillbaka, men hon hade blivit som en automat. Hennes handlingar stodo inte längre under kontroll av hennes vilja — hon tänkte varken på kontroll eller vilja i det ljuva rus som gripit henne. Hans arm började smyga sig bakom och omkring henne. Hon väntade, hon visste inte på vad, flämtande, med torra, brännande läppar, bultande pulsar och en längtans feber i allt sitt blod. Hans arm lyftes högre och drog henne

intill honom, sakta och smekande. Hon kunde inte vänta längre. Med en trött suck, med en plötslig impulsiv rörelse lutade hon huvudet mot hans axel. Han böjde sig hastigt ned och när hans läppar nalkades, flögo hennes dem till mötes.

Detta måste vara kärlek, den riktiga kärleken. Var det inte kärlek, var det alldeles för skamligt. Det kunde inte vara annat än kärlek. Hon älskade den man vars arm låg kring hennes midja, vars läppar voro tryckta mot hennes. Hon tryckte sig ännu hårdare intill honom med en krypande rörelse av sin kropp. I nästa ögonblick slet hon sig halvt ur hans famntag, sträckte sig upp och lade triumferande båda sina händer på Martin Edens solbrända nacke. Och så intensivt njöt hon av att hennes önskan äntligen blivit tillfredsställd, att det gick som en flämtande suck över hennes läppar, hennes händer slappnade och hon låg halvt avsvimmad i hans armar.

Icke ett ord hade talats, icke ett ord talades under en lång stund. Två gånger böjde han sig ner och kysste henne och hon mötte honom blygt och skälvande. Hon tryckte sig intill honom, och han satt där med henne i sina armar, stirrande med ögon som ingenting sågo mot stadens orediga virrvarr på andra sidan viken. För en gång drogo inga syner genom hans hjärna. Där fanns bara färg och ljus och glöd, varm som dagen och varm som hans kärlek. Han böjde sig ner över henne. Hon talade.

»Hur länge har du älskat mig?» viskade hon.

»Från första ögonblicket jag såg dig. Jag var vansinnigt förälskad redan då, och under hela tiden sedan har det bara blivit mera vansinnigt. Nu är jag nästan

som en dåre, älskling, och jag känner mig alldeles yr i huvudet av glädje.»

»Jag är glad åt att jag är kvinna, Martin — du käre», sade hon efter en lång suck.

Han tryckte henne om och omigen i sina armar och så frågade han:

»Och du? När förstod du det först?»

»Å, jag har förstått det hela tiden, nästan från början.»

»Och jag har varit blind som en flädermus!» utropade han. »Aldrig drömde jag om det förrän nu när jag . . . när jag kysste dig.»

»Jag menade inte så.» Hon drog sig litet bort och såg på honom. »Jag menade att jag visste att du älskade mig nästan från början.»

»Och du?» frågade han.

»Det kom över mig helt plötsligt.» Hon talade långsamt. »Jag visste det inte förrän du lade armen omkring mig. Och jag hade aldrig någon tanke på att gifta mig med dig förrän just nu. Hur lärde du mig att älska dig?»

»Jag vet inte», skrattade han, »om inte genom att älska dig. Ty nog älskade jag dig tillräckligt för att smälta ett hjärta av sten, så mycket mera då hjärtat hos en levande kvinna som du.»

»Det här är så annorlunda än jag tänkte kärleken skulle vara», sade hon plötsligt.

»Hur trodde du den skulle vara då?»

»Jag trodde inte den skulle vara som det här.» Hon såg honom i ögonen när hon sade det, men hennes blickar sänktes då hon fortsatte: »Ser du, jag vet inte alls hur detta gick till.»

Han ville dra henne intill sig igen, men han var rädd att han var för girig. Men hon kom själv, kastade sig i hans armar, och läppar trycktes mot läppar.

»Vad skola de mina säga?» frågade hon plötsligt under en paus.

»Jag vet inte. Det kunna vi ju få veta när vi vilja.»

»Men om mamma vägrar? Jag är rädd att tala om det för henne.»

»Låt då mig göra det», sade han käckt. »Jag tror inte din mor tycker om mig, men jag skall försöka omvända henne. Den som kunnat vinna dig, han kan allting. Och om vi inte . . .»

»Nå?»

»Naturligtvis skola vi få varandra. Men var inte rädd, vi skola nog vinna din mor över på vår sida. Hon älskar dig för mycket.»

»Jag vill inte krossa hennes hjärta», sade Ruth tankfullt.

Han tänkte försäkra henne att modershjärtan inte brista så lätt, men i stället sade han: »Och det största i världen är kärleken.»

»Vet du, Martin, ibland skrämmer du mig. Jag känner mig rädd nu, när jag tänker på dig och allt vad du varit. Du måste bli mycket, mycket god mot mig. Kom ihåg, att jag i alla fall är ett barn. Jag har aldrig älskat förr.»

»Inte jag heller. Vi äro barn båda två. Och vi äro lyckligare än de flesta, ty vi ha funnit vår första kärlek i varandra.»

»Men det är omöjligt!» utropade hon och drog sig ur hans armar med en snabb rörelse. »Omöjligt för

dig. Du har varit sjöman, och jag har hört, att sjömän . . . bruka . . . bruka . . .»

Hennes röst dog bort.

»Ha en hustru i varje hamn», föreslog han. »Är det det du menar?»

»Ja», sade hon sakta.

»Men det är inte kärlek.» Han talade med övertygelse. »Jag har varit i många hamnar, men aldrig kände jag ens flyktigt kärleken, förrän jag såg dig den där första kvällen. Vet du, när jag sagt god natt och gick min väg, höll jag på att bli anhållen.»

»Anhållen?»

»Ja. Poliskonstapeln trodde jag var drucken. Jag var det också — av kärlek till dig.»

»Men du sade att vi voro barn, och jag sade att du kunde omöjligt vara det, och vi ha kommit ifrån ämnet.»

»Jag sade att jag aldrig älskat någon annan än dig.» svarade han. »Du är den första, min allra första kärlek.»

»Och ändå har du varit sjöman», invände hon.

»Men det hindrar inte alls att du är den enda jag någonsin älskat.»

»Det har i alla fall varit kvinnor . . . andra kvinnor . . . å!»

Och till Martin Edens stora häpnad brast hon i häftig gråt, som det tog mer än en kyss och många smekningar att stilla. Och under tiden kom för honom en versrad av Kipling: »Och överstens fru och Judy O'Grady äro systrar under sitt skinn.» Det var sant, fastän de böcker han läst kommit honom att tro någonting annat. Han hade trott, och

det hade han fått ur böckerna, att det inte förekom annat än formliga frierier inom de högre klasserna. Därifrån han kom gick det nog för sig att gossar och flickor vunno varandra bara genom att vara tillsammans; men att det kunde gå till på samma sätt uppe på höjderna hade varit honom otänkbart. Men romanerna hade haft orätt. Här hade han ett bevis. Det var samma handtryckningar, samma smekningar, samma kyssar. Alla voro de av samma kött och blod, systrar under sitt skinn, och det borde han ha vetat, om han kommit ihåg sin Spencer. Nu bragte det Ruth närmare honom, det fanns inte något hinder för deras giftermål. Klasskillnaden var den enda skillnaden, och den var bara någonting yttre som kunde skakas av. Han hade läst om en slav som hade svingat sig upp till den romerska purpurn. Var det sant, kunde han också stiga upp till Ruth. Under sin helgonlika renhet, kultur och själshöghet var hon ändå i grund och botten mänsklig, alldeles som Lizzie Conolly och hennes likar. Hon kunde älska och hata, kanske bli hysterisk, och hon kunde bli svartsjuk, alldeles som nu, då hon kvävde sina sista snyftningar i hans armar.

»Och jag är äldre än du», sade hon plötsligt och såg på honom — »tre år äldre.»

»Tyst, du är bara ett barn och jag är fyrtio år äldre än du i erfarenhet», svarade han.

De voro verkligen två barn i fråga om kärlek, och de voro så naiva i uttrycken för den som ett par barn och det trots det faktum att hon var fullproppad med universitetslärdom och att hans huvud var fyllt av vetenskaplig filosofi och livets tunga allvar.

De sutto där och talade som älskande pläga tala och

undrade över det egendomliga öde som så märkvärdigt fört dem tillsammans. De voro fast övertygade om att en kärlek sådan som deras aldrig funnits förut, och de sökte förgäves analysera just vad och hur de kände för varandra.

Molnen över den västliga horisonten togo emot den sjunkande solen och färgades röda, medan zenit glödde i samma varma färg. Och purpurljuset flödade över dem, när hon sjöng »Farväl, du sköna dag!» Hon sjöng sakta, vaggad av hans armar, med sin hand i hans.

TJUGUANDRA KAPITLET.

Det behövdes icke en mors blick för att mrs Morse skulle läsa budskapet i Ruths ansikte, när hon kom hem. Rodnaden som brann på kinderna berättade den enkla historien, och än mera vältaligt gjorde de glänsande ögonen det.

»Vad har händt?» frågade mrs Morse, sedan hon väntat tills Ruth hunnit gå till sängs.

»Vet du det?» frågade Ruth med darrande läppar.

I stället för svar kände hon moderns arm om sin hals, medan en hand ömt smekte hennes hår.

»Han sade ingenting», kom det hastigt. »Jag ville inte att det skulle hända. och jag skulle aldrig ha låtit honom tala, men han sade inte ett ord.»

»Men om han inte sade någonting, kunde ju ingenting, hända, eller hur?»

»Det gjorde det i alla fall.»

»I Guds namn, vad är det du pratar om, barn?» sade mrs Morse alldeles förvirrad. »Jag tror inte jag förstår vad som händt. Vad var det?»

Ruth såg överraskad på sin mor.

»Jag trodde du visste det; Martin och jag ha förlovat oss.»

Mrs Morse skrattade, tvivlande och förargad.

»Nej, han sade ingenting», förklarade Ruth. »Han bara visade hur han älskade mig. Jag blev lika överraskad som du är. Inte ett ord yttrade han. Han lade armen om mig. Och jag . . . jag var inte mig själv. Och han kysste mig och jag kysste honom, jag kunde inte rå för det. Jag måste helt enkelt. Och då förstod jag att jag älskade honom.»

Hon tystnade och väntade på sin mors välsignelse och kyss, men mrs Morse satt kall och tyst.

»Ja, det var ju förfärligt, jag vet det», började Ruth åter med osäker stämma. »Och du skall kanske aldrig kunna förlåta mig. Men jag kunde inte hjälpa det. Jag hade ingen aning om att jag älskade honom förrän i det där ögonblicket. Och du måste i mitt ställe tala om det för pappa.»

»Vore det inte bättre att inte säga pappa någonting alls? Jag vill tala vid Martin Eden och förklara för honom. Han skall förstå och lämna dig fri.»

»Nej, nej!» utropade Ruth och reste sig häftigt. »Jag vill inte bli fri. Jag älskar honom — å, så mycket! Och det känns så härligt. Jag tänker gifta mig med honom, om jag får för er, naturligtvis.»

»Vi ha andra planer för dig, kära Ruth . . . nej, nej, inte så. Vi ha inte tänkt på någon särskild man åt dig. Våra planer gå inte längre än att du bör gifta dig med en man i samma ställning som du i livet, en god och hederlig man, som du får välja själv, när du håller av honom.»

»Men jag älskar ju redan Martin», klagade Ruth.

»Vi vilja inte öva något inflytande så ditt val på minsta vis; men du är vår dotter och vi skulle inte kunna uthärda att se dig ingå ett giftermål som detta.

Han har ingenting annat än ofinhet och rå styrka att bjuda dig. Han är inte alls någon make för dig. Han kan heller inte underhålla dig. Vi ha visserligen inga dumma idéer om rikedom, men välstånd är en annan sak, och vår dotter måste gifta sig med en man som åtminstone kan ge henne det — inte med en utfattig äventyrare, en sjöman, en smugglare och Gud vet vad allt och som dessutom är tanklös, flyktig och utan ansvarskänsla.»

Ruth var tyst. Hon måste medge att varje ord var sant.

»Han slösar bort tiden på sin skrivning och försöker uträtta vad genier och sällsynta män med universitetsuppfostran ibland lyckas åstadkomma. En man, som tänker på att gifta sig, borde också vidtaga förberedelser därför. Som jag har sagt, och jag vet att du instämmer med mig, han är ansvarslös. Han har aldrig lärt sig att vara sparsam och måttlig, hur skulle för övrigt en sjöman kunnat det? Naturligtvis är det inte hans fel, men det förändrar ju ingenting i hans natur. Och har du tänkt på alla de år han levat i utsvävningar? Har du tänkt på det, min flicka? Du vet vad ett äktenskap innebär.»

Ruth ryste och smög sig intill sin mor.

»Ja, jag har tänkt.» Ruth väntade en lång stund för att låta tanken forma sig. »Och det är förfärligt. Jag känner mig sjuk när jag tänker på det. Jag sade ju, att det var en ryslig händelse att jag kommit att älska honom, men jag kan inte hjälpa det. Kunde du rå för att du älskade pappa? Nå, det är detsamma med mig. Det finns någonting hos mig, hos honom . . . jag visste det inte förrän i dag . . . men det finns och

därför älskar jag honom. Jag ville inte, men nu ser du att jag gör det ändå», slöt hon med en skymt av triumf i sin röst.

De talade länge, men utan annat resultat än att det var bäst att bida tiden och inte företa sig någonting.

Till samma resultat kommo senare på kvällen mrs Morse och hennes man, sedan hon talat om hur Ruth korsat deras planer.

»Det kunde knappast gå på annat sätt», sade mr Morse. »Den där sjömanspojken är den ende hon kommit i beröring med. Förr eller senare måste hon ju vakna. Hon gjorde det, och då fanns han ensam till hands för ögonblicket, och hon blev kär i honom eller tror det åtminstone, vilket är ungefär samma sak.»

Mrs Morse åtog sig att sakta och indirekt försöka inverka på Ruth hellre än att bekämpa henne. Det var ingen tid förliden, ty Martin var ju långt ifrån i den ställning att han kunde gifta sig.

»Låt henne träffa honom så mycket hon vill», var mr Morses råd. »Ju mer hon lär känna honom, desto mindre kommer hon att älska honom, det kan jag slå vad om. Låt henne också få göra jämförelser. Laga att det kommer unga män i huset, präktiga ungdomar som uträtta någonting, män av vår egen klass. Då får hon först den rätta måttstocken på honom. De komma att visa hurudan han verkligen är. Han är ju i alla fall bara en pojke på tjuguett år. Ruth är inte mer än ett barn. Det är bara ett svärmeri och det kommer att gå över.»

Och så blev det. Inom familjen ansågos Ruth och Martin vara förlovade, men det offentliggjordes inte. Familjen trodde aldrig att det skulle bli nödvändigt.

Det var också underförstått att det skulle bli en lång förlovning. De uppmanade inte Martin att börja arbeta och upphöra med sitt författarskap, de hade ingen som helst avsikt att förmå honom att arbeta eller att bättra sig. Och han hjälpte dem i fullföljandet av deras föga vänliga avsikter, ty det minsta av allt Martin tänkte på var att skaffa sig någon anställning.

»Jag undrar om du gillar vad jag har gjort», sade Martin några dagar senare till Ruth. »Jag tycker att det blir för dyrt att vara inackorderad hos min syster, så att jag har hyrt mig ett litet rum i North Oakland och tänker hushålla för mig själv. Jag har köpt mig ett fotogenkök att koka på.»

Ruth kände sig överlycklig. Särskilt fotogenköket tilltalade henne.

»Det var på det viset mr Butler började», sade hon.

Martin rynkade pannan litet, då hon nämnde den herrn, och fortfor: »Jag har frankerat alla mina manuskript och skickade i väg dem igen i dag. Så flyttade jag, och i morgon börjar jag arbeta.»

»Du har skaffat dig en plats!» utropade hon med en glädje som hon inte kunde dölja, smög sig intill honom och tryckte leende hans hand. »Och det har du inte talat om för mig! Vad är det?»

Han skakade på huvudet.

»Jag menade att jag skulle börja skriva igen.» Hennes ansikte blev genast allvarligt, och han fortfor: »Fördöm mig inte. Den här gången är det inte fråga om skimrande fantasier. Det gäller en kall, prosaisk affär, som jag tror blir bättre än att gå till sjöss igen och som jag nog skall förtjäna pengar på. Den här ledigheten jag tagit mig har givit mig tid att tänka, ser du.

Jag har inte arbetat livet ur mig och har inte skrivit, åtminstone inte för offentliggörande. Allt jag gjort har varit att älska dig och att tänka. Jag har också läst litet, men det har varit i sammanhang med mina planer. Jag har försökt tänka mig världen sådan den är och min plats i den, mina möjligheter att vinna en ställning som kan anstå dig. Jag har också läst Spencers 'Filosofi och stil' och kommit underfund med vad som varit felet hos mig — eller snarare mitt författarskap och förresten med det mesta som varje månad trycks i våra magasin.

Men summan av alltsammans — av min läsning, mina tankar och min kärlek — har blivit att jag ämnar flytta till Dagligt-bröd-gatan. Jag tänker lämna mästerverken i fred och göra tillfällighetsarbete, skriva små skämthistorier, artiklar för dagen, humoristisk vers — all den där strunten som det tycks vara sådan efterfrågan på. Så ha vi tidningsbolagen och alla andra syndikat som leverera bidrag till pressen. Jag kan alldeles säkert skriva just vad de vilja ha och förtjäna minst lika mycket som en ganska ordentlig veckopenning och ändå ha tid övrig att studera och lägga hand vid större saker. Jag har redan kommit ganska långt nu. När jag tänker på, hur det var då jag först började! Nu känner jag fast mark under fötterna.»

»Men vad tjänar det till att du ägnar dig åt de där större sakerna, när du inte får sälja dem?» frågade Ruth.

»Jo, bevars, det får jag nog», började han, men hon avbröt:

»Du har ännu inte sålt en rad av vad du skrivit, och vi kunna inte gifta oss på osålda mästerverk.»

»Då gifta vi oss på smådikter och skämtbitar», sade han skrattande och slog armen omkring henne.

»Men jag tycker inte att det är dig värdigt. Jag vill att den man jag älskar och aktar skall vara någonting högre och bättre än en versmakare och professionell skämtare.»

»Du vill att han skall vara som — låt oss säga mr Butler», föreslog han.

»Jag vet, att du inte tycker om mr Butler», började hon.

»Mr Butler är mycket bra», sade han. »Det enda tråkiga med honom är hans magkatarr. Men för att nu förklara min mening så kan jag inte se någon skillnad mellan att skriva skämtsam vers och skriva på maskin eller föra böcker. Allt beror på vart man vill komma. Du vill att jag skall börja med att föra böcker för att bli advokat eller affärsman. Min mening är att börja med tillfällighetsskriveri för att så småningom bli en bra författare.»

»Det finns en skillnad ändå», påstod hon. »Det bästa du skrivit får du inte sälja. Du har ju försökt, det vet du, men redaktörerna vilja ingenting köpa.»

»Ge mig bara tid, älskling», bad han. »Ge mig två år bara, och innan den tiden skola redaktörerna vara tacksamma att få köpa någonting av mig. Jag vet vad jag säger; jag tror på mig själv och vet vad som finns inom mig. Vad affärer angår, duger jag inte till sådant. Jag skulle aldrig komma längre än till att bli en medelmåttig bokhållare. Jag vill bli det bästa som finns för din skull, jag *skall* bli det, och en framgångsrik författares inkomster stanna minsann inte vid mr Butlers trettiotusen.»

Hon satt tyst. Hennes missräkning var tydlig nog.

»Nå?» frågade han.

»Jag hade hoppats och tänkt annorlunda. Jag tror fortfarande att det bästa du kunde göra vore att lära dig stenografi och gå in på pappas kontor. Med tiden skulle du alldeles säkert bli en bra advokat.»

TJUGUTREDJE KAPITLET.

Att Ruth inte trodde på hans begåvning som författare förändrade henne inte alls i Martins ögon. Under sin ledighet hade han användt många timmar på att gå till botten med sig själv och han hade lärt sig mycket. Han hade upptäckt att han älskade skönheten mer än ryktet — ville han bli ryktbar, var det för Ruths skull. Den kvinna han älskade skulle vara stolt över honom.

Han älskade skönheten passionerat; men mer än skönhet älskade han Ruth. Kärleken var det högsta i världen. Det var kärleken som åstadkommit revolutionen hos honom, som gjort honom till konstnär från en råbarkad sjöman, låtit honom gå förbi både Ruth och hennes bröder, trots all deras universitetsbildning. Att Ruth och han hade olika åsikter, det hade intet med deras kärlek att skaffa, därtill var den alldeles för hög. Kärleken bodde på bergstopparna högt över förnuftets lågland. Den var tillvarons fulländning och den förekom sällan. Tack vare sina favoritfilosofer kände han ju till kärlekens biologiska betydelse. Men genom en förfinad process av samma vetenskapliga resonemang kom han till det resultat, att den mänskliga organismen nådde sitt högsta ändamål i kärleken, att om kärleken fick icke reso-

neras, utan den måste mottagas som livets högsta belöning.

Så tänkte Martin. Under tiden arbetade han utan att unna sig annan förströelse än att besöka Ruth, och han levde som en spartan. Han betalade två och en halv dollar i månaden för det lilla rum han hyrde av sin portugisiska värdinna Maria Silva, en manhaftig änka som arbetade hårdt för att fostra upp sin barnskara och som då och då dränkte sina sorger och bekymmer i en flaska surt vin som hon köpte hos handlanden på hörnet för femton cents. Martin kunde i början inte med henne för hennes simpla språk, men kom så småningom att beundra henne, när han såg hur tappert hon kämpade för de sina. Det fanns bara fyra rum i huset — tre när Martins var frånräknat. Ett av dessa, förmaket, verkade gladt genom en brokig matta, men dystert genom en stor fotografi av ett av Marias talrika barn i sin likkista, och utgjorde det gemensamma samlingsrummet. Gardinerna voro alltid neddragna och de barfotade barnen tillätos aldrig att beträda detta helgade område utom vid särskilt högtidliga tillfällen. Maria lagade maten och alla åto i köket, där hon också tvättade, stärkte och strök alla dagar i veckan utom söndagen; ty hennes inkomst bestod till största delen i att ta emot tvätt från mera burgna familjer. Återstod alltså sängkammaren, lika liten som den kammare Martin hyrde, och här sov hon med sina sju småttingar. Det föreföll Martin som ett ständigt underverk hur detta gick till, men gick gjorde det. En annan inkomstkälla för Maria voro hennes två kor, som hon mjölkade morgon och afton och som fingo sin föda genom att beta på några obebyggda

gräsbevuxna tomter eller i dikena på sidorna om landsvägen, alltid vaktade av en eller ett par av hennes trasiga pojkar.

I sitt eget lilla rum levde Martin, sov, studerade, skrev och hade hushåll. Framför det lilla fönstret stod ett köksbord som tjänstgjorde som skrivbord, bibliotek och plats för skrivmaskinen. Sängen, som stod mot andra väggen, upptog två tredjedelar av rummet. På ena sidan om bordet stod en gammal byrå och i hörnet midt emot var köksavdelningen, ett fotogenkök på en gammal packlåda, i vilken gömdes både matförråd och husgeråd. Ovanför sängen hängde hans velociped. I en liten garderob hade han sina kläder och de böcker som inte fingo plats på eller under bordet. Jämte sin läsning hade han fått vanan att göra anteckningar, och de gjordes så vidlyftiga att han till sist inte skulle ha fått plats själv i rummet, om han inte satt upp några klädstreck och hängt dem där. Och ändå var det att kryssa sig fram. Han kunde inte öppna dörren utan att först stänga garderoben och tvärtom. Det var honom omöjligt att gå över rummet i rak linje. Att komma från dörren till sängens huvudgärd måste ske i sick-sack och var omöjligt i mörkret utan sammanstötningar. Men i alla fall, rummet räckte till och han var nöjd med det.

Martin hade en utmärkt mage som kunde smälta vad som helst, dessutom kände han till de matvaror som voro både närande och billiga. Ärtsoppa var en stående rätt på hans matsedel, liksom potatis och bönor, de senare stora och bruna och kokade på mexikanskt vis. Ris fanns också åtminstone en gång om dagen på hans bord. Torkad frukt var billigare än

färsk och fanns alltid kokad för att ersätta smör på brödet. Någon gång kostade han på sig ett stycke kött eller ben till en soppa. Kaffe utan grädde drack han två gånger om dagen, och det var godt kaffe.

Han måste vara mycket sparsam. Under den ledighet han tagit hade nästan hela hans förtjänst från tvättinrättningen gått åt, och det måste dröja flera veckor, innan han kunde vänta att få se de första resultaten av sitt tillfällighetsarbete. Utom när han var hos Ruth eller tittade in till sin syster Gertrude levde han som en eremit och arbetade varje dag åtminstone för tre. Han sov knappast fem timmar, och endast en järnnatur sådan som Martins kunde ha härdat ut med nitton timmars nästan oavbruten arbetsdag. Han förspillde aldrig ett ögonblick. På spegeln sutto ordlistor och andra anteckningar och när han klädde eller rakade sig, gick han igenom dem. Likadana listor sutto på väggen ovanför fotogenköket och dem läste han, under det han kokade eller diskade. Nya listor intogo oupphörligt de gamlas plats. Varje nytt ord han fann under sin läsning skrevs omedelbart ned, och när de blivit tillräckligt många, maskinskrevos de och sattes upp på väggen eller spegeln. Han bar dem till och med i i fickan och gick igenom dem då och då på gatan eller när han måste vänta hos slaktaren eller bagaren.

Inte nog med det. Han läste arbeten av erkända författare och försökte finna ut orsaken varför de lyckats. Och av allting gjorde han listor, listor över starka fraser, det levande talspråkets uttryck, fraser, som beto likt syra och brände som eld eller som glödde och voro saftiga och läckra midt i vardagsspråkets torra öken. Han sökte alltid efter principen som låg bakom

och under. Han ville veta hur en sak var gjord; sedan kunde han göra den själv. Han nöjde sig inte med skönhetens vackra ansikte — han dissekerade den i sitt lilla sovrumslaboratorium. Och när han lärt känna dess anatomi, hade han kommit närmare den stund då han själv skulle kunna skapa skönhet.

Han var så skapad att han inte kunde arbeta utan att förstå. Han kunde inte arbeta blindt och i mörkret, okunnig om vad han gjorde och förlitande på slumpen och sitt ingenium att resultatet skulle bli riktigt och godt. Han tålde inte slumpeffekter, han ville veta varför och huru. Hans skapande var noga övervägt, och innan han började en historia eller en dikt, levde den redan sitt liv i hans hjärna såväl med hänsyn till medel som mål. Men å andra sidan underskattade han ingalunda tillfälliga effekter i ord och fraser som lätt och ledigt formade sig under hans hand och som sedan bestodo såväl skönhets- som kraftprovet. Inför sådant böjde han sig i förundran, väl förstående att det stod utom allt vad en människa med vilja kunde skapa. Hur mycket han än dissekerade skönheten för att söka dess principer, hade han dock alltid klart för sig att där fanns ett mysterium, till vilket han lika litet som någon annan kunde tränga ned. Han visste mycket väl från sin Spencer, att människan aldrig kan erhålla fullständig kunskap om någonting, och att skönhetens mysterium icke var mindre än livets — nej, större — att skönhetens och livets fibrer voro sammanvävda och att han själv var endast en liten del av samma oförståeliga vävnad av solsken, stjärnstoft och under.

Fylld av dessa tankar skrev han en essay, kallad

»Stjärnstoft», vari han gick till rätta icke med kritikens principer, utan med kritikerna själva. Den var lysande, djup, filosofisk och kvick. Den refuserades överallt, vart han skickade den. Men när han väl fått den ur tankarna, gick han lugnt vidare på sin väg. Han fick så småningom den vanan att länge genomtänka en idé och så, när den var mogen, rusa till skrivmaskinen med den. Att den sedan inte blev tryckt, brydde han sig föga om. Själva nedskrivandet var för honom slutpunkten i en lång tankeprocess, ett sammandragande av de spridda trådarna och en slutlig generalisering av alla de fakta med vilka hans hjärna varit fylld. Att skriva en sådan artikel var för honom en medveten ansträngning för att befria sig och gjorde sig redo för nytt material, nya problem.

TJUGUFJÄRDE KAPITLET.

Veckorna gingo. Martins pengar började ta slut, och ännu tycktes det vara långt till redaktörernas. Alla hans bästa manuskript hade kommit tillbaka och skickats ut igen, och hans tillfällighetsarbeten tycktes inte mycket begärligare. Det fanns inte längre så stora förråd i hans lilla kök och inte så omväxlande heller. Ris och torkade aprikoser utgjorde hans matsedel tre gånger om dagen i en veckas tid och sedan var det slut. Då måste han lita till krediten. Den portugisiske kryddkrämaren som alltid fått kontant betalt sade stopp, när Martins räkning nått den svindlande summan av tre dollars och åttiofem cents.

»För se ni», sade mannen, »ni göra inget arbete, jag förlora mina penga.»

Och Martin kunde ingenting svara. Det fanns ingen möjlighet till förklaring. Det var naturligtvis inte affärsmässigt att lämna kredit åt en frisk och stark arbetare som var för lat att göra någonting.

»Ni skaffa er arbete och ni vilja få mycke' mat från mig», försäkrade kryddkrämaren. »Inget arbete, ingen mat . . . så det vara affär.» Och för att visa att det verkligen var en affärsprincip och icke någon personlig motvilja, tillade han: »Ni ta ett sup hos mig —goda vänner lika bra ändå.»

Och Martin tog en sup för att visa att han var god vän med portugisen och gick och lade sig utan kvällsmat.

Fruktbutiken där Martin brukat köpa sina grönsaker ägdes av en amerikan, vars affärsprinciper voro så slappa att han lät Martin bli skyldig hela fem dollars, innan han stoppade krediten. Bagaren var färdig redan vid två dollars, slaktaren vid fyra. Martin räknade ihop och fann att hela hans skuld till denna värld var fjorton dollars och åttiofem cents. Hyran för skrivmaskinen var visserligen förfallen, men han räknade på att få två månaders kredit, vilket skulle bli åtta dollars. Men sedan var det nog också slut med utvägarna.

Sista inköpet från grönsakshandlaren hade varit en säck potatis och under en veckas tid åt han ingenting annat än potatis tre gånger om dagen. En middag tillfälligtvis hos Ruth hjälpte honom att hålla krafterna uppe, fastän han skämdes, tittade han då och då in till sin syster vid måltidstimmarna och åt så mycket han vågade — mer i alla fall än vid det Morseska bordet, där han aldrig tog för sig två gånger, om också det plågade honom aldrig så att se framför sig så mycket god mat.

Dag ut och dag in arbetade han, och varje dag kom brevbäraren med återskickade manuskript. Han hade inte pengar till frimärken, så att manuskripten hopades i en hög under bordet. Så kom en dag, då han på fyrtio timmar inte smakat en bit mat. Han kunde inte hoppas att få ett mål hos Ruth, ty hon hade rest bort på ett par veckor till San Rafael, och för skams skull kunde han inte gå till sin syster. Till råga på

eländet kom brevbäraren på kvällen med fem returnerade manuskript. Martin hade sin överrock på sig, när han gick ner till Oakland, och han kom tillbaka utan den, men med fem dollars i fickan. Han betalade en dollar till var och en av sina fyra borgenärer, stekte sig en rostbiff med lök, kokade kaffe och lagade till en hel burk med sviskon. När han ätit middag, satte han sig ned och författade till midnatt en artikel, som han kallade »Det ädla ockret». Sedan han skrivit rent den, slängde han den under bordet, ty det fanns inte en cent kvar av hans fem dollars att köpa frimärken för.

I tur och ordning pantsatte han sin klocka och sin velociped, köpte en mängd frimärken och minskade därigenom den summa han skulle ha till mat. Hans tillfällighetsarbete blev en missräkning. Ingen ville köpa. Han jämförde vad han skrev med det som stod att läsa i de billiga magasinen och tidningarna och fann att hans var mycket bättre i allmänhet; men ändå fick han inte sälja. Så upptäckte han att de flesta tidningarna mest togo in »plattor», som de köpte från ett syndikat, vilket levererade spaltfyllnad till en massa tidningar i stereotyperad form, han skaffade sig adressen till syndikatet och skickade dit vad han skrev, men fick till svar att man hade överfullt med manuskript.

Den omänskliga redaktörsmaskinen gick alltjämt sin gång. Han lade in frimärken med sina manuskript — tre veckor eller en månad senare hade han dem oföränderligen tillbaka. Han styrktes i sin tro att levande redaktörer inte existerade, de voro myter uppfunna av kontorspojkar, sättare och tryckare.

De timmar han tillbragte med Ruth voro de enda

lyckliga han hade, och förresten voro de inte alls så lyckliga. Han behärskades av en gnagande oro, mera kvalfull än under de dagar han inte ägde hennes kärlek; ty fast han nu ägde den, var hon själv lika långt borta från honom. Han hade begärt två år och tiden flög sin kos, men han kom inte någon vart, och han kände ständigt och jämt att hon inte gillade hans lönlösa arbete. Hon sade det aldrig direkt, men indirekt lät hon honom förstå det lika tydligt som om hon hade uttalat det. Hennes missräkning låg i, att den man hon hade tagit sig an för att omforma icke lät sig formas. Till en viss grad hade hon funnit materialet hos honom bildbart, men det hade plötsligt hårdnat och vägrade låta skapa sig till en avbild av hennes far och mr Butler. Det som var stort och starkt hos honom såg hon inte eller, än värre, hon missförstod det. Hon fann honom nyckfull och egensinnig. Hon kunde inte följa hans tankars flykt; när de gingo över hennes horisont, ansåg hon honom virrig. Ingen hade hittills gått förbi henne; hon kunde alltid följa fadern, modern, sina bröder och Olney. När hon inte kunde följa Martin, ansåg hon att felet låg hos honom.

»Du förrättar din andakt vid auktoritetens altare», sade han henne en gång, då de diskuterade om Praps och Vanderwater. »Jag medger gärna att som auktoriteter att citera äro de alldeles utmärkta, de där båda mest framstående kritikerna i Förenta Staterna. Varje skollärare ser upp till Vanderwater som den amerikanska kritikens mästare. Jag har läst vad han skrivit, och det tycks mig utgöra ett fulländat uttryck för tomheten. Och likadant är det med Praps. Men saken är den att de förstå att slå an den rätta tonen, som

ger återljud hos folk i allmänhet. Under tiden driva de på flykten all verklig originalitet och upphöja jämnstrukenheten med universitetsbildning till genialitet.»

»Jag tror att jag kommer sanningen närmare, om jag håller mig till det allmänt erkända, än du, som rasar omkring likt en vilde från Söderhavsöarna.»

»Det var missionärerna, som slogo omkull avgudarna» skrattade han. »Olyckligtvis ha alla missionärer nu gått ut bland hedningarna, så att det inte finns några hemma för att kunna slå ned de gamla avgudarna Vanderwater och Praps.»

»Och universitetsprofessorerna med naturligtvis», tillade hon.

Han skakade på huvudet. »Nej, de vetenskapliga professorerna få gärna leva. De äro verkligen stora. Men det finns en hel hop andra som bara äro papegojor.»

Detta fann Ruth vara riktigt hädiskt talat. Hon kunde inte hjälpa att hon jämförde de bildade, fint klädda professorerna, vilka talade med väl avvägd röst som andades kultur och förfining, med denne nästan obeskrivlige unge man som hon på något sätt lärt att älska, vars kläder aldrig passade riktigt, vars svällande muskler talade om hårdt kroppsarbete, som kom i extas när han talade och förlorade all självbehärskning.

Hon vägde inte Martins ord eller bedömde hans argument i och för sig. Sin slutsats att han hade orätt nådde hon omedvetet fram till genom jämförelse med yttre omständigheter. Professorerna hade rätt, därför att de haft framgång. Martin hade orätt, därför att han inte fick sälja vad han skrev. Det var för övrigt alldeles oresonligt att han skulle ha rätt, han som

för så jämförelsevis kort tid sedan stått i samma rum, rodnande och tafatt, sett sig förskräckt omkring och frågat henne hur längesedan det var Swinburne dött.

Lika omedgörlig som han var i litteratur var han också när det gällde musik.

»Vad tyckte du?» frågade hon honom en kväll, då de gingo hem från Operan.

»Jag tyckte om uvertyren», sade han. »Den var glänsande.»

»Ja, men själva operan?»

»Den var också glänsande; det vill säga orkestern, fast jag skulle ha tyckt mera om den, ifall de där hoppetossorna hade packat sig ut från scenen eller åtminstone hållit munnen.»

Ruth blev riktigt förfärad.

»Du menar väl inte Tetralani eller Barillo?» frågade hon.

»Allihop — hela fårskocken.»

»Men de äro stora artister», protesterade hon.

»De förstörde i alla fall musiken med sin tillgjordhet och sina konstmakerier.»

»Men tyckte du inte om Barillos röst?» frågade Ruth. »Han är nästan lika bra som Caruso, sägs det.»

»Naturligtvis tyckte jag om honom och ännu mer om Tetralani. Hennes röst är förtjusande, åtminstone tror jag det.»

»Men, men», stammade Ruth, »då vet jag inte vad du menar. Du beundrar deras röster, och ändå säger du att de förstörde musiken.»

»Alldeles det, ja. Jag skulle ge vad som helst för att få höra dem på en konsert och ännu mer om jag

slapp höra dem när orkestern spelar. Jag fruktar att jag är en hopplös realist. Stora sångare äro inte stora skådespelare.

»Att höra Barillo sjunga en kärleksromans med en ängels röst, att höra Tetralani svara som en annan ängel och att höra alltsammans ackompanjerat av en fullständig orgie av glödande, färgrik musik, det är hänförande. Men hela effekten försvinner när jag ser på dem; på Tetralani, som håller fem fot och tio i strumplästen och väger hundranittio skålpund, och på Barillo, som knappt är fem fot och fyra, pussig, med ett bröst som en liten insjunken smed, och så dessa båda som göra gester, slå sig för bröstet, kasta upp armarna i luften som dårar på ett hospital, och när jag så skall uppfatta detta som en trogen bild av en kärlekssccn mellan en slank, skön prinsessa och en vacker, romantisk ung prins — ja, då kan jag inte vara med längre. Det är dumt, absurt, overkligt. Det är felet. Säg mig inte, att någon i hela världen älskar på det viset. Om jag hade kommit till dig på samma sätt, skulle du ha givit mig en örfil.»

»Men du missförstår alldeles», protesterade Ruth. »Varje konstart har sina begränsningar» — hon kom ihåg vad hon hört på en föreläsning vid universitetet. »I målning ges det endast två dimensioner på duken, och ändå godtar du illusionen av tre dimensioner, vilka målarens konst sätter honom i stånd att återge. Du anser såsom fullkomligt riktigt författarens återgivande av hjältinnans hemliga tankar, och ändå vet du att hon var allena, när hon tänkte dessa tankar och att varken författaren eller någon annan var i stånd att höra dem. Så är det också med scenen, med skulpturen, med ope-

ran, med varje art av konst. Vissa i sig själv oförenliga ting måste man hålla till godo med.»

»Ja, det där förstår jag», svarade Martin. »All konst måste ha någonting i viss mån konventionellt.» (Ruth kände sig förvånad över hans uttryckssätt. Det var som om han studerat vid universitetet själv i stället för att vara en autodidakt som läst slumpvis vad han kommit över.) Men även det konventionella måste bottna i verkligheten. Träd som man målat på väv och hängt upp som fond- och sidokulisser ta vi gärna för skog, däri finns det tillräcklig verklighet med hänsyn till scenens begränsning. Men vi kunna aldrig godkänna en sjöfond som skog. Det måste stöta oss. Och lika litet kan man väl som i kväll gilla två dårars vansinniga sprattlingar som ett övertygande uttryck för kärlek.»

»Men du anser dig väl inte stå över alla bedömare av musik?» protesterade hon.

»För ingen del. Jag håller bara på min individuella rätt. Jag har sagt dig vad jag tänker för att förklara för dig varför madame Tetralanis elefantskutt förstöra musiken för mig. Världens dom över musik må gärna vara riktig. Men jag är jag, och jag kan inte underordna min smak den allmänna meningen. Tycker jag inte om en sak, så gör jag det inte, det är alltsammans, och det finns intet skäl i världen för mig att apa efter andra.»

»Men musik är någonting man måste lära sig att förstå», sade Ruth, »och det gäller kanske framför allt opera. Kanske det beror på —»

»Att jag inte lärt mig begripa opera?» inföll han.

Hon nickade.

»Alldeles riktigt», medgav han. »Och jag tycker det är lyckligt för mig att jag inte fick börja med det, när jag var ung. Hade jag fått det, skulle jag nog ha gråtit sentimentala tårar i kväll, och det där utmärkta parets clownupptåg hade förhöjt njutningen av deras rösters skönhet och musikens fulltonighet. Du har rätt. Det är fråga om träning härvidlag. Och jag är för gammal nu. Jag måste ha verkligheten eller ingenting.»

Åter mätte Ruth hans tankar genom jämförelse med yttre omständigheter och sin egen tro på det auktoritativa. Vem var han att han skulle ha rätt och hela den bildade världen orätt? Hans ord och tankar gjorde intet intryck på henne, därtill hade hon en för fast rotad uppfattning och kunde inte känna sympati för revolutionära idéer. Hon hade blivit uppfostrad vid musik, älskat opera sedan hon var barn, liksom alla omkring henne. Med vad rätt steg då Martin Eden, han som så nyligen haft sina öron fyllda av arbetsklassens slagdängor, fram och kritiserade denna över hela världen erkända musik? Hon kände sig förargad på honom, där hon gick vid hans sida. Men när han vid porten tog henne i sina armar och kysste henne till godnatt, glömde hon allt för sin kärlek till honom. Och innan hon somnade, låg hon och tänkte på hur det kunde komma sig att hon älskade denne underlige man, älskade honom trots de sinas ogillande.

Nästa dag satte Martin Eden sig ned och skrev en uppsats om »Illusionens filosofi». Tack vare några frimärken kom den ut i världen, men den skulle konsumera många ytterligare frimärken på sina många nya färder under de månader som följde.

TJUGUFEMTE KAPITLET.

Maria Silva var fattig och kände till fattigdomens alla yttringar. För Ruth betydde fattigdom en obehaglig form av tillvaron — det var all hennes kunskap i ämnet. Hon visste att Martin var fattig, och i sina tankar jämförde hon hans ställning med Abraham Lincolns under uppväxtåren, mr Butlers och andra mäns vilka sedan nått framgång. På samma gång hon således ansåg fattigdomen vara allting annat än behaglig, hade hon den välmående medelklassens känsla att den var hälsosam, att den utgjorde en skarp sporre som tvingade fram alla män, som inte voro dåliga eller oförbätterliga lättingar. Så att tanken på att Martin var så fattig att han måst pantsätta sin klocka och överrock störde henne icke det minsta. Hon till och med ansåg det nyttigt, emedan det förr eller senare skulle väcka honom och få honom att upphöra med sitt författarskap. Ruth läste aldrig hunger i Martins ansikte, som blivit så magert att hålorna i kinderna blevo större. Hon iakttog i stället med en viss tillfredsställelse förändringen i hans ansikte. Hans utseende blev i själva verket finare, den där djuriska styrkan, som på samma gång lockade och stötte henne, försvann alldeles. Ibland lade hon märke till en ovanlig glans i hans ögon och det tyckte hon om — hon önskade att han skulle se ut

så jämt. Men Maria Silva läste någonting helt annat i dessa insjunkna kinder och brännande ögon, och hon lade märke till förändringen i dem dag från dag. Hon såg honom lämna huset med överrocken och komma tillbaka utan den, fastän dagen var gråkall, och märkte hur hans kinder snart blevo litet fylligare och hur hungerns eld slocknade i hans ögon.

Hon vakade också över hans arbete genom att mäta fotogenen han brände. Arbete! Hon visste att han i det fallet var hennes överman, och hon var förvånad över att ju mindre han åt, desto mera arbetade han. När hon ibland trodde att hungern riktigt plågade honom, skickade hon in till honom litet bröd och ursäktade sig med att hon nog bakade bättre än han kunde göra. Eller också kom en av pysarna med en skål soppa, fastän hon inom sig tvekade om hon hade rätt att ta den ifrån de sju hungriga små munnarna. Martin var inte otacksam, han kände de fattigas liv och att detta var barmhärtighet, om något.

En dag, när hon stoppat i barnen allt vad som för tillfället fanns i huset, köpte Maria Silva för sina sista femton cents en flaska billigt vin. Martin kom just ut i köket för att hämta vatten och hon bjöd honom sitta ned och ta ett glas. Han skålade med henne, hon skålade med honom och önskade honom all möjlig lycka, varpå han svarade med att uttala sin önskan att James Grant snart skulle komma och betala sin tvätt. James Grant var timmerman och han brukade inte alltid vara så ordentlig med betalningen — nu var han skyldig henne hela tre dollars.

Både Maria och Martin drucko det sura vinet på fastande mage och det steg dem snart åt huvudet.

Och fastän de voro så olika, fanns det en sak som förde dem samman, fattigdomen. Maria fick till sin glädje höra att han hade varit på Azorerna, där hon bott tills hon var elva år, och riktigt häpen blev hon när han talade om att han också varit på Hawaiiöarna, dit hon flyttat från Azorerna med de sina. Men hon ville knappt tro sina öron, då han kom till att han till och med varit på ön Maui, där hon en gång gift sig. Tänk, Martin hade varit två gånger i Kahului, där hon först träffat sin man. Ja bevars, vad hon mindes sockerångarna . . . nåja, det var en liten värld. Och Waikiki! Jaså, där också. Kanske han, när allt kom omkring, någon gång hade träffat hennes man och druckit ett glas med honom. Ja, det kunde mycket väl hända.

Så levde de tillbaka i sina minnen och dränkte sin hunger i det fräna, sura vinet, och han kände hur han blev varm av tacksamhet mot henne, för bröden och för soppan.

»Maria», utropade han plötsligt, »vad skulle ni tycka mest om att ha?»

Hon såg på honom.

»Sko till alla ungarna . . . sju par små sko.»

»Dem ska ni få», sade han, medan hon högtidligt böjde på huvudet. »Men jag menar någonting mera, någonting riktigt mycket.»

Hennes ögon lyste vänligt. Han satt och skämtade med henne, förstås.

»Tänk efter riktigt», uppmanade han, när hon öppnade munnen för att tala.

»Jag just göra det. Jag önska ett hus, den hus vara min, inte betala hyra, sju dollars månad.»

»Ni ska få det», försäkrade han, »och det ganska

snart ändå. Men bättre upp. Tänk er att jag vore Gud och kunde ge er allt vad ni vill ha.»

Maria tänkte några ögonblick riktigt högtidligt allvarlig.

»Inte ni vara rädd?» frågade hon varnande.

»Nej då», skrattade han. »Gå på ni bara.»

»Riktigt mycket stort?» frågade hon igen.

»Ja, riktigt stort. Gå på bara.»

»Jaså då —» hon drog andan djupt som ett barn, i det hon kom fram med vad hon ansåg vara den högsta lycka i världen. »Jag vilja ha en liten farm med många koar . . . många, många, mycket gräs. Jag vilja ha den nära till San Le-an, min syster leva där. Jag sälja mjölk i Oakland . . . jag tjäna många penga. Joe och Nick inte vakta koar, de gå till skola. Brimeby vara god maskinist, arbeta på järnväg. Ja . . . jag tycka mest om ladugård.»

Hon tystnade och betraktade Martin med blinkande ögon.

»Ni ska få alltsammans», sade han bestämt.

Hon nickade och smuttade på vinglaset och skålade med givaren av den gåva hon visste aldrig skulle bli given. Han hade godt hjärta, och hans vilja var för henne nästan lika mycket värd som om gåvan kommit direkt med den.

»Nej, Maria», fortfor han. »Nick och Joe ska inte behöva sälja mjölk, alla barnen ska gå i skolan och ha skor på fötterna hela året om. Det ska bli en förstklassig liten landtgård med ett vackert boningshus, ladugård och stall, höns och grisar, grönsaksträdgård, fruktträd och alltsammans. Och ni ska ha två drängar, och ni får tid att sköta barnen. Träffar ni på en bra

karl, kan ni gifta er med honom och få det riktigt lugnt.»

Och sedan Martin avgivit alla dessa storartade löften, tog han sin enda snygga kostym och gick till pantlånarn med den. Det måste ske, fastän han sedan inte kunde gå hem till Ruth.

Han arbetade och arbetade, nästan hopplös. Det såg ut som om han förlorat sin andra batalj och skulle bli tvungen att skaffa sig något kroppsarbete. Då skulle han kunna göra alla till lags — kryddkrämarn, sin syster, Ruth och även Maria, som han var skyldig en månads hyra. Han var två månader efter på sin skrivmaskin och man ville ha betalt genast, annars måste han lämna tillbaka maskinen. I sin förtvivlan, färdig att ge sig på nåd och onåd, sökte han sig in vid järnvägsposten och till sin överraskning kom han först i tävlingen, men när han kunde få börja tjänstgöra — ja det visste ingen.

Just samtidigt med att han såg varje utväg stängd blev det något fel med redaktörsautomaten. Någon kugg måste ha brustit, ty en morgon kom brevbäraren och lämnade honom ett mycket tunt kuvert. Martin kastade en blick på övre vänstra hörnet. Där stod *Transcontinental Monthly*. Han fick riktig hjärtklappning och han darrade på benen, vacklade ut i sitt rum, satte sig på sängen med kuvertet fortfarande oöppnat, och i det ögonblicket förstod han att människor kunde falla ned döda vid någon riktigt god nyhet.

Naturligtvis var detta goda nyheter. Det var inte något manuskript i kuvertet, det måste således ha blivit antaget. Han visste vad det var för historia. Den

hette »Klockringningen», en hemsk äventyrsberättelse på femtusen ord. Det måste ligga en anvisning inne i kuvertet. Två cents ordet — den måste alltså vara hundra dollars. Ett hundra dollars! Han slet upp brevet — och samtidigt passerade alla hans skulder genom hans hjärna. Kryddkrämaren, slaktaren, bagaren, grönsakshandlaren, så var det hyran för rummet och en månad i förskott, de pantsatta sakerna med ränta, skrivmaskinen... hur mycket blev det? Femtiosex dollars och tio cents. Och han såg, här i lysande siffror hela summan hundra dollars, femtiosex och tio därifrån, alltså en rest av fyrtiotre och nittio!

Han hade tagit ett papper ur kuvertet. Det var inte någon anvisning utan ett vanligt brev. Där stod, att han historia var alldeles utomordentligt spännande och att den i sinom tid skulle bli tryckt, då han hade att vänta ett honorar av fem dollars!

Han kastade sig raklång på sängen och svepte filten om huvudet. Fem dollars för fem tusen ord! Det var således lögn allt vad han läst i den där tidningsuppsatsen. Om han vetat det, skulle han aldrig ha skrivit en rad. Han skulle ha börjat arbeta för länge sedan — för Ruth. Hur mycken tid hade han inte slösat bort — och så tio ord för en cent! Då måste det väl vara osanning också vad som talats om andra författares höga honorar, han hade kalkylerat alldeles oriktigt från början.

Transcontinental kostade tjugufem cents, räknades bland de allra främsta magasinen och var äldre än han själv. På omslaget fanns ett uttalande av en bland världens största diktare, som förklarade tidskriften vara en lysande fixstjärna på den periodiska littera-

turens himmel — och så betalade den fem dollars för femtusen ord! Den store diktaren hade nyligen dött i främmande land i djupaste armod, kom Martin nu ihåg, och det förundrade honom inte alls.

Nå, han hade nappat på den grova kroken, och han hade kastat bort två hela år. Men nu var det slut. Inte en rad skulle han skriva mera. Han ville göra vad Ruth väntade av honom — han skulle skaffa sig en plats. Tanken härpå kom honom att tänka på Joe, Joe som traskade sin väg fram genom landet »Göra-ingenting», och han drog en djup suck av avund. Reaktionen efter nitton timmars arbete var för stark. Men Joe var inte kär, kände inte till kärlekens förpliktelser, därför kunde han godt leva sitt luffarliv. Men han, Martin, hade något att arbeta för, och han skulle arbeta. Tidigt nästa morgon skulle han ut och söka arbete. Och han skulle låta Ruth veta, att han omvändt sig och gärna skulle ta en plats på hennes fars kontor.

Fem dollars för femtusen ord — tio ord för en cent — det ringde oupphörligt i hans öron. Han riktigt frös och det började värka i hans kropp. När han slöt ögonen såg han siffrorna dansa framför sig, och inte mycket bättre var det när han låg och stirrade med vidöppna ögon.

Hur länge han låg på detta sätt, visste han inte. En evighet tycktes honom ha förflutit, då han väcktes av en knackning på dörren och Maria kom in och frågade, om han var sjuk. Nej, mumlade han — han tog sig bara en liten lur . . . Han förvånade sig över att det var så mörkt. Klockan hade varit två på eftermiddagen, när han fick brevet . . . ja, han måste

vara sjuk. Det surrade för hans öron och orediga bilder drogo förbi honom. Han tyckte sig stå vid ett bord och stryka manschetter. Och det var för märkvärdigt, de voro alldeles översållade med siffror. Fem dollars . . . en cent . . . tio ord stod det i en lång rad och i raden bredvid såg han alla de siffror som betecknade hans skulder. Det dansade och flög rundt alltsammans. Då fick han en idé. Han kastade manschetterna i ett hörn, men då var det som om de plötsligt ynglat av sig, rundt omkring honom växte det upp stora högar, och alla voro de svartprickiga av siffror. Då kom mannen som ägde hotellet. Hans ansikte var rödt av vrede och han skrek: »Allt vad de där manschetterna kosta skall jag dra av från er avlöning!» Manschetthögen växte till ett berg och Martin förstod att han var dömd att arbeta i tusen år för att kunna betala dem. Så att det fanns ingen annan råd än att döda hotellvärden och sätta eld på tvättinrättningen. Men mannen tog honom i nacken och lät honom dansa omkring, över strykbrädet, över ugnen, genom hela tvättinrättningen, tills hans tänder skallrade och hans huvud dunkade. Så tyckte han sig stå och ta emot manschetter av en tidskriftsredaktör. Varje manschett var en bankanvisning och Martin synade dem noga. Men alla voro de blanka. Han stod där och tog emot oifyllda anvisningar i en million år, rädd att låta en enda gå förbi, *om* där till äventyrs skulle finnas någon med siffror. Och till sist kom det en. Med darrande fingrar höll han den mot ljuset. »Haha!» skrattade redaktören från andra sidan strykbrädet. »Jaså», sade Martin, »nu slår jag ihjäl er.» Han sprang ut för att få fatt i en yxa och

träffade på Joe som var sysselsatt med att stärka manuskript. Han försökte få honom att låta bli och svängde yxan mot honom. Men den blev hängande i luften och Martin befann sig själv på nytt i strykrummet midt i en snöstorm. Nej, det var inte snö som föll, det var bankanvisningar, stora . . . stora, ingen på mindre än tusen dollars. Han började sortera dem, lade dem i högar om hundra i varje och band om dem säkert med snören.

Han såg upp. Framför honom stod Joe och jonglerade med strykjärn, stärkskjortor och manuskript. Han slungade till honom den ena bunten efter den andra av anvisningar och de snurrade i en stor cirkel rundt honom utan att han kunde få fatt i en enda. Så kastade Martin yxan också och den följde genast med i dansen. Därpå kom turen till honom själv. Han flög mellan golv, väggar och tak, rev åt sig de flygande manuskripten, så att när han kom ned igen, hade han hela famnen full. Men så började det på nytt igen med samma virvlande vals, medan han på avstånd hörde en barnskara sjunga en danslek: »Dansa Willie, dansa, dansa!»

Han fick fatt på sin yxa midt i en vintergata av anvisningar, stärkskjortor och manuskript och gjorde sig färdig att döda Joe, bara han kom ned igen. Men han kom aldrig ned. I stället kom Maria, som hört honom jämra sig, vid tvåtiden på morgonen in till honom och lade våta kompresser på hans värkande panna.

TJUGUSJÄTTE KAPITLET.

Martin Eden gick inte ut följande dag för att skaffa sig arbete. Det var redan sent på eftermiddagen, då han vaknade upp ur sin yrsel och med värkande ögon såg sig omkring i rummet. Den åttaåriga Mary, en av Maria Silvas barnskara, som satt vid sängen och vakade, uppgav ett utrop, då hon märkte att Martin återfått medvetandet, och Maria skyndade in från köket. Hon lade sina sträva hand på hans heta panna och kände honom på pulsen.

»Vilja äta?» frågade hon.

Han skakade på huvudet. Äta var vad han minst av allt ville och han tyckte det var märkvärdigt att han någonsin i sitt liv varit hungrig.

»Jag är sjuk, Maria», sade han svagt. »Vad kan det vara? Vet ni det?»

»Influensa», svarade hon. »Vara bra i två tre daga. Bättre inte äta nu, kanske smaka bra morron.»

Martin var inte van att vara sjuk, och när Maria och hennes lilla flicka lämnade honom, försökte han stiga upp och klä sig. Med en yttersta viljansträngning, med snurrande hjärna och ögon som värkte så att han inte kunde hålla dem öppna, kom han verkligen ur sängen, men sjönk medvetslös ner över bordet. En halvtimme senare lyckades han komma tillbaka

i sängen igen, där han kände sig nöjd att få ligga med slutna ögon och analysera sina olika plågor. Maria kom in flera gånger och bytte dukar på hans panna. Annars lämnade hon honom i fred, för klok att oroa honom med prat. Han kände sig tacksam mot henne och mumlade för sig själv: »Du skall få den där gården med alla korna, Maria.»

Så återvände gårdagen i hans minne. Det tycktes honom vara ett helt liv sedan han mottog det där brevet från *Transcontinental*, ett helt liv sedan det var över, och nu hade en ny sida vändts i livsboken. Han förstod att han fått influensa därför att han svält sig, så att han inte haft krafter att motstå sjukdomens frön.

»Vad tjänar det till att man skriver ett helt bibliotek och mister livet på det?» frågade han högt. »Det är ingenting för mig. Tack så mycket för litteraturen. Hädanefter blir det kontoret och kontorsböckerna, månadslön och ett litet hem med Ruth.»

När han ett par dagar senare ätit ett ägg och två små smörgåsar och druckit en kopp te, bad han om sin post, men det gjorde så ondt i ögonen att han inte förmådde läsa.

»Läs för mig, Maria», bad han. »Bry er inte om de långa, tjocka breven, kasta dem under bordet, läs bara de små och tunna.»

»Inte kan», blev svaret. »Teresa, hon gå på skola, hon kunna.»

Alltså öppnade den nioåriga Teresa Silva hans brev och läste dem för honom Han lyssnade frånvarande, i det hans tankar sysslade med hur han skulle kunna få en plats, då han plötsligt vaknade till.

»... Vi erbjuda er fyrtio dollars för ensamrätten att offentliggöra er berättelse» — Teresa stavade sig fram långsamt — »under förutsättning att ni tillåter oss göra nödiga ändringar.»

»Vad är det för tidskrift?» skrek Martin. »Ge mig brevet!»

Nu kunde han se att läsa och kände ingen smärta i ögonen. Det var *The White Mouse* som erbjöd honom fyrtio dollars, och historien hette »Malströmmen», en av hans tidigare hemska berättelser. Han läste brevet om och om igen. Redaktören sade honom att han inte behandlat idén riktigt, men att det just var idén de ville köpa därför att den var originell. Om de finge förkorta historien en tredjedel, ville de ta den och skicka honom fyrtio dollars sedan de mottagit hans svar.

Han bad om bläck och penna och skrev till redaktörn, att han kunde förkorta berättelsen två tredjedelar, om han ville, samt anhöll att få sina fyrtio dollars med omgående.

Teresa gick och lade brevet i lådan och Martin låg orörlig på rygg och tänkte. Det var i alla fall osanning. *The White Mouse* betalade vid antagandet. »Malströmmen» innehöll tre tusen ord, och med en tredjedel struken blev det två tusen och således fick han betalt efter två cents ordet. Och han, som trott att *The White Mouse* var ett tredjeklassmagasin. Han kände tydligen inte till förhållandena. En sak var i alla fall säker: när han blev frisk, skulle han inte skaffa sig någon plats. Han hade i sitt huvud flere historier lika bra som »Malströmmen» och med fyrtio dollars stycket skulle han förtjäna mera än någon

bokhållare. Just som han tänkt slaget förlorat, hade han vunnit. Han hade bestått provet och nu låg vägen öppen. Han läste än en gång brevet nästan i tillbedjan och kysste till sist namnteckningen.

På hans säng låg också ett brev från Ruth. Han svarade henne utan omsvep, att han inte kunnat gå till henne, därför att han måst pantsätta sina bästa kläder. Han talade också om att han varit sjuk, men att han nu vore på bättringsvägen och att om ett par veckor — så snart han fick pengar från New-York — skulle han lösa igen kostymen och komma till henne.

Men Ruth ville inte vänta fjorton dagar. Martin var ju sjuk. Nästa afton kommo hon och Arthur i det Morseska ekipaget, till stor förtjusning för alla barnungar på gatan och till stor bestörtning för Maria. Hon delade ut några kraftiga örfilar åt de påträngande pojkarna, som belägrade den lilla ingångsporten, och på mer än vanligt förskräcklig engelska försökte hon be om ursäkt att »hon såg så ut». Hon hade ärmarna uppkavlade och en grov jutesäck som hon hade lindad om livet talade tillräckligt om, under vilket arbete hon blivit överraskad. Hon kände sig till den grad bortkommen att hon glömde be de två förnäma besökande stiga in i det lilla förmaket. För att komma in i Martins rum, gingo de igenom köket, som ångade av het såplut.

Det lyckades Ruth att lotsa sig igenom det trånga rummet fram till Martins säng. Icke så med Arthur, som råkade slå omkull en del av husgerådet i det lilla kökshörnet, och då Ruth upptog rummets enda stol, nöjde han sig med att hälsa på Martin, varefter han gick ned och väntade på gatan, där sju stycken Silva-

ungdomar stodo och gapade på honom, som om han varit ett underdjur.

Martin hade längtat vildt efter Ruth. Mer än män i allmänhet hade han behov av sympati, och när han nu höll hennes hand i sin och kände hur hon tryckte den ömt och såg hur hennes ögon blevo fuktiga vid åsynen av hans hjälplöshet, tyckte han att hans kärlek till henne icke hade några gränser.

Men hon följde icke alls med, när han berättade henne om sin förtvivlan över brevet från *Transcontinental* och sin glädje över framgången hos *The White Mouse*. Hon hörde visserligen hans ord, men hon kunde inte delta i hans sorg och glädje. Det var henne omöjligt att fatta något intresse för dessa saker. Vad som var viktigast för henne var äktenskap. Hon förstod det visserligen inte klart, liksom inte heller att hennes önskan att Martin så fort som möjligt skulle skaffa sig inkomster var en instinktiv impuls av moderskallet. Hon skulle ha rodnat, om någon sagt henne det, och hon skulle med indignation ha bedyrat att hennes enda intresse var mannen som hon älskade och som hon ville hjälpa att komma fram. Under det att Martin sålunda utgöt sitt hjärta för henne, satt hon halvt frånvarande och såg sig omkring i rummet.

För första gången stod Ruth ansikte mot ansikte med den verkliga fattigdomen. Svältande älskare hade alltid för henne haft något romantiskt över sig, men hon hade aldrig haft någon idé om hur svältande älskare levde. Aldrig hade hon kunnat drömma om att det var på detta sätt. Hennes blick gick från Martin till rummet omkring honom. Lukten av smutsiga, våta kläder, som trängde in från köket, kom

henne att känna kväljningar. Martin måste vara alldeles genompyrd med den, tänkte hon, om den där förskräckliga kvinnan tvättade ofta. När hon såg på Martin, tyckte hon sig se spåren av den smuts som omgav honom. Hon hade aldrig sett honom orakad, och det tre dagar gamla skägget stötte henne. Det tycktes liksom understryka den djurlika styrka hos honom som hon icke kunde med. Och här låg han nu, uppmuntrad att fortsätta med sitt ändamålslösa arbete genom de två antaganden han så stolt berättat henne om. Alldeles säkert skulle han nu hålla på och svälta sig i flera månader till.

»Vad är det för lukt?» frågade hon plötsligt.

»Det är väl från Marias tvätt», svarade han. »Jag har börjat bli van vid den nu.»

»Nej, nej, det är något annat. En unken, kvävande lukt.»

Martin kände efter innan han svarade.

»Jag kan inte känna någonting annat, utom tobakslukt», sade han.

»Det är det, och det är förskräckligt. Varför röker du så mycket, Martin?»

»Jag vet inte, så vida det inte är därför att jag känner mig ensam. Och så är det ju en gammal vana som jag lärde mig när jag bara var en pojke.»

»Det är ingen bra vana», sade hon förebrående. »Det luktar ju ohyggligt.»

»Det är tobakens fel. Jag har inte råd att röka annat än den billigaste. Men vänta tills jag får mina fyrtio dollars. Då skall jag röka en sort som inte ens änglarna kunde ha någonting emot. Men inte var det väl så illa, två historier antagna på tre dagar.

Med dessa fyrtiofem dollars kan jag betala nästan alla mina skulder.»

»Med två års arbete?» frågade hon.

»Nej, med mindre än en veckas. Vill du vara snäll och ge mig den där boken som ligger på bordshörnet, den där med grå pärmar.» Han öppnade den och började bläddra. »Jo, det är rätt. Fyra dagar höll jag på med 'Klockringningen' och två dagar med 'Malströmmen'. Det är alltså fyrtiofem dollars för en veckas arbete, det vill säga etthundraåttio dollars i månaden. Det är ju mer än jag kunde förtjäna på annat sätt. Och kom ihåg att jag har bara börjat än. Vänta bara, Ruth, och du skall se.»

»Käre, käre Martin!»

Hon lutade sig fram emot honom med bedjande blickar, och när han såg in i hennes bleka ansikte, i hennes rena, klara ögon, kände han blygsel över sin egen ovärdighet.

»Det är en sak, Martin», sade hon. »Vill du inte låta bli att röka — för min skull?»

»Jo, det vill jag!» utropade han. »Vad som helst för din skull, min älskade, det vet du.»

Hon kände sig ansatt av en frestelse. Hon hade ännu en gång fått bevis på hur hon skulle ta honom, och hon var säker, att om hon bad honom sluta med att försöka skriva, skulle han göra henne till viljes. Orden dallrade på hennes läppar, men hon uttalade dem inte. Hon hade inte mod. I stället lutade hon sig över honom, och i hans armar viskade hon:

»Du vet, Martin, att det egentligen inte är för min skull utan för din egen. Jag är säker på att rökandet är skadligt för dig, och för övrigt är det inte bra att

vara slav under någonting, allra minst ett narkotiskt medel.»

»Jag skall alltid vara din slav», log han.

»Då skall jag börja ge befallningar.» Hon såg på honom skälmskt.

»Jag lever blott för att lyda ers majestät.»

»Då lyder min första befallning: du skall inte försumma att raka dig varje dag. Titta så du har skrapat min kind.»

Så slutade det med smekningar och kärleksjoller. Men hon hade kommit ett steg, och mera kunde hon inte begära åt gången. Hon kände sig stolt över att ha fått honom att låta bli tobak. En annan gång skulle hon övertala honom att skaffa sig en plats.

Hon lämnade sin stol vid hans sida och började undersöka rummet från golv till tak. Fotogenköket vann hennes livliga beundran, men när hon undersökte matskåpet, fann hon det tomt.

»Men du har ju ingenting att äta, stackars min vän», sade hon ömt. »Du måste vara hungrig.»

»Jag har min mat i Marias isskåp», ljög han. »Den håller sig bättre där. Det är ingen fara för att jag svälter. Se på det här.»

Hon hade kommit tillbaka till hans sida och såg honom kröka armen, så att bicepsmuskeln svällde upp till en stor, hård knut under skjortärmen. Åsynen härav stötte henne tillbaka, ty det var något ofint i detta styrkans kännetecken; men hennes puls, hennes blod, varje fiber i henne älskade det, längtade efter det och på gammalt oförklarligt vis lutade hon sig emot honom i stället för att dra sig undan. Och när han i nästa ögonblick kramade henne i sina armar, kom hela

hennes jag i uppror. Det var i sådana ögonblick hon kände hur utan all gräns hon älskade Martin, ty det var nästan som en svimning av lust att känna hur hans armar lågo omkring henne och riktigt gjorde henne illa genom häftigheten av sitt grepp. I sådana ögonblick fann hon en ursäkt för förräderiet mot sina ståndslikar, för våldförandet av sina egna höga ideal och, framför allt, för sin olydnad mot far och mor. Det pinade dem att hon skulle älska denne man. Ibland, när hon var borta från honom, pinade det också henne. Men när hon var hos honom — å, hur hon älskade honom, med en kärlek som var starkare än hon själv.

»Den här influensan är ingenting att tala om», sade han. »Den ger en otäck huvudvärk, men det är ingenting att jämföra med en riktig reumatisk rosfeber.»

»Har du haft det då?»

»Ja, i en liten hemlig koloni av trettio spetälska på en av de Hawaiiska öarna.»

»Varför reste du dit?» — en sådan vårdslöshet syntes henne rent av brottslig.

»Därför att jag inte visste det», svarade han. »Jag hade ingen aning om spetälska. När jag rymde från skonaren och kom i land, begav jag mig inåt ön för att inte bli upptäckt. I tre dagar levde jag på guavafrukter, ohiaäpplen och bananer som växte vildt i skogen. Fjärde dagen upptäckte jag fotspår. Jag följde dem och tre timmar efteråt befann jag mig i en liten dal omgiven av lavatoppar. Där funnos åtta eller tio hyddor. Så snart jag fick syn på deras invånare, förstod jag vart jag kommit — en enda blick var nog.»

»Vad gjorde du då?» frågade Ruth andlöst.

»Det fanns ingenting att göra. Deras ledare var en

vänlig gammal man — det fanns egentligen inte mycket kvar av honom, men han regerade som en kung. Han hade upptäckt dalen och grundat kolonien, vilket var helt och hållet mot lagen. Men han hade gevär och godt om krut, och dessa kanaker voro de ypperligaste skyttar. Nej, det fanns ingen möjlighet för Martin Eden att springa sin väg — han stannade där i tre månader.»

»Hur kom du undan till sist?»

»Jag hade nog varit kvar där ännu, om det inte varit för en flicka, en halvkinesiska, en tredjedel vit och en tredjedel hawaiiska. Hon var mycket vacker och väl uppfostrad, stackare. Hennes mor i Honolulu var värd en million eller så. Den flickan befriade mig till sist. Hennes mor underhöll kolonien, så att flickan var inte rädd för straff. Men hon lät mig först svära att aldrig för någon upptäcka gömstället, och det har jag heller inte gjort. Det här är första gången jag ens nämnt det. Flickan hade bara de första tecknen till spetälska. Fingrarna på hennes högra hand hade börjat krokna helt lätt och hon hade en fläck på ena armen — det var allt. Hon är väl död nu.»

»Men var du inte rädd och var du inte glad att komma iväg utan att ha blivit smittad?»

»Jo», tillstod han, »i början var det litet kusligt, men så blev jag van vid det. Jag tyckte det var synd om den där stackars flickan, och därför glömde jag att vara rädd. Hon var så vacker, så väluppfostrad och snäll, och hon var bara smittad helt lätt. Men hon var ändå dömd att leva sitt liv där som en urtidsvilde för att så småningom ruttna bort. Spetälska är långt mera fruktansvärd än du kan tänka dig.»

»Stackars flicka», sade Ruth sakta. »Det förvånar mig, att hon lät dig gå din väg.»

»Vad menar du?» frågade Martin oskyldigt.

»Därför att hon måste ha älskat dig», sade Ruth stilla. »Säg, gjorde hon inte det?»

Martins solbrända hy hade bleknat betydligt på senaste tiden och icke minst under sjukdomen. Nu flöt en varm våg av rodnad över blekheten. Han skulle just svara, då Ruth avbröt honom.

»Nej, det är detsamma, du behöver inte svara», sade hon skrattande.

Men han tyckte att det var någonting hårdt i hennes skratt och att ljuset i hennes ögon var kallt. Det påminde honom om en storm han hade varit med om på Nordatlanten — en nattlig storm under klar himmel och fullmåne. Sedan såg han flickan i spetälskekolonien och kom ihåg att det var av kärlek till honom hon låtit honom fly.

»Hon var ädel», sade han. »Hon skänkte mig livet». Det var naturligtvis en tillfällighet, tänkte han, men han hörde hur Ruth kvävde en snyftning och märkte att hon vände sig bort och såg ut genom fönstret. När hon vände ansiktet mot honom igen, var det lugnt, utan ett spår av storm i ögonen.

»Jag är så dum», sade hon, »men jag kan inte hjälpa det. Jag älskar dig så mycket, Martin, ja, det gör jag verkligen. Jag skall nog bli lugnare med tiden, men nu kan jag inte rå för att jag är så svartsjuk på dessa skuggor från det framfarna, och du vet att det finns fullt av sådana där skuggor. Det kan nu en gång inte ändras, jag vet det. Men där vinkar stackars Arthur

på mig, han har tröttnat på att vänta. Farväl, min egen vän.»

Han slöt henne i sina armar.

»Det finns visst något slags medicin på apoteket, som hjälper män att sluta med att begagna tobak», sade hon i dörren. »Jag skall skicka dig den.»

Dörren stängdes och öppnades igen.

»Jag *skall* göra det», viskade hon — och så var hon borta.

Maria följde Ruth ödmjukt till vagnen. Gatpojkarna stirrade efter den, tills den försvunnit ur sikte, och vände sedan sin uppmärksamhet till Maria som haft ett så fint besök. Men en av hennes egen kull upplyste beredvilligt om att besöket egentligen gällt deras hyresgäst, och om den portugisiske handelsmannen på hörnet vetat det, hade han bestämt ökat Martins kredit med ytterligare tre dollars och åttiofem cents.

TJUGUSJUNDE KAPITLET.

Lyckans sol gick upp för Martin. Dagen efter Ruths besök erhöll han tre dollars från en veckotidning i Newyork som tryckt några skämtsamma verser av honom. Två dagar senare offentliggjorde en tidning i Chicago hans »Skattsökare» och lovade betala tio dollars. Det var visserligen inte mycket, men det var den första artikel han skrev, hans första försök att uttrycka sina tankar i skrift. Och som kronan på det hela fick han sin ungdomsberättelse, sitt andra försök, innan veckans slut antagen av tidskriften *Youth and Age*. Man bjöd honom sexton dollars för tjuguettusen ord.

Men även dessa hans första försök buro långt ifrån medelmåttans klumpiga märke. Vad som karaktäriserade dem var överdriven kraft. Martin var glad över sina små framgångar, och nu satte han sitt hopp till vad han skrivit senare. Han hade strävat efter att vara icke blott en vanlig berättare, utan en konstnärlig sådan. Hans medvetna mål hade varit att öka styrkan genom att undvika dess överdrifter, och aldrig hade han släppt verkligheten ur sikte, fastän han sökte kläda den i fantasiens och skönhetens skiftande dräkt. Han ville ge livet sådant det var med allt dess sökande och famlande.

Han hade upptäckt att det fanns två olika skolor, när det gällde skönlitteratur. Den ena behandlade människan som en gud och bortsåg från hennes jordiska ursprung, den andra behandlade samma människa som en lerklump och glömde alldeles hennes himlaborna drömmar och gudomliga möjligheter. Enligt Martins uppfattning hade båda riktningarna orätt. Det måste finnas en kompromiss som mera närmade sig sanningen. I sin historia »Äventyret», som han läst upp för Ruth, trodde han sig ha nått så långt som möjligt fram till idealet för en god berättelse. Men »Äventyret» och allt det han ansåg vara sina bästa alster befann sig fortfarande på tiggarstråt bland redaktörerna. Sitt tidigare arbete räknade han icke stort, fast det ju inbragte honom en smula pengar. Så gjorde också ett par av hans hemska historier. De tre dollars han fick från Newyork hjälpte honom fram, tills han kunde hinna få sin anvisning från *The White Mouse*. Han lämnade den första anvisningen som betalning åt den portugisiske handelsmannen, det vill säga, denne fick ta en dollar i avbetalning och de två återstående delades mellan bagaren och grönsakshandlaren. Martin var ännu inte nog rik att ha råd att äta kött, och han var ställd på riktig avknappning, när anvisningen från *The White Mouse* slutligen anlände. Han hade aldrig satt sin fot i en banklokal förr, och han var nyfiken som ett barn på hur det skulle kännas att gå in i en av de stora bankerna i Oakland och lämna fram till kassören sin egenhändigt kvitterade anvisning på hela fyrtio dollars. Men å andra sidan sade hans sunda förstånd honom att det vore bättre att kassera in anvisningen hos kryddkrämaren,

betala sin räkning och stoppa återstoden i klingande mynt i fickan . . . Det skulle stärka hans kredit högst betydligt. Martin gjorde så också efter någon tvekan, betalade sina andra skulder och hade ändå över nära tre dollars.

Och det tycktes honom vara en hel förmögenhet. Han hade också tagit ut sina kläder från pantlånaren, och när han gick för att göra ett besök hos Ruth, skramlade han med slantarna i fickan. Han hade varit utan pengar så länge att han inte kunde hålla händerna från silverslantarna. De betydde inte endast myntet för honom, de vittnade om att han vunnit en framgång, om också inte så stor.

Det kom för honom att världen nog ändå inte var så dålig. Den syntes honom till och med vackrare än någonsin. I veckor hade det varit en dyster och tung värld, men nu, när alla skulder voro betalda och nästan tre dollars skramlade i fickan och hans sinne fylldes av den nyvunna framgången, nu lyste solen strålande och varmt och till och med några tillfälliga regnskurar tycktes honom riktigt sköna och uppfriskande. Medan han var hungrig, dvaldes hans tankar ofta vid de tusenden han visste också hungrade över hela världen, men nu, när han var mätt, glömde han dem och tänkte i stället på alla de tusenden som älskade. Och ofrivilligt uppdöko för honom nya motiv till kärleksdikter och höllo honom så fast att han åkte två kvarter längre på spårvagnen än han skulle.

Det var främmande hos Morses. Ruth hade fått två kvinnliga kusiner på besök från San Rafael, och under förevändning att roa dem fullföljde mrs Morse sin plan att omgiva Ruth med unga män. Fälttåget hade

börjat redan under Martins nödtvungna bortovaro och var nu i full gång. Där funnos således utom kusinerna Dorothy och Florence två universitetslärare, en i latin och en i engelska, en ung officer som nyligen kommit tillbaka från Filippinerna, en ung man vid namn Melville som var privatsekreterare hos Joseph Perkins, chefen för San Francisco Trust Company, och slutligen en bankkassör, Charles Hapgood, en trettiofem års man, graduerad från Stanforduniversitetet, medlem av Nilklubben och Unityklubben, konservativ talare för det republikanska partiet under valkampanjerna, således en framtidsman i varje avseende. Bland damerna fanns en porträttmålarinna, en musiklärarinna och en annan som var doktor i sociologi och bekant för sitt arbete i San Franciscos slumkvarter. Men kvinnorna brydde mrs Morse sig inte mycket om, de voro på sin höjd nödvändiga bihang, det var de framåtsträvande unga männen det kom an på.

»Bliv inte häftig när du talar», varnade Ruth Martin före den formliga presentationen.

Han var en liten smula stel i början. Aldrig förr hade han träffat samman med så mycket förnämt folk. Hapgood, bankkassören, intresserade honom särskilt, och han beslöt att undersöka vad han gick för vid första lägliga tillfälle. Ty innerst inne fanns ett begär hos Martin att mäta sig själv med dessa människor och försöka finna ut, vad de kunde ha lärt ur livet och böckerna som han inte lärt.

Ruths ögon gingo ofta till honom för att se hur han fann sig, och hon blev både överraskad och glad över den lätthet varmed han gjorde hennes kusiners bekantskap. Han såg mycket lugn och belevad ut, där han

satt mellan dem. Ruth visste att de voro ett par intelligenta men mycket ytliga flickor och hon kunde knappt förstå det beröm de slösade på Martin senare på aftonen, när de gingo till sängs alla tre. Men Martin, som av sin egen klass alltid ansetts som en kvick lustigkurre, hade funnit det lätt nog att skämta och gnabbas med de unga flickorna.

Men Ruth skulle också få anledning till oro. Martin och professor Caldwell hade kommit tillsammans i ett hörn, och fastän Martin inte längre fäktade med armarna, märkte Ruths kritiska ögon hur hans blickar ofta flammade och gnistrade, hur han talade alldeles för hastigt och varmt och blev alldeles för röd i ansiktet. Han saknade självbehärskning och var en slående motsats till den unge professorn i engelska, med vilken han samtalade. Men Martin brydde sig verkligen inte om hur han såg ut. Han hade snabbt uppfattat den andres skolade intelligens och hans rika kunskaper, och han ville ha honom till tals om det som låg honom själv närmast. Ehuru professor Caldwell i början inte alls tycktes böjd därför, lyckades Martin dock till sist.

»Det är väl för märkvärdigt», hade han sagt till Ruth flera veckor förut, »att man bara skall tala om det som egentligen inte intresserar en, när man kommer tillsammans. Varför gör man det, om inte för att ge varandra del av det bästa man äger? Och det bästa människorna ha är det som fångat deras intresse, saker som de leva av, som de specialiserat sig på, som de drömt om dagar och nätter. Tänk dig om mr Butler för att vara riktigt salongsmässig började uttala sina åsikter om Paul Verlaine, det tyska dramat eller d'Annunzios romaner. Han skulle tråka ut oss. Om jag

måste höra på mr Butler, föredrar jag för min del att höra honom tala juridik.»

»Men», hade Ruth invändt, »det finns ämnen som ha intresse för alla.»

»Nej, däri misstar du dig. I det så kallade goda sällskapet söker man alltid apa efter dem som man anser förnämast. Vilka äro då dessa i societeten? Naturligtvis de rika dagdrivarna. I regel känna de ingenting till av sådant som sysselsätter människor, vilka uträtta något i världen. Att höra på sådant skulle de aldrig härda ut med, därför dekretera de rika dagdrivarna, att allt sådant inte hör till goda tonen, men att till den i stället höra den senaste operan, de senaste romanerna, kortspel, biljard, automobiler, kapplöpningar, laxfiske, högdjursjakt, segling och så vidare, och märk, att det är saker som dagdrivarna känna till och som äro deras specialitet, fastän de vilja truga dem på alla människor.»

Men Ruth hade inte förstått honom. Det var ett anfall mot vad hon ansåg tillhöra god ton, en av hans vanliga våldsamma egensinnigheter.

Martin fick alltså professor Caldwell att öppna sitt hjärta, och när Ruth gick förbi dem, hörde hon Martin säga:

»Men inte kunna ni väl förkunna sådana kätterier vid Californiauniversitetet?»

Professor Caldwell ryckte på axlarna. »Den hederliga skattebetalaren och politikern, förstår ni. Sacramento ger oss sitt understöd och därför måste vi smickra Sacramento litet, liksom de styrande, partipressen eller till och med båda partiernas press.»

»Ja visst, ja. Men hur känns det?» frågade Martin. »Ni måste vara som en fisk på torra landet.»

»Ibland känner jag det nog så, som om jag i stället borde höra hemma i Paris, i en eremits håla eller bland en skara bohêmer som skrika ut sina radikala åsikter om allt mellan himmel och jord. Ja, ibland är jag riktigt säker att jag egentligen är danad till radikal. Men så är det så många frågor jag är i tvivel om. Jag känner mig rädd, när jag står ansikte mot ansikte med min mänskliga svaghet, som ständigt hindrar mig att gripa om alla faktorerna i ett problem.»

Medan han talade fick Martin på läpparne »Passadvindens sång»:

»Om dagen jag viner,
Men när fullmånen skiner
Jag fyller de svällande seglen.»

Han nästan gnolade orden, och det föll honom in att den andre påminde honom om Nordostpassaden, stadig, kall och stark. Han var lugn, han var att lita på och samtidigt var det något hos honom som väckte en viss misstro. Martin hade en känsla av att han aldrig riktigt sade vad han menade. Han lyssnade emellertid intresserad till professor Caldwells lätt flytande tal — en intelligent och bildad mans konversation — och under tiden gick han i tankarna tillbaka till sitt eget förflutna. Han såg sig själv då han varit en riktig »hamnbuse» med svångrem, stortröja och mössan i nacken, som satte händerna i byxfickorna och svängde med axlarna, och vars ideal var att vara precis så skränig som polisen tillät. Han sökte inte förmildra det, han hade en gång varit en hamnbuse och ledare av ett följe som gjorde polisen idel besvär och skrämde livet

ur fredliga medborgare. Men hans ideal hade skiftat. Han såg sig omkring på de väluppfostrade och välklädda männen och kvinnorna och fyllde sina lungor med kulturens och förfiningens atmosfär, men samtidigt såg han också skuggan av sin egen ungdom i svältrem, mössa och stortröja skränande vagga fram över rummet, tills den där skuggan smög sig in i honom själv och satte sig att tala med en verklig universitetsprofessor.

Ty när allt kom omkring hade han aldrig funnit någon varaktig stad. Han hade lämpat sig efter förhållandena varhelst han befunnit sig, alltid varit omtyckt därför att han arbetat, varit glad och frimodig och vetat skaffa sig respekt, om det också varit att kämpa för sina rättigheter. Men han hade aldrig slagit rot. Han hade tillfredsställt sin omgivning, men inte sig själv. Ständigt hade han inom sig känt oro, alltid hört lockande röster ur fjärran och vandrat genom livet sökande, tills han fann böcker, konst och kärlek. Och här satt han nu, midt ibland allt detta, den ende av alla hans forna kamrater som kunnat göra sig själv värdig det Morseska hemmet.

Men dessa tankar hindrade honom inte att noga följa professor Caldwell, och han lade märke till dennes vidsträckta, sammanhängande kunskapsfält. Vad honom själv beträffar, fanns det luckor, hela områden som han inte alls kände till. Men tack vare Spencer ägde han i alla fall konturerna till kunskapens fält, och det var endast en tidsfråga när han skulle kunna fylla i dem. Och då . . .

Ruth kom bort till dem ännu en gång, just som Martin började tala.

»Jag skall säga er, vari ni har orätt eller, rättare sagt,

vad som försvagar ert omdöme», sade han. »Ni saknar biologiskt vetande. Det har inte någon plats i ert system . . . ja, jag menar den verkliga, från grunden och upp igenom förklarande biologien, från laboratoriet och retorten och den levandegjorda oorganismen upp till de vidsträcktaste estetiska och sociologiska generaliseringar.»

Ruth var alldeles förfärad. Hon hade åhört två föreläsningskurser för professor Caldwell och såg upp till honom som en levande upplagsort för all kunskap.

»Jag förstod visst inte riktigt!» sade han tveksamt.

»Då skall jag försöka förklara mig», sade Martin. »Jag kommer ihåg att jag i Egyptens historia läst någonting ungefär som att det vore omöjligt att förstå den egyptiska konsten utan att först studera landet.»

»Alldeles rätt», medgav professorn.

»Det förefaller mig», fortfor Martin, »som om kännedomen om ett land, och för övrigt om vad som helst, inte kan erhållas utan föregående kännedom om vad det är som utgör dess liv. Hur är det möjligt att förstå lagar och institutioner, religioner, seder och bruk utan att förstå icke allenast naturen hos de varelser som skapade dem, utan även det material, varav dessa varelser själva voro gjorda? Är litteraturen mindre mänsklig än arkitekturen eller den egyptiska skulpturen? Finns det någonting i hela det kända universum, som ej är underkastat evolutionens lag? Detta gäller också människan, hennes stadigt fortgående evolution. Det är detta ni inte tar i betraktande och som jag kallar biologi. Det är biologi i dess vidsträcktaste bemärkelse. Jag vet mycket väl att jag uttrycker mig osammanhängande, men jag har i alla fall försökt att

ge er idén. Den kom på mig medan ni talade, så att jag fick inte tid att genomtänka den. Ni talade själv om den mänskliga svagheten, som hindrade er att ta alla faktorer med i beräkningen, ni å er sida synes mig utelämna den biologiska faktorn, det verkliga materiel ur vilket allt sedan utvecklat sig.»

Till Ruths häpnad blev Martin inte krossad genast. Professor Caldwell satt en hel minut tyst och lekte med sin klockkedja.

»Vet ni», sade han, »jag har varit utsatt för den där kritiken förr — av en mycket stor man, en vetenskapsman och evolutionist, Joseph Le Conte. Men han är död nu, och jag hoppades kunna förbli oupptäckt; så kommer ni och avslöjar mig. Och jag tror, allvarligt sagt, att det verkligen ligger någonting i er uppfattning. Jag är icke modern i tolkningen av de olika vetenskapsgrenarna, det erkänner jag, och det sammanhänger nog dels med mitt temperament, dels med min vetenskapliga uppfostran. Vill ni tro, när jag säger att jag aldrig har satt min fot i ett kemiskt eller fysiskt laboratorium? Le Conte hade rätt och ni också, mr Eden, åtminstone till en viss grad — hur stor, det vet jag inte själv.»

Ruth tog Martin med sig under någon förevändning. När hon fått honom avsides, viskade hon:

»Du får inte ta professor Caldwell för din egen del så där, det kan finnas andra som vilja tala vid honom.»

»Förlåt mig», sade Martin. »Men jag fick honom varm, och han var så intressant att jag inte tänkte på det. Vet du, han är den mest geniala man jag någonsin talat med. Och jag skall säga dig en annan sak. Jag

trodde en gång att alla som studerat vid universitetet voro lika geniala som han.»

»Han är nog ett undantag», svarade Ruth.

»Ja, det vill jag mena. Vem vill du jag skall tala med nu? Å, gå med mig till den där bankmänniskan.»

Martin talade med honom i femton minuter, och icke ens Ruth kunde ha något att anmärka mot hans uppträdande. Icke en enda gång blixtrade ögonen eller flammade kinderna — hans lugn och värdighet riktigt förvånade henne. Men i Martins anseende föllo allt vad bankkassörer heter flera hundra procent, och under återstoden av aftonen hade han det intrycket att bankkassörer och människor som talade plattheter voro synonyma begrepp. Officeren tyckte han om. Det var en frisk, enkel och gladlynt ung man, nöjd med sin plats i världen. Martin blev bara litet förvånad över att höra att han legat två år vid universitetet — var hade han egentligen gjort av det han lärt sig där? I alla fall var han betydligt bättre än bankkassören.

»Jag har egentligen ingenting att invända mot plattheter», sade han senare till Ruth, »men vad som gör mig nervös är den självkära överlägsenhet varmed de yttras. Jag skulle kunna ge den där kassören hela reformationshistorien på lika lång tid som han behövde för att berätta mig att arbetarpartiet beslutat gå med demokraterna.»

»Tråkigt att du inte tycker om honom», var hennes svar. »Han är mr Butlers favorit, och mr Butler säger att han är hedern själv — han kallar honom Klippan Petrus, och säger att på honom skulle man kunna bygga vilken bank som helst.»

»Det tvivlar jag inte på — av det lilla jag såg av ho-

nom och det ännu mindre jag hörde. Men jag har inte så värst stor aktning för banker . . . ja, du blir väl inte ledsen för att jag säger vad jag tänker?»

»Nej, nej, det tycker jag är roligt.»

»Ja, ser du», fortfor Martin, »jag är ju inte annat än en barbar som nu får mina första intryck av civilisationen.»

»Vad tyckte du om mina kusiner?» frågade Ruth.

»Jag tyckte bättre om dem än om de andra damerna. Det finns mycket av godt lynne hos dem, och så äro de inte alls högfärdiga.»

»Men du tyckte om de andra också?»

Han skakade på huvudet.

»Den där med de sociala intressena är ingenting annat än en sociologisk papegoja. Jag håller vad, att om hon liksom Kiplings Tomlinson kastades ut bland stjärnorna, skulle det inte finnas en enda egen tanke hos henne. Och porträttmålarinnan var ju ryslig. Hon skulle passa bra att gifta sig med bankkassören. Och musikfröken! Jag bryr mig inte om hur känsliga hennes fingrar än må vara, hur fullkomlig hennes teknik, hur underbar hennes uttrycksfullhet — ett faktum är att hon inte har en aning om musik.»

»Hon spelar härligt», sade Ruth.

»Ja, hon är otvivelaktigt en utmärkt musikgymnast, men musikens själva inneboende väsen är henne en fullkomlig gåta. Jag frågade vad musiken betydde för henne, och hon förstod inte vad jag menade, utom att hon sade att hon tillbad den, att den var den största av alla konster och att den var mer än livet för henne.»

»Käre Martin, det är inte alltid så lätt . . .» sade Ruth urskuldande.

»Nej, då säger jag ännu en gång», fortfor Martin, »professor Caldwell, han är av annat slag. Han är en man i varje tum och i varje atom.»

Ruths ansikte sken upp.

»Berätta mig någonting om honom», bad hon. »Inte vad som är stort och lysande hos honom, det känner jag till, utan just det du finner vara motsatsen. Jag är så nyfiken.»

»Kanske jag sätter mig själv i klämman», log Martin. »Kan inte du börja? Eller kanske du inte finner någonting annat hos honom än det allra bästa.»

»Jag har åhört två av hans föreläsningskurser och har känt honom i två år; det är därför jag skulle vilja höra ditt första intryck av honom.»

»Dåliga intryck, menar du? Nå, här har du det. Han är allt det utmärkta du tänker om honom, jag tror det, åtminstone är han det mest intelligenta specimen av man jag hittills träffat. Men han är en man som går tryckt av en hemlig blygsel. Nej, nej», utropade han, »jag menar ingenting tarvligt. Vad jag menar är att han förefaller mig vara en man som har gått till botten med tingen och blivit så rädd för vad han sett, att han försöker inbilla sig att han aldrig sett det. Eller kanske snarare, han är mannen som funnit den hemliga vägen till templet, men som aldrig följt den. Han har kanske sett en skymt av templet och efteråt försökt intala sig om att det endast var en trädens och lövens synvilla.»

»Så har jag inte fattat honom», sade hon. »Förresten förstår jag inte riktigt vad du menar.»

»Nå, det är ju också bara en obestämd känsla från min sida», sade Martin, »och jag medger att jag kanske

inte har någon grund för den. Det är mycket sannolikt att jag har alldeles orätt. Du känner honom naturligtvis mycket bättre än jag.»

Från denna afton hos Ruth förde Martin med sig många nya, förvirrade och motstridiga känslor. Å ena sidan hade de personer han träffat varit honom en missräkning, å andra sidan hade hans egen framgång uppmuntrat honom. Det hade varit lättare att klättra upp än han tänkte. Han var en bättre klättrare än de andra — ingen falsk blygsamhet hindrade honom att tänka det — med undantag naturligtvis av professor Caldwell. Om livet och böckerna visste han mer än de, och han undrade i vilka skräpvrår de kastat undan sina kunskaper. Han förstod inte att han var utrustad med en ovanligt kraftig hjärna, liksom inte heller att de personer vilka det var förunnat att tränga till djupet och tänka nyskapande tankar, egentligen inte förekommo i de Morseska salongerna. Och han hade ingen aning om att sådana personer voro som ensamma örnar, seglande långt, långt ifrån varandra i den blåa skyn högt över jorden och dess alldagliga hjordmänniskor.

TJUGUÅTTONDE KAPITLET.

Men lyckan tycktes ha tappat bort Martins adress, och dess budbärare stannade inte längre vid hans dörr. I mer än tre veckor arbetade han på en lång uppsats »Fläckarna i solen», en lång essay riktad mot den Maeterlinckska skolans mysticism — en attack från den positiva vetenskapens citadell på underdrömmarne, men en attack som icke desto mindre behöll mycket både av det sköna och det underbara. Något senare fullföljde han angreppet med två kortare uppsatser »Underdrömmare» och »Jagets almått». Och för dem alla tre började han betala resekostnaderna från tidskrift till tidskrift.

Under de tre veckor han höll på med »Fläckarna i solen» sålde han tillfällighetsarbeten för sex och en halv dollars. Resultatet var att såväl velocipeden som de bästa kläderna vandrade tillbaka till pantlånaren. Och ändå började man bråka om hyran för skrivmaskinen.

Uppmuntrad av sina små framgångar återvände Martin till sina tillfällighetsskriverier. Kanske de ändå, när allt omkring, kunde ge honom levebröd. Under hans bord lågo tjugu smärre berättelser som blivit refuserade av det där syndikatet. Han läste om dem igen och trodde sig komma underfund med hur en berättelse

i en tidning inte fick vara beskaffad. Den fick inte vara sorglig, fick aldrig sluta olyckligt, skulle aldrig vara skriven på vackert språk, inte innehålla skarpsinniga tankar eller fina känslor. Däremot måste den vara mycket sentimental, ren och ädel, ha en avgjord karaktär av »för Gud och mitt land» eller »fattig, men hederlig».

Martin gjorde nu upp för sig ett schema. Det bestod av tre delar. Först ett älskande par som måste skiljas åt, sedan förenas de på nytt genom något stordåd från hans sida och sist bröllopsklockor. Den tredje delen var oföränderlig, i de båda andra kunde ju någon omväxling få förekomma. Men de båda älskande måste i alla fall bli skilda åt genom något missförstånd, en ödets skickelse, svartsjuka rivaler, vredgade föräldrar, listiga förmyndare, släktingar eller ränker — och så vidare. De kunde sedan bli förenade igen genom någon tapper handling av älskaren eller av den älskande kvinnan, genom en hjärteförändring hos endera av de älskande, genom den listiga förmyndarens bekännelse, den avslöjade släktingen, den svartsjuka rivalen, genom frivillig bekännelse av densamme, genom någon oanad hemlighet, genom att älskaren stormade sin flickas hjärta eller vann det genom lång och ädel självuppoffring — och så vidare i oändlighet. Det var någonting mycket finurligt att låta flickan fria själv, och Martin upptäckte alltjämt nya spännande smådrag. Men bröllopsklockorna på slutet, de måste finnas, utan någon förändring. Om också himlarna skulle förgöras och stjärnorna falla, måste bröllopsklockorna ringa i alla fall. Vad kvantiteten beträffar föreskrev schemat tolv, högst femton hundra ord.

Innan Martin började med småberättelserna, gjorde han upp för sig ett halvt dussin formulär som han sedan alltid rådfrågade. På detta sätt kunde han på en halvtimme göra upp stommen till ett dussin berättelser som han sedan bara hade att fylla i vid tillfälle. Han kunde fylla i en sådan form på en timme, innan han gick till sängs efter dagens arbete. Som han senare talade om för Ruth, kunde han nästan göra det i sömnen. Det verkliga arbetet bestod i att konstruera stommen, men det var helt och hållet mekaniskt.

Han tvivlade inte alls på effekten av sina formulär och han hade rätt, när han sade till sig själv att de två första han skickade ut skulle inbringa honom anvisningar. De gjorde det också, fyra dollars stycket, efter tolv dagar.

Under tiden gjorde han nya och överraskande upptäckter beträffande tidskrifterna. Fastän *Transcontinental* redan publicerat »Klockringningen», hördes inga pengar av. Martin behövde dem och skrev till redaktionen. Ett undvikande svar och en begäran att få motse mera av hans arbeten var allt vad han erhöll. Han hade gått hungrig i två dagar och väntat på svar, och det var då han på nytt pantsatte sin velociped. Han skrev regelbundet två gånger i veckan till *Transcontinental* efter sina fem dollars, men han fick mycket sällan något svar. Han visste inte att *Transcontinental* i flere år endast släpat sig fram, att den inte hade vare sig anseende eller spridning, och att dess annonser voro ett slags barmhärtighetsverk. Han visste inte heller att *Transcontinental* var redaktörens och annonsagentens enda levebröd, som de, knappt nog förresten, kunde få endast genom att inte betala hyran eller räk-

ningar som de möjligen kunde slippa undan. Han kunde ju heller inte veta, att de fem dollars han egentligen skulle haft gått åt till att måla annonsagentens hus i Alameda, det vill säga egentligen färgen, ty annonsagenten målade själv om kvällarna — han hade ju inte råd att ta en handtverkare.

De tio dollars, för vilka han sålt »Skattsökarne» till en Chicagotidning, kommo heller inte, ehuru artikeln för länge sedan varit publicerad. Hans brev lämnades obesvarade, fastän han genom att rekommendera dem försäkrade sig om att de kommit fram. Det var kallblodig stöld, tyckte han. Medan han svälte, rånade man honom på hans varor, vilkas försäljning för honom betydde bröd.

Youth and Age, veckotidningen, offentliggjorde två tredjedelar av hans tjuguett tusen ord långa följetong och gick i konkurs, och därmed var allt hans hopp ute att få sina sexton dollars.

Till råga på allt förlorade han »Krukan», som han ansåg vara något av det bästa han skrivit. I sin förtvivlan hade han sändt manuskriptet till *The Billow,* en societetstidning i San Francisco. Skälet härtill var den korta vägen som möjliggjorde ett snabbt svar. Två veckor senare fick han till sin stora glädje se den tryckt på främsta platsen och rikt illustrerad. Han gick hem med klappande hjärta, undrande hur mycket han skulle få för den. Att redaktören inte lämnat honom någon underrättelse gjorde överraskningen så mycket större. Efter att ha väntat en vecka, två veckor och ännu en halv skrev han till utgivaren av *The Billow,* uttalande en förmodan att man glömt bort hans lilla fordran. Även om han inte skulle få mer än fem dollars, skulle de sätta honom i stånd att köpa till-

räckligt med bönor och potatis för att sedan hinna skriva minst ett halvt dussin lika bra historier. Svaret från utgivaren väckte åtminstone Martins beundran. »Vi tacka er», lydde det, »för ert alldeles utmärkta bidrag. Hela redaktionen var särdeles förtjust i det och, som ni ser, ha vi givit det främsta platsen. Vi hoppas att ni tyckte om illustrationerna. Vid noggrannare genomläsande av ert brev finna vi att ni tycks ha den föreställningen att vi betala för manuskript, som vi inte beställt. Det är emellertid icke vår vana, och ert hade vi ju inte beställt. Naturligtvis antogo vi att ni kände till våra principer och kunna endast beklaga det olyckliga missförståndet. Under försäkran om vår synnerliga högaktning och i förhoppning att få höra av er snart igen ha vi äran teckna o. s. v.»

I ett postskriptum läste han att *The Billow* ville göra ett undantag för honom och skicka honom tidningen fritt för återstående delen av året.

Efter denna erfarenhet skrev Martin överst på sina manuskript »erbjudes er mot vanligt honorar».

En dag tänkte han, kommer jag att erbjuda dem vad jag skriver mot *mitt* vanliga honorar.

Under denna period greps han av ett begär att göra allting så fullkomligt som möjligt, och därför skrev han om en hel del av sina redan färdiga artiklar och berättelser. Han läste och skrev oerhört och glömde till och med bort den pinan att inte få röka. Ruths utlovade läkemedel mot ovanan stoppade han undan längst bort i en byrålåda. I synnerhet när han var hungrig saknade han stimulansen, och hur han än behärskade begäret efter den, levde det hos honom lika starkt som någonsin. Han betraktade sin avhållsamhet som det

största verk han utfört, medan Ruth ansåg honom göra endast det som var rätt och förresten glömde hela saken efter några dagar.

Hans maskingjorda berättelser hade lycka med sig fast han hatade dem. Tack vare dem kunde han ännu en gång lösa igen sina pantsatta tillhörigheter, betala sina flesta skulder och köpa nya gummiringar till sin velociped. Han kunde åtminstone uppehålla livet och få tid för allvarligare arbete, vartill han fortfarande sporrades genom de fyrtio dollars han erhållit från *The White Mouse*. Detta var hans förhoppningars ankare och han var säker om att de verkligt förstklassiga magasinen skulle betala minst lika bra. Men frågan var hur han skulle komma sig in med dem. Om bara en enda redaktör, tänkte han, ville stiga ned från sin värdighets tron och skriva åtminstone några vänliga rader till honom. Låt vara att vad jag skriver är litet ovanligt, att det kanske inte alldeles passar, någon gnista finns det väl i det som de kunna värmas av.

När den härliga kaliforniavåren kom, blev det slut med hans tillfälliga inkomstperiod. Under flera veckor oroades han av redaktörernas och syndikatens märkvärdiga tystnad. Så en dag kommo på en gång tio av hans fabricerade historier tillbaka. De åtföljdes av ett meddelande, att det redan fanns fullt upp av dylika saker och att först om några månader skulle man möjligen ha behov av nytt förråd. Hittills hade han fått fem dollars för var och en han skickat in, så att han hade räknat på femtio dollars för dessa sista lika säkert som om han haft dem på banken. Och därför inträdde nu en formlig svältperiod med regelbundna turer till pantlånaren i Oakland.

TJUGUNIONDE KAPITLET.

Det blev en hård sommar för Martin. Manuskriptläsarne och redaktörerna voro borta på semester, och tidskrifter, som annars brukade svara inom tre veckor, togo sig nu hela tre månader eller mera. Den enda trösten var att han sparade in frimärken. Endast roffartidningarna tycktes fortfarande vara i full verksamhet, och hos dem gjorde Martin sig av med sina tidigare försök utan att erhålla en penny för dem. Jo, efter sex månader lyckades han verkligen genom en kompromiss få en rakhyvel för sin »Sköldpaddsfångst», och *Akropolis*, som lovat att betala fem dollars kontant och fem års prenumeration för en annan berättelse, uppfyllde senare delen av sitt löfte.

För en sonett om Stevenson lyckades han krama två dollars ur en Boston-redaktör. »Perin och pärlan», en skämtdikt på två hundra rader, vann hjärtat hos redaktören för ett San Francisco-magasin, som utgavs för att tjäna en stor järnvägs intressen. När redaktören i fråga erbjöd honom en fribiljett som betalning, skrev Martin tillbaka och frågade om biljetten kunde transporteras, men fick till svar, att den endast var personlig. När han således inte kunde sälja den bad han att få tillbaka poemet och skickade det i stället till *The Hornet*, ett förnämt månadsmagasin, som fått

sitt rykte genom den utmärkte journalist som grundat det. Men dess ljus hade börjat slockna långt innan Martin var född. Redaktören bjöd femton dollars för poemet, men när det väl var tryckt, tycktes han ha glömt bort hela saken, och efter en mängd brev kom ett svar från en ny redaktör, som meddelade att han inte kunde stå till ansvar för sin företrädares misstag och att han för sin del inte hade någon synnerligen hög tanke om »Perin och pärlan».

Men *The Globe*, ett Chicago-magasin, behandlade ändå Martin värst av alla. Han hade avstått från att skicka ut sin »Havslyrik», tills hungern drev honom därtill. Efter att ha blivit refuserad av ett halvt dussin tidskrifter stannade diktcykeln till sist hos *The Globe*. För de trettio dikterna skulle han få trettio dollars. Första månaden publicerades fyra, och han fick mycket riktigt sina fyra dollars. Men när han läste dem, häpnade han över hur de blivit vanställda. Ibland var det titlarna, och det gick väl an, men värre var det hur man farit fram med själva dikterna. Martin nästan grät och rev sig i håret. Meningar, rader, ja hela strofer voro strukna, omkastade eller förvridna på ett alldeles ofattbart sätt, ja, man hade icke ens dragit sig för att »dikta till». Han kunde inte tro att redaktören själv var den skyldige, utan det måste vara någon springpojke som varit framme. Martin skrev genast och bad att man skulle avbryta offentliggörandet, skrev om och omigen, men utan svar, och månad efter månad marterades han av att nödgas se sina fullkomligt söndertrasade poem stirra emot sig, och månad efter månad mottog han sina fyra dollars.

Men trots allt detta uppehölls han av fyrtiodollars-

anvisningen från *The White Mouse*. Han upptäckte ett nytt arbetsfält i landthushållningstidskrifterna, men de religiösa voro omöjliga. När han var som värst däran, slog han riktigt bataljon, tyckte han, och deltog i en pristävling, som anordnades av det republikanska partiets lokalkommitté. Det var tre prisuppgifter, och han försökte sig på dem alla, i det han skrattade bittert åt sig själv. Hans dikt vann första priset, tio dollars, hans valsång andra priset, fem dollars, och hans uppsats om det republikanska partiets principer första priset, tjugufem dollars. Och detta var ju mycket glädjande för honom, tills han skulle avhämta prisen. Då fann han, att det gått någonting på sned med lokalkommittén, och fastän en rik bankdirektör och en senator voro medlemmar av densamma, fick han inga pengar. Under tiden visade det sig att han lika väl förstod det demokratiska partiets principer genom att vinna ett första pris i en liknande tävlan. Och här fick han verkligen pengarna, tjugufem dollars. Men de republikanska fyrtio såg han aldrig skymten av.

Under denna tid såg Martin inte så ofta Ruth. De följdes någon gång ut på en cykeltur, men hem till henne gick han sällan, ty mrs Morse fortsatte energiskt med sina sällskapliga samkväm. Dessa utmärkta personer som han träffade där och till vilka han kort förut blickat upp, tråkade numera ut honom. Han fann dem inte längre så utmärkta. Han hade blivit nervös och retlig på grund av sina umbäranden, missräkningar och det hårda arbetet, och dessa människors samtal gjorde honom galen. Han var inte över sig egenkär. Han jämförde deras trånga intelligens med tänkarnas i de böcker han läste. Hemma hos Ruth träffade han

aldrig någon med vid syn, undantagandes professor Caldwell, och honom hade han råkat bara en gång. Vad de andra beträffar, voro de dumhuvuden eller våp, ytliga, anspråksfulla och okunniga. Det var deras okunnighet som förvånade honom. Vad var det för fel med dem? Vad hade de gjort av sin uppfostran? De hade haft tillgång till samma böcker som han. Hur kunde det komma sig att de inte dragit någon nytta av dem?

Han visste att det fanns stora intelligenser, djupa och rationella tänkare. Han hade bevisen i sina böcker, dessa böcker som hade fostrat honom långt ut över den Morseska ståndpunkten. Och han visste att det fanns högre intelligenser i världen än dessa som hörde till den Morseska umgängeskretsen. Han hade läst engelska romaner, i vilka han såg skymta män och kvinnor som talade politik och filosofi. Och han hade läst om salonger i de stora städerna, till och med i Förenta staterna, där konst och snille samlade sig. I sin enfald hade han en gång trott att intelligens kännetecknade alla som stodo över arbetsklassen. Kultur och stärkkragar hade hört ihop, och han hade hyst den bedrägliga tron att universitetsbildning och mästerskap voro samma saker.

Nå han skulle kämpa sig fram sin väg och ännu högre, och han skulle ta Ruth med sig. Henne älskade han ömt, och han var viss att hon skulle lysa var som helst. Liksom det var klart för honom att han hållits tillbaka genom sin tidigare omgivning, insåg han också att hon hölls tillbaka på liknande sätt. Hon hade inte något tillfälle att utveckla sig. Böckerna på hennes fars bokhyllor, tavlorna på väggarna, musiken vid

pianot — alltsammans var falsk paradering. För verklig litteratur, verklig konst voro Morses och deras likar fullkomligt döda. Och större än sådana ting var livet självt, och därom voro de hopplöst okunniga. Trots sina unitariska tendenser och sina masker av konservativ fördomsfrihet voro de två generationer efter den förklarande vetenskapen; deras tankar voro medeltida, under det att deras uppfattning av tillvarons och universums enklaste fakta föreföll honom härröra från samma metafysiska metod som var lika ung som den yngsta rasen, lika gammal, om inte äldre, än grottmänniskan — som kom den första pleistocena apmänniskan att frukta mörkret, som ingav den första tanklösa hebreiska vilden att låta Eva få kött och blod av Adams revben, som kom Descartes att bygga sitt idealistiska universalsystem på grundvalen av sitt eget obetydliga jag och som kom den berömde brittiske andlige att så satirisera evolutionen att han icke blott vann omedelbart bifall, utan också lämnade sitt namn som ett ökänt klotter på historiens blad.

Så tänkte och tänkte Martin, tills det stod klart för honom att skillnaden mellan dessa jurister, officerare, affärsmän och bankkassörer, som han träffat, och de medlemmar av arbetsklassen han känt var alldeles densamma som skillnaden på den mat de åto, de kläder de buro, de kvarter i vilka de levde. Hos alla saknade han detta något mera, som han fann hos sig själv och i de böcker han läste. Morses hade visat honom det bästa de i sin ställning kunde åstadkomma och det gjorde numera intet intryck på honom. Fastän själv fattig, en kund hos pantlånare, visste han att han stod över alla dessa han träffade hos Morses, och fastän

hans bästa kläder hängde på lånekontoret, rörde han sig bland dem som en herre av livet, skälvande av en känsla besläktad med den en furste måste erfara, om han dömdes att leva bland getvaktare.

»Ni hatar och fruktar socialisterna», anmärkte han en middag till mr Morse. »Men varför? Ni känner ju varken dem eller deras läror.»

Samtalet hade kommit in på det spåret genom mrs Morse som avsiktligt sjöng mr Hapgoods lov. Kassören var Martins svarta får, och han hade lätt att förlora humöret när det gällde denna platthetens lysande representant.

»Ja», hade han sagt. »Charley Hapgood är vad man kallar en framtidsman — man har sagt mig så. Och det är sant. Han kommer att bli guvernör och kanske Förenta Staternas senator, innan han dör.»

»Varför tror ni det?» hade mrs Morse frågat.

»Jag har hört honom hålla ett valtal. Det var så behändigt dumt och ooriginellt, men på samma gång så övertygande, att ledarna inte kunnat annat än betrakta honom som säker och pålitlig, medan hans plattheter voro så lika dem man hör från en vanlig valman, att — åh, ni vet nog att man smickrar en människa, när man kläder upp hans egna tankar och presenterar dem för honom.»

»Jag tror minsann att du är avundsjuk på mr Hapgood», hade Ruth infallit.

»Nej, Gud förbjude det!»

Den fasa som stod att läsa i Martins ansikte eggade mrs Morses stridslystnad.

»Men ni menar väl ändå inte att mr Hapgood är dum?» frågade hon iskallt.

»Inte mer än en republikan i allmänhet», blev svaret, »eller en demokrat. De äro allesammans dumma när de inte äro listiga, och det är mycket få som äro det. De enda kloka republikanerna äro millionärerna och deras medvetna lakejer. De veta på vilken sida av brödet smöret är struket, och de veta också varför.»

»Jag är republikan», sköt mr Morse in. »Låt höra hur ni klassificerar mig.»

»Å, ni är en omedveten lakej.»

»Lakej?»

»Ja visst. Ni arbetar för korporationer. Ni har ingen praktik bland arbetsklassen, ingenting att göra med brottmål. Ni beror inte för er inkomst av sådana som slå sina hustrur eller stjäla ur fickorna. Ni får den från samhällets herrar, och den som föder en annan är hans herre. Ja, ni är en lakej. Ni är intresserad i att befordra de kapitalstarka sammanslutningarnas planer, vilka ni tjänar.»

Mrs Morse var en smula röd i ansiktet.

»Jag tillstår», sade han, »att ni talar som en lymmel till socialist.»

Det var då Martin gjorde sin anmärkning:

»Ni hatar och fruktar socialisterna, men varför? Ni känner ju varken dem eller deras läror.»

»Er uppfattning tycks verkligen närma sig socialismens», svarade mr Morse, medan Ruth ängsligt såg från den ena till den andra och mrs Morse riktigt sken av belåtenhet över den lyckliga tillfällighet som med ens väckte hennes herre och mans ovilja mot Martin.

»Därför att jag påstår att republikanerna äro dumma och anser att frihet, jämlikhet och broderskap äro brustna såpbubblor, behöver jag inte vara socialist.

Därför att jag har mina tvivel om Jefferson och de alldeles ovetenskapliga fransmän, från vilka han hämtade sina åsikter, är jag heller inte socialist. Tro mig, mr Morse, ni står socialismen mycket närmare än jag, som är dess svurne fiende.»

»Ni behagar skämta», var allt vad den andre kunde säga.

»Visst inte. Jag talar fullkomligt allvarsamt. Ni tror fortfarande på jämlikhet och ändå arbetar ni för korporationerna, som dag för dag inte göra annat än försöka begrava jämlikheten. Och ni kallar mig socialist, som just förnekar denna jämlikhet. Republikanerna äro jämlikhetens fiender, fastän de flesta utkämpa striden mot den med just samma jämlikhet som fältrop på sina läppar. I jämlikhetens namn förstöra de jämlikhet. Därför anser jag dem dumma. Vad mig själv beträffar är jag individualist. Jag tror att kapplöpningen är för hastig, striden för svår. Den lärdomen har biologien givit mig, eller åtminstone tror jag det. Som jag sade, jag är individualist, och individualismen är en evig arvfiende till socialismen.»

»Men ni går på socialistmöten», framkastade mr Morse.

»Alldeles. Men som spejaren beger sig in i det fientliga lägret. Hur kan ni annars skaffa er kännedom om er fiende? Förresten finner jag nöje i deras möten. De äro goda fäktare, och de må nu ha rätt eller orätt, de ha läst ganska mycket. Varenda en av dem kan mera sociologi och alla andra 'ologier' än de vanliga industrifurstarna. Ja, jag har varit på ett halvt dussin av deras möten, men det har inte gjort mig till socialist mer än Charley Hapgoods alla orationer ha gjort mig till republikan.»

»Jag kan inte hjälpa det», sade mr Morse undvikande, »men jag tror ändå att ni lutar åt det hållet.»

Herre gud, tänkte Martin, han vet ju inte alls vad han talar om. Han har inte förstått ett ord av alltsammans. Var har han gjort av sin uppfostran och bildning?

På detta sätt fann Martin sig plötsligt stå ansikte mot ansikte med den ekonomiska eller klassmoralen. Och den syntes honom vara som ett gräsligt vidunder. Personligen var han en intellektuell moralist, och moraliteten hos dem som omgåvo honom var honom mera motbjudande än den banala skrytsamheten, den var ett märkvärdigt sammelsurium av ekonomi, metafysik, känsla och inbillning.

Ett exempel på denna märkvärdiga blandning mötte honom även på annat håll. Hans syster Marian hade länge sällskapat med en företagsam ung mekaniker av tysk härkomst, som efter att grundligt ha lärt yrket satt upp en reparationsverkstad för velocipeder. Dessutom hade han skaffat sig en agentur för billiga sådana och gjorde goda affärer. Marian hade gjort ett besök hos Martin strax innan hon förlovade sig, varunder hon på lek spått Martin i handen. Nästa gång hade hon Hermann von Schmidt med sig. Martin gratulerade dem till förlovningen på ett både älskvärdt och skämtsamt sätt, men det stötte tydligen fästmannen. Detta mindre goda intryck ökades, då han läste upp ett halvt dussin verser som han skrivit till minne av Marians förra besök. Han hade kallat poemet »Spåkvinnan». När han slutat, såg han att hans syster inte alls fann sig angenämt berörd. I stället hade hon sina ögon ängsligt fästade på sin blivande man, och när Martin

följde hennes blickar, märkte han mycket väl det surmulna ogillandet i dennes ansikte. Nå, det sades ingenting om saken, de gingo snart och Martin glömde alltsammans.

Några kvällar senare gjorde Marian honom ett besök, denna gång ensam. Hon förebrådde honom bekymrad vad han gjort.

»Vet du, Marian», sade han, »det ser ut som om du skämdes för dina släktingar, åtminstone för din bror.»

»Det gör jag också», utbrast hon.

Martin kände sig alldeles hjälplös vid åsynen av de förödmjukelsens tårar som stodo henne i ögonen. Hennes ledsnad, varpå den nu än berodde, var uppriktig.

»Men säg mig, Marian, varför skulle Hermann ta illa upp att jag skrev några verser om min egen syster?»

»Han sa', att det var opassande — oanständigt.»

Martin gav ifrån sig en lång, misstrogen vissling, sedan läste han på nytt upp en kopia av »Spåkvinnan».

»Jag kan inte förstå det», sade han slutligen, i det han visade henne manuskriptet. »Läs själv och säg mig vad du tycker är oanständigt — det var ju så han sade?»

»Ja, det sade han, och han förstår det nog», var svaret och hon sköt manuskriptet ifrån sig med motvilja. »Han säger också att du måste riva sönder det, och att han inte vill ha en hustru som man skriver sådant där om — vem som helst kan ju få läsa det. Han säger att det är en skam och att han inte vill vara med om det.»

»Nej, vet du, Marian, det här är ingenting annat än dumheter», började Martin, men ändrade sig genast.

Han såg framför sig en olycklig flicka, insåg det lön-

lösa i att försöka övertyga henne och hennes man, och fastän det hela var orimligt, beslöt han att ge med sig.

»Nåja», sade han, rev manuskriptet i bitar och kastade det i papperskorgen; han kunde lugnt göra det, ty ett maskinskrivet exemplar fanns hos en tidskrift i New-York. Marian gjorde en rörelse mot papperskorgen.

»Får jag?» frågade hon.

Han nickade och betraktade henne, när hon plockade upp pappersbitarna och stoppade dem i sin kappficka. Hon påminde honom om Lizzie Conolly fastän det var mindre eld och liv hos henne än hos den andra flickan. Men de voro i alla fall ett par, i dräkt och hållning, och han log för sig själv, när han kom att tänka på hur de skulle ta sig ut i mr Morses förmak. Men löjet dog strax bort och han kände sig ensam. Hans syster, som satt här, och det Morseska förmaket voro milstenar på den väg han tillryggalagt. Han betraktade hängivet sina böcker. De voro hans enda kamrater.

»Vad var det du sa'?» for han plötsligt upp.

Marian upprepade sin fråga.

»Varför jag inte skaffar mig arbete?» Han brast i ett skratt, som inte lät riktigt hjärtligt. »Det är väl din Hermann, som har sagt det där?»

Hon skakade på huvudet.

»Narras inte», sade han strängt, och nu såg han att han haft rätt.

»Då skall du vara snäll och hälsa din Hermann från mig, att han sköter sig själv, att om jag skriver en dikt om en flicka han sällskapar med, kan han få ha ett ord att säga, men det är också allt. Förstår du?»

»Jaså, du tror inte att jag skall lyckas som författare?» fortsatte han. »Du tror inte att jag duger till det,

du anser förstås att jag är en stackare och en skam för familjen.»

»Jag tror det vore mycket bättre om du skaffade dig ordentligt arbete», sade hon, och han såg att hon menade allvar. »Hermann säger . . .»

»Vi ge tusan i Hermann», utbrast han godmodigt. »Säg mig hellre när ni tänka gifta er och försök att få veta, om Hermann värdigas tillåta dig ta emot en bröllopspresent från mig.»

Han satt och tänkte på systerns besök, sedan hon gått, och brast ett par gånger ut i skratt, som blev bittert, när han såg sin syster och hennes fästman, alla medlemmar av sin egen klass och av Ruths passa in sina trånga små liv i trånga små former — boskap som flockade sig tillsammans och togo varandras meningar till rättesnöre för sina handlingar, som aldrig blevo några personligheter, därför att alltid barnsliga hänsyn måste tagas. Han kallade fram dem för sig i en lång procession: Bernard Higginbotham arm i arm med mr Butler, Hermann von Schmidt i broderlig förening med Charley Hapgood, och en och en och parvis fingo de sin dom och tillätos passera vidare. Han frågade förgäves: Var äro de stora andarna, de stora männen och kvinnorna! Han fann dem inte i den flock han kallat till sin lilla trånga kammare. Han kände en vämjelse för dem sådan som Circe måste ha känt för sina svin. När han skickat bort dem till sista man och trodde sig själv ensam, steg en senkommen över tröskeln, oväntad och okallad. Martin betraktade honom och såg svångremmen och stortröjan och de svängande axlarna hos den unge sjåare som en gång hade varit han.

»Du var likadan som alla de andra, min gosse», snäste Martin. »Din moral och dina kunskaper voro inte alls bättre än deras. Du varken tänkte eller handlade för dig själv. Dina åsikter voro färdiggjorda alldeles som dina kläder. Du var bara tuppen bland de andra. Du slogs och du regerade hela sällskapet, inte därför att du fann särskilt nöje däri — du tvärtom avskydde det — utan därför att de andra klappade dig på axeln. Du besegrade Ostklimpen därför att du inte ville ge dig, och det berodde dels på att du var en grobian och dels att du trodde vad alla de andra omkring dig också trodde, att höjden av karlaktighet var den vildhet, som tog sig uttryck i att snart sagt slita sönder medmänniskor. Och du, din valp, du tog också ifrån dem deras flickor, inte därför att du ville ha dem, utan därför att vildhingstens och sälhannens drifter funnos i märgen hos din omgivning och dem som bestämt din egen moral. Åren ha gått; vad tänker du nu om allt det där?»

Liksom till svar undergick synen en plötslig förändring. Svältremmen och stortröjan försvunno och ersattes av mera vardagliga kläder. Råheten försvann ur ansiktet, hårdheten ur ögonen, dragen förfinades och lystes upp av ett inre liv i gemenskap med skönhet och kunskap. Den nya gestalten var mycket lik honom själv, och som han betraktade den, märkte han studielampan, som kastade sitt sken över honom och över boken han läste. Han kastade en blick på titeln. Den var »Estetikens teori». Så tog han själv plats i denna nya gestalt, putsade lampan och satte sig att läsa i den digra boken.

TRETTIONDE KAPITLET.

En fager höstdag, lik den som föregående år sett deras kärlek ta medveten form, läste Martin sina »Kärleksdikter» för Ruth. Det var eftermiddag, och de hade cyklat ut till sin älsklingsplats bland kullarna. Då och då hade hon avbrutit hans läsning med små utrop av glädje, och när han nu lade ned manuskriptet, väntade han på hennes dom.

Det dröjde innan hon sade något; till sist började hon, tvekande hur hon bäst skulle forma vad hon verkligen tänkte.

»Jag tycker de äro vackra, mycket vackra», sade hon. »Men du får inte sälja dem, eller hur? Ja, du förstår vad jag menar. Vad du gör är inte praktiskt. Det måste vara någonting som gör att ingen vill köpa vad du skriver. Missförstå mig nu inte, min vän. Jag känner mig smickrad och stolt över att du har skrivit dessa dikter till mig, annars skulle jag ju inte vara kvinna. Men de sätta oss inte i stånd att gifta oss. Förstår du det, Martin? Det är inte egennytta hos mig, det är kärlek. Tanken på vår framtid trycker mig. Ett helt år har gått, sedan vi förstodo att vi älskade varandra, och vårt bröllop har inte kommit en dag närmare. Du får inte tycka att jag är oblyg, när jag talar så här om vårt giftermål, ty det

gäller ju mitt hjärta, allt vad jag är. Varför försöker du inte komma in i en tidning och bli reporter, åtminstone tills vidare?»

»Därför att det skulle förstöra min stil», svarade han lågt och entonigt. »Du har ingen aning om hur jag arbetat för att fullkomna den. Jag har inte tänkt på att sälja dessa 'Kärleksdikter', för att nu tala om dem. De ha givit mig skapandets glädje, och den i och för sig har varit mig belöning nog.»

Martin visste inte att Ruth kände sig alldeles oförstående gent emot denna skaparglädje. Hos henne fanns egentligen ingenting eget, intet personligt; hennes kultur var endast ett omtuggande av vad andra tuggat på förut.

»Tror du inte den där redaktören var i sin goda rätt, när han gjorde sina ändringar i din 'Havslyrik'?» frågade hon. »Kom ihåg att en redaktör måste ha en viss talang, annars hade han aldrig kunnat bli redaktör.»

»Ja visst, där ha vi auktoritetstron igen», svarade han och blev häftig som det gärna hände då det var fråga om dessa redaktörer. »Det som är, det är inte endast rätt, utan det bästa möjliga. Att en sak existerar är tillräckligt bevis för dess lämplighet att existera — det är genomsnittsmänniskornas orubbliga tro, inte bara i detta fall, utan också i alla andra. Det är okunnigheten naturligtvis som kommer dem att tro på sådant strunt, okunnigheten som är ingenting mer och ingenting mindre än den hönshjärnornas andliga process, som beskrivits av Weininger. De tänka att de tänka, och dessa tanklösa varelser äro domare över de få som verkligen tänka.»

Han tystnade, ty han kände att Ruth inte kunde följa honom.

»Jag vet inte alls vem den där Weininger är», svarade hon. »Och du talar så förfärligt i allmänhet, att jag inte förstår vart du vill komma. Vad jag talade om var begåvningen hos redaktörerna.»

»Då skall jag säga dig», avbröt han, »att den förnämsta egenskapen hos nittionio procent av dem är att de ha misslyckats. De ha misslyckats som författare, och det är just det som är fördömelsen. Det är dessa misslyckade skribenter som sitta som ilskna vaktare vid portarna till litteraturens lustgårdar, dessa som aldrig ha haft en originell tanke, aldrig känt värmen av den gudomliga elden. Och efter dem komma kritikerna. De ha också försökt skriva dikter och noveller, men de kunde inte. En gång drömde de om att bli stora diktare, därför äro de nu avundsjuka på alla som äro starkare än de voro själva. Den vanliga kritiken verkar lika kväljande på mig som ricinolja. Det finns ju stora kritiker, det vet du jag gärna medger, men de äro lika sällsynta som kometer. Misslyckas jag som författare, har jag avlagt det bästa prov som redaktör. Och den sysslan föder ju i alla fall sin man.»

Ruth kunde inte alls gilla Martins åsikter, och hon fann ett stöd för sitt ogillande i de motsägelser hon tyckte sig finna i hans yttranden.

»Men om det nu är som du säger, Martin, om alla dörrar äro stängda, som du själv tycks anse, hur är det då möjligt att ändå stora diktare kunnat uppstå?»

»Därigenom att de gjorde det omöjliga», svarade han. »De utförde verk som lågade och flammade så

starkt, att de brände till aska alla som motsatte sig dem. De ha kommit till genom underverk, genom att vinna ett vad på tusen mot ett. De slogo sig igenom därför att de voro Carlyles stridbara hjältar, vilka icke ville låta sig besegras. Och det är just vad jag också måste göra — jag måste utföra det omöjliga.»

»Men om du misslyckas, Martin? Tänk dig väl för!»

»Om jag misslyckas?» Han såg på henne ett ögonblick, som om tanken hon yttrat var otänkbar. Så sade han: »Misslyckas jag, blir jag redaktör och du blir en redaktörs hustru.»

Hon rynkade ögonbrynen åt hans skämt, men Martin fann henne så vacker med den där litet förolämpade minen, att han kysste henne.

»Ja, det är ju godt och väl», sade hon med en ansträngning att dra sig undan förtrollningen av hans styrka. »Jag har talat vid mamma och pappa. Aldrig förr har jag satt mig upp mot dem. Jag fordrade att de skulle höra mig. Som du vet, äro de båda två emot dig, men jag bedyrade att jag älskade dig över allting och till sist gick pappa in på att låta dig få en plats på hans kontor och att du fick börja genast. Och han erbjöd sig själv att redan från början betala dig så mycket att vi kunde gifta oss. Och det tycker jag var riktigt snällt och rart av honom, eller hur?»

Martin kände en dov förtvivlan i hjärtat, och mekaniskt sökte han efter tobak och papper — som han inte längre hade på sig — för att rulla en cigarrett. Han mumlade någonting ohörbart och Ruth fortfor:

»Uppriktigt sagt, så inte var det just så gärna han gav med sig. Han tycker inte om dina radikala åsik-

ter, och så tror han att du är lat. Det är du förstås inte — jag vet ju hur mycket du arbetar.»

Hur mycket, det visste inte en gång hon, var Martins tanke. »Jaså», sade han, »tycker du också att mina åsikter äro så radikala?»

»Jag tycker att de äro något . . . låt mig säga förvirrade», svarade hon.

Han hade fått svar på sin fråga, och så nedstämd kände han sig över livets gråhet att han glömde bort det frestande förslag hon gjort honom. Hon å sin sida vågade inte gå längre denna gång, om han inte ville svara. Då fick hon vänta till ett annat, lägligare tillfälle.

Men hon behövde inte vänta länge. Martin hade också en fråga att göra henne. Han ville förvissa sig om, hur mycket hon egentligen trodde på honom, och efter en vecka hade de båda fått svar. Martin påskyndade det genom att läsa upp för henne sin »Fläckar i solen».

»Varför blir du inte reporter?» frågade hon, när han slutat. »När du till den grad älskar att skriva, är jag säker om att du skulle lyckas. Du skulle kunna skapa dig ett namn som journalist. Det finns många stora speciella korrespondenter som förtjäna mycket pengar. Deras arbetsfält är hela världen. De skickas vart som helst, till hjärtat av Afrika som Stanley, eller för att intervjua påven eller utforska det okända Tibet.»

»Du tycker således inte om min essay?» frågade han. »Du tror att jag skulle kunna bli någonting inom journalistiken, men inte inom litteraturen?»

»Nej, nej! Jag tycker mycket om den. Det låter så vackert. Men jag är rädd att den går över dina

läsares horisont; åtminstone går den över min. Jag förstår den inte, trots allt vackert den innehåller. Din vetenskapliga terminologi förvirrar mig. Du är en ytterlighetsmänniska, det vet du nog, min egen vän, och vad som är fattbart för dig, blir kanske ofattbart för alla andra.»

Han var ännu upptänd efter läsningen av dessa de mognaste tankar han givit uttryck åt, och hennes omdöme slog honom med häpnad.

»Låt vara att den nu är dåligt skriven», fortfor han, »ser du i alla fall ingenting i den — i dess tankegång, menar jag?»

Hon skakade på huvudet.

»Nej, det är så olikt allt vad jag har läst. Jag har läst Maeterlinck och förstått honom . . .»

»Såå, du förstår hans mysticism?» utbrast Martin.

»Ja, men detta, som skall vara ett anfall just på honom, begriper jag inte. Naturligtvis, ifråga om originalitet . . .»

Han avbröt henne med en otålig gest som icke följdes av ord. Plötsligt märkte han att hon talade och hållit på med det hela tiden.

»När allt kommer omkring, har ditt författarskap varit en leksak för dig», sade hon. »Och nu har du lekt länge nog. Nu är det på tiden att ta itu med livet på allvar — *vårt* liv, Martin. Hittills har du uteslutande levat ditt eget.»

»Du vill att jag skall börja arbeta, som du kallar det?» frågade han.

»Ja, pappa har ju lovat . . .»

»Det där förstår jag», avbröt han. »Men vad jag vill veta är om du förlorat tron på mig eller inte.»

Hon tryckte tyst hans hand och hennes ögon voro fuktiga.

»På ditt författarskap, min vän», medgav hon i en halv viskning.

»Du har läst en mängd av vad jag skrivit», fortfor han nästan brutalt. »Vad tänker du om det? Är det så till ytterlighet hopplöst? Hur är det i jämförelse med andras arbeten?»

»De få sälja sitt, och du — inte.»

»Det är inte svar på min fråga. Tror du att litteraturen inte alls är min kallelse?»

»Jag skall svara dig. Jag tror inte du har blivit skapad för att skriva . . . Förlåt mig, min vän, men du tvingar mig att säga det, och du vet att jag känner till mer av litteraturen än du gör.»

»Ja, du är ju filosofie kandidat», sade han tankfullt, »och du borde åtminstone göra det.»

»Men jag har någonting mer att säga», fortfor han efter en för dem båda pinsam paus. »Jag vet vad jag bär inom mig, ingen vet det så väl som jag. Jag vet att jag kommer att lyckas. Jag ämnar inte låta slå mig till marken. Men jag fordrar ändå inte att du skall tro på mig eller mitt arbete. Vad jag ber dig om är att älska mig och tro på min kärlek.

»För ett år sedan bad jag om två år. Ett av dessa är nu gånget. Och jag tror, så sant jag är hederlig, att innan detta år är tillända skall jag vara vid målet. Du minns väl vad du sade för länge sedan, att man även när det gäller författarskap hade att genomgå sin lärotid. Nu har jag gjort det. När jag visste att du väntade på mig, har jag aldrig skolkat. Vet du, jag har glömt vad det vill säga att somna lugnt.

För några millioner år sedan visste jag hur det kändes att sova sig utsövd. Nu vaknar jag alltid vid väckarklockans skrammel. När jag känner mig trött, byter jag ut den tunga bok jag läser mot en lättare, och skulle jag ändå känna ögonen falla ihop, dunkar jag knytnävarna i huvudet för att hålla mig vaken. Jag har läst någon gång om en man, som var rädd för att sova. Jag tror det är Kipling som har skrivit om honom. Den mannen gjorde en anordning med en sporre, så att när medvetslösheten överföll honom, pressades hans nakna kropp mot sporrens vassa tänder. Jag har gjort ungefär detsamma. Jag ser på klockan och beslutar att inte förrän vid midnatt eller klockan ett eller två eller tre får sporren tas bort. Den sporren har varit min sängkamrat i månader. Nu har jag kommit därhän att fem och en halv timmes sömn är överdåd. Nu sover jag fyra timmar. Det finns tillfällen då jag är alldeles yr i huvudet av brist på sömn, då döden, med sin oändliga vila synes mig en lockelse, då jag anfäktas av Longfellows rader:

'Jag glider i min slup
Hän över sjön, så lugn och djup.
Ett enda steg — allt är förbi . . .
En bubbla blott man ser däri.'

»Naturligtvis är detta bara dumheter. Det kommer sig av nervositet och överansträngning. Men frågan är: varför har jag underkastat mig detta? För din skull. För att göra min lärotid så kort som möjligt, för att tvinga Framgången att hasta. Och nu känner jag mina möjligheter. Jag kan svära på att jag lär mig mera under en månad än en vanlig student vid ett universitet på ett helt år. Om jag inte vore i så

tvingande behov av att du skall förstå mig, skulle jag inte bry mig om att tala om det. Det är inte något skryt. Dina bröder äro okunniga barbarer i jämförelse med mig och de kunskaper jag har tvungit ut från mina böcker under långa nätters vaka. Det fanns en tid, då jag ville bli ryktbar — nu bryr jag mig inte alls om rykte. Jag vill ha dig. Jag hungrar mer efter dig än efter föda, kläder och erkännande. Det är min dröm att luta mitt huvud mot ditt bröst och sova i hundra år eller så, och drömmen skall bli sann inom ett år.»

Hans styrka strömmade över henne i våg på våg, och i det ögonblick hans vilja som starkast motsatte sig hennes, kände hon sig som mest dragen till honom. Den kraft, som alltid strömmat mot henne från honom, brusade nu i hans passionerade stämma, i hans lågande ögon, i det liv och den intelligens som svallade inom honom. För ett ögonblick liksom revs förlåten sönder och genom rämnan såg hon den verklige Martin Eden, lysande och oövervinnelig. Och liksom djurtämjare ha sina stunder av tvivel, så tvivlade hon nu på sin förmåga att tämja den andliga vildheten hos denne man.

»En annan sak», fortfor han ivrigt. »Du älskar mig. Varför? Det där som finns hos mig och tvingar mig att dikta är just det som lockar din kärlek. Du älskar mig därför att jag är olik de män du har känt och kunde ha kommit att älska. Jag är inte skapad för kontorspulpeten och sifferkolumnerna. Sätt mig vid dem liksom dessa andra män, låt mig andas samma luft som de och du har förstört olikheten oss emellan, förstört just det du älskar. Mitt begär att dikta är

det mest livskraftiga hos mig. Om jag varit en vanlig bracka, skulle jag aldrig ha haft detta begär, och du skulle heller aldrig ha velat ha mig till din man.»

»Men du glömmer en sak», avbröt hon. »Det har funnits excentriska uppfinnare som låtit sina familjer svälta, medan de jagade efter sådana chimärer som perpetuum mobile. Alldeles säkert älskade deras hustrur dem inte på grund av deras lönlösa fantasier, utan trots dem.»

»Det är sant», svarade han. »Men det har också funnits uppfinnare som inte varit excentriska och som svulto under det de försökte sig på praktiska uppgifter. Ibland lyckades de också. Jag försöker inte nå det omöjliga . . .»

»Du har själv sagt just de orden», inföll hon.

»Jag talade bildlikt. Jag strävar endast efter att göra vad män ha gjort före mig — att dikta och leva av min diktning.»

Hennes tystnad sporrade honom.

»Således är mitt mål för dig samma chimär som perpetuum mobile?»

Han läste svaret i tryckningen av hennes hand — den ömmande modershanden som smeker barnet, då det gjort sig illa. För henne var han ett barn som gjort sig illa, den förblindade mannen, som försökte uppnå det omöjliga.

Innan de slutade samtalet, varnade hon honom ännu en gång för att sätta sig upp mot hennes far och mor.

»Men du älskar mig?» frågade han.

»Ja, ja, det gör jag!» utropade hon.

»Och jag älskar dig, inte dem, och de kunna inte göra någonting som skadar mig.» Hans röst lät triumferande. »Ty jag litar på din kärlek och fruktar inte deras fiendskap. Allting kan gå under i denna värld, blott icke kärleken, så vida den inte är så svag att den snubblar och faller under vägen.»

TRETTIOFÖRSTA KAPITLET.

Martin hade av en händelse mött sin syster Gertrude på Broadway. Hon stod i ett hörn och väntade på en spårvagn, fick syn på honom först och lade märke till de skarpa, hungriga linjerna i hans ansikte, och den förtvivlade, ängsliga blicken i hans ögon. Han var också förtvivlad och ängslig. Han kom just från en fruktlös underhandling med pantlånaren, av vilken han försökt att få ett ytterligare litet lån på sin velociped, som han nyligen pantsatt, då vädret nu började bli moddigt, och i stället tagit hem sin svarta kostym.

»Ni har ju de svarta kläderna», hade pantlånaren svarat. »Säg inte att ni har gått och lånat på dem hos den där juden Lipka, för om ni har gjort det . . .»

»Nej, nej, jag har den hemma. Men den måste jag ha kvar.»

»Jaså», svarade den något blidkade pantlånaren. »Men jag måste också ha den, om det ska bli mera pengar. Ni tror väl inte att jag har den här affären för mitt nöjes skull?»

»Men det är en fyrtiodollars velociped i godt stånd», sade Martin, »och jag har bara fått sju dollars på den . . . nej, inte det en gång, ty ni tog sjuttiofem cents i förskottsränta.»

»Vill ni ha mer, så kom med kläderna», var det svar som drev Martin ut ur den unkna lilla hålan med ett

ansikte så förtvivlat att det rörde hans syster till medlidande.

De hade knappast hunnit mötas förrän Telegraph Avenuevagnen kom och stannade för att ta upp de väntande passagerarna. Mrs Higginbotham förstod av greppet om sin arm, när han hjälpte henne upp, att han inte tänkte följa med henne. Hon vände sig om på fotsteget och såg ned på honom och hans magra ansikte.

»Kommer du inte med?» frågade hon.

I nästa ögonblick hade hon stigit av och stod bredvid honom.

»Jag går . . . motion, förstår du», förklarade han.

»Då följer jag med dig några kvarter», sade hon. »Kanske jag också kan ha godt av det. Jag har inte känt mig riktigt kry de senaste dagarna.»

»Det är nog bäst du stannar här», sade Martin, då de kommit till nästa hörn och han hörde hur hon andades häftigt. »Du kan ju ta nästa spårvagn.»

»Ja, tänk att jag är trött allaredan», pustade hon. »Men ska du gå ända till North Oakland, lär du allt ha hunnit slita ut de där tunna sulorna, innan du kommit fram.»

»Jag har ett par bättre hemma», svarade han.

»Kom hem och ät middag i morgon», bad hon. »Bernhard kommer inte att vara hemma. Han skall fara till San Leandro i affärer.»

Martin skakade på huvudet, men han förmådde inte återhålla den varglika, hungriga blick som glimtade till i hans ögon vid talet om middag.

»Du har inte en penny, Martin, och det är därför du går. Motion», fnös hon föraktligt. »Se här, låt mig se.»

Hon letade i sin väska och tryckte ett femdollarsmynt i hans hand. »Jag tror jag glömde bort din sista födelsedag», mumlade hon lamt.

Instinktivt kramade Martin guldmyntet i handen, men samtidigt hade han en känsla av att han inte borde behålla det. Detta lilla guldstycke betydde dock för honom mat, liv, ljus i kropp och själ, kraft att fortsätta med arbetet och — vem visste? — kanske att skriva någonting som kunde inbringa honom många sådana guldstycken. Ja, vem kunde veta? Och han kunde också skicka ut en del nya saker, som han skrivit på sista tiden. Den tanken kom som en kraftig bundsförvant till hungern, och han stoppade guldmyntet i fickan.

»Du skall få igen det, Gertrude, hundrafalt», nästan snyftade han fram ur en strupe som snördes samman, och hans ögon blevo fuktiga.

»Kom ihåg mina ord!» utropade han sedan. »Innan året gått till ända, skall jag lägga hundra sådana här små gulingar i handen på dig. Jag ber dig inte tro mig. Du har bara att vänta och se.»

Nej, hon trodde honom visst inte. Hon sade: »Jag vet att du är hungrig. Det syns på dig. Kom hem och ät hos oss någon gång. Jag skall skicka ett av barnen till dig och säga till när Bernhard inte är hemma. Och så, Martin . . .»

Han väntade, fastän han i sitt hjärta visste vad hon ämnade säga, så synlig var hennes tankeprocess för honom.

»Tycker du inte det är på tiden att du skaffar dig något arbete?»

»Du tror då inte att jag skall lyckas?»

Hon skakade på huvudet.

»Ingen tror på mig, Gertrude, annat än jag själv.» Hans röst lät häftigt upprorisk. »Jag har redan gjort en del godt arbete, och förr eller senare får jag nog sälja det.»

»Hur vet du att det är godt?»

»Därför att . . .» Vad tjänade det till att resonera med henne! »Därför att det är bättre än nittionio procent av det som tryckes i tidskrifterna.»

»Om du ville ta ditt förnuft till fånga ändå!» svarade hon bekymrat, »och . . . och komma och äta middag hos oss i morgon.»

När Martin hjälpt henne upp i spårvagnen, skyndade han till postkontoret och köpte för tre dollars frimärken, och när han senare på dagen begav sig till det Morseska hemmet sutto dessa frimärken på en hel packe manuskript som han bar under armen.

Det skulle bli en betydelsefull afton för Martin, ty efter middagen träffade han Russ Brissenden. Hur han råkade vara där, vems vän han kunde vara eller hur bekantskapen uppstått, visste inte Martin, och han brydde sig heller inte om att fråga Ruth. Brissenden gjorde på Martin intryck av att vara blodfattig och ytlig och han ägnade honom knappast en tanke. En timme senare fann han honom vara en riktig tölp, som gick från det ena rummet till det andra, stirrade på tavlorna eller hängde näsan över de böcker han tog från borden eller hyllorna. Fastän främmande, gick han slutligen bort för sig själv och satte sig i en gungstol och fördjupade sig i läsningen av en tunn bok som han tog upp ur fickan. Medan han läste, lät han fingrarna smekande fara genom håret. Martin såg

inte mera av honom den kvällen, utom en gång då han fann honom stå och skämta, som det tycktes mycket framgångsrikt, med några unga damer.

När Martin till sist gick, råkade han hinna upp Brissenden ett stycke fram på trottoaren.

»Jaså, är det ni?» sade Martin.

Den andre svarade med ett grymtande, men började gå bredvid Martin. Denne gjorde intet försök att inleda ett samtal och de gingo och moltego flere kvarter.

»Den gamla ärkeåsnan!»

Det plötsliga i det kraftiga utropet förvånade Martin. Han kände sig road, men på samma gång fick han motvilja för mannen. »Varför går ni till ett sådant ställe?» slungades det emot honom efter ännu ett kvarters tystnad.

»Varför går ni dit själv?»

»Ja, ta mig tusan jag det vet», lydde svaret. »Det är i alla fall första gången jag glömt mig. Det är tjugufyra timmar på dygnet, och man måste göra av sig någonstans i alla fall. Kom, så gå vi och få en drink.»

»Gärna», svarade Martin.

I nästa ögonblick kände han sig förbryllad över sin villighet att antaga inbjudningen. Hemma låg flere timmars arbete och väntade på honom. Varför skulle han öda bort tiden på denne man som han inte tyckte om? tänkte han. Det var inte mannen och inte heller drinken som särskilt lockade honom, utan snarare vad som stod i sammanhang med den — ljusen, speglarna, kristallglasen, de varma och glödande ansiktena, sorlet av människoröster. Just detta var det; det var

rösterna av män, optimistiska män, män som andades framgång, kastade ut pengar och togo drinkar som män. Han kände sig ensam, det var felet med honom; det var därför han ögonblickligen nappat på inbjudningen som en hungrig fisk efter betet på kroken. Martin hade inte varit på en allmän bar sedan de där dagarna med Joe uppe i Shelly Hot Springs. Så som han arbetade kände han intet behov av sprit. Men nu . . . nu kom det, och de sutto snart i Grotto, där han och Brissenden slogo sig ned i stora skinnstolar och drucko skotsk whisky och soda.

De talade . . . om mångt och mycket. Martin, som själv tålde mycket, förvånade sig över Brissendens förmåga att konsumera sprit, men ännu mer förundrade han sig över den andres konversation. Det dröjde inte länge förrän han var på det klara med att Brissenden visste allting och att han ännu en gång träffat en intelligent man. Men han märkte också att Brissenden hade vad professor Caldwell saknade — eld, geniets otämda, lågande eld. Det språk han talade levde; hans tunna läppar uttalade fraser som beto och stungo eller voro mjuka som sammet; diktarens fantasi och visioner skymtade fram bakom de flytande orden. Martin satt och lyssnade. Han glömde sitt första intryck av mannen. Här hade det bästa böckerna hade att ge fått bekräftelse, här var en genialisk, verkligt levande man som han kunde se upp till.

»Ni har studerat biologi», sade Martin med hänsyftning på ett yttrande av Brissenden.

Till hans överraskning skakade denne på huvudet.

»Men ni uttalar sanningar endast som bevisas av

biologien», fortfor Martin. »Edra slutledningar äro fullkomligt desamma som i de böcker ni måste ha läst.»

»Det gläder mig», blev svaret. »Att mina ytliga kunskaper sätta mig i stånd att nå sanningen på genvägar, är ju högst tillfredsställande. För min del grubblar jag aldrig över om jag har rätt eller inte. De slutgiltiga sanningarna kan man ändå aldrig nå fram till.»

»Ni är en lärjunge av Spencer», utbrast Martin triumferande.

»Jag har inte läst honom sedan jag var yngling, och allt vad jag då läste var hans 'Uppfostran'.»

»Den som ändå kunde samla vetande så där . . . så där vårdslöst», sade Martin en halvtimme senare. Han hade försökt att noga analysera Brissenden. »Ni är en ren dogmatiker, och det är det som gör det så märkvärdigt. Ni konstaterar med fullkomlig bestämdhet de senaste fakta, som vetenskapen varit i stånd att fastslå endast genom posteriori-resonemang. Ni hoppar rakt på den riktiga slutledningen. Ni tycks genom någon övernaturlig process finna vägen till sanningen med ljusets hastighet.»

»Ja, det var just vad som alltid förbryllade fader Joseph och broder Dutton», svarade Brissenden. »Nej, nej», tillade han, »jag är ingenting alls. Det var en lycklig slump av ödet som skickade mig till en katolsk skola för att uppfostras. Var har ni lärt er vad ni kan?»

Och medan Martin berättade honom det, studerade han Brissenden mycket noga, från det långlagda, fina, aristokratiska ansiktet och de hängande skuldrorna

till överrocken på en stol bredvid, med fickorna, svällande av en massa böcker. Brissendens ansikte och långa, smala händer voro mycket solbrända, något som Martin grubblade över. Det var tydligt att Brissenden inte var någon friluftsmänniska. Hur hade han då kunnat bli så där stekt av solen? Det låg bestämt någonting sjukligt i denna solbränna, blev resultatet av Martins funderingar, och han återvände till studiet av hans ansikte med de framskjutande kindkotorna och den finaste örnnäsa Martin någonsin sett. Hans ögon voro varken stora eller små och av en obeskrivlig brun färgnyans. Men det brann eld i dem eller, rättare sagt, elden låg bakom dem och lurade och detta gav dem ett tvåfaldigt, egendomligt motsägande uttryck. På samma gång de voro trotsiga, okuvliga och hårda, väckte de också medlidande, och Martin tyckte det var synd om honom, han visste inte varför.

»Å, jag är lungsiktig», sade Brissenden något senare, sedan han talat om att han kom från Arizona. »Jag har levat därnere ett par år för klimatets skull.»

»Och ni är inte rädd för ombytet här uppe?»

»Rädd?»

Upprepningen gjordes icke med någon särskild understrykning, men Martin såg i det asketiska ansiktet liksom ett tillkännagivande att det inte fruktade någonting. Ögonen krympte ihop, tills de voro örnlika, och Martin nästan höll andan, när han nu också såg örnnäbben med dess stora näsvingar, trotsiga och utmanande. Han satt i beundran och nästan omedvetet reciterade han högt:

'Men under ödets hårda slag
mitt huvud blöder, men ej böjes!'

»Jaså, ni tycker om Henley», sade Brissenden nu mycket älskvärdt. »Ja naturligtvis, jag kunde inte ha väntat någonting annat av er. Henley! Han reser sig bland de nutida rimmarne — de där i magasinen — som en gladiator över en flock evnucker.»

»Ni tycker inte om magasinen», inflikade Martin.

»Gör ni det kanske?» nästan snäste han tillbaka.

»Jag skriver, eller snarare försöker skriva för magasinen», sade Martin osäkert.

»Jaså», kom svaret, nu mera vänligt igen. »Ni försöker skriva, men ni lyckas inte. Jag respekterar och beundrar er därför. Jag vet vad ni skriver, jag kan se det med ett halvt öga, och det finns inte sådana ingredienser i det, att det blir en behaglig lukt för magasinen. De vilja ha mischmasch och smörja, och Gud skall veta att de få det också, men inte av er.»

»Jag har inte kommit längre än till små tillfällighetssaker», sade Martin.

»Jaså, ni har inte det?» Brissenden tystnade och mönstrade hänsynslöst Martins tydliga fattigdom, från den slitna halsduken och den sågkantade kragen till de nötta rockärmarna, och såg upp igen till de insjunkna kinderna. »Kommit längre!» upprepade han. »Tillfällighetssaker äro minsann inte små, och så långt kommer ni aldrig. Tänk om jag skulle vara så oförskämd och fråga, om ni vill ha någonting att äta?»

Martin kände hur han blev het i kinderna och Brissenden skrattade triumferande.

»Ni är en djävul!» utropade Martin uppretad.

»Jag frågade er i alla fall inte.»

»Nej det vågade ni inte.»

»Jag vet just inte det. Jag bjuder er nu.»

Brissenden reste sig till hälften ur stolen liksom i avsikt att gå in i den bredvid liggande restauranten. Martins händer voro knutna och hans tinningar bultade.

»Jag skulle kunna slå er», sade han.

»Vad skulle det tjäna till?» blev Brissendens svar.

»Nej, det har ni rätt i.» — Martin brast ut i skratt. »Jag tillstår att jag bar mig dumt åt, Brissenden. Att jag är hungrig och att ni ser det äro endast vanliga företeelser, och det ligger ingen skam i det.»

»Men ni blev ond.»

»Ja, ett ögonblick. Gamla vanan, ser ni, sedan jag var pojke. Ännu hänger det i med gamla vanor. De äro skeletten i mitt klädskåp.»

»Ni får stänga igen dörren om dem nu.»

»Det har jag redan gjort.»

»Verkligen?»

»Säkert.»

»Låt oss då få någonting att äta.»

»Låt mig betala det här», sade Martin och tog upp sina sista slantar. Men Brissenden förekom honom, och med en grimas stoppade Martin ner sina pengar igen, medan Brissendens hand för ett ögonblick vänligt lades på hans axel.

TRETTIOANDRA KAPITLET.

Följande eftermiddag överraskades Maria av Martins andra besökande. Men den här gången tappade hon inte huvudet, utan förde Brissenden genom förmakets glans in i Martins rum.

»Hoppas jag inte kommer och stör», började Brissenden.

»Nej, visst inte», svarade Martin, i det han skakade hand med honom och bjöd honom rummets enda stol, medan han själv tog plats på sängen. »Hur fick ni veta var jag bodde?»

»Ringde upp Morses. Miss Morse svarade själv. Och här är jag.» Han letade i rockfickorna och tog upp en liten bok som han slängde på bordet. »Där är en bok av en poet. Läs den och behåll den.» Och som svar på en protest från Martin: »Jag bryr mig inte om böcker. Jag spottade blod i morse igen. Har ni någon whisky? Naturligtvis inte. Vänta en minut.»

Han var redan borta. Martin skaffade ett par stora glas av Maria och satte sig att läsa boken han fått, Henry Vaughn Marlows senaste diktsamling.

»Fanns inte skotsk», sade Brissenden, när han kom igen. »De kräken ha ingenting annat än amerikansk whisky, men här är en hel butelj i alla fall.»

»Jag kan skicka en av pojkarna efter citroner, så blanda vi till en toddy», erbjöd sig Martin. »Jag undrar vad Marlow kan förtjäna på en sådan här bok?» fortfor Martin och höll upp den.

»Femtio dollars kanske», blev svaret, »och det är tur om han ens får så mycket.»

»Då kan man ju inte leva på att skriva poesi.»

Martins röst och ansikte röjde hans nedslagenhet.

»Nej, det kan ni lita på. Inte på poesi, men på rimmeri. Vi ha Bruce, Virginia Spring och Sedgwick; de förtjäna mycket bra. Men poesi — vet ni vad Vaughn Marlow lever på? Han är lärare i en pojkskola i Pennsylvanien, och det är ett litet helvete, må ni tro. Jag skulle inte vilja byta plats med honom, om han också hade att bjuda mig femtio år att leva på. Och ändå skiljer sig hans arbete från hela hopen av versmakares som en rubin från en knippa morötter. Och sådana kritiker han får. Fan ta dem allesammans, de mannekängerna!»

»Det skrivs för mycket av män som inte kunna skriva, om män som skriva», sade Martin. »Jag har riktigt häpnat över all den smörja som skrivits om Stevenson och hans verk.»

»Jojo, jag känner till ynglet», fnös Brissenden, »som häcklar honom för hans Fader Damien-brev, analyserar och väger honom . . .»

»Och mäter honom med sitt eget ynkliga jags alnmått», inföll Martin.

»Ja, alldeles riktigt sagt . . . som hugger efter och besudlar det sanna, det sköna och det goda och till sist klappar honom i ryggen och säger 'Fido snäll hund! Pfu! De där små snattrande kajorna till

män', som Richard Realf kallade dem den kvällen han dog.»

»De peka finger åt stjärnstoftet», återtog Martin varmt, »åt mästarnas meteorlika flykt. Jag skrev en gång en paskill mot dem — mot kritikerna i allmänhet.»

»Får jag se den», bad Brissenden ivrigt.

Martin letade fram en kopia av »Stjärnstoft», och medan Brissenden läste den, skrattade han invärtes, gned sina händer och glömde alldeles bort sin toddy.

»Det förefaller mig som om ni vore en smula stjärnstoft själv, kastad ut i en värld av dvärgar, som ingenting kunna se därför att de ha huvorna neddragna över ögonen», föll hans omdöme till sist. »Naturligtvis anammades det här av första magasin som fick det.»

Martin ögnade igenom sin manuskriptbok.

»Det har blivit refuserat på tjugufem håll.»

Brissenden brast i ut ett långt och hjärtligt skratt, som slutade med en hostattack.

»Hör nu, ni behöver inte tala om för mig att ni har försökt er på poesi», stönade han. »Får jag se någonting.»

»Läs det inte nu», bad Martin. »Jag vill hellre tala med er. Jag kan slå ihop en bunt, så kan ni ta den med er hem.»

När Brissenden gick, hade han med sig kärleksdikterna samt »Perin och pärlan». Nästa dag kom han igen.

»Jag vill ha mer.»

Han icke allenast försäkrade Martin att denne verkligen var skald, utan Martin fick dessutom veta att

Brissenden också var det. Han blev alldeles häpen över den andres dikter och uttryckte sin förvåning över att intet försök gjorts att offentliggöra dem.

»Måtte hin ta alla förläggare», blev Brissendens svar på Martins erbjudande att försöka sälja dikterna åt honom. »Älska skönheten för dess egen skull», var hans råd, »och låt magasinen vara i fred. Är ni klok, så går ni till sjöss igen, Martin Eden. Vad har ni att göra i dessa sjuka och ruttna städer? Ni skär halsen av er för varje dag ni stannar här och försöker prostituera skönheten till förmån för magasinen. Vad var det ni sade häromdagen? Jo, människan, den senaste av dagsländorna. Nå, vad vill ni, en sådan sen dagslända, med rykte? Fick ni det, skulle det förgifta er. Ni är för enkel, för osammansatt och alldeles för förnuftig för att kunna göra er lycka på slikt mos. Jag hoppas att ni aldrig får sälja en enda rad åt magasinen. Skönheten är den enda herre som duger att tjäna. Gör det och ge tusan i populacen. Framgång! Vad är det, om den inte finns i er sonett om Stevenson, som går utanpå Henleys 'En syn', i edra 'Kärleksdikter', i er 'Havslyrik'?»

»Det är inte vad ni har lyckats uträtta som skänker er glädje, utan just själva arbetet med det. Säg inte mig det, jag vet det. Ni också. Skönheten plågar er. Det är en evinnerlig pina inom er, ett sår som aldrig läkes, en kniv av eld. Varför skall ni hålla på att krångla med tidskrifterna? Låt skönheten bli ert mål. Varför skulle ni mynta ut den i guld? Ni kan det i alla fall inte, så att det tjänar ingenting till att jag blir häftig. Ni kan hålla på att läsa magasin i tusen år utan att finna någonting som går upp mot

en enda rad av Keats. Bry er inte om rykte och pengar, tag ni hyra i morgon dag och stick ut till havs.»

»Det gäller inte ryktet, utan kärleken», skrattade Martin. »Kärleken tycks inte ha någon plats i er värld; i min är skönheten kärlekens tjänarinna.»

Brissenden såg på honom med både medömkan och beundran.

»Ni är så ung, Martin, min gosse, så ung. Ni vill fladdra högt, men edra vingar äro för fina, för färgrika. Bränn dem inte. Men det har ni förstås redan gjort. En dyrkad kjol måste naturligtvis vara förklaringen på edra 'Kärleksdikter', och det är just det som är skamligt.»

»De prisa kärleken lika väl som kjolen», skrattade Martin.

»Galenskapens filosofi», blev svaret. »Det har jag blivit övertygad om, medan jag gick i mina haschishdrömmar. Men akta er. Dessa borgarstäder komma att döda er. Se bara på det där nästet av förrädare, där jag träffade er. Inte kan man känna sig frisk i en sådan atmosfär. Den är förnedrande. Det finns inte en där, som inte drar ner en, män som kvinnor; de äro allesammans levande magar, som ledas av blötdjurens höga intellektuella och artistiska impulser . . .»

Han avbröt sig och betraktade Martin. I ett ögonblick gissade han sig till situationen. Hans ansikte uttryckte en undrande förfäran.

»Och ni skrev verkligen dessa härliga kärleksdikter till henne, den där bleka, skrumpna kvinnovarelsen!»

I nästa ögonblick hade Martins högra hand gripit om hans strupe och skakade honom så att tänderna

skallrade. Men Martin såg ingen fruktan i hans ögon, bara en nyfiken, gäckande djävul. Han kom till sig själv igen och kastade Brissenden raklång i sängen. Brissenden flämtade ett ögonblick, så började han skratta invärtes.

»Ni ha gjort mig till er eviga gäldenär, om ni skakat ut livslågan med ens», sade han.

»Mina nerver äro på helspänn för tillfället», ursäktade sig Martin. »Jag gjorde väl inte illa er? Se här, låt mig blanda en frisk grogg.»

»Å, ni unge grek!» fortfor Brissenden. »Jag undrar om ni riktigt förstår att sätta värde på er kropp. Ni är djävulskt stark. Ni är som en ung panter, en lejonunge. Men ni får nog också betala för den där styrkan.»

»Vad menar ni?» frågade Martin intresserad och räckte honom glaset. »Se här, drick nu och var snäll.»

Brissenden smuttade på glaset.

»Kvinnorna», sade han. »De komma att pina er till döds, liksom de nog redan ha plågat er, om jag inte föddes i går. Nu tjänar det ingenting till att ni stryper mig, ty nu tänker jag tala rent ut. Det här är helt säkert er första kärlek; men för skönhetens skull måste ni lova mig att visa bättre smak nästa gång. Vad i himlens namn har ni att skaffa med en dotter till bracksamhället? Låt det vara i fred. Välj en stor, yster, lågande kvinna som skrattar åt livet, gycklar med döden och älskar er när hon skall. Det finns sådana kvinnor, och de skola älska er lika beredvilligt som någon mesig produkt av livet i hemmets skygd.»

»Mesig!» protesterade Martin.

»Just mesiga ja; som prata snusförnuftig moral

som de själva fått inpratad i sig, och som äro rädda att leva livet. De älska er, Martin, men de älska sin snusförnuftiga moral ännu mera. Vad ni behöver är livets härliga hängivelse utan tanke, de stora, fria själarna, de brokiga fjärilarna och inte de små grå larverna. Ni skulle tröttna på dem, om ni är olycklig nog att få leva. Men det vill ni inte. Ni vill inte gå tillbaka till edra fartyg och ert hav, ni vill gå omkring i dessa pesthålor till städer, tills edra ben ruttna och ni äntligen dör.»

»Ni kan gärna hålla straffpredikningar, men ni kan inte få mig att svara», sade Martin. »Ni äger, när allt kommer omkring, endast den visdom som har sitt ursprung i ert temperament, och vad mitt temperament lärt mig, är nog lika ojävigt.»

De kunde inte komma överens i fråga om kärlek, tidskrifter och mångt och mycket, men de tyckte om varandra. De voro tillsammans dagligen, om också inte mer än den timme Brissenden satt i Martins trånga rum. Brissenden kom aldrig utan en flaska whisky, och när de åto middag tillsammans ute i staden, drack han skotsk whisky och sodavatten under hela måltiden. Han betalade alltid för dem båda, och det var genom honom Martin först lärde sig bli finsmakare på mat och sätta värde på champagne och rhenska viner.

Men Brissenden var och förblev en gåta. Med ett ansikte som en asket var han ändå i sin blodfattigdom en inbiten njutningsmänniska. Han var inte rädd för att dö, han var bitter och cynisk i allt som rörde livet och fastän han var döende älskade han livet till dess sista atom. Han behärskades av ett nästan vansinnigt begär att leva, han hade försökt med alla möj-

liga narkotiska medel, hade underkastat sig de märkvärdigaste ting för att få nya sensationer. Han berättade Martin att han en gång frivilligt gått utan vatten i tre dagar för att erfara den utsökta njutningen att släcka en sådan törst. Vem eller vad han var fick Martin aldrig veta. Han var en man utan något förflutet, vars framtid var den nära förestående graven och för vilken nuet var en bitter livsfeber.

TRETTIOTREDJE KAPITLET.

Martin förlorade fortfarande i kampen. Ekonomisera hur mycket han ville, räckte förtjänsterna ändå inte till. Vid jultiden hade han ännu sina bästa kläder pantsatta och kunde inte begagna sig av inbjudningen till det Morseska hemmet. Det gjorde inte Ruth glad, och själv kände han sig förtvivlad. Han sade henne att han ändå skulle försöka komma. Han skulle gå över till San Francisco och kassera in sina fem dollars från *Transcontinental* och lösa ut sin kostym.

Han lånade tio cents av Maria. Hellre skulle han ha gjort det av Brissenden, men denna märkvärdiga individ hade försvunnit. Martin hade inte sett honom på två veckor. För sina tio cents kom han med färjan till San Francisco, och medan han gick uppför Market Street grubblade han på vad han skulle ta sig till om han inte lyckades få pengar. Han kunde då inte komma tillbaka till Oakland och han kände i hela San Francisco inte en enda människa som han kunde be att få låna ytterligare tio cents.

Dörren till *Transcontinentals* kontor stod på glänt och just som Martin skulle öppna den riktigt, hejdades han av en högljudd röst inifrån, som utropade:

»Det är inte fråga om det, mr Ford. (Genom sin korrespondens visste Martin att Ford var redaktörens

namn). Frågan är, om ni vill betala kontant, nu, här, på ögonblicket. Det intresserar mig inte alls vad *Transcontinental* har för utsikter till nästa år. Jag vill ha betalt för vad jag gör, och jag säger er att julnumret kommer inte att gå i press, förrän jag har mina pengar i handen. Adjö. När ni har fått mynt, kan ni komma till mig, så få vi talas vid.»

Dörren slogs upp och mannen rusade förbi Martin, som beslöt att inte gå in genast, utan vänta i förstugan en kvarts timme. Så öppnade han och steg på. Det var första gången han befann sig i en redaktionslokal. Det behövdes tydligen inga kort här, en pojke gick bara in i ett mindre rum och anmälde att någon sökte mr Ford, varpå han vinkade åt Martin att följa efter. Därinne i rummet, där stor oordning rådde, satt vid sitt skrivbord en skäggig, till utseendet ganska ung man och betraktade honom nyfiket. Det förvånade Martin att han kunde se så lugn ut efter uppträdet med boktryckaren.

»Mitt namn . . . är Martin Eden», började Martin. (»Och jag vill ha mina fem dollars», skulle han helst velat tillägga genast).

Men detta var hans första redaktör och han ville inte under för handen varande omständigheter onödigtvis förarga honom. Till hans överrraskning sprang mr Ford ögonblickligen upp och med ett: »Nej, vad säger ni!» började han skaka Martins båda händer.

»Jag kan inte säga hur det gläder mig att träffa er, mr Eden. Har ofta undrat, vad ni kunde vara för en.»

Här höll han Martin ifrån sig på en armslängd avstånd, och hans strålande ögon gingo över Martins näst bästa dräkt, som samtidigt var hans sämsta,

»Jag erkänner att jag trodde ni var mycket äldre. Er historia röjde en sådan bredd, en sådan kraft, en sådan djup och mognad tanke. Ett riktigt litet mästerverk — det såg jag, bara jag läst de första raderna. Men får jag presentera er för redaktionen i övrigt.»

Fortfarande pratande förde mr Ford honom in i ett stort rum, där han föreställde honom för sin medredaktör, mr White, en mager, bräcklig liten man, vars hand var egendomligt kall, som om han led av frossa.

»Och mr Ends, mr Eden. Mr Ends är vår ekonomichef.»

Martin skakade hand med en liten skelögd, flintskallig man, vars ansikte, så mycket man kunde se därav, tycktes vara rätt ungdomligt. Till största delen var det täckt av snövitt, välvårdat skägg — det sköttes om söndagarna av hans hustru, som då också passade på att raka honom på halsen. De tre männen omringade Martin och talade alla på en gång om hur förtjusta de voro, tills det förekom honom som om de pratade på beting.

»Vi ha ofta undrat varför ni aldrig kom hit», sade mr White.

»Jag har inte haft pengar till färjan, och jag bor på andra sidan viken», svarade Martin öppenhjärtligt i tanke att genast låta dem förstå att han ovillkorligen måste ha pengar. Gång på gång kom han på nytt fram med vinken, men hans beundrare slogo dövörat till. De sjöngo hans lov, berättade vad de hade tänkt om hans historia vid första påseendet, vad de tänkt sedan, vad deras hustrur och släkt tänkt; men icke ett ljud om att de tänkte betala honom för den.

»Har jag talat om för er, hur jag först kom att läsa

er historia?» sade mr Ford. »Nej, det har jag naturligtvis inte. Jag var på väg från Newyork, och när tåget stannade i Ogden, kom tidningspojken ombord med senaste numret av *Transcontinental.*»

»Herre Gud», tänkte Martin. »Du kan resa i Pullmanvagn så mycket du vill, men jag håller på att svälta ihjäl för de fattiga fem dollars du är skyldig mig.» Och vreden steg inom honom. Han tänkte på alla de gångna månaderna av fåfäng väntan, av hunger och försakelse, och just nu gnagde hungern hans inälvor — han hade inte ätit något sedan föregående dag och då ganska litet. Dessa varelser voro icke allenast rövare, de voro lumpna tjuvar. Genom lögner och brutna löften hade de stulit hans historia ifrån honom. Men han skulle visa dem! Och han beslöt att inte lämna redaktionen, förrän han fått sina pengar. Han lyckades med ansträngning behärska sig, men inte förr än uttrycket i hans ansikte börjat skrämma dem.

»Jag skall säga varför jag har kommit hit», sade Martin slutligen. »Jag vill ha betalt för den där historien ni tycker så mycket om. Om jag minns rätt lovade ni fem dollars, så snart den blivit tryckt.»

Mr Ford tycktes också komma ihåg det och stack handen i fickan efter plånboken, men vände sig plötsligt till mr Ends och sade att han glömt sina pengar hemma. Det var tydligt att mr Ends tyckte det var tråkigt, och Martin såg hur han försökte skydda sina egna byxfickor. Martin förstod att där fanns pengar.

»Jag är mycket ledsen», sade mr Ends, »men det är inte en timme sedan jag betalade boktryckaren, och det tog allt vad jag hade inne. Det var naturligtvis tanklöst av mig att göra mig av med alltsammans

Räkningen var visserligen inte förfallen, men den stackars mannen tiggde och bad om ett förskott — det kom alldeles oväntat för övrigt.»

De båda männen sågo förväntansfullt på mr White, men denne skrattade och ryckte på axlarna. Hans samvete var alldeles rent. Han hade kommit till *Transcontinental* för fyra månader sedan, och fyra månaders lön var man skyldig honom.

»Det var för tråkigt mr Eden, att ni skulle komma just nu», sade mr Ford ogenerat. »Det är bara slarv, jag försäkrar det. Men jag skall säga er vad vi ska göra. Vi posta er en anvisning det första vi göra i morgon bittida. Ni har ju mr Edens adress, mr Ends?»

Ja bevars, mr Ends hade adressen, och anvisningen skulle bli skickad. Martins uppfattning av bankaffärer var visserligen något oklar, men han förstod ändå inte riktigt, varför han inte kunde få anvisningen genast.

»Då äro vi överens, mr Eden?» sade mr Ford.

»Jag behöver pengarna i dag», svarade Martin envist.

»Om ni hade kommit vilken annan dag som helst», började mr Ford så vänligt, men avbröts här av mr Ends.

»Mr Ford har ju förklarat för er ställningen; jag också. Anvisningen skickas . . .»

»Jag har också förklarat», avbröt Martin, »att jag vill ha pengarna i dag.»

Han kände hur pulsarna började slå litet häftigt vid ekonomidirektörens avsnäsning, och han höll skarpt öga på denne herre, ty han anade, att *Transcontinentals* förmögenhet låg i hans fickor.

»Det är ju tråkigt, men . . .» började mr Ford.

I detta ögonblick vände sig mr Ends om liksom för att lämna rummet. Men Martin sprang framför honom och grep honom med ena handen om strupen på ett sätt som kom mr Ends välvårdade skägg att peka i fyrtiofem graders vinkel mot taket. Till sin ytterliga förskräckelse sågo mr Ford och mr White sin ekonomidirektör bli skakad som en golvmatta.

»Fram med pengar!» skrek Martin. »Fram med dem, annars skakar jag ut dem, om det så bara är femcentare. Ur vägen, ni båda andra. Om ni komma för nära, kanske det kommer att göra ondt.»

Mr Ends var nära att kväfvas, och inte förr än Martin lossat litet på greppet, kunde han tillkännage sin avsikt att göra Martin till viljes. Efter åtskilligt sökande gåvo fickorna ett utbyte av fyra dollars och femton cents.

»Vänd ut och in på dem», befallde Martin.

Ännu tio cents föllo ut. Martin räknade omigen för att vara säker.

»Nu är det er tur!» skrek han till mr Ford. »Jag skall ha sjuttiofem cents till.»

Mr Ford sölade inte med att undersöka fickorna och resultatet blev sextio cents.

»Är det säkert att det är alltsammans?» frågade Martin hotande. »Vad har ni i västfickorna?»

Mr Ford vände ut och in på dem. En papperslapp föll ur en av dem. Han tog upp den och skulle stoppa ned den igen, då Martin utbrast:

»Vad är det? En biljett till färjan? Hit med den. Den går för tio cents. Nu har jag fått fyra och nittiofem med biljetten. Jag har ännu fem cents att fordra.»

Han såg på mr White och fann att denne just var i färd med att räcka honom ett nickelmynt.

»Tack ska ni ha», sade Martin, vändande sig till dem i klump. »Och god morgon.»

»Rövare!» morrade mr Ends efter honom.

»Tjuv!» svarade Martin och smällde igen dörren.

Martin kände sig riktigt i tagen. Nu kom han ihåg att *The Hornet* var skyldig honom femton dollars för »Perin och pärlan», och han beslöt att genast gå och kassera in dem. Men *The Hornets* redaktion bestod av en samling slätrakade, storvuxna unga män, riktiga stråtrövare som plundrade allt och alla, till och med varandra. Sedan en del av möblemanget krossats, lyckades huvudredaktören (en f. d. universitetsbrottare) med hjälp av ekonomichefen, en annonsagent och vaktmästaren få ut Martin och skicka honom med ovanligt fart utför trappan.

»Välkommen igen, mr Eden, när det faller sig lägligt», skrattade de ned till honom från övre förstugan.

Martin gjorde en grimas, reste sig och mumlade:

»Byket på *Transcontinental* var krukor, ni ä' ena riktiga prisboxare.»

Ytterligare skratt hälsade detta.

»Nåja, mr Eden», sade redaktören av *The Hornet*, »för att vara poet, går ni minsann inte av för hackor. Var har ni lärt er den där snedstöten med vänsterhand, om jag får fråga?»

»På samma ställe där ni har lärt er den där 'halv-Nelson'», svarade Martin. »Ni får ett blått öga i alla fall.»

»Hoppas ni inte blir för stel i nacken», sade redaktören. »Men vad säger ni, om vi skulle gå ut allesamman och få oss en drink?»

Martin nickade instämmande. Och rövarne och den plundrade drucko helt vänskapligt tillsammans och de kommo överens om att slagsmålet varit ett av de finaste de varit med om och att de femton dollarna för »Perin och pärlan» numera rättvisligen tillhörde *The Hornets* redaktion.

TRETTIOFJÄRDE KAPITLET.

Arthur stannade i porten, medan Ruth steg uppför trappan. Hon hörde det taktfasta knäppandet av skrivmaskinen, och när Martin öppnade för henne, hade han hunnit till sista sidan på ett manuskript. Hon hade kommit för att höra efter om han skulle komma till dem juldagen, men innan hon hann yttra ett ord om sitt ärende, började Martin:

»Får jag läsa det här för dig, Ruth. Det är min senaste och olik alla de andra, så olik till och med att jag nästan känner mig rädd, och ändå har jag en aning om att den är bra. Nu skall du döma. Det är en hawaiisk historia, som heter 'Wiki-Wiki'».

Hans kinder glödde, medan hon frös i det kalla rummet.

Hon lyssnade uppmärksamt till vad han läste, och fastän han då och då hade sett endast ogillande i hennes ansikte, sade han när han slutat:

»Säg nu uppriktigt vad du tycker om den.»

»Jag . . . jag vet inte», svarade hon. »Tror du . . . att du kan få sälja den?»

»Jag fruktar att det inte skall lyckas», tillstod han. »Den är för stark för tidskrifterna. Men den är sann, det ger jag dig mitt ord på.»

»Men varför håller du på med att skriva saker som du vet att du inte kan få sälja?» invände hon obevekligt. »Du skriver ju för att kunna leva av det.»

»Det är riktigt. Men jag kunde inte bli fri från historien, jag måste skriva den.»

»Men varför har du gjort Wiki-Wiki så förfärligt rå? Det kommer alldeles säkert att stöta dina läsare, och det är naturligtvis därför man refuserar ditt arbete.»

»Därför att den verklige Wiki-Wiki skulle ha talat som jag låter honom göra.»

»Men det bevisar inte god smak.»

»Det är livet», svarade han tvärt. »Jag måste skildra livet sådant jag ser det.»

Hon svarade inte, och en besvärad tystnad uppstod. Därför att han älskade henne kunde han inte riktigt förstå henne, och han kunde inte fatta henne därför att han räckte högt över hennes horisont.

»Jag har fått litet pengar från *Transcontinental*», sade han för att leda samtalet in på ett annat ämne, och när han tänkte på hur det gått till, kunde han inte låta bli att skratta invärtes.

»Då kommer du!» utropade hon gladt. »Det var det jag ville veta.»

»Kommer?» mumlade han frånvarande. »Vart?»

»Till oss. Du sade ju att du skulle ta hem dina kläder, när du fick pengar.»

»Jag glömde alltsammans», svarade han. »Maria skulle i morse betala betet för sina båda kor och en liten kalv, hon hade inga pengar och så fick hon mina — 'Klockringningen' gick i betesägarens fickor.»

»Då kommer du inte?»

Han såg ner på sina kläder.

»Jag kan inte.»

Tårar av missräkning och förebråelse glittrade i hennes ögon, men hon sade ingenting.

»Nästa jul äter du middag med mig hos Delmonicos», sade han. »Eller i London, Paris eller var du vill. Jag vet det.»

»Jag såg härom dagen i tidningarna», sade hon tvärt, »att det hade varit flera utnämningar vid den lokala järnvägsposten. Du stod ju först i tur?»

Han var tvungen att erkänna att han hade fått kallelse, men att han hade avböjt. »Jag var så säker på mig själv», sade han förklarande. »Inom ett år kommer jag att förtjäna mera pengar än ett dussin posttänstemän. Vänta, så får du väl se.»

»Å!» var allt hon sade, när han slutade. Hon reste sig och satte på sig handskarna. »Jag måste gå, Martin, Arthur väntar på mig.»

Han tog henne i sina armar och kysste henne, men hon drog sig nästan undan, och hennes läppar mötte hans utan värme.

Hon var ond på honom . . . ja det var hon, sade han sig själv, när han kom tillbaka efter att ha följt henne ned. Men varför? Det var ju otur att Maria hade behövt hans pengar, inte kunde någon rå för det, och han hade inte en tanke på att han kunde ha handlat annorlunda än han gjort. Nåja, det hade kanske inte varit så rätt av honom att inte ta en plats i järnvägsposten. Och så hade hon inte tyckt om »Wiki-Wiki».

På eftermiddagen kom brevbäraren. Bland de tjocka konvoluten fanns ett tunt brev från *The New-York Outview*.

Han dröjde med att öppna det. Hos den tidskriften

hade han inte något manuskript, så att det kunde inte vara . . . Kanhända . . . hans hjärta riktigt stannade . . . kanhända man ville beställa en artikel av honom. Men i nästa ögonblick sköt han ifrån sig den tanken som alldeles orimlig.

Brevet var mycket kort. Redaktionssekreteraren underrättade honom endast att tidskriften mottagit ett anonymt brev som inneslöts, men att han kunde vara försäkrad om att *Outviews* redaktion aldrig fäste sig vid anonyma korrespondenser.

Martin fann brevet ifråga vara skrivet med dålig stil. Det var en hop ovett mot honom, och brevskrivaren förklarade, att »den sig så kallade Martin Eden» inte alls var någon författare, utan att han skrev av historier ur gamla tidskrifter och utgav dem som sina egna.

Kuvertet var stämplat »San Leandro». Martin behövde blott tänka efter ett ögonblick för att vara på det klara med författaren. Det var mr Higginbotham upp i dagen, Martin såg det på varje rad, i varje ordvändning.

Men varför? frågade han sig förgäves. Vad hade han gjort Bernard Higginbotham för ondt? Saken var alldeles ofattlig. På en vecka sändes till honom flere liknande brev från redaktioner i östern. Redaktörerna tycktes alla ogilla tillvägagångssättet, ett par uttryckte till och med sina sympatier för den okände anfallne. Och hade breven sålunda någon verkan, var den till hans fördel. Uppmärksamheten hade blivit fäst vid hans namn. De kunde kanske påminna sig honom och leta fram något av hans manuskript, som de till äventyrs hade i sina gömmor. Och det var inte omöjligt att just det anonyma brevet kunde ha gjort

dem en smula mera välvilligt stämda än de annars skulle ha varit.

Vid denna tid gjorde Martin något som ofantligt höjde honom i Marias aktning. Han fann henne en morgon i köket, gråtande och jämrande. Hon var så sjuk och hon hade en hel mängd tvätt att stryka. Han förstod genast att nu var det hon som fått influensa, han gav henne av den whisky som fanns kvar från Brissendens besök och befallde henne att gå till sängs. Men Maria ville inte — hon måste stryka och lämna ifrån sig tvätten på kvällen för att få pengar följande dag till mat åt de sju små hungriga Silvamagarna.

Till hennes häpnad — och det var någonting hon aldrig glömde så länge hon levde — såg hon Martin ta strykjärnet från ugnen och lägga ett spetsliv på strykbrädet. Det var Kate Flanagans bästa söndagsblus, och det fanns ingen finare dam i Marias hela värld. Maria försökte förgäves ta livet ifrån Martin. Han förde henne till en stol och satte henne ned i den, och från sin plats bevakade hon Martin med stirrande ögon. Inom fjärdedelen av den tid det skulle ha tagit henne såg hon spetslivet struket, lika bra som om hon gjort det själv, försäkrade Martin henne.

»Det skulle gå fortare, om edra järn bara vore varmare», förklarade han.

Hon tyckte att han begagnade alldeles för varma järn.

»Det är alldeles galet att stänka som ni gör», sade han så. »Jag skall visa er hur det går till. Man måste pressa kläderna också, om man skall kunna stryka fort.»

Han fick fatt i en packlår nere i källaren och skaffade ett lock till den. Så lade han de stänkta kläderna i den och tryckte ned locket med de tyngder han kunde komma över.

»Se nu på», sade han, i det han tog av sig ända till tröjan och grep tag i det heta strykjärnet.

»Och när han slutat stryka, han tvätta ullna», som hon beskrev det efteråt. »Han säga, Maria ni vara dumsnut... Jag visa hur tvätta ullna saker, och han visa mig också. På tio minuter han göra en maskin, en bunke, en gamla hjulnav och två staka . . . si så här.»

Martin hade lärt konsten av Joe i Shelly Hot Springs. Den gamla hjulnaven, genom vilken träddes en käpp, bildade ett slags piston som han fäste vid en annan stång, fastgjord i en takbjälke. På detta sätt fick han hjulnaven att arbeta bland yllet i baljan, och hela tillställningen kunde han sköta med en hand.

»Aldrig mera tvätta ullna ting mig själv», slutade hon alltid sin berättelse. »Jag låta barna arbeta, de orka bra. Han vara en knepig man, mister Eden.»

Men trots sin storartade uppfinning föll han samtidigt i Marias ögon. Den romantik hon i sin inbillning vävt omkring honom, svann bort — han hade ju varit arbetare på en tvättinrättning. Alla hans böcker, hans fina vänner, som besökte honom i vagn eller med whiskyflaskor i rockfickorna, betydde inte längre något. När allt kom omkring var han en vanlig arbetare, en av hennes egen klass. Han hade blivit mera mänsklig och tillgänglig nu, han var inte längre det där underliga mysteriet.

Martin fortfor att stå på spänd fot med sina släktingar. Efter Bernard Higginbotham kom mr Hermann von Schmidt. Martin var nog lycklig att få sälja några små historier och humoristiska dikter, och det satte honom litet på fötter igen. Han kunde betala en del av sina skulder och lösa tillbaka både sin

kostym och sin velociped. Den senare behövde reparation, och för att visa sig vänlig mot sin blivande svåger skickade Martin den till hans verkstad. Samma eftermiddag kom en gosse tillbaka med velocipeden. Det var ovanligt, ty man brukade själv få hämta sin maskin från reparatören, och Martin kände sig glad att hans vänlighet inte tagits illa upp. Men när han undersökte velocipeden, fann han att ingen reparation var gjord. Något senare telefonerade han till sin systers fästman, som svarade att han inte ville ha någonting att göra med en person sådan som han.

»Hermann von Schmidt», svarade Martin, »jag skulle ha god lust att komma bort och driva till er ett slag på er plattyska nos.»

»Kommer ni, så skickar jag efter polis», blev svaret. »Jag känner er, och det är inte värdt ni försöker med mig. Fastän jag tänker gifta mig med er syster, skall jag be att få vara i fred för er. Varför arbetar ni inte och lever som en anständig människa? Svara mig på det.»

Martin fann bäst att ta det hela filosofiskt och hängde upp mikrofonen med en lång vissling. Det hela var ju egentligen komiskt. Men så kom reaktionen — han kände sig så ensam. Ingen förstod honom, ingen tycktes ha bruk för honom utom Brissenden, och han hade försvunnit, Gud vet vart.

Skymning föll på, när Martin vände hem igen med en del matvaror under armen. I hörnet hade en spårvagn stannat, och vid åsynen av en mager, välkänd figur, som just steg av, började hans hjärta slå av glädje. Det var Brissenden, och Martin lade märke till överrocksfickorna, den ena svällande av böcker, den andra av en flaska whisky.

TRETTIOFEMTE KAPITLET.

Brissenden gav ingen förklaring på sin långa frånvaro, och Martin frågade inte heller. Han var nöjd med att se vännens spöklika ansikte midt emot sig genom ångan från toddyglaset.

»Jag har heller inte varit sysslolös», svarade Brissenden efter att ha hört allt vad Martin uträttat, medan han själv varit borta.

Han drog upp ett manuskript ur innerfickan på sin rock och räckte det till Martin, som nyfiket såg på titeln.

»Inte sant?» skrattade Brissenden. »Ganska bra titel. 'Dagsländor', det är alltsammans. Och ni bär skulden för det—förstår ni?—det där ni sade om människan, att hon var den sistfödda av dagsländorna. Jag kunde inte få det ur huvudet, jag måste skriva. Säg nu, vad ni tänker om det?»

Martins ansikte lågade, men allt efter som han läste vardt han blek. Detta var fulländad konst. Formen triumferade över innehållet, om det kunde kallas för triumf, att den sista fattbara atomen av innehållet hade funnit ett så fullkomligt uttryck att det kom Martin att svindla av hänförelse, lockade lidelsefulla tårar i hans ögon och kom honom att känna kalla kårar över ryggen. Det var en lång dikt på sex eller sju hundra

rader, någonting fantastiskt, häpnadsväckande, överjordiskt. Det var förfärande, omöjligt; men ändå fanns det där, nedraspat i svart bläck över pappersbladen. Det handlade om människan och hennes famlande sökande efter de yttersta gränser, det pejlade det oändligas svalg för att få de mest fjärran belägna solar och deras regnbågsskiftande spektra att vittna. Det var en vansinnig orgie av fantasi, som höll rusig fest i hjärnan hos en döende man, vilken nästan snyftade när han kände hur hans hjärtas vilda slag höllo på att bli allt svagare. Dikten skildrade i majestätisk rytm det kalla tumultet av kampen utanför vårt solsystem, framstormandet av tindrande härskaror, sammanstörtningen av kallnade solar och nebulosornas uppflammande i den förmörkade rymden. Och genom alltsammans gick oavbrutet som en silverskyttel det svaga ljudet av en människoröst, ett knotande knarr midt ibland planeternas dån och braket av systemer.

»Det finns ingenting likt detta i litteraturen», sade Martin, när han till sist var i stånd att tala. »Det är underbart... underbart! Det har slagit mig åt huvudet, jag är som rusig av det. Denna stora, oändligt lilla fråga — jag kan inte få den ur tankarna. Den ringer i mina öron. Den liknar en myggas begravningsmarsch mellan elefanters trumpetande och lejons rytande. Jag vet att jag är dum, men det här har alldeles förhäxat mig. Ni är... ja, jag vet inte vad ni är... ni är underbar, det är alltsammans. Men hur bär ni er åt? Hur bär ni er åt?»

Martin tystnade för att om ett ögonblick bryta ut igen.

»Aldrig skall jag skriva en rad mera. Jag är en

stympare. Ni har visat mig vad en verklig konstnärs arbete vill säga. Geni! Detta är någonting mera än geni. Det är sanning som blivit vansinnig. Ja, det är sanning, varenda rad är sann. Jag undrar om ni, dogmatiker där, förstår det. Vetenskapen kan inte göra er till lögnare. Det är den gäckande sanningen, uthamrad ur kosmos' smidesjärn och genomböljad av mäktig rytm, till ett verk av glans och skönhet. Nu skall jag inte säga mer. Jag är överväldigad, förkrossad. Jo, en sak. Får jag försöka sälja det här åt er?»

Brissenden grinade. »Det finns inte en enda tidskrift i kristenheten som skulle våga publicera det — det vet ni.»

»Nej, det vet jag inte alls. Jag vet att det inte finns en enda tidskrift i kristenheten som inte genast skulle sluka det. Sådant här få de inte varje dag. Det här är inte blott dikten för året utan för århundradet.»

»Jag hade lust att slå vad med er om det här.»

»Nej, bli nu inte cynisk», förmanade Martin. »Redaktörerna äro ändå inte helt och hållet sinnessvaga; det vet jag. Nåja, varför skulle jag inte kunna gå med? Jag slår vad med er om vad som helst att 'Dagsländor' blir antagen genast.»

»Det är bara en sak jag har emot det.» Brissenden tystnade ett ögonblick. »Det där är det bästa jag gjort. Jag vet det. Det är min svanesång och jag är stolt över den, jag dyrkar den. Den är bättre än whisky. Den är vad jag alltid drömt om, när jag var ung med vackra illusioner och rena ideal. Till sist lyckades jag fånga allt vad jag velat på en enda gång, och jag vill inte ha det nedtrampat och besudlat av

en massa svin. Nej, jag håller inte vad. Dikten är min. Jag skrev den och jag har delat den med er.»

»Men tänk på hela den övriga världen», protesterade Martin. »Var nu inte självisk.»

»Det är jag inte.» Brissenden grinade som han brukade, när han tänkte säga något som han själv tyckte om. »Jag är osjälvisk som en utsvulten galt.»

Martin sökte förgäves rubba hans beslut. Han sade honom att hans hat mot tidskrifterna var överdrivet och att hans beteende var tusen gånger avskyvärdare än den där unge mannens som brände Dianas tempel i Efesus. Brissenden smuttade på sin toddy och medgav att Martin hade alldeles rätt utom i fråga om tidskriftsredaktörerna. Hans hat till dem kände inga gränser.

»Jag vore tacksam om ni ville maskinskriva dikten åt mig», sade han. »Det förstår ni tusen gånger bättre än någon annan. Och så vill jag ge er ett råd.» Han drog upp en bunt manuskript ur fickan. »Här har jag er 'Fläckar i solen'. Jag har läst den inte en utan flera gånger — större beröm kan jag inte ge er. Efter vad ni sagt om 'Dagsländor' måste jag tiga. Endast så mycket vill jag säga: När 'Fläckar i solen' blir publicerad, kommer den att väcka stort uppseende. Det kommer att stå en strid om den som blir värd tusentals dollar för er som reklam.»

Martin skrattade. »Ni kanske råder mig att skicka in den till någon tidskrift?»

»För ingen del — det vill säga, om ni vill se den i tryck. Erbjud den till en förstklassig förlagsfirma. Kanhända någon förläggares litterära smakråd kan vara galen eller full nog att rekommendera den. Ni har läst

mycket, och musten från böckerna har destillerats ut i Martin Edens intelligens och flutit in i 'Fläckar i solen', och en dag skall Martin Eden bli ryktbar och inte den minsta delen av hans rykte kommer att hänga på detta verk. Alltså måste ni skaffa er en förläggare, ju förr desto bättre.»

Brissenden gick först sent den kvällen och just som han skulle stiga på spårvagnen, vände han sig om och tryckte ett tillknycklat papper i handen på Martin.

»Tag det här», sade han. »Jag var ute på kapplöpningarna i dag och hade tur.»

Klockan ringde och vagnen gick, och där stod Martin och undrade vad det var han kunde hålla i handen. När han kom hem, vecklade han upp det och fann att det var en hundradollarssedel.

Han kände inga skrupler att använda den. Han visste att hans vän alltid hade godt om pengar, han var också säker på, att han snart nog skulle bli i stånd att återbetala den. Följande morgon betalade han varenda skuld, gav Maria tre månaders förskott på hyran och löste igen allt vad han hade hos pantlånaren. Så köpte han sin bröllopspresent åt Marian, och för vad som blev över bjöd han hela Silvafamiljen ned till Oakland. Det var ett årsgammalt löfte han härigenom uppfyllde. Var enda en av familjen fick ett par nya skor, Maria inte undantagen. Och så blev det trumpeter, dockor och alla möjliga leksaker och lådor och påsar med karameller och choklad.

Han hade denna egendomliga procession larvande i hälarna på sig och Maria, på väg in till en sockerbagare, då han träffade på Ruth och hennes mor. Mrs Morse tog ögonblickligen anstöt, likaså Ruth, ty hon höll på

yttre anständighet, och Martin sida vid sida med Maria i spetsen för denna lilla armé portugisiska trasvargar var verkligen ingen upplyftande syn. Men det var egentligen inte detta som sårade henne, utan det att han så helt och hållet visade brist på stolthet och självrespekt. Och främst av allt, hon såg i händelsen ett bevis på omöjligheten för honom att någonsin komma ifrån sitt ursprung — arbetarklassen. Det var pinsamt nog i och för sig, men skamlösheten att skryta därmed inför världen — hennes värld — var henne för stark. Ehuru hennes förlovning med Martin hållits hemlig, hade naturligtvis deras långa, intima bekantskap givit anledning till åtskilligt prat, och i butiken fanns det nu flere av Morses bekanta som i hemlighet betraktade Martin och hans följe. Hon saknade Martins trygga frisinthet och kunde inte höja sig över sin omgivning. Hon hade blivit djupt sårad och hennes känsliga natur skälvde av blygsel över vad som passerat. När han senare på dagen besökte henne, fann han henne i tårar, häftiga, vreda tårar, och det var en ny uppenbarelse. Åsynen av hennes lidande övertygade honom om att han varit ett odjur, men i själ och hjärta kunde han inte se på vilket sätt. Den tanken var han inte mäktig, att man skulle skämmas över dem man kände, och att han hade tagit Maria Silva och hennes barn med sig på en liten utflykt kunde väl inte enligt hans uppfattning visa någon brist på hänsyn mot Ruth. Men å andra sidan förstod han Ruths synpunkt, sedan hon förklarat den för honom, och han betraktade den som en kvinnlig svaghet, en sådan som vidlådde alla kvinnor, även de bästa.

TRETTIOSJÄTTE KAPITLET.

»Kom med, så skall jag visa er den verkliga dräggen», sade Brissenden till honom en afton i januari.

De hade ätit middag tillsammans i San Francisco och befunno sig på färjstationen på återväg till Oakland, då det föll honom in att visa Martin »den verkliga dräggen». Han vände och skyndade uppåt staden igen, en tunn skugga i en fladdrande överrock, och Martin fick ta ut stegen för att hålla sig vid hans sida. I en vinhandel köpte han två stora flaskor gammalt portvin och med en i vardera handen steg han upp i en Mission Street-vagn, medan Martin följde efter med åtskilliga flaskor whisky.

Om Ruth kunde se mig nu, tänkte han, under det han funderade över vad den verkliga dräggen kunde vara för slag.

»Det kanske inte finns någon där», sade Brissenden, när de stego av och döko iväg åt höger till hjärtat av arbetarstaden söder om Market Street. »I så fall går ni miste om vad ni gått och väntat på så länge.»

»Vad tusan kan det vara?» frågade Martin.

»Män, intelligenta män och inte de snattrande nollorna jag första gången fann er med i den där mäklarens håla. Ni har studerat och funnit er ensam. Nu tänker jag visa er några andra män, som också ha läst

och lärt en god del, så att ni inte skall behöva känna er ensam mer.

Inte för att jag bryr min hjärna med deras evinnerliga diskussioner», sade han, då de hunnit förbi ett kvarter. »Jag intresserar mig inte för bokfilosofi. Men ni kommer att förstå att dessa män äro intelligenser och inte några brackiga svin. Tag er bara i akt, de kunna prata huvudet av er om allting under solen.

Jag hoppas Norton är där», fortsatte han flämtande, i det han avböjde Martins erbjudande att bära de båda vinflaskorna. »Norton är idealist — en Harvardman. Ett alldeles kolossalt minne. Idealismen har fört honom till filosofisk anarkism, så att hans familj har förskjutit honom. Hans far är direktör för en stor järnväg och millionär många gånger om, medan sonen håller på att svälta ihjäl i Frisco, där han utger ett anarkistblad för tjugufem cents i månaden.»

Martin kände mycket litet till San Francisco och inte alls den del som låg söder om Market, så att han hade ingen aning om vart vännen förde honom.

»Fortsätt», sade han, »och berätta mera om dem på förhand. Vad leva de på? Hur kommer det sig att de bo här?»

»Hoppas Hamilton också är där», fortfor Brissenden. »Av gammal familj från södern. Han är en fullkomlig luffartyp, den lataste man jag någonsin känt, fastän han försöker vara någst slags bokhållare i en kooperativ socialistaffär för sex dollars i veckan. Men han är en förhärdad buse. Jag har sett honom sitta på en bänk en hel dag utan att få en bit över läpparna och när jag på kvällen bjöd honom på middag — restauranten bara två kvarter ifrån — sade han: 'Orkar inte, gamle gosse.

Köp mig i stället en ask cigarretter.' Han var först Spencerian alldeles som ni, tills Kreis omvände honom till materialistisk monism. Jag skall försöka få honom att tala om monismen. Norton är också monist, fastän han inte tror på annat än ande. Han kan ge både Kreis och Hamilton allt vad de behöva.»

»Vem är Kreis?» frågade Martin.

»Det är till honom vi äro på väg nu. Var en gång professor — blev avskedad från universitetet — en mindre vanlig historia förresten. Skarp som en stålsax. Tar sig fram bäst han kan. Jag vet att han har gått omkring och sålt på gatorna, när han haft riktigt svårt. Alldeles hänsynslös. Skulle kunna bli likplundrare — vad som helst. Skillnaden mellan honom och brackorna är att han plundrar utan någon illusion. Talar Nietzsche, Schopenhauer, Kant, vad som helst, men det enda i världen han bryr sig om, Mary inte ens undantagen, är sin monism. Hæckel är hans lilla gud. Det enda sättet att förnärma honom är att ge Hæckel en gliring.

Här ha vi nästet.» Brissenden vilade sig ett ögonblick, innan han steg uppför trappan. Det var ett vanligt två våningars hörnhus med en krog och en hökarbod på nedre botten. »Ligan bor här, har hela övre våningen för sig själv. Men Kreis är den ende som har två rum. Stig på.»

Det fanns inte något ljus i övre förstugan, men Brissenden letade sig fram genom beckmörkret som ett hemtamt spöke. Han stannade för att tala till Martin.

»Stevens, en av gossarna, är teosof. Trasslar in sig förbannat, när han kommer i gång. För tillfället diskar han på en restaurant. Tycker om en god cigarr.

Jag har sett honom äta lungmos för tio cents och sedan röka en havanna för femtio. Har ett par i fickan åt honom, ifall han skulle komma.

Så är det ännu en — Parry — en australier, en statistiker som har encyklopedi som sport. Fråga honom om veteskörden i Paraguay 1903 eller Englands import av trävaror 1890 eller vem som var boxarchampion i Förenta Staterna anno 68, och han ger det exakta svaret med snabbheten hos en automat. Så ha vi Andy, stenhuggaren, med idéer om litet av varje, god schackspelare, och så vidare Harry, bagaren, brandröd socialist och ivrig fackföreningsman. Apropå, ni kommer väl ihåg kyparstrejken — Hamilton var den som bildade fackföreningen och satte fart i arbetsnedläggelsen, planerade alltsammans här i Kreis' rum. Gjorde det därför att han tyckte det var roligt, men var för lat att föra strejken till slut. Han kunde ha stigit högt om han velat. Det finns ingen ända på möjligheterna hos denne man, bara han inte vore så oövervinneligt lat.»

Brissenden skred vidare genom mörkret, tills en ljusstrimma utmärkte dörrtröskeln. En knackning och ett »stig på» öppnade dörren, och i nästa ögonblick skakade Martin hand med Kreis, en vacker mörklagd man med bländande vita tänder, hängande svarta mustascher och stora, blixtrande, svarta ögon. Mary, en fyllig blond ungdom, höll på med diskarna i ett litet rum som tjänstgjorde som kök och matsal. Det större rummet användes både till förmak och sängkammare. I taket hängde veckans tvätt så lågt att Martin i början inte såg de två män, som sutto samtalande i ett hörn. De välkomnade högljudt Brissen-

den och hans portvin, och när Martin presenterades fick han veta att de båda voro Andy och Parry. Han slog sig ned hos dem och lyssnade uppmärksamt till den skildring av en prisboxning som Parry hade sett aftonen förut, medan Brissenden var sysselsatt med att laga till toddy och servera portvin eller grogg. På hans uppmaning »in med byket» begav sig Andy på en rond till de olika rummen.

»Vi ha tur», viskade Brissenden till Martin. »De flesta tyckas vara hemma. Där äro Norton och Hamilton, kom så gå vi till dem. Stevens är inte här, hör jag. Nu skall jag få dem att prata monism, om jag kan. Vänta bara, tills de få några glas i sig, skall ni få höra.»

I början var samtalet ganska osammanhängande. Martin märkte i alla fall att han hade intelligenta män omkring sig. De ha sina egna åsikter, ehuru de ofta voro disharmoniska, och fastän de voro fyndiga och kvicka, voro de icke ytliga. Han märkte genast att vad de än talade om, fanns det logik i deras yttranden, och de hade en djupt rotad och enhetlig uppfattning av samhället och universum. Det var inga färdiggjorda meningar de gåvo uttryck åt, de voro alla på sitt sätt oppositionsmän, och deras läppar formulerade inga vardagliga plattheter. Aldrig hade Martin hos Morses hört en sådan massa olika ämnen diskuteras. Samtalet gick från mrs Humphrey Wards nya bok till Shaws sista pjäs. De gillade eller häcklade morgontidningarnas ledare, hoppade från arbetsförhållandena på Nya Zealand till Henry James och Brander Matthews, gingo över till tyskarnes planer i fjärran östern och den gula faran ur ekonomisk synpunkt, grälade

om de tyska valen och Bebels senaste tal för att slutligen stanna vid lokalpolitiken, skandalerna inom arbetarpartiets högsta styrelse och de försök som gjordes att åvägabringa en sjömansstrejk. Martin blev slagen av den intima kännedom de tycktes äga om allting. De visste vad som aldrig stod tryckt i tidningarna, de kunde blotta de hemlighetsfulla trådar och de dolda händer som läto dockorna dansa. Till Martins överraskning deltog också Mary i diskussionen och gjorde det med en intelligens som han aldrig funnit hos de få kvinnor han träffat. De talade tillsammans om Swinburne och Rosetti, varefter hon ledde honom in på ett meningsutbyte om den franska litteraturen, där han inte kände sig så synnerligen hemma. Men han fick sin hämnd, när hon började försvara Mæterlinck och han drog fram med sina omsorgsfullt uttänkta idéer i »Fläckar i solen».

Flere män hade så småningom kommit till, och luften var tjock av tobaksrök, då Brissenden plötsligt hissade brandflaggan.

»Här har ni färskt kött för er yxa, Kreis», sade han; »en oskuldsvit ungdom med brinnande kärlek till Herbert Spencer. Gör en Hæckelian av honom, om ni kan.»

Kreis tycktes vakna upp, medan Norton betraktade Martin sympatiskt med ett vackert, flickaktigt leende, som tycktes vilja säga att han kunde räkna på hjälp och skydd.

Kreis tog genast itu med Martin, men steg för steg följde Norton med, tills han och Kreis plötsligen funno sig invecklade i en personlig strid. Martin lyssnade och gnuggade sig i ögonen. Det var ju omöjligt att

någonting sådant kunde förekomma i arbetarstaden söder om Market. Dessa män voro som levande böcker. De talade med eld och entusiasm. Vad han hörde var inte längre torr filosofi, tryckta ord, skrivna av halvmytiska halvgudar sådana som Kant och Spencer. Det var levande filosofi med varmt, rödt blod som strömmade genom dessa två män, tills deras ansikten glödde av spänning. Då och då föllo andra män in och alla följde diskussionen genom den bolmande cigarrettröken.

Idealismen hade aldrig haft någonting tilldragande för Martin, men sådan den nu framträdde för honom hos Norton var den som en uppenbarelse. Dess logiska sannolikhet som icke förfelade att göra sitt intryck på Martin, tycktes alldeles gå förbi Kreis och Hamilton, vilka gäckades med Norton som metafysiker, och han gav dem lika godt tillbaka. *Phenomenon* och *noumenon* slungades ideligen fram och tillbaka. De anklagade honom för att försöka förklara självmedvetandet genom sig självt. Han förebrådde dem deras ordrytteri, deras metod att resonera sig fram från ord till teori, i stället för från fakta till teori. Detta kom dem att häpna. Detta var ju grundsatsen i allt deras resonerande, att börja med fakta och nämna dem vid deras namn.

När Norton började fördjupa sig i irrgångarna av Kants filosofi, påminde Kreis honom om, att alla små hederliga tyska filosofer kommo till Oxford, när de dogo. Senare påminde Norton dem om Hamiltons Sparsamhetens lag, vars användning de alla omedelbart lade beslag på för sina egna tankeprocesser. Och Martin slog sig på knäna och jublade åt alltsammans.

Men Norton var ingen Spencerian, han tävlade med Martin i filosofisk idealitet och talade till honom lika mycket som till hans två opponenter.

»Som ni vet, har Berkeley aldrig fått något tillfyllestgörande svar», sade han och såg på Martin. »Herbert Spencer har kommit närmast, och det var ändå inte så värst nära. Inte ens de ståndaktigaste av Spencers lärjungar vilja gå längre. Jag läste härom-dagen en uppsats av Saleeby, och det bästa han kunde säga om Herbert Spencer var att han nästan lyckats svara Berkeley.»

»Vet ni vad Hume har sagt?» frågade Martin. Norton nickade. »Han säger, att Berkeleys argument inte tillåta något svar och inte övertyga.»

»Nej, inte Hume», blev svaret. »Och hans åsikt var visst densamma som er, med den skillnaden att han var klok nog att medge att det inte fanns något svar, när det gäller Berkeley.»

Norton var mycket känslig och lätt att elda, ehuru han aldrig tappade huvudet, medan Kreis och Hamilton liknade ett par kallblodiga vildar, som letade ut sårbara punkter. Allt eftersom kvällen skred framåt, blev Norton ansatt allt häftigare och begabbades som metafysiker. Han höll fast i stolen för att inte rusa upp på golvet, han klippte med sina grå ögon, hans flicklika ansikte blev hårdt och till sist gjorde han en skarp attack på sina motståndares position.

»Nåja, ni Hæklianer, jag resonerar kanske som en medicinman, men var god och säg mig hur det egentligen står till med edra resonemang. Ni ha ingenting att hålla fast vid, ni ovetenskapliga dogmatici med er positiva vetenskap, som ni alltid släpa med er till

platser där den inte har någonting att göra. Långt innan den materialistiska monismens skola uppstod, var grunden så undanröjd för den att det inte fanns någonting att bygga på. Locke var mannen, John Locke. För två hundra år sedan, till och med mera, bevisade han i sin 'Essay över det mänskliga förståndet' icke-tillvaron av medfödda idéer. Det bästa av allt är, att det är just vad ni hålla på. I kväll ha ni gång på gång bevisat att medfödda idéer icke existera.

Och vad betyder det? Att ni aldrig känna enkel verklighet. Edra hjärnor äro tomma, när ni födas. Företeelser eller fenomen är allt vad ni kunna uppfatta med edra fem sinnen. Och noumena, som ni icke hade en tillstymmelse av när ni föddes, ha ingen möjlighet att . . .»

»Jag bestrider», avbröt Kreis.

»Vänta tills jag har slutat», ropade Norton. »Ni kunna endast uppfatta så mycket av kraftens och materiens spel som på ett eller annat sätt träffar edra yttre sinnen. Ni förstår att jag för bevisföringens skull medger att materien existerar, och vad jag vill är att plåna ut er genom edra egna argument. Jag kan inte göra det på annat sätt, ty ni äro båda lika mycket ur stånd att begripa en filosofisk abstraktion.

»Vad veta ni nu om materien enligt er egen positiva vetenskap? Ni känna den endast genom dess fenomen, dess företeelser. Ni se bara dess förändringar, eller sådana förändringar som orsaka förändringar i ert medvetande. Positiv kunskap sysselsätter sig endast med fenomen, och ändå äro ni nog dåraktiga att försöka vara ontologister och sysselsätter er med noumena!»

»Ni kunna inte ge Berkeley svar, även om ni ströke ut Kant, och ändå antaga ni som absolut att Berkeley har orätt, när ni påstå att vetenskapen bevisar Guds icke-tillvaro eller, vilket i detta resonemang är detsamma, materiens. Ni minns att jag medgav materiens verklighet endast för att kunna bli förstådd av er. Var så goda och var positiva i er vetenskap. Ontologien har ingen plats i den positiva vetenskapen, så att ni kunna gärna lämna den ur räkningen. Spencer har rätt i sin agnosticism, men om han . . .»

Men nu var det tid att ta sista färjan till Oakland och Brissenden och Martin gingo sin väg, medan Norton forfor med sitt långa föredrag och Kreis och Hamilton vaktade för att rusa på honom som ett par hundar, när han väl slutat.

»Ni har visat mig en skymt av sagolandet», sade Martin, när de väl sutto på färjan. »Det ger livet värde att träffa sådana människor. Jag känner mig alldeles ur gängorna. Aldrig förr har jag satt värde på idealismen. Men jag kan ändå inte gå med på den. Jag vet att jag alltid kommer att förbli realist. Jag är skapad så, antar jag. Men jag skulle gärna ha velat svara Kreis och Hamilton, och jag tror att jag nog kunde ha haft ett par ord att säga Norton också. Jag kunde inte finna att Spencer led något nederlag alls. Jag känner mig liksom ett barn som första gången har varit på cirkus. Här måste läsas mer, det inser jag.»

Men Brissenden hade redan fallit i sömn och andades tungt, med hakan stödd mot sitt insjunkna bröst och kroppen insvept i den långa överrocken, och han skakade vid propellerns slag.

TRETTIOSJUNDE KAPITLET.

Det första Martin gjorde följande morgon var att tvärs emot Brissendens råd och befallning slå in 'Fläckar i solen' och skicka den till *The Acropolis*. Han trodde att han skulle kunna få in den i en tidskrift och han ansåg att detta borde vara honom en rekommendation hos eventuella förläggare. Han skickade också iväg Brissendens 'Dagsländor'. Trots Brissendens avsky för magasinen, som tydligen var en mani, ansåg Martin att dikten borde bli tryckt. Dock skulle det inte ske utan författarens tillåtelse. Hans plan var att först få den antagen av någon högt ansedd tidskrift och sedan tvinga Brissenden att medge dess offentliggörande.

Samma morgon påbörjade Martin en historia, som han tänkt ut för flera veckor sedan och som inte lämnat honom någon ro. Det skulle bli en modern sjöberättelse, fylld av äventyr, med karaktärer och händelser ur levande livet. Men under det hela skulle ligga någonting annat som den ytlige läsaren inte skulle kunna uppfatta, men som ändå inte kunde minska hans nöje vid läsningen. Det var detta och inte själva historien som fascinerat Martin. Det var för övrigt alltid ett universellt motiv som lockade honom. Hade han funnit ett sådant, såg han sig om

efter den miljö och de handlande personer han behövde för att kunna ge uttryck åt denna universella idé. »Försenad» var titeln han redan bestämt, och längden skulle inte bli mer än sextiotusen ord — en bagatell för honom med hans produktionsförmåga. Och han kände en glädjande säkerhet i begagnandet av sina verktyg. Han var inte längre rädd för att den skarpa eggen skulle bli slö. De långa månaderna av arbete och studier hade bragt honom den belöningen. Nu kunde han med säker hand ägna sig åt större ting, han hade fått ett grepp på livet som aldrig förr. »Försenad» skulle berätta en historia, som skulle vara sann både med hänsyn till karaktär och händelser; men den skulle också förtälja någonting mera, stora, vitala ting, som ägde sanningens kärna genom alla tider — och detta tack vare Herbert Spencer, tänkte han, då han ett ögonblick lutade sig bakåt från bordet.

Han var medveten om att han tagit fatt på en stor uppgift. »Det måste gå, det måste gå!» var den refräng som ständigt ringde i hans öron. Naturligtvis skulle det gå. Slutligen skulle han ändå komma med något som tidskrifterna genast skulle kasta sig över. Hela historien stod för honom som i flammande lågor. Han avbröt sig så pass mycket att han fick tid att skriva ner några rader i sin anteckningsbok. De skulle bli slutorden i »Försenad» — så genomarbetad var boken redan i hans hjärna, att han veckor i förväg kunde skriva dess slut. Han jämförde sitt arbete med andra sjöberättelser och fann den ofantligt överlägsen.

Han arbetade oförtrutet hela dagen, tills han plötsligt påminde sig att han var bjuden på middag till

Morses. Tack vare Brissenden hade han nu sin svarta kostym hemma och kunde på nytt ta emot bjudningar. Han stannade på vägen så länge att han hann springa in i biblioteket och söka fram Saleebys böcker. Han fann »Livets kretsgång» och började på spårvagnen läsa den uppsats Norton hade sagt handla om Spencer. Allt efter som Martin läste, kände han sig förargad. Hans kinder flammade, han bet ihop läpparna, och omedvetet knöt han handen gång på gång, som om han tog grepp på grepp om någonting vederstyggligt, som han höll på att krama livet ur. När han steg av spårvagnen, gick han framåt trottoaren som en uppretad man plägar gå, och han ringde så häftigt på klockan vid den Morseska porten att det väckte honom till sans igen, så att han gick in leende åt sig själv och sin upphetsning. Men han hade icke väl kommit in, förrän han började känna sig beklämd. Han föll ned från de höjder där han hela dagen kretsat på fantasiens vingar. »Brackor» . . . »mäklarhåla» — Brissendens epitet ljödo oupphörligt i hans öron. Än sedan? frågade han sig förargad. Han skulle gifta sig med Ruth, inte med hennes familj.

Han tyckte att han aldrig sett Ruth mera vacker, mera eterisk, men på samma gång mera frisk. Hennes kinder hade färg, och hennes ögon — dessa ögon i vilka han först skönjt odödligheten — lockade honom oemotståndligt. På senaste tiden hade han glömt odödligheten och han hade släppt ur sikte själva riktningen av sina studier; men i Ruths ögon läste han nu alla de argument som övergingo allt vad som kunde sägas i ord. I dem såg han det högsta av allt, kärleken, och kärleken var ovedersäglig, det var hans lidelsefulla lära.

Den halvtimme han fick vara tillsammans med henne före middagen gjorde honom obeskrivligt lycklig. Men vid bordet greps han icke desto mindre av den oundvikliga reaktionen efter en hård arbetsdag. Han kände sig irriterad och hans ögon voro trötta. Han mindes att det var vid detta bord, där han nu ofta kände sig tillbakasatt och uttråkad, som han första gången ätit med civiliserade varelser i en atmosfär, som han trodde fylld av hög kultur och förfining. Han kunde ännu se en skymt av sin ömkansvärda figur från den gången och han kastade en blick på Ruth för att få lugn igen, ungefär som en passagerare, som plötsligt grips av fruktan för ett skeppsbrott, söker få tag i platsen för livbältena. Hans vinst av alltsammans hade blivit hans kärlek och Ruth. Allt det övriga hade inte bestått provet inför hans böcker, endast Ruth och hans kärlek. Hans hand sökte Ruths, som satt bredvid honom, och hans varma tryckning fick gensvar. Hon gav honom en hastig blick och hennes ögon glänste, men han förstod icke att glansen var ett återsken av vad hon sett i hans blickar.

Midt emot honom vid bordet satt domaren Blount, en medlem av högsta domstolen. Martin hade träffat honom flera gånger, men kunde inte lära sig tycka om honom. Han och Ruths far diskuterade arbetarpolitik och socialism, och mr Morse gav Martin ett och annat hugg i förbigående. Till sist såg domaren Blount över bordet med något av överlägsen, faderlig medömkan. Martin log för sig själv.

»Ni växer nog ifrån det, unge man», sade han överseende. »Tiden är den bästa läkaren för dylika ungdomliga ytterligheter.» Han vände sig till mr Morse.

»Jag tror inte diskussion tjänar någonting till i sådana fall. De göra bara patienten halsstarrig.»

»Det är sant», medgav mr Morse värdigt. »Men det skadar inte att då och då ge patienten en liten varning med hänsyn till hans tillstånd.»

Martin skrattade muntert, ehuru med en viss ansträngning. Dagen hade varit för lång, arbetet för intensivt, och reaktionen fick allt mer grepp om honom.

»Ni äro utan tvivel alldeles utmärkta läkare båda två», sade han. »Men ni bry er inte en smula om patientens egen mening. I själva verket lida ni av den sjukdom ni tro er spåra hos mig. Vad mig beträffar, är jag oemottaglig för smitta. Socialistfilosofien, som nu rumsterar halvjäst i edra ådror, har jag redan kommit över.»

»Utmärkt, utmärkt», sade domaren. »Ett ypperligt knep i en diskussion att vända upp och ned på positionerna.»

»Jag hör ni säger det.» Martins ögon gnistrade, men han försökte hålla sig lugn. »Jag har hört edra valtal, herr domare. Ni söker tydligen övertyga er själv om att ni tror på allas kamp mot alla och den starkastes seger, men på samma gång går ni med på alla slags mått och steg för att beröva de starka deras styrka.

»Min unge man . . .»

»Kom ihåg, att jag hört edra tal under valkampanjen,» svarade Martin. »Man känner således er mening om de kommersiella förhållandena staterna emellan, om järnvägstrusten och Standard Oil, om skogsfrågan och om tusen och ett restriktiva mått och steg som ingenting annat äro än ren socialism.»

»Ni vill således därmed säga, att ni inte anser att dessa olika avskyvärda maktmedel behöva regleras?»

»Saken gäller alls inte det. Jag vill påstå, att ni är en klen diagnostiker, att ni lider av den sjukdom som framkallas av socialistbacillen. Vad mig själv beträffar, är jag en svuren fiende till socialismen, liksom jag hatar er egen bastardlika demokratism, som ingenting annat är än pseudosocialism i en förklädnad av ord, som inte kan stå provet inför en ingående undersökning.

Jag är reaktionär, till den grad till och med, att min ställning är ofattlig för er som leva i en social organisation av beslöjade lögner och vilkas blickar inte äro nog skarpa att tränga igenom slöjan. Det är skillnaden. För några månader sedan hade jag samma tro som ni, edra tankar och idéer hade satt sin stämpel på mig. Men köpmän och mäklare äro fega härskare, i bästa fall. De gå helt och hållet upp i att förtjäna pengar — jag har med er tillåtelse vändt tillbaka till aristokratien. Jag är antagligen den ende individualisten i detta rum. Jag hoppas ingenting av staten, jag hoppas endast på mannen, en man högt till häst, som skall rädda staten från dess egen ruttna lumpenhet.

Nietzsche hade alldeles rätt. Jag bryr mig inte om att förklara för er vem Nietzsche var, men rätt hade han. Världen tillhör de starke, dessa som också äro vidhjärtade och som inte vältra sig i penningjobbets svindrav. Världen tillhör de sanna ädlingarna, dessa som aldrig kompromissa. Och de komma att äta upp er, ni socialister som äro rädda för socialismen och som tro er själva vara individualister. Er slavmoral kommer aldrig att kunna rädda er. Nåja, jag begriper nog att det här är grekiska för er, och jag skall inte besvära er längre. Det finns inte ett halvt dussin individua-

lister i hela Oakland, men Martin Eden är i alla fall en av dem.»

Han slutade och vände sig till Ruth.

»Jag medger att jag är litet överspänd i dag. Jag vill älska, inte tala.»

Han brydde sig inte om mr Morse, som sade:

»Ni har i alla fall inte övertygat mig. Alla socialister äro jesuiter, det säger jag rent ut.»

»Jag tror ändå att jag kan göra en god republikan av er till sist», sade domaren Blount.

»Ni är nog för sent ute», svarade Martin skämtsamt och vände sig till Ruth.

Men mr Morse var inte nöjd. Han tyckte inte om den lättja och den obenägenhet för nyktert, legitimt arbete som bekajade hans blivande svärson, för vars idéer han icke hyste den minsta respekt och vars natur han aldrig förstått. Han började tala om Herbert Spencer. Domaren Blount hjälpte honom så godt han kunde, och Martin, som genast blev idel uppmärksamhet, hörde hur han gjorde det ena häftiga utfallet efter det andra mot den store filosofen. Då och då gav mr Morse Martin en blick som om han ville säga: »Där ser du nu, min gosse».

»Snattrande skator», mumlade Martin och fortfor att samtala med Ruth och Arthur.

Men den långa dagen och »den verkliga dräggen» kvällen förut hade tagit på honom, och dessutom kunde han inte få ur minnet vad han läst på spårvagnen.

»Hur är det med dig?» frågade Ruth plötsligt, orolig över hans ansträngningar att hålla sig lugn.

»Det finns ingen Gud utom den Ofattbare och

Herbert Spencer är hans profet», sade domaren Blount just i detsamma.

Martin slog genast ned på honom.

»Det där var billigt», anmärkte han lugnt. »Jag hörde det första gången i City Hall Park från en arbetares läppar som borde ha vetat bättre. Sedan har jag hört det ofta, och varenda gång äcklar det mig. Ni borde blygas över er själv. Att höra denne store och ädle mans namn på edra läppar är som att finna en daggdroppe i en dyngpöl. Ni är vidrig.»

Det kom som ett åskslag. Domaren Blount stirrade på honom, som om han höll på att få slag, och det blev alldeles tyst. Mr Morse kände sig i hemlighet förtjust — han såg hur upprörd hans dotter var. Det hade gått alldeles som han ville — han hade tvungit fram den medfödda brutaliteten hos denne man som han aldrig kunnat med.

Ruths hand sökte bedjande Martins under bordet, men han hade fått blodet i svallning. Han var eld och lågor över den andliga förmätenheten och lögnaktigheten hos dessa som beklädde höga ställningar. En medlem av högsta domstolen! Det var bara några år sedan han skulle ha blickat upp till en sådan som till en gud.

Domaren Blount lugnade sig och försökte gå vidare i det han vände sig direkt till Martin med en tillgjord artighet, som denne senare förstod var för damernas skull. Det gjorde honom ännu mera vred. Fanns det då ingen heder i denna värld?

»Ni skall inte tala med mig om Spencer», utropade han. »Ni känner lika litet till honom som hans landsmän. Men jag medger gärna att det inte är ert fel.

Det är bara en sida av tidens föraktliga okunnighet. Jag läste för en stund sedan en uppsats om Spencer av Saleeby. Den skulle ni också läsa; ni kan köpa den i närmaste bokhandel. Ni skulle skämmas över edra milda skällsord mot denne ädle man — de äro ett intet i jämförelse med vad Saleeby har fått ihop. Det är helt enkelt ett rekord som kommer er oblyghet alldeles på skam.»

Martin tystnade plötsligt, och det var dödstyst. Alla blickade upp till domaren Blount som en andligen mycket högt stående personlighet, och de sutto stela av fasa över Martins utbrott. Resten av middagen påminde om en begravning. Domaren och mr Morse inskränkte sig att tala vid varandra; de övriga sade inte många ord. När Martin sedan blev ensam med Ruth, kom det till en scen.

»Du är outhärdlig», snyftade hon.

Men hans vrede sjöd fortfarande, och han mumlade med sammanpressade läppar: »Sådana kreatur, sådana kreatur!»

När hon försäkrade att han förolämpat domaren, svarade han:

»Genom att säga honom sanningen?»

»Jag bryr mig inte om, ifall det var sanning eller ej», vidhöll hon. »Det finns vissa gränser som man aldrig har lov att överskrida, och du hade ingen rätt att håna någon.»

»Men när fick domaren Blount rätt att håna sanningen?» frågade Martin. »Att göra det är någonting mycket allvarligare än att säga några rättframma ord till en sådan dvärglik personlighet som domaren. Han

gjorde värre än så. Han svärtade ned namnet på en stor man som är död. Å, de kreaturen!»

Hans ansikte formligen lågade, och Ruth greps av en häftig förskräckelse. Aldrig hade hon sett honom så utom sig, och för henne var alltsammans ofattligt. Och ändå . . . genom förskräckelsen spunno sig dessa trolska trådar som alltid dragit och ännu drogo henne till honom — detta som tvungit henne att luta sig intill honom och den där gången lägga händerna över hans nacke. Hon kände sig sårad, ja uppriven av vad som händt, och ändå låg hon skälvande i hans armar, medan han fortfor att mumla: »Sådana kreatur, sådana kreatur!»

Hon låg fortfarande kvar, när han sade: »Jag skall inte mera besvära vid ert bord, min älskade. De tycka inte om mig och det är orätt av mig att tränga mig på dem. För övrigt äro de mig lika motbjudande. Och tänk . . . jag som en gång i min oskuld drömde att dessa som sutto i höga ställningar, som levde i fina hus, som fått uppfostran och hade bankräkningar, voro någonting att se upp till!»

TRETTIOÅTTONDE KAPITLET.

»Kom, så gå vi ned till lokalen.»

Det var Brissenden, som talade, flämtande efter en blodspottning en halv timme förut — den andra på tre dagar. Det evinnerliga whiskyglaset hade han i handen, och han tömde det med darrande fingrar.

»Vad har jag att göra med socialismen?» frågade Martin.

»Åhörare tillåtas att tala i fem minuter», svarade den sjuke mannen.

»Upp och predika bara. Säg dem, varför ni inte är socialist. Säg dem vad ni tänker om dem och deras moralfilosofi. Släng åt dem Nietzsche och vänd upp och ned på dem det värsta ni kan. Det kommer att göra dem godt. Diskussion är just vad de vilja ha, och ni med. Jag skulle gärna vilja se er som socialist, innan jag är borta. Det är det enda som kan rädda er, när missräkningarnas tid bryter in över er.»

»Det är och förblir mig en gåta, varför ni är socialist», sade Martin tankfullt. »Ni som avskyr massan så. Det finns ju ingenting där som kan tilltala ert estetiska sinne.» Han pekade på whiskyglaset, som den andre fyllde på nytt. »Och socialismen tycks åtminstone inte kunna rädda er.»

»Jag är mycket sjuk», blev svaret. »Annat är det med er. Ni är stark och har mycket att leva för, och

ni måste på något sätt bli fängslad vid livet. Ni undrar varför jag är socialist. Det skall jag tala om för er. Därför att socialismen är oundviklig, därför att det nuvarande ruttna och oresonliga systemet inte kan bestå. Slavarna vilja inte längre veta av det. De äro för många, ni kan inte bli av med dem, och ni måste svälja hela slavmoralen. Jag medger att det inte smakar godt, men det måste ske. Ni är på sätt och vis antediluviatisk med edra Nietzsche-idéer. Det gångna är förgånget, och den man som säger att historien upprepar sig själv är en lögnare. Naturligtvis tycker jag inte om massan, med vad skall en fattig sate göra? Hellre allting annat än den förskrämda svinahjord, som nu regerar. Kom nu i alla fall. Jag har fått nog, och sitter jag här längre, blir jag full. Och ni vet vad doktorn säger — fan ta doktorn förresten. Jag skall nog lura honom.»

Det var söndagskväll och de funno den lilla samlingssalen packad med socialister, huvudsakligen arbetare. Ordföranden var en intelligent jude, och han vann genast Martins beundran, på samma gång han väckte hans antagonism. Mannens smala och hängande skuldror och insjunkna bröst tydde på att han var ett sannskyldigt barn av den myllrande ghetton, och Martin greps av stark medkänsla för dessa svaga stackars slavars årslånga kamp mot den övermodiga handfull män som härskat och skulle härska över dem till dagarnas ände. För Martin blev denna förtvinade kropp en symbol. Han stod där som representant för hela den beklagansvärda massan av svaga och odugliga individer som voro dömda att enligt den biologiska lagen gå under på livets skrovliga utmarker. De pas-

sade icke. Trots all sin invecklade filosofi och sin mystiska böjelse för kooperation förkastade naturen dem som undantagsmänniskor. Av det ymniga livsyngel hon strödde ut med frikostig hand valde hon endast ut de bästa, alldeles på samma sätt som människorna apade efter henne och födde upp rashästar eller förädlade gurkor. Skaparen av världsalltet kunde verkligen ha funnit på en bättre metod, men nu var det en gång så. Naturligtvis kunde de spjärna emot medan de gingo under, alldeles som talaren på estraden och den svettiga hopen omkring honom, medan de rådgjorde om något nytt sätt att minska livets vedervärdigheter och överlista naturen.

Så tänkte Martin, och så talade han, när Brissenden uppmanade honom att ge dem en salva. Han lydde och gick upp på estraden och vände sig, som bruket var, till ordföranden. Han började med låg röst, litet tvekande under sina försök att forma de tankar som strömmat på honom medan juden talade. På dessa möten fick varje talare fem minuter, men när Martins tid var ute, var han ännu i full färd med sina anfall på deras lärosatser och hade långt ifrån sagt allt vad han ville. Han hade lyckats fängsla sina åhörares intressen, och det beslöts med acklamation att Martin skulle få fortsätta. De lyssnade under tystnad, följde med varje hans ord. Han talade med eld och övertygelse och skrädde inte orden när det gällde slavarna, deras moral och taktik, och han stack icke under stol med att slavarna just voro hans åhörare. Han citerade Spencer och Malthus och sökte förklara utvecklingens biologiska lag.

»Alltså», slutade han i en hastig resumé, »ingen stat

av slavtyper kan äga bestånd. Den gamla utvecklingslagen gäller fortfarande. Som jag tror mig ha visat, är det de starka och de starkas avföda, som i kampen för tillvaron tendera att överleva, medan de svaga och deras avkomma bli krossade och äro dömda till undergång. Resultatet härav är, att styrkan ökas för varje generation så länge denna kamp fortgår. Detta är utveckling. Men ni, slavar — det är inte roligt att vara slav, det medger jag — ni drömma om ett samhälle där utvecklingens lag är upphävd, där inga svaga gå under, utan i stället få allt vad de behöva, där alla gifta sig och få avkomma, de svaga lika väl som de starka. Vad skulle resultatet bli? Styrkan och livsdugligheten skulle inte längre ökas, utan tvärtom minskas. Där har ni Nemesis i er filosofi. Ert samhälle av slavar — av, genom och för slavar — måste ovillkorligen försvagas och falla sönder liksom det liv varav det består. Kom ihåg att jag förkunnar biologi och inte sentimental etik . . .»

»Hur är det med Förenta Staterna då?» skrek en man nere i salen.

»Jo, det skall jag säga», svarade Martin. »De tretton kolonierna reste sig mot sina härskare och bildade den så kallade republiken. Slavarna voro sina egna herrar — det fanns icke längre herrar av svärdet. Men det kunde inte gå i längden med slika herrar; där reste sig en ny grupp av dem, inte stora, manliga, ädla män utan de sluga och spindellika krämarna och ockrarna. Och de lade slavbojorna på er igen, men inte öppet som verkliga, ädla män skulle ha gjort i kraft av sin styrka, utan i hemlighet, genom lögner och spindelvävsaktiga ränker. De ha köpt edra slavdomare, de ha fördärvat

edra slavlegislaturer, och de ha tvingat edra slavgossar och slavflickor till värre rysligheter än egendomsslaveriet. Två millioner av edra barn släpa den dag som i dag är ut sig i denna krämaroligarki som heter Förenta Staterna. Tio millioner av er, slavar, ha inte föda, kläder och husrum tillräckligt. Men för att återgå. Jag har visat att intet samhälle av slavar kan äga bestånd, emedan ett dylikt samhälle genom sin egen natur skulle omintetgöra utvecklingens lag. En slavstat kan icke organiseras, förr än förfall inträder. Det är lätt för er att tala om upphävandet av utvecklingens lag, men var finns den nya utvecklingslag som skall bibehålla er styrka? Formulera den. Är den redan formulerad? Fram då med den.»

Martin gick tillbaka till sin plats under församlingens skrän. En hel hop män rusade upp och började tala skrikande. En efter en fick ordet och applåderades vildt, när han med eld och entusiasm försökte besvara det gjorda anfallet. Det blev en vild afton, men intellektuellt vild, en kamp om idéer. Några gingo från ämnet, men de flesta talare svarade Martin direkt. De skakade honom genom tankar som voro nya för honom och gåvo honom en inblick, icke i nya biologiska lagar, men i nya tillämpningar av de gamla. De voro för allvarliga för att alltid vara hövliga och mer än en gång fick ordföranden slå klubban i bordet.

Det råkade så till att en reportervalp fanns i salen, ditskickad en dag, då det var ondt om nyheter. Han var mycket grön och alldeles ur stånd att uppfatta innehållet av diskussionen, kände bara att han själv stod högt över dessa galenpannor till arbetare. Han hade också en stor respekt för dem som innehade de höga

platserna och dikterade politiken för nationer och tidningar. Och slutligen ansåg han att idealet för en reporter var den som kunde göra allting av ingenting.

Det var inte alls nödvändigt att veta vad det talades om. Ord sådana som revolution gåvo honom klaven. Liksom en paleontologist kan rekonstruera ett helt skelett från ett enda fossilt ben, var han i stånd att konstruera fram ett helt tal av ordet revolution. Det gjorde han också den kvällen och gjorde det bra, och eftersom Martin gjort mest väsen av sig, lade han alltsammans i hans mun och gjorde honom till föreställningens ärkeuppviglare och formade om hans reaktionära individualism till den mest brandröda socialism. Reportervalpen var artist, och han lade på lokalfärgen med bred pensel — vildögda, långhåriga män, nevrastteniska och degenerade typer, röster som skälvde av passion, knutna händer som skakades i luften, allt detta mot en bakgrund av svordomar och skrik från vredgade män.

TRETTIONIONDE KAPITLET.

Vid kaffet i sitt lilla rum läste Martin morgontidningen dagen därpå. Det var en ny erfarenhet att finna sig själv rubricerad med stora typer på första sidan, och han blev mycket överraskad över upplysningen att han var den mest kände ledaren av socialisterna i Oakland. Han ögnade igenom det våldsamma tal reportervalpen smort ihop åt honom, och fastän han kände sig förargad, kunde han inte låta bli att skratta när han slängde ifrån sig tidningen.

»Antingen var karlen drucken eller också är han rent av brottsligt elak», sade han på eftermiddagen, där han satt på sängen och Brissenden hade sjunkit ned i stolen.

»Vad behöver ni bry er om det?» frågade Brissenden. »Ni behöver väl inte något bifall av de bracksvin som läsa tidningar.»

Martin tänkte ett ögonblick, varpå han sade:

»Nej, det har ni rätt i, inte ett dugg. Men å andra sidan kommer det nog att ha sin inverkan på mina förbindelser med Ruths familj. Hennes far har alltid påstått att jag är socialist, och nu får han vatten på sin kvarn. Inte för jag bryr mig om vad han tänker, men . . . Får jag läsa upp för er vad jag skrivit i dag? Det är naturligtvis 'Försenad', och den är så godt som halvfärdig nu.»

Han höll just på att läsa högt, då Maria öppnade dörren och släppte in en ung prydligt klädd man som såg sig omkring med livliga blickar och lade märke till fotogenköket, innan hans ögon stannade på Martin.

»Var god och sitt», sade Brissenden.

Martin gjorde plats för den unge mannen i sängen och väntade på vad han kunde ha att säga.

»Jag hörde er tala i går kväll, mr Eden, och jag har kommit för att intervjua er», började han.

Brissenden brast ut i ett hjärtligt skratt.

»Också en socialist?» frågade reportern och kastade en hastig blick på Brissenden.

»Jaså, det är han som skrev det där referatet», sade Martin. »Det är ju bara en pojke.»

»Varför ger ni honom inte ett slag på örat?» frågade Brissenden. »Jag skulle vilja ge tusen dollars, om jag kunde få igen mina lungor för fem minuter.»

Reporterynglingen såg en smula häpen ut. Han hade fått beröm för sin utmärkta skildring av socialistmötet och blivit skickad för att hålla en intervju med Martin Eden, ledaren av de organiserade samhällsfienderna.

»Ni har väl ingenting emot att jag tar ett porträtt av er, mr Eden?» sade han. »Jag har en fotograf utanför, och han påstår att det blir bäst att ta er, medan det ännu är något så när ljust. Vi kunna göra intervjun efteråt.»

»En fotograf», sade Brissenden tankfullt. »Klå honom, Martin, klå honom.»

»Jag tror jag börjar bli gammal», blev svaret. »Jag vet att jag borde göra det, men jag har sannerligen inte hjärta. Det tjänar verkligen ingenting till.»

»För hans mors skull», uppmanade Brissenden.

»Det tål kanske att tänka på», svarade Martin, »men jag kan omöjligt känna mig förargad. Det behövs litet förargelse för att ge en människa ett kok stryk. Nej, det tjänar ingenting till.»

»Det är riktigt», sade ynglingen överlägset, ehuru han redan börjat snegla åt dörren.

»Men det fanns förstås inte ett sant ord i vad han skrev», fortfor Martin, vändande sig uteslutande till Brissenden.

»Jag skrev bara så där i allmänhet, förstår ni», inföll ynglingen, »och förresten var det en bra reklam. Det är det viktigaste. Det var en vänlighet mot er.»

»Det är en bra reklam, gamle gosse», upprepade Brissenden högtidligt.

»Och det var en vänlighet mot mig, tänk på det», tillfogade Martin.

»Säg mig, var är ni född, mr Eden?» frågade ynglingen och låtsade vänta uppmärksamt.

»Han gör inga anteckningar», sade Brissenden. »Han litar på sitt minne.»

»Det räcker för mig.» Ynglingen försökte att inte alls se orolig ut. »Förresten besvärar sig ingen duktig reporter med anteckningar.»

»Det räckte — i går kväll! Jo jag tackar! Martin, om ni inte smörjer upp honom, gör jag det själv, om jag också skall ramla ner död på golvet.»

»Hur skulle det vara med ett kok stryk?» frågade Martin.

Brissenden nickade uppmuntrande.

Nästa ögonblick satt Martin på sängkanten med ynglingen över knäna och avvigsidan uppåt.

»Bits inte», varnade Martin, »annars blir det på munnen, och det vore synd om ett så sött ansikte.»

Han lät sin upplyfta hand falla, gång på gång i hastig takt. Ynglingen spjärnade emot, svor och vred och vände sig, men gjorde inte något försök att bitas. Brissenden såg på helt allvarsamt, ehuru han en gång brusade upp, fick tag i whiskyflaskan och bad: »Får jag . . . bara en enda gång.»

Till sist slutade Martin. »Tråkigt att jag är alldeles domnad i handen.»

Han reste upp ynglingen och satte honom i sängen.

»Jag skall låta arrestera er för det här», mumlade denne, medan tårar av pojkaktig förtrytelse runno utför hans flammande kinder. »Ni ska få sota för det, ska ni få se.»

»Stackars liten», sade Martin. »Han förstår inte att han har kommit i utförsbacken. Det är inte hederligt, inte rätt och manligt att säga lögner om sina medmänniskor på det sätt han har gjort, och han förstår det inte.»

»Han har väl fått veta det nu då», sade Brissenden efter en paus.

»Ja, av mig som han förorättat och beljugit. Min kryddkrämare kommer alldeles säkert att neka mig kredit hädanefter. Det värsta är att den stackars gossen kommer att fortsätta på sin väg, tills han urartar till en första klassens tidningsman och samtidigt en första klassens lymmel.»

»Men ännu är det tid», inföll Brissenden. »Kanhända ni blir det blygsamma medel som räddar honom. Varför fick inte jag också ge honom litet? Det skulle verkligen ha roat mig.»

»Jag skall låta arrestera er båda två, säger jag», snyftade gossen.

»Nej, hans mun är för vek och för vacker.» Martin skakade sorgset på huvudet. »Jag är rädd att jag fått min hand domnad förgäves. Den unge mannen kan inte omvändas. Troligen blir han en gång en stor och framgångsrik tidningsman. Han har inte något samvete. Bara det är nog för att göra honom stor.»

Härmed var ynglingen utom dörren med ett skutt, rädd att Brissenden skulle hinna träffa honom bak med buteljen som han ännu kramade i handen.

I tidningen följande morgon fick Martin veta både ett och annat om sig själv, som var alldeles nytt för honom. »Vi samhällets svurna fiender», fann han sig ha sagt i en spaltlång intervju. »Nej, vi äro inte anarkister, utan socialister.» När så reportern anmärkt, att det nog var ganska liten skillnad på de båda skolorna, hade Martin ryckt på axlarna till tecken av tyst medgivande. Hans ansikte beskrevs som mycket osymmetriskt med tydliga tecken på degeneration. Särskilt betecknande voro hans grova, knotiga händer och den hätska glöden i hans blodsprängda ögon.

Martin fick också veta, att han varje afton talade till arbetarna i City Hall Park och att han alltid drog de största åhörarskarorna och höll de mest revolutionära anförandena. Ynglingen gjorde en livlig skildring av hans rum med fotogenköket och den enda stolen, varpå det satt en dödskallelik luffare som utgjorde hans sällskap och såg ut som om han nyligen sluppit ut efter tjugu års tvångsarbete.

Ynglingen hade inte legat på latsidan. Han hade

snott omkring och nosat upp Martins hela familjehistoria, skaffat sig en fotografi av Higginbothams butik med Bernhard Higginbotham stående utanför dörren. Denne gentleman beskrevs som en intelligent, aktad affärsman som inte ville ha någonting gemensamt med sin svåger på grund av hans socialistiska åsikter och skildrade honom som en lättjefull odåga som inte ville arbeta och när som helst var mogen för fängelset. Hermann von Schmidt, Marians man, hade också blivit intervjuad. Han hade kallat Martin familjens svarta får och låtit förstå att han strök omkring reparationsverkstaden för att vid lägligt tillfälle göra något ofog. Men lyckligtvis fanns det polis . . .

Den här gången blev Martin ursinnig. Brissenden tog det hela som ett godt skämt, men kunde inte lugna Martin, som visste att det skulle bli svårt att förklara alltsammans för Ruth. Vad hennes far angår, skulle han naturligtvis känna sig överförtjust och göra allt för att nu bryta förlovningen. Hur mycket han verkligen gjort, skulle han snart få veta. På eftermiddagen fick han ett brev från Ruth. Martin hade en förkänsla av olycka och läste det stående i porten, där han tagit emot det av brevbäraren. Medan han läste, stack han mekaniskt handen i fickan efter cigarrettpapper och tobak som i gamla dagar utan att tänka på att fickan numera var tom.

Det var ett mycket sansat brev utan något uttryck av vrede. Men från första raden till den sista genomandades det av sorg och missräkning. Hon hade väntat bättre av honom. Hon hade trott att han övervunnit sin ungdoms tygellöshet, att hennes kärlek varit så mycket värd att han ville börja leva ett allvarligt

och anständigt liv. Nu hade hennes föräldrar fattat sitt beslut och befallt henne att bryta förlovningen, och hon kunde inte annat än medge att de hade rätt. Deras förbindelse kunde aldrig bli lycklig, den hade från början i själva verket varit olycklig. Det fanns bara en förebråelse i brevet, men den var bitter nog för Martin. »Om du bara velat göra mig och min far till viljes och försökt bli någonting», skrev hon. »Men det kunde väl inte bli så. Ditt förflutna liv har varit för vildt och oregelbundet. Jag förstår att du inte kan hjälpa det. Du kan handla endast i enlighet med din natur och din tidigaste uppfostran. Så att jag förebrår dig inte alls, Martin. Kom ihåg det. Det var helt enkelt ett misstag, alltsammans, och det var ju lyckligt att det blev upptäckt i tid . . . Det tjänar ingenting till att du försöker träffa mig vidare», skrev hon mot slutet. »Det skulle bara vara pinsamt för oss båda och för min mor. Jag känner att jag gjort henne stor sorg, och jag får nog svårt att försona det.»

Han läste brevet till slut, sedan uppmärksamt ännu en gång och satte sig därpå ned för att svara. Han återgav vad han sagt på socialistmötet och sökte visa att det just var motsatsen till vad man lagt honom i munnen. Slutligen skrev han: »Svara mig åtminstone, Ruth, och i ditt svar behöver du endast säga ett: älskar du mig? Det är alltsammans — svaret på denna enda fråga.»

Men något svar kom inte följande dag och inte heller nästa. »Försenad» låg orörd på bordet, och för varje dag växte manuskripthögen under bordet allt större. För första gången fick Martin pröva på sömn-

löshet under långa, oroliga nötter. Tre gånger gjorde han besök hos Morses, men blev avvisad av tjänstflickan, som öppnade. Brissenden låg sjuk på sitt hotell, och fastän Martin ofta gick till honom, ville han inte oroa honom med sina bekymmer.

Och de voro mångahanda. Verkningarna av reporterynglingens bragd blevo större än Martin kunnat tänka. Den portugisiske handelsmannen vägrade honom vidare kredit och grönsakshandlaren, som var amerikan, kallade honom en fosterlandsförrädare och ville inte ha att göra med honom längre, ja han gick så långt i sin patriotism att han korsade över Martins räkning och förbjöd honom att försöka betala den. Man pratade om honom i grannskapet och förtrytelsen växte. Ingen ville ha någonting att skaffa med en socialistisk förrädare. Stackars Maria var tveksam och rädd, men hon körde inte ut honom. Gatpojkarna hade med ens glömt det granna ekipaget och ropade »buse» åt honom på säkert avstånd. Silvabarnen försvarade honom emellertid tappert och utkämpade för hans skull många bataljer, så att blå ögon och blödande näsor snart hörde till ordningen för dagen, vilket inte litet ökade Marias både besvär och bekymmer.

Martin mötte vid ett tillfälle Gertrude nere i Oakland och fick bekräftelse på vad han redan förstod, att Bernhard Higginbotham var alldeles ursinnig över att han på detta sätt dragit över familjen offentlig vanära och att han förbjudit honom sätta sin fot inom hans dörrar.

»Varför ger du dig inte i väg, Martin?» hade Gertrude bedt. »Försök att skaffa dig arbete på någon annan plats. När allt väl gått över och hunnit glömmas, kan du ju komma igen.»

Martin skakade på huvudet utan att ge någon förklaring. Hur skulle han kunnat det? Han stod häpen över den oerhörda intellektuella klyfta som öppnat sig mellan honom och hans släktingar. Han skulle aldrig kunna överskrida den mera, och det fanns icke ord nog i engelska språket för att göra hans ställning och uppförande begripliga för dem. Deras högsta uppfattning av ett värdigt uppförande var i hans fall att skaffa sig en plats — det utgjorde deras tankars hela lexikon. Skaffa sig en plats! Stackars dumma slavar! tänkte han, medan hans syster talade. Var det att undra på att världen tillhörde de starka? Slavarna voro förhäxade av sitt eget slaveri. En plats var för dem den fetisch, som de föllo ned och tillbådo.

Åter skakade han på huvudet, när Gertrude erbjöd honom pengar, ehuru han visste att han om ett par dagar skulle vara tvungen att göra en tur till pantlånaren.

»Gå inte i vägen för Bernard nu», förmanade hon honom. »Om några månader, när han lugnat sig, kan du nog få köra grönsaksvagnen om du vill. Vill du mig någonting under tiden, så skicka efter mig och jag kommer. Glöm inte det.»

Hon gick sin väg gråtande, och det smärtade honom verkligen när han såg henne mödosamt och pustande skrida framåt med sin tunga, otympliga kropp. Medan han såg efter henne, tyckte han att den Nietzscheanska byggnaden började skaka i sina grundvalar. Slavklassen som abstraktion var en sak för sig, men han tyckte inte om att se den inom sin egen släkt. Men fanns det någonsin en av den starke nedtrampad slav, så var denna slav hans syster Gertrude. Han skrattade bittert åt paradoxen. Han var just en fin Nietz-

schean som lät sin känsla på detta sätt ryckas med att hysa medlidande med denna syster — det var ju slavmoralen själv i sin prydnad. Verkligt ädla män stodo över medömkan och medkänsla. Dessa känslor hade födts i slavarnas underjordiska hålor och voro ingenting annat än de myllrande uslingarnas ångest och svett.

FYRTIONDE KAPITLET.

»Försenad» låg fortfarande förgäten på bordet, och varje manuskript han haft ute fanns under detsamma. Det var endast ett manuskript han höll i gång och det var Brissendens 'Dagsländor'. Hans velociped och svarta kostym voro återigen hos pantlånaren och ännu en gång sprang man och krävde på hyra för skrivmaskinen. Men sådant brydde han sig icke längre om; han väntade på att någonting skulle inträffa.

Och efter åtskilliga veckor gjorde det så också. Han mötte Ruth på gatan. Hon var i sällskap med sin bror Norman, de försökte att inte låtsas om honom, och Norman ställde sig emellan honom och Ruth.

»Om ni inte låter min syster vara i fred, kallar jag på en poliskonstapel», hotade Norman. »Hon vill inte tala med er, och er påflugenhet är en förolämpning.»

»Om ni inte tar annan ton, blir det jag som kallar på polisen, och så kommer ert namn i tidningarna», svarade Martin kärvt. »Ge er i väg efter den där poliskonstapeln, om ni behagar. Jag ämnar tala några ord med Ruth.»

»Jag vill höra det från dina egna läppar», sade han till henne.

Hon var blek och darrade, men hon försökte vara lugn och såg frågande på honom.

»Svaret på frågan i mitt brev», fortfor han enträget.

Norman gjorde en rörelse av otålighet, men Martin hindrade honom med en hastig blick.

Hon skakade på huvudet

»Det är helt och hållet av fri vilja?» frågade han.

»Ja.» Hon sade det med låg, fast röst. »Jag har själv velat så. Du har chikanerat mig, så att jag är rädd att träffa mina vänner. Allesammans tala de om mig. Det är allt jag kan säga. Du har gjort mig mycket olycklig, och jag vill inte se dig mera.»

»Vänner! Prat! Tidningslögner! Sådant kan väl ändå inte vara starkare än kärleken. Du måste aldrig ha älskat mig.»

Blekheten vek från hennes kinder och hon blev röd.

»Efter vad som passerat?» sade hon sakta. »Martin, du vet inte vad du säger. Jag är inte som andra.»

»Ni ser ju, att hon inte vill ha någonting att göra med er», utbrast Norman och drog henne med sig.

Martin steg åt sidan och lät dem gå, medan han fumlade i fickan efter papper och tobak, som inte fanns där.

Det var lång väg till North Oakland, men inte förrän han hunnit hem och gick upp på sitt rum, tänkte han på att han hade gått. Han fann sig själv sittande på sängkanten, stirrande omkring sig som en plötsligt vaknad sömngångare. Han fick syn på »Försenad» på bordet, drog dit en stol och tog fatt på pennan. Det låg i hans natur att aldrig lämna någonting ofullbordat. Här låg någonting sådant. Det hade blivit skjutet åt sidan av något annat. Nu, när detta andra nått sitt slut, måste han gripa sig an med det som låg efter. En period av hans liv var förbi . . . så fick den vara det.

Framtiden bekymrade honom inte, tids nog skulle han få veta vad den hade i beredskap åt honom. Det gjorde förövrigt detsamma vad det var, allting var honom likgiltigt.

Fem dagar arbetade han på »Försenad» utan att gå någonstans. På morgonen den sjätte dagen kom brevbäraren med ett tunt brev från utgivaren av *The Parthenon*. En blick sade honom att »Dagsländor» antagits. »Vi ha underställt dikten vår mr Cartwright Bruce», stod det, »och hans omdöme har varit så gynnsamt att vi inte anse oss kunna släppa dikten. Vi ha bestämt den för vårt augustinummer, då julinumret redan är i press. Vi be er framföra våra tacksägelser till mr Brissenden och anhålla att ni omgående ville sända oss hans fotografi tillika med några biografiska data. Skulle vårt honorar inte anses tillfredsställande, torde ni telegrafiskt låta oss veta vad ni anser vara lämpligt pris.»

Honoraret man erbjöd var trehundrafemtio dollars, varför Martin inte ansåg det löna mödan att telegrafera. För övrigt måste han ju ha Brissendens godkännande. Han hade ändå haft rätt. Här fanns åtminstone en redaktör som förstod verklig peosi. Vad Cartwright Bruce angår, visste Martin att han var en av de få kritiker Brissenden hade någon aktning för.

Martin tog spårvagnen ner till staden. Han kom nu att tänka på att under de fem dagar han hållit på med »Försenad» hade han inte hört av Brissenden, inte tänkt på honom en gång.

När han steg av vid hotellet, skyndade han upp till Brissendens rum. Det var tomt och bagaget borta.

»Har mr Brissenden lämnat sin adress?» frågade han

portiern som betraktade honom med en egendomlig blick.

»Jaså, ni har inte hört?» frågade han.

Martin skakade på huvudet.

»Men det har ju stått hela spalter i tidningarna om det. Man fann honom död i sängen. Självmord. Sköt sig genom huvudet.»

»Är han redan begraven?» Martin tyckte att hans egen röst var någon annans, långt borta.

»Nej. Liket skickades österut. En advokatfirma arrangerade hela saken på uppdrag av hans släktingar.»

»De tyckas ha haft mycket brådtom», sade Martin.

»Jag vet just inte det. Det hände för fem dagar sedan.»

»Jaså», sade Martin och gick sin väg.

Han stannade i hörnet vid telegrafstationen och telegraferade till *The Parthenon* att de kunde publicera dikten. Sedan han skickat telegrammet, hade han kvar fem cents till spårvagnspengar.

När han kom hem, fortsatte han att skriva. Dagar och nätter gingo, han satt fortfarande vid sitt skrivbord. Ingenstans gick han, utom till pantlånaren, åt så länge han hade någonting och svälte sedan. Han arbetade som i feber, och till sist kom en dag, då »Försenad» låg färdig. När han skrev ned de sista sidorna, kom agenten för att hämta skrivmaskinen, men han var nog vänlig att sätta sig ner på sängen och vänta tills Martin slutat. Han såg honom försvinna genom dörren med maskinen, och först nu kände han att han var hungrig. Han hade inte smakat en bit på trettiosex timmar, men det hade han inte tänkt på. Nu lade han sig på rygg och slöt ögonen. Halvt i yrsel började han mumla några rader av en anonym dikt

som Brissenden brukat föredraga. Maria stod utanför dörren och lyssnade, ängslig vid ljudet av hans entoniga, klanglösa röst. Orden hade egentligen ingen betydelse för henne, bara att han sade ut dem. »Jag är färdig» var omkvädet i dikten.

»Jag är färdig —
Du min luta, det är slut . . .
Sång och toner — allt är över!
Luftig skugga snart mig söver
Ljuvligt ibland purpurklöver.
Jag är färdig —
Du min luta, det är slut.
En gång som en trast om våren
Slog jag gladt min drill i snåren —
Nu jag drillat ut.
Jag är trött . . . min sång, den unga,
Kylts av höstens dimmor tunga,
Ej en ton jag mer kan sjunga!
Jag är färdig —
Du min luta, det är slut!»

Maria kunde inte härda ut längre. Hon skyndade till spisen, fyllde en skål med soppa och lade i den så mycket kött hon kunde fiska upp med sleven ur pannan. Martin satte sig upp och började äta, och mellan skedarna försäkrade han Maria att han inte talat i sömnen och att han inte hade feber.

När Maria gått ut, satt Martin kvar i sängen och såg sig omkring med glanslösa ögon som ingenting uppfattade, tills han såg det halvt uppslitna omslaget kring en tidskrift som kommit med morgonposten och ännu låg oöppnadt. Det måste vara *The Parthenons* augustihäfte, tänkte han, och det måste innehålla »Dagsländor». Om bara Brissenden varit här!

Han bläddrade i häftet. Jo, där var »Dagsländor», utstyrd med ett snirklat överstycke och med symboliska teckningar i marginalerna. På motstående sida fanns ett porträtt av sir John Value, den brittiske ambassadören. En not av redaktionen meddelade att sir John Value sagt att det inte fanns några skalder i Amerika — och så hade *The Parthenon* publicerat Brissendens dikt! Cartwright Bruce betecknades som Amerikas störste kritiker, och man anförde hans yttrande att »Dagsländor» var den mest geniala dikt som någonsin skrivits i Amerika.

»Det var bra att du dog, gamle Briss», mumlade Martin och lät tidskriften falla ned på golvet. »Stackars Briss, du skulle aldrig ha förlåtit mig, om du kunnat se alla de här dumma noterna och svulstiga reklamerna.»

Han steg upp och fick fatt i en gammal kartong som en gång innehållit skrivmaskinspapper. Han gick igenom dess innehåll och fann elva dikter som hans vän skrivit. Han rev sönder dem och kastade dem i papperskorgen. Det skedde långsamt, och när han slutat, satte han sig på sängkanten och stirrade framför sig.

Hur länge han satt så visste han inte själv, tills han plötsligt som i en vision såg framför sig en lång, horisontel, vit linje. Det var besynnerligt. Men hur han betraktade den, såg han att det var ett korallrev, svept i rök av Söderhavets vita bränningar. Invid korallrevet såg han en liten kanot. I aktern stod en ung, bronsfärgad gud med ett scharlakansskynke om höfterna och sänkte paddelåran i vattnet. Han kände igen honom. Det var Moti, yngste son till Tate, hövdingen, och detta var Tahiti, och bakom det ry-

kände revet låg Paparas ljuvliga land med hövdingens halmhydda vid flodmynningen. Det var på aftonen och Moti kom just hem från fisket. Han väntade på en hög bränning för att glida över revet. Så såg han sig själv sittande i fören på kanoten, som han ofta suttit med en paddelåra i handen och väntande på ett ord av Moti för att som en galning dyka ned i vattnet med åran, när de höga bränningens turkosfärgade vägg reste sig bakom dem. I nästa ögonblick var han inte längre åskådare, utan satt själv i kanoten, Moti skrek och ropade och de arbetade båda hårdt med paddelårorna, rusande utför turkossvalget. Vattnet visslade som från en öppnad ångkran, luften var fylld av skumpärlor, det sjöd och dånade — och så flöt kanoten in i lagunens lugna vatten. Moti skrattade och skakade saltvattnet ur ögonen, och tillsammans paddlade de mot den korallinhägnade stranden, där Tatis hydda skymtade mellan kokospalmerna i den dalande solens guld.

Synen svann bort, och omkring sig såg han på nytt sitt tarvliga rum. Förgäves sökte han kalla tillbaka Tahiti. Han visste att där sjöng det bland träden och flickorna dansade i månskenet, men han kunde inte se dem. Han såg endast det nedfläckade skrivbordet, den tomma platsen där skrivmaskinen stått, de smutsiga fönsterrutorna. Han slöt ögonen med en stönande snyftning och somnade.

FYRTIOFÖRSTA KAPITLET.

Han sov tungt hela natten och vaknade inte förrän brevbäraren kom på sin morgontur. Martin kände sig så trött och dåsig och gick likgiltigt igenom sina brev. Ett tunt kuvert från en rövartidskrift innehöll en anvisning på tjugutvå dollars — han hade väntat på den ett halvt år. Den gjorde inte något intryck på honom — han kunde inte mera känna glädje som förr. För honom voro dessa tjugutvå dollars endast någonting som han kunde köpa mat för.

Ett annat brev innehöll tio dollars från Newyork för några skämtverser. Han fick en idé. Skulle det inte vara skäl att köpa frimärken och ännu en gång skicka ut manuskripthögen under bordet på vandring? Kanske ett par kunde bli antagna, och det skulle hjälpa honom att fortfarande dra sig fram. Han köpte frimärken för tio dollars, men tanken på att sedan gå hem och laga frukost var honom motbjudande. För första gången ägnade han inte en tanke åt sina skulder. Fastän han kunde äta frukost hemma för femton cents, gick han in på Forum-Café och beställde mat som kostade två dollars. Han gav kyparen en kvarts dollar i dricks-pengar och offrade femtio cents på en ask egyptiska cigarretter. Det var första gången han rökte, sedan Ruth bedt honom låta bli. Nu kunde han inte längre

se något skäl — förresten ville han röka. Och vad betydde pengarna.

Dagarna gingo och han sov sina åtta timmar varje natt. Ehuru han, medan han väntade på mera pengar, åt på japanska restauranter, där en måltid serverades för tio cents, kände han sin styrka komma åter. Hans magerhet försvann och hans kinder blevo fylliga. Han tröttade inte längre ut sig genom arbete, studier och nattvak. Ingenting skrev han, inte en bok öppnade han. Han gjorde långa promenader och kunde sitta timme efter timme i de stilla parkerna. Han hade inga vänner eller bekantskaper, skaffade sig inte heller några nya. Han bara väntade och väntade, planlöst och lättjefullt.

En gång for han till San Francisco för att söka upp »den verkliga dräggen». Men han åtrade sig i trappan och nästan flydde sin väg. Han kände sig rädd vid tanken på att lyssna till filosofiska diskussioner.

Ibland ögnade han igenom magasin och tidningar för att se hur »Dagsländor» blev misshandlad. Dikten hade väckt stort uppseende. Men vilket uppseende! Alla tycktes ha läst den och diskuterade om den verkligen var poesi eller icke. Lokalbladen hade tryckt av den, och dagligen förekommo i spalterna lärda kritiker, skämtsamma ledare och allvarliga brev från läsekretsen. Helen Della Delmar — vilken skreks ut som den största kvinnliga poet i Förenta Staterna — vägrade energiskt Brissenden en plats bredvid henne på Pegasen och skrev några spalter för att bevisa att han inte alls var någon skald.

Nästa nummer av *The Parthenon* riktigt gnuggade händerna av förtjusning över den lyckliga kuppen, gav

en gliring åt sir John Vaule och begagnade sig av Brissendens död på det mest hänsynslöst affärsmässiga sätt. En tidning med en upplaga av en halv million exemplar offentliggjorde en dikt av Helen Della Delmar, vari hon utgöt sin vredes skålar över Brissenden, och i ett annat poem parodierade hon honom.

Martin hade många anledningar till glädje över att Brissenden var död. Han hade ju hatat populasen så grundligt, och här hade den fått att rota i allt det finaste och bästa han känt och tänkt. Vivisektionen fortfor dagligen. Prästerna började predika mot »Dagsländor», och en som tog den i försvar blev avsatt för irrlärighet. Skämttecknarna och de så kallade humoristerna fingo också brådt — det var nära nog som en hel revolution.

Martin varken skrattade eller skar tänderna i vrede. Han kände sig endast djupt sorgsen. Hans hela värld, hans kärlek, hade gått i grus och spillror för honom, och i jämförelse därmed betydde allt annat så föga. Brissenden hade haft alldeles rätt ifråga om tidskrifterna, och Martin hade slösat bort år för att komma under fund med att de voro allt vad Brissenden hållit dem för, och kanske ännu mera. Nå, han var färdig, han hade resignerat. Han hade spänt sin vagn för en stjärna och hamnat i ett pestalstrande träsk. Visionen av Tahiti — det rena, ljuva Tahiti — kom för honom allt oftare. Han såg sig själv ombord på en skonare eller en liten smäcker kutter som i gryningen gled ut genom reven vid Papeete och började den långa resan mellan pärlkorallöarna till Nukahiva och Taihoæviken, där han visste att Tamari skulle slakta en gris till välkomstfesten för honom och där

Tamaris blomsterkransade döttrar skulle fatta hans händer under skratt och sång och smycka honom med blommor. Söderhavet kallade honom, och han visste att förr eller senare skulle han följa kallelsen.

Under tiden lät han livet ha sin gång. När anvisningen på trehundrafemtio dollars kom från *The Parthenon*, överlämnade han den mot kvitto till Brissendens jurist, som skötte hans affärer för familjens räkning, och gav honom samtidigt en revers på de hundra dollars Brissenden lånat honom.

Martin upphörde snart med sina besök på de japanska restauranterna. I samma ögonblick han övergivit striden vände sig bladet, men för sent. Utan sinnesrörelse öppnade han ett brev från *The Millennium* med trehundra dollars för »Äventyret». Han betalade varenda skuld han ägde i världen, löste igen vad han pantsatt, betalade reversen till Brissendens advokat och hade ändå hundra dollars kvar i fickan. Han beställde en ny omgång kläder och intog sina måltider i sitt lilla rum hos Maria, men vid åsynen av hans nya kostym upphörde pojkarna i grannskapet att skrika »buse» efter honom.

»Wiki-Wiki», hans berättelse från Hawaii, köptes av *Warren's Monthly* för tvåhundrafemtio dollars. *The Northern Review* tog hans uppsats »Skönhetens vagga» och *Mackintosh's Magazine* köpte »Spåkvinnan», dikten han skrivit till Marian. Redaktörerna hade hunnit tillbaka från sommarsemestern och manuskripten behandlades raskt. Men Martin kunde inte fundera ut vad som plötsligt farit i dem, eftersom de nu så välvilligt överallt togo emot vad de förut refuserat under två år. Ingenting av honom hade förut blivit

publicerat. Han var icke känd någonstädes utom Oakland och där gick han och gällde som brandröd socialist. Det fanns ingen förklaring på omslaget — det var helt enkelt ett trolleri av ödet.

Sedan »Fläckar i solen» skickats tillbaka från en mängd magasin, lydde han Brissendens råd och sände omkring den till förläggarna. Den antogs till sist av Singletree, Darnley & Co, som lovade ge ut den på hösten. När Martin begärde ett förskott på blivande tantième, skrevo de tillbaka att sådant icke var vanligt, att böcker av detta slag sällan betalade sig och att de tvivlade på att hans bok kunde säljas i tusen exemplar. Martin räknade ut vad han under sådana förhållanden skulle kunna få. Femton procent på ett boklådspris av en dollar skulle ge honom hundrafemtio dollars. Han kom till den slutsatsen, att om han nu börjat om igen, skulle han ha ägnat sig helt och hållet åt novellen och romanen. »Äventyret» hade inbringat honom två gånger så mycket från »Millennium».

Han skrev till Singletree, Darnley & Co. och erbjöd sig att sälja »Fläckar i solen» för hundra dollars, men de ville icke ta risken. Han hade emellertid inte ondt om pengar, ty åtskilliga av hans senare historier hade antagits och betalats. Han kunde till och med öppna en bankräkning, där han, utan ett öres skuld i hela världen, hade åtskilliga hundra dollars stående. Efter att ha blivit refuserad av åtskilliga magasin, hamnade »Försenad» hos firman Meredith-Lowell. Martin påminde sig de fem dollars Gertrude givit honom, och han beslöt att återbetala dem hundrafaldt. Han skrev alltså och begärde femhundra i förskott på sin

tantième. Till hans överraskning kommo de jämte kontrakt med nästa post. Han växlade till sig hundra femdollarsmynt i guld och telefonerade till Gertrude att han ville tala vid henne.

Hon kom, svettig och flämtande. Anande att det var någonting på tok, hade hon stoppat de få dollars hon ägde i sin handväska, och så säker var hon på att brodern nu råkat riktigt illa ut, att hon utan vidare gråtande föll i hans armar, varpå hon tyst räckt honom väskan.

»Jag skulle ha kommit själv», sade Martin, »men jag ville inte ha något gräl med mr Higginbotham.»

»Det blir nog bra så småningom», försäkrade hon, medan hon undrade vad som kunde felas Martin. »Men det bästa vore om du skaffade dig arbete först. Bernhard tycker om folk som arbetar hederligt. Jag blev alldeles förtvivlad över vad som stod i tidningarna om dig, och jag har aldrig sett Bernhard så ursinnig förr.»

»Nej, jag tänker inte skaffa mig något arbete», sade Martin, »och det kan du hälsa honom. Jag behöver inte något arbete och här har du beviset på det.»

Han hällde de hundra guldmynten i hennes knä — i en skimrande, klingande ström.

»Kommer du ihåg den där femdollarn du gav mig den gången jag inte hade spårvagnspengar? Där har du nittionio av dess bröder, alla av olika åldrar, men ändå av samma storlek.»

Om Gertrude känt sig ängslig när hon kom, blev hon nu alldeles skräckslagen. Det var inte fruktan, det var visshet. Hon såg på Martin i förfäran, och hennes bastanta lemmar drogo sig tillsammans under guldströmmen, alldeles som om den bränt henne.

»Det är dina», skrattade han.

Hon brast i tårar och började kvida: »Min stackars gosse, min stackars gosse!»

Ett ögonblick stod han förbluffad. Så gick det upp för honom varför hon var så förtvivlad, och han räckte henne brevet från Meredith-Lowell vilket åtföljt anvisningen. Hon letade sig igenom det, då och då torkande ögonen för att kunna se, och när hon slutat, sade hon:

»Betyder det här att du har fått de här pengarna ärligt?»

»Mera ärligt än om jag vunnit på lotteri. Jag har förtjänat dem.»

Så småningom vek hennes misstroende och hon läste brevet om igen mycket noga. Det tog lång tid för honom att förklara för henne hur alla guldmynten kommit i hans händer, och ännu längre för att få henne att begripa att de verkligen voro hennes.»

»Jag skall sätta in dem på banken för din räkning», sade hon.

»Nej, det skall du inte göra. Det är dina, du får göra med dem vad du vill, och vill du inte ta dem, ger jag dem åt Maria. Hon har nog användning för dem. Jag skulle emellertid föreslå att du skaffar dig en tjänarinna och tar dig en riktigt lång och god vila.»

»Jag skall tala om alltsammans för Bernhard», sade hon, när hon gick.

Martin gjorde en grimas, men så skrattade han.

»Ja, gör det. Kanske han bjuder mig på middag igen då.»

»Det gör han alldeles säkert!» utropade hon, i det hon drog honom till sig och kysste och klappade honom.

FYRTIOANDRA KAPITLET.

Martin kom en dag till medvetande om att han var ensam. Han var stark och frisk och hade ingenting att göra. Hans åsidosättande av både diktning och studier, Brissendens död och brytningen med Ruth hade lämnat ett stort tomrum i hans liv, och det lät inte fylla sig med kafébesök och egyptiska cigarretter. Söderhavet lockade honom, men han hade en känsla av att spelet icke var utspelat ännu i Förenta Staterna. Två böcker hade redan kommit ut och han hade flera som lågo och väntade. Det kunde göras pengar på dem, därför väntade han tills han skulle kunna föra med sig pungen full, när han gav sig i väg. Han kände till en dal och en vik på Marquesasöarna som han kunde köpa för tusen Chiledollars. Dalen sträckte sig från den hästskoformiga viken upp mellan de höga molnhöljda bergstopparna och innehöll omkring tusen acres. Där växte tropiska frukter i överflöd, det vimlade av höns och vildsvin, ibland förirrade det sig dit in en hjord av vilda nöt, medan flockar av stengetter sprungo uppe på bergen. Hela platsen var vild. Där fanns inte en mänsklig varelse. Och den där ön kunde han få köpa.

Han kom mycket väl ihåg alltsammans. Viken var så djup att de största fartyg kunde gå in där och så

säker att ångbåtsbolagen som trafikerade Söderhavet rekommenderade den som den säkraste ankarplats på hundratals mils omkrets. Han skulle köpa en skonare och segla med den mellan öarna och idka pärlfiske. Dalen och viken skulle bli hans huvudkvarter. Han skulle bygga en patriarkalisk halmhydda alldeles som Tatis och fylla den, dalen och skonaren med bruna tjänare. Han skulle furtsligt ta emot förvaltaren på Taiohæ, de förbiseglande fartygens befälhavare och det bästa av Söderhavets slödder. Han skulle hålla öppen taffel och leva som en furste. Och så skulle han glömma allt vad böcker hette och hela världen för övrigt, som inte varit honom annat än en missräkning.

Men för att kunna realisera dessa planer måste han stanna i Californien och fylla penningpungen. Mynt började redan strömma in. Gjorde bara en bok lycka, skulle han genast få sälja hela högar av manuskript. Han kunde också samla de berättelser, som varit offentliggjorda i tidskrifterna, till en bok, och då kunde han nog vara säker både på dalen, viken och skonaren. Aldrig mer skulle han skriva, det var hans fasta beslut. Men under det han väntade på utgivandet av sina böcker, måste han göra någonting, inte bara drömma och vegetera på detta sätt.

En söndagsmorgon såg han i tidningen att murarfackföreningen hade en friluftsfest i Shell Mound Park och han gick dit. Han hade förr i världen för ofta varit med på arbetartillställningar för att inte veta hurudana de voro, och alla hans gamla minnen vaknade på nytt. De voro dock hans eget folk, dessa arbetare, han var född bland dem, hade levat bland dem, och

efter sina irrfärder kände han det godt att åter vara bland dem.

»Nej, men är det inte Martin!» hörde han någon säga, och i nästa ögonblick klappade en hand honom hjärtligt på axeln. »Var har du hållit hus hela långa tiden? Till sjöss? Kom, så ta vi oss en drink.»

Han befann sig midt uppe i den gamla ligan med ett nytt ansikte här och där i stället för de gamla. Det var inte murare, men de brukade alltid gå på söndagstillställningarna för att dansa och ha trevligt. Martin drack med dem och började känna sig som människa på nytt. Han hade varit dum som någonsin lämnat dem; han skulle bestämt ha varit lyckligare, om han låtit bli böckerna och dessa människor som dvaldes på de så kallade samhällets höjder. Men ölet smakade inte så godt som förr. Brissenden hade förstört hans smak, och han undrade om inte böckerna också skämt bort honom, så att han kände sig litet främmande bland dessa sina ungdomsvänner. Men det ville han inte bry sig om, och så gick han bort till danspaviljongen. Där träffade han Jimmy tillsammans med en högväxt, blond flicka som genast övergav honom för Martin.

»Det är, ta mej tusan, alldeles som i gamla dagar», sade Jimmy till sällskapet, som fick sig ett hjärtligt skratt på hans bekostnad, då Martin virvlade bort med den blonda i en vals. »Men det må vara händt. Jag är glad att han har kommit igen. Titta så han valsar! Det kan väl ingen klandra tösen.»

Men Martin förde flickan tillbaka till Jimmy, och de tre stannade och sågo på dansen tillsammans med ett halvt dussin vänner, och det var idel glam och skämt. Alla tyckte det var roligt att träffa Martin

igen. Ingen av hans böcker hade ännu kommit ut, så att det fanns inte något underligt skimmer omkring honom. De tyckte om honom för hans egen skull. Han kände sig lik en prins som vändt tillbaka från landsflykten, och hans ensliga hjärta svällde vid den vänlighet som mötte honom överallt. Han kastade alla betänkligheter över bord. Han hade dessutom fickorna fulla med pengar, alldeles som när han i gamla dagar kommit tillbaka från sjön, och han lät slantarna rulla.

Vid ett tillfälle såg han Lizzie Connolly på dansbanan arm i arm med en ung arbetare, och senare på aftonen stötte han på henne i byffén. När överraskningen lagt sig och hälsningarna voro undangjorda, förde han henne bort i parken, där de kunde tala utan att bli överröstade av musiken. Från det ögonblick han tilltalade henne var hon hans; det kände han. Det syntes på den stolta ödmjukheten i hennes ögon, på varje smekande rörelse av hennes kropp och på det sätt varpå hennes ord kommo. Hon var inte längre en flickslyna, utan en ung kvinna, och Martin lade märke till att hennes otämda skönhet hade ökats, fastän hon nu var mera behärskad. »En fullkomlig skönhet», mumlade han beundrande för sig själv. Och han visste att hon var hans och att han endast behövde säga »kom» för att hon skulle följa honom, varthän det än bar.

Just som den tanken rann upp i hans hjärna fick han ett slag i huvudet, som nästan kom honom att segna till marken. Det var en mans näve, måttad av en man så ursinnig att näven inte hade träffat käken, för vilken den var ämnad. Martin vände sig vacklande och såg på nytt näven i vild svängning. Alldeles omedvetet

hukade han sig ned, näven flög förbi och mannen snurrade rundt av farten. Martin drev till med vänster hand, mannen föll till marken, men rusade blixtsnabbt upp igen. Martin såg hans av svartsjuka förvridna ansikte och placerade sin knytnäve mellan de brinnande ögonen. Mannen störtade omkull halvt medvetslös, under det Jimmy och de andra rusade till.

Martin skälvde i hela kroppen. Det var de gamla dagarna med hämnd, dans, slagsmål och skämt. Medan han höll ett försiktigt öga på sin fiende, kastade han en hastig blick på Lizzie. Vanligen brukade flickorna skrika, när det kom till slagsmål, men det gjorde hon inte. Hon såg på med återhållen andedräkt, med ena handen tryckt mot bröstet, medan hennes kinder fingo färg och hennes ögon vidgades i häpnande beundran.

Mannen hade kommit på fötter igen och kämpade för att frigöra sig från de armar som höllo honom tillbaka. »Hon skulle vänta på mig», flämtade han, »och så kommer den där fan och tränger sig emellan. Släpp mig, säger jag, jag ska lära honom att ta flickor från andra.»

»Hör du, var inte dum nu», förmanade Jimmy. »Den där fan är Martin Eden, och honom kommer du ingen vart med, det kan jag tala om för dig. Han gör slarvsylta av dig, om du bråkar.»

»Ska han ta henne ifrån mig så där!» protesterade den andre.

»Han klådde Flygande Holländarn, och du känner honom», fortfor Jimmy allvarligt. »Det gick på fem minuter, och dig är han färdig med på en — begriper du?»

Denna upplysning tyckts ha en lugnande inverkan och den ursinnige unge mannen mätte Martin med blicken.

»Han ser inte ut för det», hånade han, men hånet var ganska osäkert.

»Nej, det tyckte Flygande Holländarn också», försäkrade Jimmy honom. »Kom med oss du, det finns väl andra flickor . . . seså.»

Den unge mannen lät sig föras bort till paviljongen, och sällskapet följde med.

»Vem är det?» frågade Martin Lizzie. »Och vad betyder det här?»

Lizzie knyckte på nacken.

»Å, bry dig inte om honom», sade hon. »Han har bara sällskapat med mig då och då.»

»Jag kände mig ensam, ser du», förklarade hon efter en paus. »Men jag har aldrig glömt.» Hon sänkte rösten och såg rakt framför sig. »Jag skulle kunna göra vad som helst för dig.»

Martin såg på hennes halvt bortvända ansikte och han visste att han endast behövde sträcka ut handen och ta henne, och medan han stod och grubblade över om det verkligen varit lönt att lära sig kultiverad, grammatikalisk engelska, glömde han att svara henne.

»Du gav honom så mycket han tålde», sade hon med ett eggande litet skratt.

»En duktig pojke i alla fall», medgav han. »Om de andra inte tagit honom med sig, hade han nog givit mig att göra.»

»Vem var den där damen jag såg dig tillsammans med den där kvällen?» frågade hon tvärt.

»Å, bara en bekant», svarade han.

»Det var länge sedan», sade hon tankfullt. »Jag tycker det är som tusen år.»

Martin ville inte inlåta sig på detta vidare, utan började tala om annat. De superade på restauranten, Martin tog in vin och dyra rätter, och efteråt dansade han med henne, bara med henne, tills hon var trött. Han var en god dansör, och hon virvlade omkring med honom som i en himmel av förtjusning med huvudet mot hans axel, önskande att det skulle vara evigt. Senare på aftonen strövade de omkring bland träden, där hon på det gamla vanliga viset satte sig i gräset och han lade sig på rygg med huvudet i hennes knä. Han låg och dåsade, medan hon smekte hans hår, blickade ned på hans slutna ögon och älskade honom utan hejd. När han plötsligt såg upp, läste han endast ömhet i hennes ansikte, och hon såg honom in i ögonen.

»Jag har levat hederligt de här åren», sade hon, och hennes röst var nästan en viskning.

Martin kände i sitt hjärta att hon talade sanning, och en stark frestelse betog honom. Det låg i hans makt att göra henne lycklig. Kunde han inte bli det själv, varför skulle han neka henne lyckan? Han kunde gifta sig med henne och ta henne med sig till halmhyddan på Marquesasöarne. Begäret att göra detta grep honom starkt, men ännu starkare var den bjudande befallningen av hans natur att inte göra det. Med eller mot sin vilja var han ännu trogen i sin kärlek. De gamla dagarna av frihet och lättsinne voro förbi. Han kunde inte kalla dem åter, inte heller kunde han gå tillbaka till dem. Han var förändrad — hur mycket, hade han inte förstått förrän nu.

»Jag passar inte att vara gift, Lizzie», sade han sakta.

Handen som smekte hans hår vilade ett ögonblick, så började den stryka honom ömt igen. Han märkte att hennes ansikte hårdnade, men det var av beslutsamhet, ty hennes kinder glödde fortfarande i varm färg.

»Det menade jag inte heller», började hon tvekande. »Jag bryr mig inte om det i alla fall.»

»Jag bryr mig inte alls om det», upprepade hon. »Jag skulle vara stolt över att vara din väninna. Jag kunde göra vad som helst för dig. Jag är väl skapad på det viset.»

Martin satte sig upp. Han tog hennes hand i sin, med värme, men utan häftighet; den värmen avkylde henne.

»Låt oss inte tala om det», sade hon.

»Du är en storartad och ädel kvinna», sade han, »det är jag som borde vara stolt över dig. Det är jag också, tro mig. Du är för mig som en ljusstråle i en mörk värld, och jag måste vara ärlig mot dig, som du varit mot mig.»

»Jag bryr mig inte om, ifall du är ärlig eller inte. Du kan göra med mig vad du vill. Du kunde kasta mig i smutsen och trampa på mig, och det är du den ende man i världen som kan», tillade hon trotsigt. »Jag har inte för ro skull tagit vara på mig själv från det jag var barn.»

»Det är just därför jag inte tänker göra det», sade han mildt. »Du är så stor och högsint, att du utmanar mig till samma högsinthet. Jag tänker inte gifta mig, tänker inte heller älska utan att gifta mig, fastän jag nog varit med om det också i forna dagar. Jag är ledsen att jag gick hit och kom att träffa dig. Men det kan inte hjälpas nu.

»Ser du, Lizzie, jag kan inte säga hur mycket jag tycker om dig. Jag gör mer än tycker om dig. Jag beundrar och högaktar dig. Du är härlig, du är också härligt god. Men vad tjäna ord till? Det är i alla fall en sak jag skulle vilja göra. Du har fört ett tungt liv, låt mig göra det lättare för dig. (En glädjeblixt lyste upp hennes ögon, men slocknade strax). Jag är säker om att snart få pengar — mycket pengar.»

I detta ögonblick hade han övergivit tanken på dalen och viken, halmhyddan och den snabbseglande lilla skonaren. Vad tjänade egentligen alltsammans till? Han kunde som förr ge sig i väg för om masten, på vilket fartyg som helst och vart som helst.

»Jag skulle vilja ge dig dessa pengar. Det finns väl någonting du önskar — till exempel gå igenom en handelsskola. Kanske du vill bli stenograf — jag kunde ju hjälpa dig. Eller kanske du har far och mor i livet — jag kunde sätta upp någon affär åt dem eller någonting liknande. Säg bara vad du vill, och jag skall hjälpa dig.»

Hon svarade icke, såg rakt framför sig, orörlig. Nu ångrade han vad han sagt. Det föreföll honom så tarvligt — bara pengar, i jämförelse med vad hon bjudit honom. Han bjöd henne någonting yttre som han kunde skiljas vid utan avsaknad, medan hon erbjöd sig själv tillsammans med förnedring och skam och synd och allt sitt hopp om himlen.

»Låt oss inte tala om det», sade hon och sväljde en snyftning som kom henne att hosta. Hon reste sig. »Låt oss gå hem, jag är trött.»

Dagen var slut, och de festfirande hade nära nog alla försvunnit. Men när Martin och Lizzie kommo ut

från träddungen, funno de en hop som väntade på dem. Martin förstod genast vad meningen var. Det låg slagsmål i luften. Hopen utgjordes av hans vänner. De gingo ut genom grindarna följda av en annan hop, kamrater till Lizzies unge man, vilka han samlat ihop för att hämnas förlusten av sin dam. Åtskilliga poliskonstaplar, som också hade en aning om att det skulle bli bråk, hade samlats och lyckades skilja de två fientliga grupperna åt och få dem upp på tåget till San Francisco. Martin sade till Jimmy att han tänkte stiga av vid sextonde gatans station och ta den elektriska spårvagnen till Oakland. Lizzie var alldeles lugn och tycktes ointresserad av vad som än kunde hända. Tåget stannade vid den nyss nämnda stationen, och man kunde se den väntande elektriska vagnen, vars konduktör otåligt ringde i klockan.

»Där är den», sade Jimmy. »Spring bort till den, jag skall hålla dem tillbaka. Så där, i väg nu!»

Fiendetruppen blev ett ögonblick bragt ur fattningen av manövern, så rusade den ned från tåget och började förfölja. De hederliga Oaklandbor som sutto i vagnen lade knappast märke till den unge mannen och flickan som sprungo mot den och fingo ett par platser på främre plattformen. De anade icke alls någon förbindelse mellan paret och Jimmy, som sprang upp på fotsteget och skrek till föraren:

»Släpp på fullt nu och sätt igång på eviga minuten!»

I nästa ögonblick snurrade Jimmy rundt och passagerarne sågo honom dänga knytnäven i ansiktet på en springande man, som försökte hoppa upp på spårvagnen. Jimmys vänner stodo alla längs sidan av vagnen och mötte tappert de anfallande. Vagnen satte sig i

gång. Jimmy sparkade ner den siste som försökte klättra upp, varpå han hoppade av själv för att fortsätta batalj en vid sina vänners sida — de hade förut tumlat av en och en. Vagnen fortsatte sin väg, och de förbluffade passagerarne hade ingen aning om att den unge mannen och den vackra unga arbeterskan som lugnt stodo i sitt hörn på plattformen därute, hade varit orsaken till slagsmålet.

Martin hade haft roligt åt slagsmålet och gamla dagars stridslust grep honom för ett ögonblick. Men den dog snart bort och efterträddes av djup nedslagenhet. Han kände sig så gammal — århundraden äldre än dessa sin ungdoms sorglösa kamrater. Deras liv som en gång också varit hans syntes honom nu motbjudande. Han hade blivit en främling för det. Det syntes honom rått, hade en smak ungefär som det billiga öl han druckit om kvällen. Det låg många tusen böcker mellan dem och honom; han hade frivilligt gått i landsflykt, och så länge hade han vandrat omkring i kunskapens vidsträckta rike, att han inte längre hittade hem. Men å andra sidan var han dock människa och hans behov av sällskap, vänskap, var icke tillfredsställt. Han hade inte funnit något nytt hem. Hans kamrater kunde inte förstå honom, lika litet som hans egen släkt, borgarsamhället och den flicka som satt bredvid honom. Det låg en viss bitterhet i hans tryckta stämning.

»Gör upp med honom», rådde han Lizzie, då de stodo utanför porten till det hus, där hon bodde. Han syftade på den unge man vars plats han erövrat i dag.

»Jag kan inte — numera», sade hon.

»Ä, vad är det för prat!» sade han skämtsamt. »Du behöver bara vissla, så kommer han löpande.»

»Jag menade inte så», sade hon enkelt.

Och han förstod vad hon menat.

Hon lutade sig intill honom, när han sade godnatt, men inte påträngande, inte förledande, utan trängtande ödmjukt. Han kände sig rörd, och medlidandet fick makt med honom. Han lade sin arm omkring henne och kysste henne, och han kände att den kyss som dröjde kvar på hans läppar var den mest trofasta någon man mottagit.

»Å Gud!» snyftade hon. »Jag ville dö för dig . . . jag ville dö för dig.»

Hon slet sig plötsligt ifrån honom och sprang uppför trappan. Han kände att det blev fuktigt i hans ögon.

»Martin Eden», sade han till sig själv. »Du är inget stenhjärta och du är en fördömt dålig Nietzschean. Du skulle gifta dig med henne, om du kunde, och fylla hennes skälvande hjärta med lycka. Men du kan inte, nej, du kan inte, och det är förbannat skamligt av dig. Hela livet är förresten ett misstag och en skam.»

FYRTIOTREDJE KAPITLET.

»Fläckar i solen» kom ut i oktober. När Martin öppnade paketet med det halva dussin exemplar av boken, som förläggaren skickat honom personligen, kände han sig tungsint och ytterst nedstämd. Han tänkte på den vilda glädje som skulle ha gripit honom, om detta hade händt några månader förut. Hans bok, hans första bok, och pulsen hade inte ökats med bråkdelen av ett slag. För honom betydde böckerna numera ingenting annat än att de skulle ge honom pengar, och dem brydde han sig förresten mycket litet om.

Han gick ut i köket med ett exemplar till Maria.

»Jag har skrivit den», förklarade han för att skingra hennes häpnad. »Jag har skrivit den inne i rummet där, och jag tror nog att det finns några tallrikar av er soppa i den. Tag den och behåll den som ett minne av mig.»

Han skröt inte, han ville bara göra henne glad, göra henne stolt över honom, visa att hennes tro på honom till sist icke kommit på skam. Hon lade boken i förmaket ovanpå familjebibeln. Den tycktes henne riktigt helig. Den mildrade stöten av det slag hon fått när hon upptäckt att han var en vanlig arbetare, och fastän hon inte begrep ett ord av den, var hon övertygad om att varje rad var någonting stort.

Lika kallt och lugnt som han mottagit »Fläckar i solen» läste han recensionerna över den, som varje vecka sändes honom från urklippsbyrån. Det var tydligt att boken väckt stort uppseende. Det betydde mera mynt i pungen. Han kunde klara upp Lizzie, inlösa alla sina löften och ändå ha nog över för att bygga upp sitt halmslott.

Singletree, Darnley & C:o hade försiktigtvis tryckt boken i endast femton hundra exemplar, men efter de första recensionerna lades upp en ny, dubbelt så stor upplaga, och innan den kommit ut, lågo order inne för en tredje på fem tusen. En londonfirma gjorde per kabel upp om en engelsk edition, och strax därpå arrangerades tyska, franska och svenska översättningar. Attacken på den Maeterlinckska skolan kunde aldrig ha kommit gynnsammare. Där uppstod en het strid om den. Saleeby och Hæckel togo »Fläckar i solen» varmt i försvar, Crookes och Wallace ställde sig på motsatta sidan, medan sir Oliver Lodge försökte sig på en sinnrik kompromiss som ville ge båda parterna rätt. Chesteston narrade hela världen att skratta åt en serie låtsat opartiska artiklar i ämnet, och allesammans fingo de en dundrande bredsida av George Bernard Shaw.

»Det är det mest egendomliga vi någonsin varit med om», skrev Singletree, Darnley & C:o, »ett kritiskt filosofiskt arbete, som säljes som en roman. Ni kunde inte ha valt ett bättre ämne. Vi behöva väl knappast försäkra er att vi bärga in skörden, medan solen skiner. Över fyrtio tusen exemplar äro redan sålda i Förenta Staterna och Canada, och en ny upplaga på tjugu tusen är i press. Vi kunna knappast expediera ingående

beställningar. Emellertid ha vi själva gjort allt för att underlätta framgången. Vi ha redan offrat fem tusen dollars på annonsering. Boken torde bli ett enastående rekord. Vi tillåta oss härmed innesluta förslag till kontrakt på er nästa bok. Ni behagade lägga märke till att vi ha höjt er tantième till tjugu procent, vilket är det högsta en förläggare vågar betala. Om ni finner vårt erbjudande antagligt, torde ni vara god och ifylla kontraktet. Vi göra inga bestämmelser beträffande den nya bokens art. Om ni redan har någon skriven, så mycket bättre. Det är bäst att smida medan järnet är varmt. Vid mottagandet av det av er undertecknade kontraktet skola vi tillåta oss sända er ett förskott på fem tusen dollars. Ni ser att vi ha förtroende för er, och att vi ämna göra någonting verkligt storslaget. Vi skulle dessutom vilja göra upp kontrakt med er om uteslutanderätten under fem år till allt vad ni skriver i bokform. Men mera härom senare.»

Martin lade bort brevet och gjorde en kalkyl. Femton cents på sextio tusen exemplar måste bli nio tusen dollars. Han skrev under det nya kontraktet, och tillsammans med det skickade han tjugu berättelser som han skrivit, innan han upptäckte hur de små tidningshistorierna skulle vara beskaffade. Han kallade dem »Glädjebloss». Så fort posten hann arbeta, hade han tillbaka från Singletree, Darnley & C:o en anvisning på fem tusen dollars.

»Vill ni komma med mig nedåt staden, Maria», sade Martin samma morgon pengarna anlände. »Eller bättre, möt mig klockan två vid Fjortonde gatan och Broadway. Jag väntar på er där.»

Hon kom på utsatt tid; men skor var det enda moti-

vet hon kunnat utfundera till detta hemlighetsfulla möte och hon kände sig inte så litet besviken, när Martin gick rakt förbi en skobutik, och förde henne till en egendomsagentur. Vad som där hände, stod alltid sedan för hennes minne som en dröm. Fina herrar logo välvilligt mot henne, medan de talade vid Martin och till varandra. En skrivmaskin knäppte. Namnteckningar skrevos under ett stort dokument. Hennes egen husvärd var där och han skrev också sitt namn. Och när allt var över och de befunno sig ute på trottoaren, sade värden till henne: »Nu behöver ni inte betala mig några sju och en halv dollars för den här månaden.»

Maria var alldeles för häpen för att kunna svara.

»Och inte heller nästa, och inte nästa och inte nästa heller», sade husvärden.

Hon tackade honom förvirrat som för en alldeles oväntad vänlighet. Det var inte förr än hon kom hem till North Oakland igen och fick tala vid sina bekanta, bland dem främst den portugisiske handlanden, som hon kom under fund med att hon var ägarinna till det lilla hus där hon bott och varför hon betalat hyra så länge.

»Varför handlar ni inte längre hos mig?» frågade portugisen Martin samma afton, i det han särskilt gick ut för att hälsa på honom, då han steg av spårvagnen. Martin förklarade att han inte längre åt hemma, och så bjöd kryddkrämaren på ett glas vin av husets bästa.

»Maria», sade Martin när han kom hem, »jag tänker flytta nu. Det gör väl ni också snart, ni hyr ut huset och blir hyresvärd själv. Ni har en bror i San Leandro eller Haywards, som visst har mjölkaffär, om jag minns rätt. Nu vill jag att ni skall skicka tillbaka all tvätt

ni har inne otvättad — förstår ni? — och så reser ni i morgon till San Leandro eller Haywards, eller var det nu är, och söker upp er bror. Bed honom komma hit, så att jag får tala vid honom. Jag flyttar till Metropole nere i Oakland. Han förstår sig antagligen på om en ladugård är bra.»

Så gick det till att Maria blev husägarinna och ensam innehavarinna av ett mejeri med två drängar och en bankräkning som sakta men säkert ökades, fastän hela barnskaran hade skor på fötterna och fick gå i skola. Få människor är det ju förunnat att träffa på Sagoprinsen som de drömma om; men Maria som alltid arbetat hårdt och aldrig drömt om sagoprinsar, hon hade givit tak över huvudet åt en av dem i en tvättinrättningsarbetares förklädnad.

Under tiden hade världen börjat fråga: »Vem är Martin Eden?» Han hade vägrat alla sina förläggare alla upplysningar om sig själv, men tidningarna gick det inte så lätt att avspisa. Oakland var hans egen stad och dess reporters snokade upp en massa personer som kunde ge upplysningar. Allt vad han var och inte var, allt vad han gjort och ännu mer av vad han inte gjort, spreds ut till publikens förnöjelse, tillsammans med fotografier som man fick från en fotograf, vilken en gång tagit en bild av Martin och nu passade på att släppa ut den i marknaden. I början kände Martin leda vid alltsammans och försökte kämpa emot, men till sist måste han kapitulera. Han kunde inte stänga in sig för tidningsmän, som rest långa vägar för att få träffa honom. För övrigt blevo dagarna långa, och när han nu inte skrev längre, måste han fylla dem med något. Han följde bara med helt likgiltigt, och till och med

den unge reportern, som hade färgat honom brandröd, fick en intervju och en hel sida speciellt tagna fotografier.

Martin träffade då och då Lizzie Connolly, och han märkte att hon inte var glad åt hans plötsligt vunna storhet. Det vidgade avståndet mellan dem. Kanske det var i förhoppning att minska det som hon föll undan för hans övertalningar och började i en aftonskola och på ett handelsinstitut samt gick till en damskräddare och fick dräkter som kostade i hennes ögon oerhörda summor. Hon gick framåt med varje dag, tills Martin började undra om han verkligen gjorde rätt, ty han visste ju att hon gjorde alltsammans för hans skull. Hon försökte göra sig värdig i hans ögon på det sätt hon visste att han uppskattade. Han gav henne ändå inte något hopp, behandlade henne endast helt broderligt och träffade henne sällan.

»Försenad» kom ut från Meredith-Lowells förlag just när han stod på höjden av popularitet och som det var en roman, fick den en ojämförligt större framgång än »Fläckar i solen». Pengar strömmade in liksom ära och rykte. Han fräste som en komet genom litteraturens värld, och han kände sig snarare road än förvånad över det uppseende han väckt. Det var emellertid en sak som förbryllade honom något. Men världen skulle snarare ha förvånat sig över hans förvåning än över det som han ansåg så märkvärdigt. Domaren Blount inbjöd honom till middag. Han hade ju förolämpat denne man, men när han händelsevis mötte honom på gatan, stannade han och framförde helt älskvärdt sin bjudning, som om ingenting alls hade passerat mellan dem. Så många gånger som han träffat domaren

Blount hos Morses, varför hade han aldrig då bjudit honom? frågade han sig själv. Han, Martin, hade ju inte undergått någon förändring, han var helt och hållet densamma. Vari låg då skillnaden? Kanske däri att vad han skrivit kommit ut mellan ett par bokpärmar. Men det som stod mellan dem var ingenting nytt, det hade alltsammans skrivits under den tid domaren Blount behandlat honom med självgod överlägsenhet. Därför hade inbjudningen kommit inte på grund av hans personliga värde utan till följd av någonting helt och hållet inbillat.

Martin log sarkastiskt och tackade. Vid middagen, vari ett halvt dussin »högdjur» med sina damer deltogo, fann Martin sig vara lejonet för dagen. Domaren Blount, understödd av domaren Hanwell, föreslog Martin att låta välja in sig i Styx, stadens allra finaste klubb. Men Martin avböjde och kände sig mera förbryllad än någonsin.

Han hade fullt upp att göra med att sälja sina manuskript. Han var överhopad med anbud från alla möjliga redaktörer. Nu hade man plötsligt upptäckt att han var en stor stilist. Sedan *The Northern Review* publicerat »Skönhetens vagga», skrev man och bad om ett halvt dussin uppsatser av liknande slag, som Martin godt kunde ha plockat fram ur sin manuskripthög, om inte *Burton's Magazine* passat på och bjudit honom tvåtusen femhundra dollars för fem. Han svarade att han ville lämna vad de begärde, men då måste de betala tusen dollars stycket. Han hade inte glömt att alla dessa manuskript en gång blivit refuserade av samma magasin, som nu tiggde om dem. De hade varit kallblodiga, automatiska, stereotypa i sitt av-

visande. De hade låtit honom svettas — nu kunde de själva få känna hur det smakade. *Burton's Magazine* betalade sina fem tusen dollars, och fyra andra uppsatser köptes till samma pris av *Mackintosh's Monthly*, emedan *The Northern Review* inte hade råd att betala så mycket. Så utkommo »Mysteriets överstepräster», »Underdrömmare», »Jagets alnmått, »Filosofi och illusion» — och en mängd andra av hans tidigare, hittills så föraktade arbeten.

Redaktörer skrevo och bådo honom uppge sitt eget pris; han gjorde så, men det var alltid för sådant som redan fanns färdigt. Han vägrade bestämt att åtaga sig nya arbeten. Tanken på att ännu en gång sätta pennan på papperet kunde göra honom nästan galen. Han hade sett hur Brissenden blivit sliten i stycken av den stora hopen, och fastän denna nu applåderade honom, kunde han inte övervinna sin motvilja eller få någon respekt för samma hop. Hans egen popularitet syntes honom rent av som ett förräderi mot Brissenden. Den kom honom att vändas, men han hade beslutit att gå på och fylla pungen.

Han mottog brev från redaktörer av ungefär följande innehåll: »För omkring ett år sedan råkade vi olyckligtvis refusera er cykel kärleksdikter. De slogo i själva verket mycket an på oss, men en del redan ingångna arrangemang hindrade oss då att antaga dem. Skulle ni ännu ha dem odisponerade, vore vi tacksamma om ni ville skicka oss dem, och vi skola genast publicera dem på edra egna villkor. Vi äro dessutom beredda att göra er ett mycket fördelaktigt erbjudande för deras utgivande i bokform.»

Martin letade rätt på sin blankverstragedi och skic-

kade den i stället. När han nu läste om den, fann han den ytterst dilettantmässig och av föga värde. Men han sände den och den publicerades, men det skulle redaktören aldrig ha gjort. Publiken lät honom känna sin förtrytelse och yttrade öppet sin misstro. Denna smörja kunde inte vara av Martin Eden, han hade aldrig skrivit den, tidskriften hade försökt med en dum bluff eller också hade Martin Eden tagit exempel av Dumas den äldre och lät nu, när han var ryktbar, andra skriva åt honom. Men när Martin så förklarade att han verkligen skrivit tragedien en gång i sin gröna ungdom och att tidskriften inte velat lämna honom ifred förrän den fick hand om ungdomsarbetet, blev den ett föremål för allmänt begabberi och ett redaktörsskifte blev följden. Tragedien kom aldrig ut i bokform, men Martin stoppade förskottstantièmen i sin ficka.

Coleman's Weekly skickade Martin ett långt telegram, som kostade nära trehundra dollars, och erbjöd honom tusen dollars stycket för tjugu artiklar. Han skulle göra en resa genom Förenta Staterna på redaktionens bekostnad och skriva om vad han ville. Martin tackade, men vägrade.

»Wiki-Wiki», som offentliggjordes i *Warren's Monthly* blev en kolossal succès. Den kom omedelbart ut i en ytterst elegant utstyrd bokupplaga som man formligen slogs om. Herrar kritici voro eniga om att »Wiki-Wiki» en gång skulle få sin plats bland klassikerna.

»Glädjebloss» mottogs emellertid en smula tveksamt av publiken, ja till och med kyligt. Djärvheten i berättelserna stötte det goda samhället, dess moraliska begrepp och fördomar. Men när Paris formligen råkade i extas över den översättning som omedelbart

verkställts, följde både den amerikanska och engelska publiken efter, och så många exemplar såldes att Singletree, Darnley & C:o betalade en tantième av tjugufem procent för en andra bok och trettio procent för en tredje. Dessa två böcker innehöllo alla de smärre berättelser han skrivit. Meredith-Lowell köpte hans kritiska småuppsatser, Maxmillian & C:o fick hans »Havslyrik» och kärleksdikterna publicerades i *Ladies' Home Companion* mot ett rent av fabulöst pris.

Martin drog en suck av befrielse, när han blivit av med sitt sista manuskript. Halmslottet och den vita skonaren syntes honom nu mycket nära. Då han tänkte på sin egen framgång, kom det för honom vad Brissenden sagt . . . Var det inte en slump alltsammans? Det var »Fläckar i solen» som skapat hans rykte från början, och dess kolossala lycka fortfor att vara ett mysterium för förläggarne som de icke kunde förklara, endast hänvisa på som ett faktum. Hade denna slump icke varit, skulle icke heller allt det andra ha följt efter.

Detta resonemang kom Martin att tvivla på värdet av den popularitet han åtnjöt. Det var bourgeoisien som köpte hans böcker och fyllde hans fickor med guld, och av det lilla han kände till om bourgeoisien var det honom oförklarligt, att den kunde förstå och uppskatta vad han skrev. Han var bara modet för dagen, äventyraren som stormat Parnassen, medan gudarna nicka till. Hundratusentals människor läste honom och höjde sina bifallsrop med samma djuriska oförstående, varmed de hade kastat sig över Brissendens »Dagsländor» och slagit dem sönder och samman. En sak visste han med absolut säkerhet: »Dagsländor» var någonting oändligt mycket större än allt vad han någon-

sin skrivit. Det var dikten för århundraden. Och så blev den tribut mobben betalade honom pinsam, ty samma mobb hade trampat »Dagsländor» i smutsen. Han suckade tungt ännu en gång, men var ändå glad att där inte fanns ett manuskript kvar och att han snart skulle vara färdig med allt och alla.

FYRTIOFJÄRDE KAPITLET.

Mr Morse träffade Martin i vestibulen på Hotell Metropole. Om han befann sig där tillfälligtvis eller om han kommit dit i den bestämda avsikten att bjuda honom på middag, kunde Martin inte bli klok på, ehuru han var böjd för det senare antagandet. Han blev i alla fall bjuden till middag av mr Morse, Ruths far, som förbjudit honom huset och brutit förlovningen.

Martin kände sig inte vred, och han avböjde icke inbjudningen, han endast tackade så där i allmänhet och frågade hur det stod till med Ruth och mrs Morse. Han uttalade Ruths namn utan tvekan, helt naturligt, och han kände sig förvånad över att han kunde göra det utan en enda skälvning, utan att pulsen ökades och blodet rusade varmt upp i kinderna.

Han fick en massa middagsbjudningar och en del tog han emot. Personer kommo och presenterade sig själva för att få bjuda honom på middag. Så kom också Bernard Higginbotham till sist. Märkvärdigt! När han höll på att svälta ihjäl, fanns det ingen — utom Maria — som tänkte på att ge honom ett mål mat. Nu när han själv kunde betala tusentals middagar och förövrigt börjat förlora aptiten, nu trugade man på honom sina inbjudningar från höger och vänster. Mr och mrs Morse hade dömt honom som en lättling och genom Ruth

sökt tvinga honom att ta plats som bokhållare. De hade ändå vetat hur han arbetat. Ruth hade ju visat dem manuskript efter manuskript, och de hade läst dem. Det var just detta arbete som sedan skaffat honom ett namn i tidningarna, och det var därför att hans namn fanns där som de nu bjödo honom.

En sak var säker: Morses hade aldrig brytt sig om honom själv eller hans arbete. Det var inte på grund av vare sig det ena eller det andra de nu ville se honom hos sig, utan för det rykte han förvärvat och — varför inte? — därför att han nu ägde hundra tusen dollars eller så omkring. Det var på det sättet borgarsamhället uppskattade en man, och hur kunde det förövrigt vara på annat sätt? Men han var stolt, han föraktade en sådan värdesättning. Han ville bli värderad för sin egen skull eller för sitt arbete, som ju var ett uttryck av honom själv. Det var på det viset Lizzie satte värde på honom — ja, hon brydde sig inte ens om hans arbete, bara om honom själv. På samma sätt var det med Jimmy och alla de andra ungdomskamraterna, det hade de visat många gånger, senast den där aftonen i Shell Mound Park. De gåvo hans författarskap en god dag, för dem var han Martin Eden, »en förbaskat präktig pojke».

Men Ruth! Hon hade tyckt om honom för hans egen skull, det var utom all fråga. Men hur mycket hon än hållit av honom, hade den borgerliga värdesättningen gällt mera för henne. Hon hade gjort allt för att få honom ifrån författandet och huvudsakligast därför att han inte kunde förtjäna pengar på det. Det hade ju varit hennes kritik över kärleksdikterna. Han hade läst för henne allt vad han skrivit, men ständigt

hade svaret blivit: »Skaffa dig ordentligt arbete, Martin . . .» ja, hon hade förstås i stället för arbete använt de något finare orden »plats» eller »ställning». Som om han inte hade arbetat sig hart när till döds för att göra sig värdig henne!

Men nu . . . när han var stark och frisk, hade tillräckligt med mat, allting fullt upp, kunde sova i långa timmar och ändå inte uträtta ett skapande grand, nu lät det inte längre så! Den tanken tog fatt i honom och ville aldrig släppa. Han satt midt emot Bernard Higginbotham vid en kraftig söndagsmiddag, och han måste göra våld på sig själv för att inte ropa ut:

»Nu . . . nu arbetar jag inte längre. Men nu ger du mig mat, medan du, så länge jag slavade nätter och dagar, lät mig svälta, visade bort mig från din dörr och svor över mig därför att jag inte ville köra din grönsaksvagn. Då hade jag i alla fall gjort mitt arbete redan — alltsammans. När jag nu talar, hänga dina ögon vid mina läppar och du jakar ödmjukt med till allt vad jag behagar yttra. Du och alla dina likar äro ruttna, det är den enkla sanningen. I stället för att bli ursinniga över vad jag säger, som ni borde bli, nicka ni god mening och medge att det verkligen ligger mycket i mina ord. Varför? Därför att jag är ryktbar, därför att jag har en massa pengar. Inte därför att jag är Martin Eden. Jag skulle kunna säga er att månen är gjord av sötmjölksost och ni skulle genast skriva under på det, åtminstone skulle ni akta er för att motsäga mig därför att jag äger dollars, hela högar av dem. Och dessa pengar hade jag verkligen förtjänat långt förut, när ni spottade på mig och trampade mig under fötterna.»

Men Martin sade ingenting av allt detta. Det var bara tankar som gnagde i hans hjärna, medan han log och försökte vara angenäm. När han tystnade, tog Bernard Higginbotham fatt på samtalet. Han hade lyckats själv och var stolt däröver. Det var hans egen förtjänst, ingen hade hjälpt honom, han stod inte i tacksamhetsskuld till någon människa. Han fullgjorde sina plikter som medborgare och familjefar. Higginbothams kontantaffär var ju ett minnesmärke över hans egen flit och förmåga. Han älskade Higginbothams kontantaffär alldeles som somliga män älskade sina hustrur. Han öppnade sitt hjärta för Martin och lät honom veta att han gick och bar på åtskilliga planer, ärelystna planer. Trakten var stadd i stark tillväxt. Butiken var redan alldeles för liten. Om han bara hade utrymme, skulle han kunna göra en hel del arbets- och penningbesparande förbättringar. Han skulle nog också göra dem. Han arbetade hårdt för att en dag kunna köpa angränsande tomt och bygga upp ännu ett tvåvåningshus, och hela nedre våningen i båda husen skulle upptas av Higginbothams kontantaffär. Hans ögon glänste, när han talade om den nya skylten som skulle sträcka sig över hela den långa fasaden.

»Hur mycket sade du att det skulle kosta?» frågade Martin plötsligt och for upp ur sina egna tankar.

Svågern tystnade. Han hade aldrig sagt ett ord om några kostnader. Men han visste dem, hade gjort sina beräkningar många gånger.

»Med nuvarande timmerpris», sade han, »skulle det kunna gå för fyra tusen.»

»Med skylten?»

»Den har jag förstås inte räknat, den fick komma sedan.»

»Och tomten?»

»Tre tusen.»

Han lutade sig fram och slickade sig om munnen, när han såg Martin skriva ut en anvisning. Då han fått den i handen, såg han på beloppet — sjutusen dollars.

»Jag . . . jag kan inte betala mer än sex procents ränta», mumlade han.

Martin kände sig frestad att skratta, men frågade i stället: »Hur mycket skulle det bli?»

»Ge mig si . . . sex procent . . . sex gånger sju . . . fyrahundratjugu.»

»Det skulle bli trettiofem dollars i månaden, eller hur?»

Higginbotham nickade.

»Nå, om du inte har någonting däremot göra vi så här.» Martin kastade en blick på Gertrude. »Du får summan för din egen del, om du vill gå in på att använda de trettiofem i månaden till en tjänarinna som kan laga mat, tvätta och skura. De sju tusen äro dina, om du lovar mig att Gertrude inte skall behöva släpa ut sig längre. Nå?»

Mr Higginbotham sväljde hörbart. Att hans hustru inte längre skulle stå i från morgon till kväll var någonting oerhört att tänka sig för denna giriga själ. Den storartade gåvan var sockret omkring ett bittert piller. Hans hustru skulle inte arbeta! Det riktigt fastnade i halsen på honom.

»Nåja, som du vill då», sade Martin. »Jag betalar de trettiofem i månaden, och . . .»

Han sträckte sig över bordet efter anvisningen. Men Bernard Higginbotham lade hastigt handen på den.

»Jag går in på det . . . naturligtvis.»

När Martin kom upp i spårvagnen, kände han sig både trött och sjuk. Han såg upp på skylten.

»Ett sådant svin! Ett sådant ärkesvin!» mumlade han.

När *Mackintosh's Magazine* kom ut med »Spåkvinnan» med randteckningar av Berthier och Wenn, glömde Hermann von Schmidt att han kallat verserna oanständiga. Han talade om för vem som ville höra, att det var hans hustru som inspirerat dikten, lagade att nyheten nådde en reporters öron och fick så besök av reportern och en fotograf. Resultatet blev en hel sida i ett söndagsnummer, fylld med fotografier och idealiserade teckningar av Marian med en mängd intima detaljer om Martin Eden och hans familj jämte »Spåkvinnan», satt med stora typer, efter särskilt medgivande av *Mackintosh's Magazine.* Det väckte formlig uppståndelse i grannskapet, och fruarna voro icke litet stolta över att vara bekanta med den store författarens syster, medan de som inte kände henne genast började närma sig. Hermann von Schmidt gnuggade belåtet händerna i sin lilla verkstad. »Bättre än annonsering», sade han till Marian, »och så kostar det ingenting.»

»Skulle vi inte bjuda honom på middag?» föreslog han.

Och Martin kom på middag tillsammans med den tjocke slaktaren och hans ändå tjockare fru och ännu en del andra av sin svågers affärsvänner, vilka kunde ha godt av att veta att han verkligen var så nära släkt med den ryktbare författaren . . . det skulle bli till

nytta för honom i hans affärer med dem. Ja, Martin var ryktbar, men inte kunde han begripa varför. Han ögnade igenom ett par av hans böcker, när hustrun somnat, men det var han på det klara med, att världen måste vara galen som kastade bort pengar och köpte sådant.

Innerst inne förstod Martin alltför väl situationen, där han satt bakåtlutad i stolen och stirrade på von Schmidts huvud. Han tyckte att han var i färd med att trumfa på detta tjocka huvud — väl bekomme! Men för en sak tyckte han om honom. Fast han var fattig, höll han en tjänarinna, så att Marian slapp allt hårdt arbete. Bland gästerna fanns generalagenten för en stor velocipedfirma, och efter middagen drog Martin honom avsides med Hermann och arrangerade att sätta upp åt honom den finaste reparationsverkstad i hela Oakland. Han gick vidare och föreslog Hermann att också skaffa sig en automobilagentur — pengar skulle han få av Martin, så mycket som behövdes.

Med tårar i ögonen och armarna om broderns hals snyftade Marian vid avskedet fram hur hjärtligt hon höll av honom, och hon bad honom om förlåtelse för att hon en gång tvivlat på honom och varit ovänlig.

»Han kommer aldrig att kunna ta vara på sina pengar, så mycket är säkert», anförtrodde Hermann von Schmidt sin hustru. »Han blev ond, när jag talade om ränta, och sa' att om jag nämnde något sådant en gång till, skulle han örfila upp mig. Men han har ju sina förtjänster, om han också inte är affärsman. Mig har han givit ett godt handtag, så att jag har ingenting emot honom längre.»

Middagsbjudningar formligen strömmade över Martin, och de voro honom alltjämt en gåta. Han satt som hedersgäst vid en bankett i Ardenklubben tillsammans med män vilka han hört och läst om i hela sitt liv, och de berättade honom att när de första gången läst »Klockringningen» i *Transcontinental* och »Perin och pärlan» i *The Hornet*, hade de genast sett att här var det borna geniet. Min Gud! Jag var hungrig och gick i trasor, tänkte han. Varför fick jag inte en middag då? Inte ett ord i »Klockringningen» eller i »Perin och pärlan» har blivit ändrat sedan den tiden. Alltsammans var färdigt redan då. Men nu bjuda ni mig på mat, därför att ni äro en hop djur, en del av mobben, därför att den enda blinda, automatiska tanken i mobbhjärnan nu är att proppa i mig mat och vin. Men så reste han sig och svarade artigt och kvickt på en artig och kvick skål.

Så var det jämt. Vare sig han råkade vara i Pressklubben, i Redwoodklubben eller på litterära soaréer — alltid mindes man när »Klockringningen» och »Perin och pärlan» först publicerats. Och alltid hade han samma tysta och bittra frågor som brände i hans hjärna: Varför hedra ni mig nu, varför svansa ni omkring mig? Jag är inte det ringaste förändrad, alldeles densamma som förr, då ni skulle ha vändt mig ryggen, om ni vetat vem jag var.

Vid sådana tillfällen kunde det hända att han såg en ung sjåare i stortröja och med mössan på nacken smyga sig in bland sällskapet. Så var det en afton i Gallinasällskapet i Oakland. Som han reste sig från sin stol och gick över estraden såg han genom den öppna dörren just den där unge sjåaren. Femhundra eleganta da-

mer vände på huvudet för att söka upptäcka vad han möjligen kunde se, så intensivt stirrade han. Men de sågo endast den tomma midtgången. Han såg den unge sjåaren lufsa framåt gången och undrade om han skulle ta av sig mössan, som han aldrig brukade vara utan. Rakt upp på estraden kom han. Martin skulle kunnat gråta över den ungdomliga skuggan av honom själv, när han tänkte på allt som låg framför honom. Den kom upp till Martin och försvann i förgrunden av Martins medvetande. De fem hundra damerna applåderade med behandskade händer och sökte uppmuntra den blyge, store man som var deras gäst. Och Martin skakade visionen från sin hjärna, log och började tala.

Rektorn, den snälle gamle mannen, mötte Martin på gatan, kom ihåg honom och återkallade i minnet den gången då Martin blivit relegerad från skolan för slagsmål.

»Jag läste er 'Klockringning' i en tidskrift för en tid sedan», sade han. »Det är Poe, sade jag, utmärkt, alldeles briljant.»

Ja visst. Men två gånger i månaden just vid den tiden gick du förbi mig på gatan utan att känna mig, sade Martin nästan högt. För varje gång var jag hungrig och på väg till pantlånaren. Då kände du mig inte, varför vill du kännas vid mig nu?

»Just härom dagen sade jag till min hustru att vi borde bjuda er på middag, och hon tyckte precis detsamma», sade rektorn.

»Middag?» sade Martin så skarpt, att det blev nästan som ett morrande.

»Ja visst middag — litet husmanskost hos er gamle

rektor, gosse lilla», sade han nervöst och slog Martin på axeln med ett försök att vara farbroderligt skämtsam.

Martin vandrade nedåt gatan. Han stannade vid hörnet och såg sig omkring.

»Jag tror min själ, att gubben blev rädd för mig», mumlade han.

FYRTIOFEMTE KAPITLET.

Kreis kom en dag till Martin — Kreis från »den verkliga dräggen». Martin blev glad, men fick endast till livs i glödande detaljer något slags projekt, tillräckligt svindlande att intressera honom som diktare, men alldeles inte som affärsman. Kreis gjorde midt i sina förklaringar en paus för att säga honom att han visat sig som en riktig dumbom i sin »Fläckar i solen».

»Men jag har inte kommit hit för att predika filosofi», fortfor Kreis. »Vad jag vill veta är, om ni vill sätta in tusen dollars i den här affären.»

»Nej, en sådan dumbom är jag ändå inte», svarade Martin. »Men jag skall säga er vad jag vill göra. Ni skaffade mig den härligaste afton jag haft i mitt liv, ni gav mig vad man inte kan få köpa för pengar. Nu har jag sådana och de betyda ingenting för mig. Jag vill ge er tusen dollars av detta, som jag inte sätter något värde på, till tack för vad jag fick den där aftonen och som inte kan betalas. Ni behöver pengar, jag har mer än jag behöver. Ni kom hit för att få dem, och ni behöver inte alls komma med edra märkvärdiga projekt. Tag guldet.»

Kreis visade intet tecken till överraskning. Han vek ihop anvisningen och stoppade den i fickan.

»Efter den här taxan skall jag gärna ge er många sådana kvällar», sade han.

»För sent.» Martin skakade på huvudet. »Den kvällen var den enda för mig. Jag var som i paradiset. För er är det vardagsmat, det vet jag. Men så var det inte för mig. Jag skall aldrig uppleva någonting liknande mera. Med filosofien har jag redan gjort upp räkningen, jag vill inte höra ett ord av den mera.»

»Det här är den första dollarn jag någonsin förtjänat på min filosofi», sade Kreis i dörren.

Mrs Morse åkte förbi Martin på gatan en dag och log och nickade åt honom. Han log tillbaka och lyfte på hatten. Episoden gjorde inte det ringaste intryck på honom. För en månad sedan skulle den ha väckt hans avsmak eller kommit honom att fundera över hur det egentligen stod till med hennes samvete. Men nu hade han glömt alltsammans i nästa ögonblick, alldeles som han skulle ha glömt Centralbankens hus eller City Hall när han väl gått förbi dem. Men hans tankar arbetade i alla fall och de gingo i en ständigt cirkel. Varför var det så annorlunda nu? Man log älskvärdt åt honom för vad han redan hade uträttat, när man körde honom på porten. Och han kom till den slutsatsen att han var ingen, ingenting. Mart Eden, sjåaren, Mart Eden, sjömannen, hade varit verklighet, de hade varit han. Men Martin Eden, den ryktbare författaren, han existerade inte. Martin Eden, den berömde diktaren, var en dunst, som stigit upp i mobbens inbillning och förkroppsligats i Mart Eden, sjåaren och sjömannen. Men de kunde inte lura honom. Han förstod bättre.

Han läste i tidskrifterna om sig själv och stirrade

på porträtten, som skulle föreställa honom själv, tills han inte längre kunde identifiera sig med dem. Han var den där gynnaren som levat livet och älskat, som tagit alla bekymmer lätt, som hade legat i skansen, vandrat omkring i främmande land och anfört sina kamrater i slagsmålen. Han var den där tafatte unge mannen som först baxnat inför de tusentals böcker i det fria biblioteket, men som sedan letade sig väg ibland och genom dem, tills hans behärskade dem; han var den som låtit sin midnattslampa brinna, som kämpat för för att hålla sig vaken och själv skrivit böcker. Men det var en sak han inte var, den där kolossala aptiten som mobben ständigt och jämt ville proppa mat i.

Det fanns i magasinen också ett och annat som roade honom. Alla ville de lägga beslag på honom för egen del. *Warren's Monthly* annonserade att den alltid uppsökte nya författare, och bland andra hade den introducerat Martin Eden hos den läsande publiken. Ungefär på samma sätt var det med de övriga, och så uppstod polemik mellan dem alla om vem som egentligen hade de största förtjänsterna om det nya geniets upptäckande.

Tidningarna gjorde kalkyler över hans inkomster och prästerna började hemsöka honom med begäran om bidrag till sina församlingar, medan vanliga tiggarbrev dagligen strömmade in i massor. Hans fotografier spredos över hela kontinenten, och det skrevs vidt och bredt om hans kraftigt skurna, bronsfärgade ansikte, hans ärr, hans breda skuldror, hans klara, lugna ögon och de ihåliga kinderna som påminde om en asket. Han tänkte på sin vilda ungdom och log. Bland de kvinnor han träffade såg han både den ena och den

andra som betraktade honom på ett sätt som han mycket väl förstod. Han skrattade för sig själv och kom ihåg Brissendens varning. Nå, kvinnorna skulle aldrig förstöra honom, så mycket var säkert. Han hade kommit över den perioden.

En gång när han följde Lizzie till aftonskolan, uppfångade hon en blick som gavs honom av en elegant och vacker kvinna. Blicken var en smula för lång. Lizzie uppskattade den till dess rätta värde och blev förargad. Martin märkte det, förstod också orsaken och sade henne att han var van vid sådant och inte alls brydde sig om det.

»Det skulle du göra», sade hon med flammande ögon. »Du är sjuk, det är hela saken.»

»Har aldrig varit friskare i hela mitt liv.»

»Jag menar inte kroppsligt sjuk. Det är fel på tankemaskineriet. Till och med jag kan se det.»

Han gick bredvid henne och tänkte.

»Jag skulle ge vad som helst för att se dig botad», utbrast hon impulsivt. »Du borde bry dig om när kvinnor se på dig så där, en man sådan som du. Det är inte naturligt. Vet du, jag skulle känna mig glad, om den rätta kvinnan kom och lärde dig 'bry dig om'.»

När han skilts från Lizzie utanför skolan, återvände han till Metropole. Väl uppe på sitt rum sjönk han ner i en bekväm vilstol och satt stirrande framför sig. Han slöade icke, men tänkte inte heller, det var endast det, att under hans halvt slutna ögonlock framträdde den ena minnesbilden efter den andra, skiftande till form och färg. Dock var han icke fullt medveten om dem, det var som om de varit drömmar, och ändå sov han inte. Klockan var nyss åtta. Han hade ingenting

att göra, och det var för tidigt att gå till sängs. Så försvunno bilderna, blandades samman till något oredigt virrvarr . . .

En knackning på dörren kom honom att spritta till. Genast satte han knackningen i förbindelse med ett telegram, ett brev eller kanske en städerska, som kom med hans stärksaker från tvättinrättningen. Då han ropade »stig in», tänkte han på Joe och undrade, var han kunde befinna sig.

Han tänkte fortfarande på Joe och brydde sig inte om att vända sig mot dörren. Han hörde den stängas helt sakta. Det blev en lång tystnad. Han glömde att någon knackat och satt alltjämt och stirrade framför sig, då han hörde en kvinnas snyftning. Den var ofrivillig, spasmodisk, återhållen — han märkte det, när han vände sig om. I nästa ögonblick hade han sprungit upp.

»Ruth!» sade han häpen och förvirrad.

Hennes ansikte var vitt med ett uttryck av spänning. Hon stod alldeles innanför dörren och stödde sig med ena handen mot den. Nu sträckte hon båda händerna bedjande emot honom och gick några steg närmare. När han tog hennes händer och förde henne till vilstolen, kände han hur kalla de voro. Han drog fram en annan stol, på vars karmstöd han satte sig. Han kunde inte få fram ett ord. För honom var förhållandet till Ruth någonting oåterkalleligen avslutat. Han kände det ungefär som han skulle ha känt, om Shelly Hot Springs' tvättinrättning plötsligt tågat in i hotell Metropole med en hel veckas tvätt färdig att ta itu med. Flera gånger höll han på att säga något, men tvekade.

»Ingen vet att jag är här», sade Ruth sakta med ett leende, som om hon bedt om ursäkt.

»Vad sade du?» frågade han.

Ljudet av hans egen röst överraskade honom.

Hon upprepade sina ord.

»Å!» sade han och undrade vad han skulle säga vidare.

»Jag såg när du gick in, och jag väntade några minuter.»

»Å!» sade han åter.

Aldrig i sitt liv hade hans tunga känts så bunden. Han hade faktiskt icke en enda tanke i sin hjärna. Han kände sig dum och tafatt, men om det gällt livet, kunde han inte få fatt i någonting att säga. Det hade bestämt varit lättare om Shelly Hot Springs' tvättinrätting hade kommit in. Då kunde han ha vikit upp ärmarna och huggit i.

»Ja, och så gick du in», sade han slutligen.

Hon nickade långsamt och lossade litet på sin boa.

»Jag såg dig först på andra sidan gatan, då du var i sällskap med den där flickan.»

»Å, jaså,» sade han helt lugnt. »Jag följde henne till aftonskolan.»

»Är du inte glad att se mig?» frågade hon efter ännu en paus.

»Jo visst.» Han talade hastigt. »Men var det inte oförsiktigt av dig att komma hit.»

»Jag smög mig in. Ingen vet att jag är här. Jag ville se dig. Jag har kommit för att säga dig att jag har burit mig så här dumt åt, därför att jag inte kunde uthärda längre att vara ifrån dig, därför att mitt hjärta bjöd mig att komma, därför . . . därför att jag ville komma.»

Hon reste sig ur stolen och gick fram till honom. Hon lade sin hand på hans axel ett ögonblick, andades häftigt och sjönk så i hans armar. Och på sitt vanliga lugna sätt, rädd att såra och väl vetande att det måste vara den största förolämpning mot en kvinna att stöta henne ifrån sig, när hon frivilligt gav sig, slöt han armarna omkring henne och höll henne intill sig. Men det låg ingen värme i omfamningen, ingen smekning i beröringen. Hon hade kastat sig i hans armar och han höll henne kvar, det var alltsammans. Hon smög sig upp emot honom och hennes händer knöto sig kring hans hals. Men han kände ingen eld i blodet under dessa händer, snarare förnam han ett obehag.

»Varför darrar du så?» frågade han. »Fryser du? Skall jag tända i kaminen?»

Han gjorde en rörelse som för att komma lös, men hon smög sig ännu närmare till honom, häftigt skälvande.

»Det är bara nervositet», sade hon med skallrande tänder. »Det går genast över. Så, det är redan bättre.»

Småningom blev hon lugn. Han höll henne fortfarande kvar, men nu kände han inte längre någon förvåning. Han förstod, varför hon kommit.

»Mamma ville att jag skulle gifta mig med Charley Hapgood», sade hon.

»Charley Hapgood! Ja visst, han som alltid pratade så mycket dumheter», mumlade Martin. Så tillade han: »Och nu förmodar jag din mamma vill att du skall gifta dig med mig.»

Han sade det inte i form av en fråga, konstaterade endast ett faktum, och för hans ögon började hans tantièmer tråda en sifferdans.

»Hon kommer inte att ha någonting emot det, så mycket vet jag», sade Ruth.

»Hon anser mig fullt värdig således?»

Ruth nickade.

»Och ändå är jag inte ett enda grand mera värdig än jag var, när hon bröt vår förlovning», fortfor han eftertänksamt. »Jag har inte förändrats, jag är samme Martin Eden — kanske en smula sämre till och med — nu röker jag. Kan du inte känna det på min andedräkt?»

Till svar pressade hon sina fingrar mot hans läppar, kokett och lekfullt, i avvaktan på den kyss som alltid förr brukat bli följden. Men från Martins läppar kom inte något smekande svar. Han väntade tills hon tagit bort fingrarna och fortsatte:

»Jag har inte alls förändrat mig. Jag har inte skaffat mig någon plats och tänker fortfarande inte göra det. Jag tror fortfarande att Herbert Spencer är en stor och ädel man och att domaren Blount är en ärkeåsna. Jag åt middag hos honom härom dagen, så att jag bör veta det.»

»Varför har du inte mottagit pappas bjudning?» sade hon förebrående.

»Jaså, du vet det. Vem skickade honom? Din mor?»

Hon satt tyst.

»Såå, det var hon. Ja, jag tänkte just det. Och nu antar jag att hon har skickat dig.»

»Ingen vet av att jag är här,» protesterade hon. »Tror du mamma skulle tillåta något sådant!»

»Hon skulle tillåta dig att gifta dig med mig, det är då alldeles säkert.»

Hon gav till ett rop. »Å, Martin var inte grym. Du har inte kysst mig en enda gång. Du är ju hård som en sten. Tänk bara på vad jag vågat för din skull!» Hon såg sig omkring med en lätt skälvning, ehuru det nog var till hälften av nyfikenhet. »Tänk bara på, var jag är.»

»*Jag* ville dö för dig!... Jag ville dö för dig!» — Lizzies ord ringde i hans öron.

»Varför vågade du det inte förr?» frågade han kärvt. »När jag inte hade någonting, när jag höll på att svälta ihjäl, när jag var alldeles densamma som nu, både som människa och konstnär, samma Martin Eden? Det är den frågan jag grubblat över mången god dag, inte bara i fråga om dig, utan om alla. Du ser att jag inte förändrat mig, fastän mitt plötsligt stegrade värde alltjämt tvingar mig att försäkra mig om och omigen om den saken. Jag har samma kött på benen, samma tio fingrar och tår — jag *är* densamma. Jag har inte utvecklats vare sig i styrka eller dygd. Min hjärna är samma gamla hjärna som den tiden när ingen brydde sig om mig. Det är mig en gåta varför jag nu med ens blivit så utmärkt. Det kan inte vara för min egen skull som man fjäskar omkring mig, det måtte bero på någonting utom mig som inte är jag själv. Skall jag säga dig vad detta något är? Ingenting annat än det allmänna erkännande jag rönt. Men erkännandet är inte alls jag själv. Det existerar hos andra. Och så är det naturligtvis för att jag har förtjänat pengar. Men inte heller pengarna är jag. De finnas i bankerna och i fickorna på kreti och pleti. Och är det inte också för det där erkännandet och de där pengarna som du nu vill ha mig?»

»Du krossar mitt hjärta», snyftade hon. »Du vet att jag älskar dig och att det är därför jag är här.»

»Du förstår mig visst inte», sade han vänligt. »Vad jag menar är detta: om du älskar mig, hur kommer det sig då att du nu älskar mig så mycket högre än du gjorde när din kärlek inte var starkare än att du inte ville kännas vid mig?»

»Glöm och förlåt», utropade hon häftigt. »Jag har älskat dig alltjämt, minns det, och nu är jag här . . . här, i dina armar.»

»Jag fruktar att jag har blivit en alldeles för slug affärsman som granskar vågen, medan jag håller på att väga din kärlek, för att se efter vad slags ting den egentligen är.»

Hon drog sig ur hans armar, satte sig midt emot honom och betraktade honom länge och forskande. Hon skulle just säga något, men åtrade sig.

»Ser du, alltsammans förekommer mig så här», fortfor han. »När jag var allt det jag nu är, tycktes ingen utom min egen klass bry sig om mig. När alla mina böcker voro skrivna, brydde sig ingen som läste manuskripten om dem. Det såg ut som om jag skulle ha begått handlingar, som voro minst sagt föraktliga. 'Skaffa dig en plats!' ropade alla till mig.»

Hon gjorde en rörelse som för att protestera.

»Jo, jo», sade han, »fastän du inte begagnade ordet plats alltid, utan bytte ut det mot det förnämligare 'ställning'. Men det var inte mindre brutalt för det. Det var som om man uppmanat en fallen varelse att bättra sitt uppförande. Men för att återvända till saken. Jag lyckades till sist, mina böcker kommo ut och fingo erkännande, och då blev din kärlek stark

igen. Martin Eden med allt vad han arbetat, ville du inte gifta dig med, därtill var din kärlek inte stark nog, men nu är den det, och jag kan inte undgå att dra den slutsatsen att dess styrka sammanhänger med min ryktbarhet. När det gäller dig, skall jag inte tala om mina tantièmer, fastän jag vet att det är de som ha förändrat din fars och mors uppfattning. Allt detta är naturligtvis föga smickrande för mig, men det värsta är att det kommit mig att tvivla på den verkliga kärleken. Är den någonting så tarvligt, att den måste hämta näring från det offentliga erkännandet? Det ser ut så. Jag har tänkt på allt detta, tills det har gått rundt i mitt huvud.»

»Stackars kära huvud.» Hon sträckte upp en hand och smög dess fingrar smekande genom hans hår. »Nu får det inte gå rundt längre. Låt oss börja om på nytt. Jag har alltid älskat dig. Jag vet att det var svaghet att ge efter för mammas vilja, det skulle jag inte ha gjort. Men jag har ju så ofta hört dig tala med vekhjärtad mildhet om mänskliga fel och svagheter. Sträck ut denna mildhet också till mig. Jag handlade orätt. Förlåt mig.»

»Ja, visst förlåter jag», sade han otåligt. »Det är att lätt förlåta där det inte finns något att förlåta. Man handlar så godt man förstår, mer kan man inte göra. Lika väl kunde jag be dig förlåta mig för att jag inte skaffar mig en plats.»

»Jag menade väl», sade hon, »det vet du. Jag skulle inte ha älskat dig, om jag inte menat väl.»

»Sant. Men du skulle ha förstört mig i din välmening. Jo jo», avbröt han hennes försök till motsägelse, »du hade skurit av min författarbana. Realism

är oavvislig för min natur och borgarandan hatar realismen. Det borgerliga samhället är fegt, det fruktar livet, och alla edra ansträngningar gingo ut på att få också mig rädd för livet. Ni ville stöpa om mig i er trånga form, passa in mig i något slags rektangulärt fack, där alla livsvärden äro falska och vulgära. Ja, just vulgära . . . vulgäriteten är grundlaget för den borgerliga förfiningen och kulturen. Ni ville ha mig över till er klass med era klassideal, klassvärden och klassfördomar.» Han skakade sorgset på huvudet. »Inte ens nu förstår du vad jag säger, mina ord betyda inte för dig vad jag menar, det är alltsammans fantasterier för dig. Men för mig är det rena, rama verkligheten. På sin höjd känner du dig litet förvånad och road över att den där råbarkade pojken, som kravlat sig upp ur dräggen sitter och fäller domar över din klass och kallar den vulgär.»

Hon lutade huvudet trött mot hans axel, och hennes kropp började åter skaka av nervositet. Han satt tyst en stund, så fortfor han igen:

»Och nu vill du att vår kärlek skall leva upp igen. Du vill att vi skola gifta oss. Du vill ha mig. Men kom ihåg, om mina böcker inte blivit uppmärksammade, skulle jag ändå varit densamme som jag nu är. Och du skulle ha hållit dig borta. Det är alltsammans de här förbannade böckernas . . .»

»Svär inte», avbröt hon.

Hennes tillrättavisning kom honom att rycka till, och han brast ut i ett hårdt skratt.

»Ja visst, ja», sade han, »i det ögonblick då det som tycks utgöra ditt livs lycka står på spel, är du fort-

farande lika rädd för livet som någonsin — rädd för att höra en uppfriskande ed.»

Hans ord kommo henne genast att inse hur barnslig hon varit, men ändå kände hon att han gjort barnsligheten större än den verkligen var, och hon blev förargad. De sutto länge tysta, hon grubblande över hans kärlek, som försvunnit. Han visste nu att han aldrig älskat henne verkligt. Det var en idealiserad Ruth han hållit kär, ett eteriskt väsen som han själv skapat. Den verkliga borgerliga Ruth, med borgarsamhällets hopplösa psykologi i sin hjärna, hade han aldrig älskat.

Plötsligt började hon tala.

»Jag vet att mycket av vad du sagt är så. Jag har varit rädd för livet, jag älskade dig inte nog högt, men jag har lärt mig att göra det nu. Jag älskar dig för vad du är, för vad du var, för det som skiljer dig från vad du kallar min klass, för dina åsikter, som jag inte förstår, men som jag kan lära mig förstå. Jag skall hänge mig åt att försöka förstå dem. Och din rökning och ditt svärjande — de höra ju till dig och jag skulle älska dig för dem också. På de sista tio minuterna har jag lärt mig mycket. Att jag har vågat komma hit är ett bevis på vad jag redan lärt. O, Martin!»

Hon snyftade och smög sig intill honom. För första gången slöt sig hans arm omkring henne ömt och med sympati, och hon liksom tackade honom med en lycklig rörelse och ett ansikte som lyste upp.

»Det är för sent», sade han. Han kom ihåg Lizzies ord. »Jag är en sjuk man . . . nej, visst inte kroppsligen. Det är min själ, min hjärna. Jag har förlorat förmågan av värdesättning, jag bryr mig inte längre om

någonting. Om du hade varit sådan för några månader sedan, hade det varit annorlunda. Men nu är det för sent.»

»Nej, det är inte för sent!» utropade hon. »Jag skall visa dig det. Jag vill visa dig, att min kärlek till dig vuxit, att den är mig långt mera än min egen klass och allt som är mig dyrbarast. Jag bryr mig inte om det alltsammans, jag är inte längre rädd för livet. Jag vill lämna far och mor och låta mitt namn skymfas av mina vänner. Jag vill stanna här hos dig nu, i fri kärlek om du vill, och jag skall känna mig stolt och glad över den. Om jag varit en förrädare mot kärleken, skall jag nu, för kärlekens skull, bli en förrädare mot allt som tvang mig till detta tidigare förräderi.»

Hon stod framför honom med glänsande blickar.

»Jag väntar, Martin», viskade hon, »väntar att du skall ta mig. Se på mig!»

Det var beundransvärdt, tänkte han. Hon hade befriat sig själv och till sist rest sig som en verklig kvinna vilken trotsade den borgerliga konventionalismens järnhårda lagar. Ja, beundransvärdt, bedårande. Och än då ... hur var det fatt med honom? Han kände sig inte alls eggad av vad hon gjort. Det var beundransvärdt endast från intellektuell synpunkt. I det ögonblick, då han borde ha varit eld och lågor, satt han och bedömde henne helt kallt. Hans hjärta kände ingen rörelse, han hade ingen längtan efter henne. Och åter mindes han Lizzies ord.

»Jag är sjuk, mycket sjuk», sade han med en förtvivlans gest. »Hur sjuk jag är, har jag inte vetat förrän nu. Någonting har gått sönder hos mig. Jag har alltid älskat livet, och aldrig drömde jag om att jag

skulle bli mätt av det. Livet har fyllt mig till den grad, att det inte finns rum för en enda önskan hos mig. Annars skulle jag åtrå dig nu. Då förstår du hur sjuk jag är.»

Han lutade huvudet bakåt och slöt ögonen, och likt ett gråtande barn som glömmer sin sorg, när det ser solen sila igenom den tårdränkta hinnan över pupillerna, så glömde Martin sin sjukdom, Ruths närvaro, allting, i det han såg en rik, starkt solbelyst vegetation som tog form och flammade mot insidan av hans ögonlock. Det stod inte stilla, detta gröna lövverk. Solljuset var för skarpt. Det gjorde ondt att se på det, och ändå kunde han inte låta bli, han visste inte varför.

Han kom till sig själv igen vid rasslet av ett dörrhandtag. Ruth stod vid dörren.

»Hur skall jag kunna slippa ut?» frågade hon nästan gråtande. »Jag är rädd.»

»Å, förlåt mig», utropade han och sprang upp. »Jag är inte mig själv, ser du. Jag glömde att du var här.» Han lade handen på pannan. »Det är här. Jag följer dig hem, vi kunna gå ut bakvägen, så ser ingen oss och så behöver du bara fälla ned floret.»

Hon hängde vid hans arm medan de gingo utför de dåligt upplysta trapporna.

»Nu reder jag mig själv», sade hon då de kommit ut på trottoaren och hon dragit sin arm undan hans.

»Nej, nej, jag följer dig hem», svarade han.

»Gör inte det», invände hon, »det är alldeles onödigt,»

Det var för märkvärdigt, tänkte han. Nu, när det inte längre var någonting farligt, kände hon sig rädd. Hon var nästan i förtvivlan över att inte bli av med honom. Han kunde inte inse att det fanns något rim-

ligt skäl — det var väl hennes nervositet. Han tog därför hennes arm på nytt och började gå vid hennes sida. Plötsligt såg han en man i lång överrock skynda in i en port. Han kastade en blick dit in, när de gingo förbi, och han kände trots den uppvikta kragen alldeles bestämt igen Ruths bror Norman.

Under promenaden talade de mycket litet med varandra. Hon var som lamslagen, han apatisk. Han nämnde att han tänkte resa bort, nedåt Söderhavet, och hon bad om förlåtelse för att hon kommit till honom. Det var allt. Skilsmässan vid porten var helt och hållet konventionell. De togo varandra i hand, sade godafton, och han lyfte på hatten. Dörren föll igen bakom henne, han tände en cigarrett och vände tillbaka till sitt hotell. När han kom till porten, där Norman gömt sig, stannade han och såg in.

»Hon ljög», sade han högt. »Hon försökte få mig att tro att hon vågat någonting stort för min skull, och hela tiden visste hon att hennes bror stod nedanför och väntade på henne.» Han brast i skratt. »När jag var fattig, dugde jag inte till sällskap åt hans syster men nu, när jag har bankkonto, för han henne till mig.»

När han vände sig för att gå vidare, gick han förbi en stackare som bakom hans rygg bad om en slant.

»Hör nu herrn, vill herrn ge mej en slant till nattlogi», voro orden.

Men det var rösten som kom Martin att vända sig om. I nästa ögonblick hade han tagit Joe i handen.

»Kommer du ihåg, när vi hade det jäkligt tillsammans vid Hot Springs?» sade Joe. »Sa' jag inte att vi skulle träffas igen? Jag kände det, och här ä' vi nu.»

»Du ser välmående ut», sade Martin beundrande, »du har blivit fet.»

»Det vill jag lova. Jag visste aldrig vad livet var, innan jag började luffa. Jag har ökat trettio skålpund och känner mig alltid tip-top.»

»Men du tigger till nattlogi i alla fall», sade Martin, »och det är kallt i kväll.»

»Hoho! Tigger till nattlogi.» Joe stoppade handen i fickan och tog upp en näve småmynt. »Titta bara. Du såg medgörlig ut, därför ser du . . .gamla vanan.»

Martin skrattade.

»Det räcker till mer än en fylla», sade han.

Joe stoppade tillbaka pengarna i fickan.

»Tack så mycket för mig. Har varit full en enda gång sedan vi träffades sist. Vill inte. Då var det en olyckshändelse . . . fastande mage, förstår du. När jag arbetar som ett djur, dricker jag som ett djur. När jag får leva som en människa, dricker jag också som en människa — en drink då och då, när jag känner mig hågad, det är alltsammans.»

Martin kom överens med Joe att de skulle träffas följande dag och fortsatte sedan till hotellet. Där gick han in på kontoret och fick fram en ångbåtsturlista. Mariposa skulle avgå till Tahiti om fem dagar.

»Telefonera i morgon och beställ en första klassens hytt för mig», bad han bokhållaren. »Inte på däck, utan under, på lovartssidan . . . babordssidan, kom ihåg det. Förresten är det nog bäst att ni skriver upp det.»

Väl uppe på sitt rum gick han till sängs och somnade som ett godt barn. Aftonens tilldragelser hade inte

gjort något intryck på honom, han sov lugnt och normalt i åtta oavbrutna timmar. Han låg alldeles stilla, drömde ingenting. Sömnen hade för honom blivit glömska och varje morgon han vaknade var det med saknad. Livet plågade och tråkade ut honom.

FYRTIOSJÄTTE KAPITLET.

Hör du, Joe», var Martins hälsning till sin gamla arbetskamrat följande morgon, »det bor en fransman borta på tjuguåttonde gatan. Han har förtjänat pengar och ämnar resa till Frankrike. Det är en fin liten ångtvättinrättning. Den är någonting för dig, om du skulle vilja slå dig till ro. Tag det här, köp dig litet kläder och var hos den där fransmannen klockan tio. Om du tycker om affären och tror att den är värd sitt pris — tolv tusen — så låt mig veta det, och den är din. Ge dig i väg nu, jag har brådtom. Vi träffas senare.»

»Hör du, Mart», sade den andre långsamt och med tydlig förargelse, »jag har kommit hit för att hälsa på dig. Begriper du? Inte för att få en tvättinrättning. Jag kommer för att prata om gamla minnen, och du skjuter åt mig en tvättinrättning. Vet du vad? Du kan ta den där tvättinrättningen själv och dra åt helvete.»

Han skulle just rusa ut ur rummet, då Martin grep honom i axeln och snurrade honom rundt.

»Hör du, Joe», sade han. »Om du bär dig åt på det där sättet, örfilar jag upp dig. Och för gammal vänskaps skull blir det ordentligt. Begriper du? Nå, vill du?»

Joe vred sig för att komma lös. De brottades och foro rundt i rummet, tills de föllo omkull och krossade en korgstol. Joe låg under, med armarna utsträckta och Martins knä på sitt bröst. Han kippade efter andan, när Martin reste upp honom.

»Nu ska vi talas vid», sade han. »Inga konster med mig. Jag vill ha ett slut på den här tvättinrättningshistorien. Se'n kan du komma igen och vi kan tala om gamla tider. Jag sa' dig att jag hade brådtom. Titta bara.»

En uppassare hade just kommit in med morgonposten, en hel massa brev och tidskrifter.

»Inte kan jag prata med dig och gå igenom det här på samma gång. Gå och klara tvättinrättningen nu, säger jag, och sedan ska vi vara tillsammans.»

»Nåja, kyss till då», sade Joe dröjande. »Jag trodde, du skojade med mig, men jag ser att jag misstog mig. Men ser du, om det gäller att boxas, kan du inte klå mig. Då är jag styvare.»

»Nåja, vi kan ju försöka någon gång», sade Martin leende.

»Var lugn för det; bara jag fått tvättinrättningen i gång, så . . .»

Martin drog en suck av lättnad, när dörren slöts efter Joe. Han hade börjat bli enstöring, hade svårt att trivas med människor. Deras blotta närvaro förvirrade honom, deras försök att samtala irriterade honom. De gjorde honom orolig, och han hade inte väl kommit i beröring med dem, förrän han hittade på alla möjliga ursäkter för att bli av med dem igen.

Han satte sig i en stol och slöade en halvtimme; så tog han fatt på sin post. Ett dussin brev med be-

gäran om autografer, tiggarbrev, brev från galningar som ville ha hjälp till evighetsmaskiner och från den där mannen, som ville bevisa att jordens yta var insidan av en ihålig sfär, från honom som ville ha pengar att köpa en halvö i Californien för att bilda en kommunistisk koloni. Det var brev från kvinnor, som sökte hans bekantskap, och han kunde inte låta bli att le åt ett, vari låg inneslutet ett kvitto på betald bänkhyra i en kyrka för att visa hur respektabel brevskriverskan var.

Så var det brev från alla möjliga redaktörer och förläggare som tiggde om manuskript till artiklar och böcker, oväntade anvisningar som förskottsbetalning för översättningar på alla världens språk. Vidare tidningsurklipp som visade honom hur berömd han på en gång blivit. Dumheter alltsammans. Han skulle göra både redaktörer, förläggare, kvinnorna och den läsande och beundrande allmänheten till narrar. Inom några månader skulle han vara långt borta bland Söderhavets öar, hålla på att föra upp sitt halmtäckta slott, handla med pärlor och kopra, fånga hajar och tumlare, jaga vildgetter bland klipporna på den där ön som låg närmast Taihoæ.

I detta ögonblick stod det klart för honom hur rent förtvivlad hans ställning blivit. Han såg att han befann sig i Dödsskuggans' dal. Allt liv i honom höll på att dö bort. Han tänkte på hur mycket han sovit och hur mycket han ville sova. Förr hatade han sömnen, den hade berövat honom de dyrbara livsminuterna. Då hade han knotat över sömnen, nu knotade han över livet. Det smakade inte längre. Det var faran för honom. Liv som icke längtade efter

liv var på väg att upphöra. Men ännu fanns självbevarelsedriften inom honom, han kände att han måste bort. Han såg sig omkring i rummet. Tanken på att behöva packa tryckte honom. Kanske vore det bäst att lämna det till sist. Tills vidare kunde han skaffa sig utrustning.

Han gick ut, köpte skjutvapen och ammunition, fiskredskap och en massa andra saker. Så gick han gladt tillbaka till hotellet för att sätta sig i vilstolen som väntade på honom. Med en suck såg han att Joe redan tagit plats i den. Joe var förtjust i tvättinrättningen. Allting var ordnat, och han kunde tillträda den följande dag. Martin låg på sängen med slutna ögon, under det den andre talade. Hans tankar voro långt borta — så långt att han knappt märkte att han tänkte. Endast med ansträngning förmådde han svara med enstaka ord. Och ändå var detta Joe, som han alltid tyckt om. Men Joe gladde sig åt livet, och det kom honom, uttröttat känslig som han var, att formligen förnimma smärtor. När Joe talade om att de nog en gång i framtiden skulle ta på sig boxhandskarna, höll han nästan på att skrika.

»Kom ihåg, Joe», sade han, »att du sköter tvättinrättningen efter de principer, du brukade uttala nere vid Shelly Hot Springs. Aldrig arbete på övertid, intet nattarbete, inga barn vid manglarna och så goda löner.»

Joe nickade och tog fram sin anteckningsbok.

»Här har jag det alltsammans», sade han, och sedan han läst upp alla sina »principer» och pratat vidt och bredt om dem, gick han till sist sin väg. Då hade Martin redan somnat.

Han vaknade först sent på eftermiddagen. Långsamt kom livets verklighet över honom igen. Han såg sig omkring. Joe hade tydligen haft förstånd nog att smyga sig bort. Det var hänsynsfullt av Joe, tänkte han, och så somnade han igen.

De närmaste dagarna var Joe alldeles för upptagen av sin nya tvättinrättning för att besvära honom synnerligt. Det var inte förrän dagen innan han skulle resa som tidningarna omtalade att han skulle bege sig i väg med Mariposa. En dag, när självbevarelseinstinkten grep honom starkare än vanligt, lät han en doktor undersöka sig. Men det fanns inte något fel. Både hjärta och lungor voro utmärkta. Alla hans organ arbetade fullkomligt normalt. Doktorn sade honom att det fanns inte en man sådan som han på tio tusen, och drabbades han inte av någon olyckshändelse, kunde han godt leva tills han blev hundra år.

Men Martin visste att Lizzies diagnos hade varit riktig. Fysiskt var det nog ingen fara med honom. Det var »tankemaskineriet», som det gått på tok med, och det fanns ingen annan bot för det än att resa till Söderhavet. Men nu, när han skulle resa, kände han ingen längtan att komma bort. Söderhavet hänryckte honom inte mera än den borgerliga civilisationen. Han skulle nog inte komma att känna sig bättre förrän han väl var ombord och på väg.

Sista dagen blev honom en svår prövning. Efter att ha läst om hans avresa i morgontidningarna kommo Bernard Higginbotham och Gertrude med hela familjen ävensom Hermann von Schmidt och Marian för att säga farväl. Så var det affärer att sköta, räkningar

att betala och så den evinnerliga skaran av reporters. Han sade ett kort farväl till Lizzie Connolly utanför aftonskolan och skyndade bort. På hotellet fann han Joe som varit för upptagen för att kunna komma tidigare, men Martin höll fast i armstöden på sin stol och talade och svarade en hel halvtimme.

»Du begriper, Joe, att du alls inte är bunden vid den där tvättinrättningen. Du kan sälja den när du vill, om du blir led på den. Gör vad du tycker är bäst.»

Joe skakade på huvudet.

»Tack så mycket. Det kan nog vara bra att luffa, men ser du, Mart, det är flickorna. Jag kan inte hjälpa, att jag är svag för dem, och de vill inte veta av en luffare. Nej, tacka vill jag min tvättinrättning och dollars på banken. Jag såg redan i går en tös, och jag känner att jag kommer att gifta mig med henne. Jag har gått och visslat hela dagen, när jag tänkt på det. Hon är vacker, må du tro, med de vänligaste ögon och den mildaste röst du någonsin hört. Henne skall jag ha, det kan du sätta dig på. Hör du, varför gifter inte du dig, du som har så mycket pengar? Du kunde få den finaste flickan i hela landet.»

Martin skakade på huvudet med ett leende, men i sitt hjärta undrade han varför en man verkligen ville gifta sig. Det var honom ofattligt.

Från Mariposas däck, just som fartyget lade ut, såg han Lizzie Connolly stå gömd bakom folkmassan på kajen. Tag henne med dig, kom tanken över honom. Det är lätt att vara vänlig. Hon skulle bli överlycklig. För ett ögonblick var det nästan som en frestelse som dock genast efterträddes av en förskräckelse. Hans trötta själ ropade ut en protest, han gick bort från relin-

gen nästan stönande och mumlade: »Människa, du är för sjuk, du är alldeles för sjuk.»

Han flydde ner i sin hytt, där han stannade tills fartyget kommit utom dockan. I matsalen fann han vid lunchen att man givit honom hedersplatsen såsom den store och berömde mannen. Men aldrig hade en stor man, som gått ombord på ett fartyg, känt mindre tillfredsställelse. Han låg hela eftermiddagen i sin däckstol med slutna ögon, tills det var tid att gå till kojs.

När de flesta på tredje dagen övervunnit sjösjukan, fann han att det var fullt med passagerare ombord, och ju mer han såg av dem, desto mindre behagade de honom. Men han visste på samma gång att han var orättvis mot dem. Det var snälla och vänliga människor, utmärkta representanter för det borgerliga samhället. Och ändå tröttade de ut honom, när de talade, och de unga gjorde honom nästan förskräckt. De kunde aldrig hålla sig stilla, rusade jämt omkring, så att han ingenstädes fick lugn och ro.

Han sov mycket. Efter frukosten satt han på däck med en tidskrift som han aldrig läste till slut. De tryckta sidorna tröttade honom. Han begrep inte att folk kunde ha så mycket att skriva om. När gonggongen väckte honom till lunchen, förargade det honom att han måste kasta av sig sin dåsighet.

En gång försökte han riktigt besegra den och gick förut till besättningen i skansen. Men sjömanssläktet tycktes honom alldeles förändrat, sedan den tiden han var en man för om masten. Han kunde inte känna någon frändskap med dessa djuriska varelser med deras slöa ansikten och oxförstånd. Han kände sig nära förtvivlan. Däruppe hade ingen velat veta

av Martin Eden för hans egen skull, och han kunde inte gå tillbaka hit ned — här ville man heller inte ha honom. Det fanns ingen plats för honom någonstädes.

Livet var för honom likt ett skarpt, vitt ljus som plågar den sjukes öga. Ja, det plågade honom outhärdligt. Det var första gången i sitt liv Martin rest på första klass. En gång hade han tyckt att dessa akter om masten levat i ett paradis. Nu befann han sig där själv, med sin plats till höger om kaptenen, och ändå såg han tillbaka till fördäcket och maskinrummet, som om där funnes det paradis han förlorat. Han hade inte funnit något nytt, kunde heller inte återfinna det gamla.

Han försökte få intresse för åtminstone någonting. Han slog sig ned i officerarnes mess, men var glad att få gå sin väg igen. Han talade med en understyrman, en intelligent karl, som genast började med socialism och trugade på honom en mängd flygblad och broschyrer. Han lyssnade till mannen, medan han utvecklade sina slavläror, och han tänkte trött på sin egen Nietzscheanska filosofi. Men vad var alltsammans i själva verket värdt? Han kom ihåg ett yttrande av Nietzsche, vari denne dåre betvivlade sanningen. Vem visste? Kanske Nietzsche hade haft rätt. Han var glad att få gå tillbaka till sin stol och sätta sig att dåsa.

Så greps han av en ny oro. Hur skulle det bli när han kom till Tahiti? Han måste då gå i land, sköta om sitt bagage, skaffa sig lägenhet med någon liten skonare till Marquesasöarna, göra tusentals saker som det var förskräckligt att tänka på. När han någon gång stal

sig till en medveten tanke, såg han i vilken förfärlig fara han svävade. Han befann sig sannerligen i Dödsskuggans dal, och faran låg i att han inte kände sig rädd. Mariposa befann sig nu i den nordligaste passaden och vindarnes vinande irriterade honom. Han lät flytta sin stol för att undgå omfamningarna av dessa sin ungdoms lustiga kamrater.

Den dag Mariposa gled in i stiltjens regioner kände Martin sig mera olycklig än någonsin. Han kunde inte längre sova, han gick rastlöst fram och tillbaka. Luften var äcklande fuktig, och regnskurarna voro icke det minsta uppfriskande. Han tvang sig till sist att sitta stilla och läsa, lånade några band dikter från ångarens bibliotek. Men de kunde inte fängsla hans intresse — han började på nytt vandra fram och tillbaka.

Han stannade uppe på däck till sent efter middagen, men det hjälpte inte, ty när han kom ned i sin hytt, kunde han ändå inte somna. Det var för mycket. Han tände det elektriska ljuset och öppnade en bok. Det var en volym av Swinburne. Han låg på rygg och ögnade igenom sidorna, tills han märkte att han började läsa med intresse. Han slutade en strof, försökte gå vidare, men läste om igen. Han lade boken på bröstet och försjönk i tankar. Ja, detta var meningen av det hela. Han hade drivits den vägen hela tiden, och nu visade honom Swinburne att det var den lyckligaste vägen ut. Han ville ha ro, och här väntade honom ju vilan. Han såg på det öppna fönstret. Ja, det var stort nog. För första gången på många veckor kände han sig lycklig. Till sist hade han funnit botemedlet för sin sjukdom. Han tog upp boken och läste strofen högt:

»Från kärleken till livet,
Från hopp och fruktan fri,
Jag tackar Gud, som givit
Att så det kunnat bli,
Att liv ej ständigt räcker,
Att död man ingen väcker,
Att tröttad flod sig sträcker
Mot hav att somna i.»

Han såg åter på det öppna fönstret. Swinburne hade äntligen givit honom nyckeln till gåtan: »Att död man ingen väcker!» Den raden fyllde honom med en känsla av djup tacksamhet. När livet hade blivit pinande trötthet, var döden redo att smeka bort den i evig sömn. Men vad väntade han på? Det var tid att gå.

Han reste sig, stack ut huvudet genom fönstret och såg ned i det mjölkvita skummet. Mariposa var lastad djupt, så att om han hängde på armarna, skulle hans fötter vara i vattnet. Han kunde släppa sig ned ljudlöst, ingen skulle höra det. Skummet stänkte upp och vätte hans ansikte. Han undrade om han skulle skriva en svanesång, men skrattade bort tanken. Han hade inte tid, han var alldeles för otålig att komma i väg.

Han släckte ljuset, så att det inte skulle förråda honom, och kröp ut genom fönstret med fötterna först. Axlarna togo emot, han tvang sig tillbaka, så att han kunde försöka med ena armen utefter sidan. En rullning av ångaren kom honom till hjälp, han var igenom och hängde på händerna. När vattnet nådde fötterna släppte han taget. Han befann sig midt i ett mjölkvitt skum. Mariposa susade förbi honom som en svart vägg med de upplysta fönstren i en lång rad. Hon gjorde säkert god fart. Nästan innan han visste av

det, befann han sig akter om henne och simmade sakta framåt. En stor fisk slog till honom och han skrattade högt. Ljusen från Mariposa började lysa allt svagare, och där låg han och sam helt lugnt, som om det varit hans mening att nå närmaste land ett tusen mil därifrån.

Det var den automatiskt verkande livsinstinkten. Han upphörde med simtagen, men i samma ögonblick han kände vattnet stiga över munnen, slogo armarna ut igen med en lyftande rörelse. Viljan att leva, tänkte han, och den tanken åtföljdes av ett gäckande löje. Jaså, han ägde ännu vilja, stark nog att med en sista ansträngning tillintetgöra sig själv och upphöra att finnas till?

Han ändrade ställning och lade sig på rygg. Han såg upp mot de stilla stjärnorna, och samtidigt tömde han lungorna på luft. Med hastiga, kraftiga rörelser av händer och fötter lyfte han skuldrorna och halva bröstet ovan vattnet. Det var för att underlätta sjunkandet. Så lät han sig gå och sjönk ned i havet som en vit staty. Han andades med flit mycket djupt i vattnet likt en människa som tar sömnmedel. När han kände kvävningar, började hans armar och ben ofrivilligt piska vattnet, så att han på nytt drevs upp mot ytan i det klara stjärnljuset.

Viljan att leva, tänkte han föraktfullt och bemödade sig förgäves att icke andas in luft i lungorna. Nå, så fick han försöka om och om igen. Han fyllde sina lungor helt och hållet med luft. Med detta förråd skulle han komma djupt ner. Han gjorde en volt och gick med huvudet först, simmande med hela sin styrka och hela sin vilja. Djupare och djupare kom han.

Han hade ögonen öppna, och han såg de spöklika, fosforescerande strimmorna efter de stora fiskarna. Där han simmade, hoppades han att de inte skulle stöta emot honom, det skulle kunna ta bort hans viljestyrka. Men de rörde icke vid honom, och han hade tid att känna sig tacksam för denna livets sista välgärning.

Nedåt . . . nedåt sam han. Han visste att han nu var mycket djupt nere. Tryckningen på hans örhinnor vållade honom smärtor och det susade i hans huvud. Hans uthållighet började slappas, men han tvang sina armar och ben att driva honom allt djupare, tills luften rusade ur hans lungor som i en explosion. Bubblorna porlade som små ballonger mot hans kinder och ögon på sin flykt uppåt. Så kom kvävningen med sin pina. Det var ändå inte döden, var den tanke som skälvde genom hans slocknande medvetande. Döden gjorde inte ondt. Det var livet, livets stickande smärta, denna förfärliga, kvävande känsla; den var det sista slag livet kunde ge honom.

Hans trotsiga händer och fötter började göra krampaktiga men svaga rörelser. Han hade gäckat både dem och den vilja att leva som kom dem att spjärna emot. Nu var han för djupt nere, aldrig skulle de kunna föra honom upp till ytan mera. Han tyckte sig långsamt glida genom en sjö av drömvisioner. Färger och ljusstrålar omgåvo honom, badade honom och trängde genom honom. Vad var det? Det föreföll honom som en fyrbåk. Men den fanns inom hans egen hjärna — ett flammande, starkt och vitt ljus. Det flammade allt hastigare och hastigare. Där kom ett långt dån av underliga ljud, och han tyckte att han

höll på att falla utför en lång, oändligt lång trappa. Och någonstädes vid dess slut sjönk han ner i mörkret. Så mycket visste han. Han hade sjunkit ner i mörker. Och i samma ögonblick han förnam det upphörde han att förnimma.

UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY
Los Angeles
This book is DUE on the last date stamped below.

REC'D LD-URL

NOV 19 1954

OCT 3 1956

LD-URL DEC 13 1967

REC'D LD-URL

DEC 15 '6

OCT 18 1985

DISCHARGE-URL JUN 24 1980

LD-URL FEB 20 1979

MAR 9 1979

LD-URL NOV 09 198

REC'D LD-URL

NOV 10 1984

LD-URL NOV 15 1985

Form L9-50m-11,'50(2554)444

3 1158 00431 8787
UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY
AA 000 254 644 8